

ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ

ΕΚΛΟΓΗ

ΑΠΟ ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

30 ΔΡΧ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Στόν ἀναγνώστη	1
Ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν κ. Ἀδόλφον Χίτλερ	Γ. Α. Βλάχος 2
Ὁ κ. Τσῳρτσιλ εἶναι ἐβδομήντα χρονῶν	Thomas Jones 7
Οἱ ἐγκληματίες πολέμου καὶ οἱ «Θάγκς»	D. R. Gillie 11
Πρὸς τὸ καθήκον	Π. Παλαιολόγος 15
Στὴ νεολαία μας	Κωστῆς Παλαμᾶς 16
Ἡ Δουνκέρκη καὶ ὁ ἐπανεξοπλισμὸς τῆς Ἀγγλίας	E. R. Stettinius, Jr. 17
Ζωτικὸς χώρος: Μαντζουρία 1932	Stanislaw Balinski 26
Πῶς πολεμοῦν οἱ Ἀμερικανοί	D. W. Brogan 33
Ἐμπρὸς μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Παναγίας!	«Εἰρήνη» 41
Ἡ Νεολαία τοῦ Ναζισμοῦ	Heinrich Fraenkel 44
Κακοὶ προφῆτες τῆς Γερμανίας	Bertrand Russell 49
Ἐπιδρομὴ στὸ Ρέγκενσμπουργκ	Beyne Day, Jr. 53
Ὁ λόγος τοῦ Χίτλερ τῆς 5 Μαΐου 1941	79
Ἡ Νίκη εἶναι δική μας	Σωτήρης Σπυρίδης 79
Γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς εἰρήνης	Sir William Beveridge 80
Πῶς πληρώνει ἡ Ἀγγλία γιὰ τὸν πόλεμο	«Round Table» 90

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ Α.Γ.Ι.Σ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

"Αργεie νάλθη εκείνη ή μέρα
καί ήταν όλα σιωπηλά,
γιατί τά σκιαζε ή φροβέρα,
καί τά πλάκωνε ή σκλαβιά.

Ποιοί είν' αὐτοί πού πλησιάζουν
μέ πολλή ποδοβολή,
κι' ἄρματα, ἄρματα ταράζουν ;
Ἐπετάχτηκες Ἐσύ.

"Α! τὸ φῶς πού σέ στολίζει
σάν ἡλίου φεγγοβολή
καί μακρόθεν σπιθηρίζει
δέν εἶναι, ὄχι, ἀπό τή γῆ.

Λάμπιν ἔχει ὅλη φλογώδη
χεῖλος, μέτωπο, ὀφθαλμός·
φῶς τὸ χέρι, φῶς τὸ πόδι,
κι' ὅλα γύρω σου εἶναι φῶς.

ΑΠΟ ΤΟΝ «ΥΜΝΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥ-
ΘΕΡΙΑΝ» ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ

ΕΚΛΟΓΗ

ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ

ΣΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ

"Υστερα ἀπό ἔξι σχεδόν χρόνια σκληροῦ πολέμου τὰ Ἐλεύ-
θερα Ἕθνη ἀπώδησαν τίς δυνάμεις τῆς βίας, καί τὰ ὀλέθρια
συστήματά τους, ὁ Φασισμός καί ὁ Ναζισμός, δέν εἶναι πιὰ
παρὰ πικρὲς ἀναμνήσεις.

Τώρα πού οἱ Συμμαχικὲς στρατιὲς νικηφόρες μᾶς χαιρετίζουν
ἀπὸ τὴν καρδιά τῆς Γερμανίας, καί ὁ κόσμος μπορεῖ νὰ προσ-
βλέπει σὲ ἓνα καλύτερο μέλλον, ἡ Α. Γ. Ι. Σ. σὰ μικρὴ προσ-
φορὰ στὸν πανανθρώπινο αὐτὸ ἑορτασμὸ σᾶς προσφέρει τὴν
«Ἐκλογή τῆς Νίκης».

Μέσα σ' αὐτὴν θὰ βρῆτε καί διάφορα ἄρθρα πού θὰ σᾶς θυμί-
σουν ἥρωικὲς καί τραγικὲς στιγμὲς τῆς τελευταίας μας ἱστορίας,
στιγμὲς πού θὰ μείνουν βαθιὰ χαραγμένες στίς ψυχὲς ὅλων
ἐκείνων πού πολέμησαν γιὰ ἓνα εἰρηνικὸ καί δίκαιο κόσμο.

Νομίζομε πώς την «Εκλογή της Νίκης» αξίζει νά τήν ἀρχίσομε ἀναδημοσιεύοντας τή γνωστή ἀνοικτή ἐπιστολή τοῦ κ. Γ. Α. Βλάχου πρὸς τὸν Χίτλερ ποὺ δημοσιεύθηκε στὴν «Καθημερινή» τῆς 8 Μαρτίου 1941. Μᾶς μεταφέρει στὴν ἀγωνιώδη καὶ ἥρωική ἀτμόσφαιρα τῆς ἐποχῆς.

Ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Α.Ε. τὸν κ. Ἀδόλφον Χίτλερ

ΑΡΧΙΚΑΓΚΕΛΛΑΡΙΟΝ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Ἐξοχώτατε,

Ἡ Ἑλλάς, τὸ γνωρίζετε, ἠθέλησε νὰ μείνῃ ἔξω τοῦ παρόντος πολέμου. Ὅταν ἐξεργάγη, ἤρχιζε μόλις ν' ἀναρρωνύη ἀπὸ πληθὸς βαθυτάτων πληγῶν, τὰς ὁποίας εἶχον καταλίπει εἰς τὸ σῶμα της πόλεμοι ἐξωτερικοὶ καὶ ἐσωτερικαὶ διαιρέσεις, καὶ οὐδὲ δυνάμεις εἶχε, οὐδὲ διάθεσιν, οὐδὲ λόγον ν' ἀναμιχθῇ εἰς πόλεμον, τοῦ ὁποίου ἂν τὸ τέλος πέφρωται πάντως νὰ ἔχη δι' ὅλον τὸν κόσμον συνεπείας σημαντικᾶς, ἡ ἀρχὴ του δὲν παρουσίαζε δι' αὐτὴν ἀμέσους κινδύνους. Ἄς μὴ ληφθοῦν ὑπ' ὄψει αἱ δηλώσεις της αἱ σχετικαί. Ἄς μὴ ληφθοῦν ὑπ' ὄψει τὰ ἔγγραφα τὰ ὁποία εἰς ἐπίσημον Βίβλον ἐδημοσίευσεν. Ἄς μὴ ληφθῇ ὑπ' ὄψει τὸ πλῆθος τῶν λόγων, τῶν κειμένων, τῶν ἀποδείξεων διὰ τῶν ὁποίων πιστοποιεῖται ἡ ἐπίμονος αὕτη ἀπόφασίς της, νὰ μείνῃ ἐκτὸς τοῦ πολέμου. Καὶ ἄς ληφθῇ τοῦτο μόνον: Τὸ ὅτι ἡ Ἑλλάς, ὅταν οἱ Ἴταλοι ἐπνίξαν εἰς τὸν λιμένα τῆς Τήνου τὴν «Ἑλλην» καὶ εὔρε τὰ θραύσματα τῶν τορπιλῶν καὶ ἐβεβαιώθη ὅτι ἦσαν Ἰταλικά, τὰ ἔκρινε. Διὰ τὴν αἰτίαν, ἂν τ' ἀπεκάλυπτε, θὰ ἦτο ὑποχρεωμένη ἢ νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον ἢ νὰ δεχθῇ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου. Δὲν ἤθελε λοιπὸν τὸν πόλεμον μὲ τοὺς Ἰταλοὺς ἢ Ἑλλὰς. Οὔτε μόνον, οὔτε μὲ συμμάχους, οὔτε μὲ Βαλκανικοὺς, οὔτε μὲ Ἀγγλοὺς. Ἡθελε εἰς τὴν μικρὰν αὐτὴν γωνίαν τῆς γῆς νὰ ζήσῃ κατὰ δύναμιν ἡσυχος, ἐπειδὴ ἦτο κατάκοπος, ἐπειδὴ εἶχε πολεμήσῃ πολὺ καὶ ἐπειδὴ ἡ γεωγραφικὴ τῆς θέσις εἶναι τοιαύτη ὥστε νὰ μὴ θέλῃ νὰ ἔχη ἐχθροὺς οὔτε τοὺς Γερμανοὺς εἰς τὴν ξηρὰν, οὔτε τοὺς Ἀγγλοὺς εἰς τὴν θάλασσαν. Μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς ἐκείνης, τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπνίγη ἡ «Ἑλλήν», ἡ Ἑλλάς εἶχεν ἐκτὸς τῶν εἰρηνικῶν της διαθέσεων πρόσθετον ἀσφάλειαν δύο ὑπογραφάς, τὴν Ἰταλικήν, ἡ ὁποία τὴν εἶχε κατὰ πάσης ἐκ μέρους της ἐπιθέσεως ἀσφαλίζει, καὶ τὴν Ἀγγλικήν, ἡ ὁποία ἦλθεν ὡς αὐθόρμητος τῆς ἀκεραιότητός της ἐγγύησις. Ἐν τούτοις, ὅταν ὀλίγω μετὰ τὴν «Ἑλλην» παρουσιάσθησαν ἅπται ἀποδείξεις τῆς

μελλούσης Ἰταλικῆς ἐπιθέσεως, ἡ Ἑλλάς, πεισθεῖσα ὅτι ἡ μία ὑπογραφὴ δὲν εἶχεν ἀξίαν, δὲν ἐστράφη ὡς ὠφελε πρὸς τὴν ἄλλην, ἀλλ' ἐστράφη—τὸ ἐνθυμεῖσθε Ἐξοχώτατε;—πρὸς Ὑμᾶς. Καὶ ἐξήτησε τὴν προστασίαν τὴν ἰδικήν σας. Καὶ τί ἀπηντήθη τότε εἰς τὴν Ἑλλάδα;... Τί ἀπηντήθη δὲν γνωρίζω καλῶς. Γνωρίζω ὅμως ἐκ στόματος τοῦ ἀποθανόντος πρωθυπουργοῦ μας, ὅτι ἡ Γερμανία ἀπήντησεν εἰς τὸ διάβημά μας συνιστώσα νὰ μὴ δώσωμεν ἀφορμὴν—νὰ μὴ ἐπιστρατευθῶμεν δηλαδὴ—καὶ νὰ εἴμεθα ἡσυχοὶ. Δὲν ἐδώσαμεν λοιπὸν ἀφορμὴν, δὲν ἐπεστρατεύθημεν, ἐμέναμεν ἡσυχοὶ ἢ μᾶλλον ἐκοιμώμεθα ἡσυχοὶ—διότι τὴν προηγουμένην μᾶς εἶχον κάμει καὶ γεῦμα οἱ Ἴταλοι—ὁπότε μᾶς παρουσιάσθη μὲ τὸ τελεσίγραφον ὁ πρέσβυς τῆς Ἰταλίας. Τότε λοιπὸν ποῦ καὶ πρὸς ποῖον ἠθέλατε νὰ στραφῇ ἡ Ἑλλάς;... Πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς, τῶν ὁποίων εἶχεν εἰς τὴν τσέπην της μαζὶ μὲ τὰ θραύσματα τῶν τορπιλῶν καὶ τὴν ἀνευ ἀξίας ψυγογραφὴν; Ἄλλ' αὐτοὶ τῆς εἶχον κηρύξει τὸν πόλεμον. Πρὸς Ὑμᾶς; Ἄλλ' Ὑμεῖς ἀτυχῶς εὗρίσκεσθε ἐκεῖνο ἀκριβῶς τὸ πρῶτ', εἰς τὰς 28 Ὀκτωβρίου, εἰς Φλωρεντίαν. Νὰ μείνῃ μόνον; Ἄλλ' οὔτε ἀεροπορίαν εἶχε, οὔτε ὑλικόν, οὔτε χρήματα, οὔτε στόλον. Ἐστράφη λοιπὸν πρὸς τὴν τελευταίαν ἀπομείναςαν ὑπογραφὴν: Πρὸς τοὺς Ἀγγλοὺς. Καὶ αὐτοὶ, τῶν ὁποίων ἐκαίετο ἡ Πατρίς, οἱ ὁποῖοι ἠγρυπνοῦν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μάγχης ἀνήσυχτοι, οἱ ὁποῖοι τότε—ὅπως τὸ εἶχον δηλώσει—δὲν εἶχον ἐπαρκῆ τὰ μέσα διὰ τὴν ἴδιαν των προστασίαν, ἦλθαν. Ἠλθαν ἀμέσως. Ἄνευ ἀξιώσεων, ἄνευ διαπραγματεύσεων, ἄνευ χορηγιῶν. Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὸ Μέτωπον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀνοίξει εἰς τὰ βουνὰ τῆς Ἡπείρου ὁ βάνουσος ἰταλικὸς αἰφνιδισμὸς, ἐπιπταν Ἕλληνες στρατιῶται καὶ ὁ πρῶτος Ἀγγλὸς ἀεροπόρος.

Τί συνέβη ἀπὸ τὰς ὥρας ἐκείνας, τὸ γνωρίζετε καὶ Σεῖς καὶ ὁ κόσμος ὁλόκληρος. Νικῶνται οἱ Ἰταλοί. Καὶ νικῶνται ἐκεῖ, στρατιωτικῶς, σῶμα πρὸς σῶμα, ἀπὸ ἡμᾶς, τοὺς μικροὺς, τοὺς ἀδυνάτους. Ὅχι ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοὺς. Διότι Ἀγγλὸς στρατιώτης δὲν ἐπάτησεν εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Νικῶνται. Διὰ τὴν αἰτίαν; Διότι δὲν ἔχουν ἰδανικά, διότι δὲν ἔχουν ψυχὴν. Διότι... Ἄλλ' αὐτὸ εἶναι ἔξω τοῦ θέματος. Ἀπέναντι τῆς μάχης αὐτῆς βέβαιον εἶναι, διότι μᾶς ἐδηλώθη, ὅτι ἐμείνατε θεατῆς: «Ἡ ὑπόθεσις αὐτή, μᾶς εἶπατε, δὲν μ' ἐνδιαφέρει. Εἶναι ἱστορία Ἰταλική. Δὲν θὰ ἐπέμβω παρὰ μόνον ὅταν Ἀγγλικὸς Στρατὸς ἀποβιβασθῇ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, εἰς μεγάλας ποσότητας». Θὰ ἠμπορούσαμεν, ἔκτοτε, Ἐξοχώτατε, νὰ Σᾶς ἐρωτήσωμεν: «Καὶ ἡ Φλωρεντία;... Καὶ τὸ ὅτι τὴν ἡμέραν ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὁποίαν μᾶς ἐπετίθεντο οἱ Ἴταλοι, συνηλιάσθη μαζὶ τοὺς εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἄρνου καὶ τοὺς παρεδίδατε τὴν Ἑλλάδα;»... Ἀλλὰ δὲν ἠδελήσαμεν. Μαζὶ μὲ τὰ θραύσματα τῶν Ἰταλικῶν τορ-

πυλῶν ἐκούψαμεν εἰς τὴν τσέπην μας καὶ τὴν Φλωρεντίαν καί, ὅταν κάποιοι ἀδιάκριτοι μᾶς τὴν ἐνεθύμιζαν, ἀπηντῶμεν: «Διεφώνησαν. Τοὺς ἐγέλασαν οἱ Ἰταλοί». Διὰ τί;

Διότι ἔτσι ἠθέλαμεν νὰ πιστεύωμεν. Διότι μᾶς συνέφερεν ἔτσι. Ἐπειτα, καθὼς ἐπροχωροῦμεν ἡμεῖς εἰς τὴν Ἀλβανίαν, ἐπροχώρουν καὶ αἱ σχέσεις τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ἀγκυλωτὸς Σταυρὸς ἐκυμάτιζε εἰς τὸ Μέγαρον τῆς ἐν Αῤῥηναις πρεσβείας σας τὴν πρώτην τοῦ Ἑτους, κατήρχετο μεσίστιος ὅταν ἀπέθνησκεν ὁ ἀείμνηστος Μεταξᾶς, ὁ πρέσβυς σας ἤρχετο νὰ συγχαρῇ τὸν νέον Προθυπουργόν, αἱ μετὰ ὧν καὶ ἡμῶν ἐμπορικαὶ συναλλαγαὶ εἶχον ἐπαναρχήσει καὶ διεμαρτυρήθητε κάποτε ἐντόνως διότι μία ἐφημερὶς τῆς Ἀμερικῆς ἔγραψεν ὅτι Γερμανικὰ τάνκς παρουσιάσθησαν εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Ὅλα λοιπὸν καλά. Ἡμεῖς εἰς τὴν Ἀλβανίαν, Σεῖς θεαταὶ καὶ οἱ Ἀγγλοὶ σύμμαχοί μας μὲ τὰ ἀεροπλάνα των, μὲ τὸν Στόλον των... — Μόνον. Γνωρίζετε πόσον προσεπαθήσαμεν νὰ εἶναι τὸ «Μόνον» τοῦτο πραγματικόν;... Ἀρκεῖ νὰ ἀναφερθῇ ὅτι, ὅταν ἐν Ἀγγλικὸν ἀεροπλάνον ἔπесεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, παρεκαλέσαμεν τοὺς Ἀγγλοὺς νὰ μὴ τὸ σηκώσουν αὐτοί. Διὰ νὰ μὴ παρουσιασθοῦν ἐκεῖ ἔστω καὶ δέκα Ἀγγλοὶ στρατιῶται. Διὰ νὰ μὴ παρεξηγηθῶμεν, διὰ νὰ μὴ δώσωμεν ἀφορμὴν. Γελᾶτε;... Ἐχετε δίκαιον.

Ἀλλὰ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, ἐνῶ ἐδῶ εἶχομεν ὅπως ἔχομεν σχέσεις, ἐνῶ ἡ ἐκ τῆς στάσεως τῆς Γερμανίας δημιουργηθεῖσα κάποια γαλήνη ἔμενεν ἀδιατάρακτος, Σεῖς ἠρχίσασθε νὰ συγκεντρῶνετε στρατεύματα εἰς τὴν Ρουμανίαν. Τὰ πρῶτα ἦσαν πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν Ρουμάνων. Τὰ δευτέρᾳ πρὸς προστασίαν τῶν πετρελαίων. Τὰ τρίτα διὰ νὰ κρατήσουν τὰ σύνορα. Τὰ τέταρτα... — ἀλλὰ τὰ τέταρτα πλέον ἦσαν τριακόσιαι χιλιάδες. Τότε ὁ ὑπογεγραμμένος μετέβη δημοσιογραφῶν εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἐπέρασε τὸν δρόμον τὸν ὁποῖον τώρα περνοῦν οἱ στρατοὶ σας καὶ ἐπανελθὼν εἶπε εἰς τὸν μακαρίτην Προθυπουργόν:

— Ὁ μέγχι Σόφιας δρόμος ἔχει τώρα, προσφάτως, διαπλατυνθῇ. Αἱ ξύλιναι γέφυραι ἔχουν τώρα, προσφάτως, ὑποστηρικτῇ μὲ πασσάλους. Τὰ ὑπολείμματα τῆς ξυλείας εὐρίσκονται ἀκόμη ἐκεῖ. Εἶναι προφανὲς ὅτι οἱ Βούλγαροὶ ἔχουν ἐτοιμάσει τώρα, ὅπως ὅπως, τὸν δρόμον διὰ νὰ περάσῃ στρατός...

Καὶ μετὰ τοῦτο;... Μετὰ τοῦτο τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ ἡ Ἑλλάς; Νὰ ζητήσῃ βοήθειαν; Νὰ μὴ ζητήσῃ; Νὰ πιστεύσῃ; Νὰ μὴ πιστεύσῃ; Νὰ βλέπῃ τοὺς Γερμανοὺς εἰς τὰ σύνορα τὰ βουλγαρικά, νὰ τοὺς μετρᾷ περνώντας τὸν Δούναβιν, νὰ τοὺς παρακολουθῇ εἰσερχομένους εἰς τὴν Σόφιαν, νὰ τοὺς βλέπῃ συμμαχοῦντας μὲ τοὺς Βουλγάρους, ν' ἀκούῃ τοὺς Βουλγάρους ὁμιλοῦντας

περὶ τῶν ἐθνικῶν των διεκδικήσεων καὶ νὰ στέκῃ ἀμέριμνος ἐν τῇ πεποιθῇ ὅτι οἱ Γερμανοὶ εὐρίσκονται εἰς τὴν Κοῦλαν διὰ νὰ προφυλάξουν τὰ πετρέλαια τὰ Ρουμανικά;... Ἀλλ' ἔστω, ἂς τ' ἀφήσωμεν ὅλα αὐτά, τὰ γενόμενα, τὰς δηλώσεις, τὴν ἱστορίαν, καὶ ἂς ἔλθωμεν εἰς τὰ πράγματα. Φαίνεται — λέγουν τοῦ κόσμου τὰ ραδιόφωνα — ὅτι οἱ Γερμανοὶ θέλουν νὰ εἰσβάλουν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Σὰς ἐρωτῶμεν: Διὰ τί; Ἀν ἡ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπιχείρησις, ὡς συμφέρουσα εἰς τὸν Ἀξονα, ἦτο ἀπ' ἀρχῆς ἀναγκαία, τότε δὲν θὰ παρουσιάζετο πρὸ τεσσάρων μηνῶν μόνος ὁ κ. Γκράτσι εἰς τὰς τρεῖς τὸ πρωῒ. Θὰ παρουσιάζοντο ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Γερμανία μαζί, ἄλλως, μὲ ἄλλο τελεσίγραφον, ἄλλου περιεχομένου, ἄλλης προθεσμίας, ἄλλης μορφῆς. Δὲν ὑπῆρξε, λοιπόν, ἀπ' ἀρχῆς ἡ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπιχείρησις εἰς τὸν Ἀξονα ἀναγκαία. Εἶναι λοιπὸν τώρα... Ἀλλὰ διὰ τί;... Μήπως διὰ νὰ μὴ δημιουργηθῇ μέτωπον κατὰ τῆς Γερμανίας εἰς τὰ Βαλκάνια; Ἀλλ' αὐτὰ εἶναι μυθιστορήματα. Οὔτε ἡ μαχομένη Ἑλλάς, οὔτε ἡ Ἀγγλία — τὸ λέγει σαφῶς τὸ ἐπίσημον ἀνακρινωθὲν τῆς προχθεσινῆς 6ης Μαρτίου, ἀλλὰ τὸ λέγει σαφέστερον ἀκόμη ἡ λογικὴ — οὔτε ἡ Σερβία, οὔτε ἡ Τουρκία, ἔχουν λόγον νὰ προκαλέσουν τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ πολέμου. Αὐτοὺς ποῦ εἶναι, καὶ ὅπου εἶναι, τοὺς φθάνει. Ἀλλὰ τότε; Μὴ διὰ νὰ σωθοῦν εἰς τὴν Ἀλβανίαν οἱ Ἰταλοὶ;... Ἀλλὰ περὶ ποίου εἵδους σωτηρίας θὰ πρόκειται; Οἱ Ἰταλοὶ δὲν θὰ εἶναι ἡττημένοι ὀριστικῶς, τελεσιδικῶς, παγκοσμίως καὶ αἰωνίως μόλις καὶ εἰς μόνον Γερμανὸς στρατιώτης πατήσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα; Δὲν θὰ φωνάξῃ ὅλος ὁ κόσμος ὅτι σαρὰν πέντε ἑκατομμύρια αὐτοί, ἀποῦ ἐπετέθησαν ἐναντίον ἡμῶν ποῦ εἴμεθα μόλις ὀκτώ, ἐζήτησαν τώρα τὴν βοήθειαν ἄλλων ὀγδοῇντα πέντε ἑκατομμυρίων, διὰ νὰ σωθοῦν;... Καὶ εἰς τὸ τέλος, ἂν θέλουν νὰ σωθοῦν, διὰ τί νὰ ἔλθουν ἄλλοι κατὰ τρόπον ἀπολύτως ἐξευτελιστικὸν δι' αὐτοὺς νὰ τοὺς σώσουν, ἀποῦ τοὺς σώζομεν εὐχαρίστως ἡμεῖς χωρὶς ἐξευτελισμοῦ; Ἀς φύγουν μόνον ἀπὸ τὴν Ἀλβανίαν οἱ Ἰταλοὶ. Ἀς εἰποῦν παντοῦ ὅτι μᾶς ἐνίκησαν, ὅτι ἐκουράσθησαν νὰ μᾶς κυνηγοῦν, ὅτι ἐχόρτασαν ἀπὸ δόξαν καὶ ἂς φύγουν. Ἡμεῖς τοὺς βοηθοῦμεν. Ἀλλὰ θὰ μᾶς ἐρωτήσετε ἴσως, Ἐξοχώτατε; «Καλὰ ὅλα αὐτά. Καὶ οἱ Ἀγγλοὶ;...» Ἀλλὰ τοὺς Ἀγγλοὺς, Ἐξοχώτατε, δὲν τοὺς ἐφέραμεν ἡμεῖς, τοὺς ἔφεραν εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ Ἰταλοὶ. Τώρα λοιπὸν εἰς αὐτοὺς, τοὺς ὁποῖους ἔφεραν οἱ Ἰταλοὶ, νὰ τοὺς εἰποῦμεν νὰ φύγουν;... Καί, ἔστω, νὰ τοὺς εἰποῦμεν νὰ φύγουν. Ἀλλὰ εἰς ποίους; Εἰς τοὺς ζωντανούς. Πῶς ὅμως νὰ διώξωμεν τοὺς νεκρούς, αὐτοὺς ποῦ ἔπесαν εἰς τὰ βουνά μας, αὐτοὺς ποῦ προσεγειώθησαν εἰς τὴν Ἀττικὴν πληγωμένοι καὶ ἀφῆκαν ἐδῶ τὴν τελευταίαν πνοήν, αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι, ἐνῶ ἐκαίετο ἡ πατρὶς των, ἦλθαν καὶ ἠγωνίσθησαν ἐδῶ, καὶ ἔπесαν ἐδῶ, καὶ εὐρήκαν ἐδῶ ἓνα τάφον;... Ἀκοῦτε,

Ἐξοχώτατε, ὑπάρχουν ἀτιμίας αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν γίνονται. Καὶ αὐτὰ εἶναι καθαφαὶ ἀτιμίας. Οὔτε τοὺς νεκροὺς, οὔτε τοὺς ζωντανοὺς ἡμποροῦμεν νὰ διώξωμεν. Δὲν θὰ διώξωμεν κανένα, καὶ θὰ σταθῶμεν μαζί των, ἐδῶ, μέχρις οὔτου κάποια λάμψη ἀκτὺς ἡλίου, καὶ περὰση ἡ καταιγὶς.

Καὶ Σεῖς; Σεῖς — λέγουν πάντοτε — θὰ ἐπιχειρήσετε νὰ εἰσβάλετε εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἡμεῖς, Λαὸς ἀφελὲς ἀκόμη, δὲν τὸ πιστεύομεν. Δὲν πιστεύομεν ὅτι στρατὸς μὲ ἱστορίαν καὶ μὲ παράδοσιν — αὐτὸ καὶ οἱ ἐχθροὶ του δὲν τὸ ἀρνοῦνται — θὰ θελήσῃ νὰ κηλιδωθῇ διὰ μιᾶς πράξεως παναθλίας. Δὲν πιστεύομεν ὅτι ἓνα Κράτος πάνοπλον, ὀγδοήκοντα πέντε ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, μαχόμενον διὰ νὰ δημιουργήσῃ εἰς τὸν Κόσμον «νέαν τάξιν πραγμάτων», — τάξιν φανταζόμεθα ἀρετῆς —, θὰ ζητήσῃ νὰ πλευροκοπήσῃ ἓνα ἔθνος μικρὸν ποὺ ἀγωνίζεται ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας του μαχόμενον πρὸς μίαν Αὐτοκρατορίαν σαράντα πέντε ἑκατομμυρίων.

Διότι τί θὰ κάμῃ ὁ Στρατὸς αὐτός, Ἐξοχώτατε, ἂν ἀντὶ πεζικοῦ, πυροβολικοῦ καὶ μερμηχίων στείλῃ ἡ Ἑλλὰς φύλακας εἰς τὰ σύνορά της εἴκοσι χιλιάδας τραυματιῶν, χωρὶς πόδια, χωρὶς χέρια, μὲ τὰ αἵματα καὶ τοὺς ἐπιδέσμους διὰ νὰ τὸν ὑποδεχθῶν; . . . Αὐτοὺς τοὺς στρατιώτας φύλακας θὰ ὑπάρξῃ Στρατὸς διὰ νὰ τοὺς κτιπήσῃ;

Ἄλλ' ὅχι, δὲν πρόκειται νὰ γίνῃ αὐτό. Ὁ ὀλίγος ἢ πολλὸς Στρατὸς τῶν Ἑλλήνων ποὺ εἶναι ἐλεύθερος, ὅπως ἐστάθη εἰς τὴν Ἡπειρόν, θὰ σταθῇ, ἂν κληθῇ, εἰς τὴν Θράκην. Καὶ τί νὰ κάμῃ; . . . Θὰ πολεμήσῃ. Καὶ ἐκεῖ. Καὶ θὰ ἀγωνισθῇ. Καὶ ἐκεῖ. Καὶ θ' ἀποθάνῃ. Καὶ ἐκεῖ. Καὶ θ' ἀναμείνῃ τὴν ἐκ Βερολίνου ἐπιστροφὴν τοῦ δρομέως, ὁ ὁποῖος ἦλθε πρὸ πέντε ἐτῶν καὶ ἔλαβε ἀπὸ τὴν Ὀλυμπίαν τὸ φῶς, διὰ νὰ μεταβάλλῃ εἰς δαυλὸν τὴν λαμπάδα καὶ φέρῃ τὴν πυρκαϊάν εἰς τὸν μικρὸν τὴν ἑκτασιν ἀλλὰ μέγιστον αὐτὸν τόπον ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἔμαθε τὸν κόσμον ὅλον νὰ ζῇ, πρέπει νῦν νὰ τὸν μάθῃ καὶ ν' ἀποθνήσκῃ.

Μετ' ἐξόχου τιμῆς
Γ. Α. ΒΛΑΧΟΣ

26

Ὁ κ. Τσῳρτσιλ εἶναι ἐβδομήντα χρονῶν

Τοῦ ἱατροῦ THOMAS JONES

(Ἀπόσπασμα ἀπὸ ἄρθρον ποὺ δημοσιεύτηκε στὸν Observer τοῦ Λονδίνου)

ΜΕΣΑ στοὺς σαράντα τὸσους πρωθυπουργοὺς, ποὺ γιὰ δυὸ αἰῶνες τώρα διαδεχτήκαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο στὴ διοίκηση τοῦ τόπου, οἱ μεγάλοι μετροῦνται σιὰ δάχτυλα. Ὁ Οὐίνστον Τσῳρτσιλ, ποὺ ἔκλεισε τὰ ἐβδομήντα του χρόνια στὶς 28 τοῦ Νοέμβρη, ἀνήκει σὲ αὐτὸ τὸ μικρὸ ἀριθμὸ, καὶ οἱ σύγχρονοί του τέτοιο τὸν ὀνομάζουν, ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς γῆς. Δὲν εἶναι ὁ τύπος τῆς στενὰ περιορισμένης καὶ εἰδικευμένης μεγαλοφυΐας. Δὲν εἶναι ἓνας ἄνθρωπος, εἶναι μιὰ πληθώρα ἀνθρώπων: Πρωθυπουργός, ὑπουργὸς τῆς Ἑθνικῆς Ἀμύνας, ἀρχηγὸς Ἑθνους καὶ Συμμάχων, ἀρχηγὸς κόμματος, μεγάλος ρήτορας, μεγάλος συγγραφέας, ζωγράφος καὶ χτίστης — δείχνει σὲ ὅλους τοὺς ρόλους μιὰ φαντασία ἀστέρευτη. Καὶ πάντα πάνω στὴ σκέψη του — ἀπὸ τῆς μέρας ποὺ κατατάχθηκε στὸν Ἰσπανικὸ στρατὸ τῆς Κούβας, ἐδῶ καὶ μισὸν αἰῶνα — κυριάρχησε ὁ πόλεμος. Τὸν εἶδε καὶ σὰ φιλόσοφος καὶ σὰ στρατιώτη καὶ σὰν πολιτικός. Ἡ φιλοδοξία τοῦ δεύτερου Πίττ εἵτανε νὰ εἶναι ὑπουργὸς τῆς Εἰρήνης, μὰ ἡ μοῖρα τὰ ἔφερε ἄλλοιῶς. Ἄν τοῦ Τσῳρτσιλ ἡ κουφὴ φιλοδοξία εἵτανε νὰ γίνῃ ὑπουργὸς τοῦ Πολέμου, ἡ φιλοδοξία του αὐτὴ ἱκανοποιήθηκε πλουσιοπάροχα — καὶ δικαιώθηκε.

Στὶς 3 τοῦ Αὐγούστου 1914, τὸν καιρὸ ποὺ ὁ πόλεμος καὶ ἡ εἰρήνη βρισκόνταν στὴ ζυγαρία, ὁ John Morley ἔγραψε: «Καὶ ὅμως, ἂν γίνῃ πόλεμος, παρ' ὅλους τοὺς σοφοὺς ὑπολογισμοὺς, ὁ Οὐίνστον Τσῳρτσιλ θὰ ἐπισκιάσῃ τὸν Λόυντ Τζῳρτζ». Ἡ φιλικὴ μεροληψία ἔκανε τὸ Morley νὰ πέφτει ἔξω. Ἡ ὥρα τοῦ Τσῳρτσιλ δὲν εἶχε ἀκόμα σημεῖνει.

Ὅταν τὸ θέμα κάποιας συζήτησης εἶναι ὁ κ. Τσῳρτσιλ, πάντα θὰ γίνῃ λόγος γιὰ τὸν 18^ο αἰῶνα, πράγμα ποὺ δὲ θὰ συνέβαινε, ἂν τὸ θέμα εἶταν ἄλλος κανένας ἀπὸ τοὺς προκατόχους του. Χάρη στὴν κοινωνικότητά του — μιὰ κοινωνικότητα ποὺ χαρακτηρίζει ξεχωριστὰ τὸν 18^ο αἰῶνα — μπορεῖ νὰ συνεννοηθῇ τόσο καλὰ μὲ τὸν κ. Στάλιν. Ἐχει τὰ ἀντρίκια γούστα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀγαπάει τὴν

* Ἀγγλικά ἡ λέξη ἔχει καὶ τὴν ἔννοια «ἀπόστολος».

καλοπέραση, την ὁμορφὴν κουβέντα, τὴ φιλολογία, τὴ ζωγραφικὴ. Ἀντιπροσωπεύει καὶ αὐτὸς μέσα στὴ σφαῖρα τοῦ ὅλα τὰ προτερήματα ποὺ θαυμάζουν οἱ Ἑγγλέζοι, ὅπως ἀκριβῶς ὁ Dr. Johnson στὴ σφαῖρα τῆ δικαίᾳ του. Ἐχει συναισθηματικὸ βάθος, ποὺ εὐκολα ἀνεβαίνει στὴν ἐπιφάνεια, καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ εἶναι βέβαιος, πὼς μέσα στὶς συγκινητικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ λαοῦ τοῦ Παρισιοῦ, λίγο θὰ ἤθελαν τὰ δάκρυα γιὰ νὰ κυλήσουν.

Ἐχει κάτι ἀπὸ τὴν ἀκατέργαστη εὐρωστία, ποὺ ἔκανε τόσο ἀγαπητὴ τὴ Marie Lloyd*. Μὲ δυσκολία φαντάζεται κανεὶς τὸν Chatham νὰ σκορπᾷ τὰ σημεῖα V δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Ἐχει τὴν ἀξία τοῦ Πίττ καὶ τὴν καρδιά τοῦ Φόξ, μὰ εἶναι πιὸ γερὸς καὶ ἀπὸ τοὺς δύο τους. Ὁ Πίττ πέθανε πρὶν ἀπὸ τὰ πενήντα του, καὶ ὁ Φόξ πρὶν ἀπὸ τὰ ἑξήντα. Σὰν καὶ κείνους εἶναι καὶ ὁ Τσῳρτσὶλ μέγας κοινοβουλευτικὸς ρήτορας, μὰ ἡ εὐγλωττία του δὲν εἶναι τόσο αὐθόρμητη. Εἶναι πιὸ ἀντικειμενικὴ καὶ πιὸ συγκεκριμένη. Τὸ ἀκροατήριό ἄλλαξε, ἡ σημερινὴ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων προτιμᾷ νὰ ἀκούει τὴν ἐκθεσὴ τῶν πραγμάτων σὲ ἓνα τόνο οἰκειότητος, ποὺ νὰ πλησιάζει περισσότερο στὴν κουβέντα. Στὶς πρώτες σελίδες τῆς συλλογῆς τῶν λόγων τοῦ ὁ Τσῳρτσὶλ μᾶς δίνει ἓνα ὥραϊο δείγμα σὲ αὐτὸ τὸ ὕφος. Εἶναι ὁ λόγος ποὺ ἔβγαλε στὰ 1938 γιὰ νὰ χτυπήσει τὴν ἐγκατάλειψιν τῶν ἀνοιχτῶν ἰσλανδικῶν λιμανιῶν.

Ὁ κ. Τσῳρτσὶλ δὲ δεσμεύεται ἀπὸ πολιτικὰς θεωρίες ἢ ἀπὸ ἀφηρημένες φιλοσοφίες. Σὰν ἀνάλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κόμματος τῶν Tories, συνόψισε τοὺς μεγάλους σκοποὺς ποὺ πάντα τοῦ ὑπηρετήσε: τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ἀνεξίτηλου μεγαλείου τῆς Μεγάλης Βρεταννίας καὶ τῆς Αὐτοκρατορίας της, καὶ τὴν ἱστορικὴ συνέχισιν τῆς ζωῆς τοῦ νησιοῦ μας. Στὰ νειάτα τοῦ εἶχε καθήσει στὰ πόδια τῶν Whigs, ἡ τουλάχιστον στὸ αἰσθητικὸν τοὺς τραπέζι, καὶ διδάχτηκε τὴ γόνιμην ἐννοίαν τοῦ «ἐθνικοῦ ἐλαχίστου». Ἀλλάξε κόμμα, πρᾶγμα ποὺ δὲ σημαίνει ἔλλειψιν πίστεως γιὰ τὴν ἀλήθειαν. Πολλὰς φορὰς λαθεύτηκε — αὐτὸ εἶναι χάρισμα ἀκαταμάχητο. Ὅπως τὸ ἔχει εἰπομένο ὁ Ἀνατόλ Φράνς, «ὁ κόσμος δὲ χαρίζει τὴν εὐνοίαν του παρὰ μόνον σὲ κείνους ποὺ κάποτε λαθεύουν». Γιὰ τὸ χρῆμα νιώθει τὴν ἀπέχθειαν ἑνὸς εὐγενῆ τοῦ 18ου αἰῶνα, καὶ τὸ πέρασμά του ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο τῶν Οἰκονομικῶν σπάνια τὸ ἀναφέρει.

Ἀντίθετα ἀπὸ τὸν Πίττ μπόρεσε νὰ δανειστεῖ μὲ χαμηλὸ τόκο σὲ καιρὸ πολέμου. Ὁ Beveridge εἶναι ὁ σημερινὸς Ἀδάμ Σμιθ καὶ «ἡ γενικὴ ἀπασχόληση μέσα σὲ μιὰ ἐλεύθερην κοινωνίαν» εἶναι ἥσως ὁ δρόμος ὁ ἐπαναστατικὸς, ποὺ ὁδηγεῖ στὸν «πλοῦτον τῶν ἐθνῶν».

Πιὸ πολὺ ἀπὸ κάθε ἄλλον ἔχει ὁ Τσῳρτσὶλ συνείδησιν τοῦ μυστή-

* Διάσημη Ἀγγλίδα ἀρτίστα τοῦ ἐλαφροῦ θεάτρου.

ριου, ποὺ ρυθμίζει τὸ ξετύλιγμα τῆς περγαμνῆς τοῦ ἀνθρώπινου πεπρωμένου, καὶ μᾶς ἔχει πεῖ πὼς τὸ μέγεθος τῆς συμβολῆς τοῦ ἴδιου τοῦ ἀνθρώπου στὴν ἱστορίαν τῆς ζωῆς τοῦ κανονίζεται πάντα ἀπὸ μιὰ δύναμιν ἐξωτερικὴν. Ἐχει δηλώσει ἀκόμα τὴν πεποίθησίν του, πὼς ἡ πιὸ σκληρὴ ἀπὸ ὅλες τίς μάχες εἶναι ἐκείνη ποὺ κάνομε μὲ τὸν ἑαυτὸν μας. Ὅσο ξύπνιος καὶ φλογερὸς καὶ ἂν στάθηκε στὴν πολιτικὴν τοῦ θητεία, ἀκόμα ἐξελίσσονταν στὰ σαρανταδύο του χρόνια, καὶ ἤθελε ἀκόμα νὰ μαθαίνει. Ἡ φύση τοῦ ἔδωσε ὅλα τὰ χαρίσματα: γοητεία ἀπροσποίητη, ἀκατάβλητη ἐργατικότητα καὶ ἱκανότητα νὰ ἀφομοιώνει τὴν κάθε λεπτομέρεια, τάλαντο ἐξαιρετικὸ γραπτῆς καὶ προφορικῆς ἐκφράσεως, φιλοδοξία ὁρμητικὴ. Καὶ εἶναι πλέρεια ἐφοδιασμένος μὲ διορατικότητα καὶ θάρρος. Τέτοια εἶναι τὰ χαρίσματα, ποὺ χρησιμοποιηθῆκαν καὶ ποὺ ὠριμάσαν στὰ ὀχτὼ ὑπουργεῖα, ποὺ μὲ τὴ σειρά ἐξουσίασε.

Εὐθὺς μόλις ἀναλάβαινε κάποιαν ἀρχὴν διοικητικὴν, τὸ προσωπικὸ ὁλόκληρο ἴσαμε τὴν τελευταία δακτυλογράφον ἐνοιῶθε τὴν παρουσίαν του. Καὶ εὐθὺς ἡ Κυβέρνησις λάβαινε ὑπηρεσιακὰς ἐκθέσεις, ἐξεχωριστὰς σὲ δυναμικότητα ὕψους, σὲ ἐπιταχτικὴν καὶ ἀφανότατον ρωμάλαν ἐπιχειρηματολογία, σὲ ἀκρίβειαν καὶ σὲ σαφήνειαν συμπερασμάτων. Ἡ σταδιοδρομία αὐτὴ, γεμάτη ποικιλίαν καὶ ἐπιτυχίας, διακόπηκε ἀπτόμα, ὅταν ὁ Τσῳρτσὶλ χρειάστηκε νὰ ἀφήσῃ τὴ γέφυραν τοῦ Ναυαρχείου γιὰ τὴ διοίκησιν τοῦ Δουκάτου τοῦ Λάνκαστερ. Δὲν εἶταν εὐτυχισμένος σὲ αὐτὴ τὴ θέσιν καὶ δάγκωνε τὸ χαλινάρι του. «Τὰ ἤξερα ὅλα καὶ δὲ μπορούσα νὰ κάνω τίποτα.» Ἐκλέχτηκε συντηρητικὸς βουλευτὴς στὰ 1900, παρακάθησε στὴ Βουλὴ σὰν φιλελεύθερος, ἀπὸ τὰ 1906 ὡς τὰ 1922. Ἀφῆσε τὸν Ἀσκούιθ γιὰ τὸ Λόυντ Τζῳρτζ στὰ 1916, μῆλκε στὴν Κυβέρνησιν Μπάλντουϊν στὰ 1924 καὶ στὰ 1929 βρέθηκε διωγμένος στὴν «ἐρημίαν», ὅπου ἔμεινε δέκα χρόνια.

Στὴ γιορταστικὴ μνείαν ποὺ κάνομε ἔδω γιὰ τὴν 70ῃ του ἐπέτειον, μόνον στὰ πεταχτὰ στέκει νὰ μιλήσομε γιὰ τὸ πὼς δικαιολογήθηκε αὐτὸς ὁ περιεργὸς καὶ παρατεταμένος ἐκτοπισμὸς ἑνὸς δημοσίου ἀξιωματοῦχου καὶ βουλευτῆ μὲ τόσα προσόντα ἀξιόλογα. «Πολὺ μαχητικὸς,» ἔλεγε συνοπτικὰ ὁ Ἀσκούιθ. «Θὰ μπορούσε, τάχα, νὰ εἶναι μαζὶ συνετὸς καὶ ριψοκίνδυνος;» ἀναρωτιόταν ὁ Λόυντ Τζῳρτζ. Γιὰ τὸν Τσῳρτσὶλ ἡ ζωὴ δὲν εἶναι ἓνα βαρετὸ προσκύνημα, ἀλλὰ μιὰ ἐκστρατεία, μιὰ σειρά ἀπὸ ἐκστρατείας.

Σ' αὐτὴ τὴν κοιλιά τῆς ταπεινώσεως ἀντάμωσε τὴ Μοῦσαν τῆς ζωγραφικῆς. Ὁ Τσῳρτσὶλ, καίγοντας μέσα του γιὰ δόξα, ἔριξε τὸ ἥρωικόν του θάρρος, ὅχι πιά στὶς κυβερνητικὰς συμβουλές, ἀλλὰ στὸ μουσαμὰ τοῦ ζωγράφου. Μονάχα σὲ αὐτὸν μπορούσε νὰ ἔρθῃ ἡ ἰδέα μιᾶς σύγκρισης ἀνάμεσα στὴν ἐκτέλεσιν ἑνὸς πίνακα καὶ στὴ διεξα-

γωγὴ μιᾶς μάχης. Ἀφιέρωσε μιὰ δλόκληρη σελίδα, γιὰ νὰ ἀποδείξει τὴν ὁμοιότητα. Εἴτε ὑπάρχει, εἴτε ὄχι αὐτὴ ἡ ὁμοιότητα, κείνο ποὺ εἶναι βέβαιο εἶναι, πὼς τὰ μακριὰ τοῦτα χρόνια ζωγραφικῆς καὶ ἐπικοινωνίας μὲ τὴν ἁρμονία τῆς φύσης εἶχαν γιὰ ἀποτέλεσμα νὰ τοῦ ἡρεμήσουν τὴν πολεμικὴ του ὁρμὴ καὶ νὰ τοῦ δώσουν σωφροσύνη καὶ ὑπομονητικότητα, κρίση καὶ αἰσθησιολογία, ποὺ ἴσαμε τότε λείπανε κάπως ἀπὸ τὸ χαρακτήρα του. Γι' αὐτό, ὅταν καλέστηκε γιὰ νὰ ἀναλάβει τὸ Ὑπουργεῖο τῶν Ναυτικῶν, εἶταν πιά ἕνας ὥριμος καὶ ξεχούραστος πολιτικός, ποὺ περνοῦσε ἀπὸ τοῦ ζωγράφου τὸ ἐργαστήρι στὴ ναυτικὴ γέφυρα καὶ ἀπὸ κεῖ στὴν ὑπέρτατη διεύθυνση τοῦ πολέμου.

Ἐπιτέλους εἶχε νὰ καταπιαστεῖ μὲ ἕναν παγκόσμιον πόλεμον, ποὺ οἱ κακὲς του δυνάμεις θὰ μπορούσαν νὰ φέρουν σὲ ἀμνηχανία ἀκόμα καὶ μιὰ φαντασία σὰν τὴ δικιά του, καὶ νὰ βάλουν σὲ σκληρὴ δοκιμασία καὶ τὰ χαρίσματα καὶ τὴ δραστηριότητά του. Ὑποτάζοντας τὴ ρητορικὴ του στὶς πολιτικὲς ἀνάγκες, τὶς ἐφήμερες συγκινήσεις του σὲ ἕνα σχέδιο ἀλύγιστο καὶ ἀδυσώπητο, στάθηκε ἄξιος, ὅταν ἡ Ἀγγλία τὸν χρειάστηκε. Μῆτε μιὰ ἀστόχαστη φράση, μῆτε μιὰ λέξη ριγμένη στὴν τύχη δὲ βγῆκε ἀπὸ τὰ ξάγρυπνα χεῖλιά του, ὅταν οἱ ραδιοφωνικοὶ του λόγοι διαδέχονταν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον τὴ χρονιά τῆς «μάχης τῆς Μεγάλης Βρετανίας». Ἡ αὐστηρὴ σύνθεση λόγων, τῆς «μάχης τῆς Μεγάλης Βρετανίας», ἡ ζωηρότητα, ἡ ὁρμὴ καὶ ὑπομονημάτων καὶ βιβλίων ἀναρίθμητων, ἡ ὁρμὴ καὶ τὰ καυγαδίσματα σαράντα χρόνων, συμπυκνώθηκαν ὅλα σὲ λίγες μονοσύλλαβες λέξεις, ὅταν ἡ Γαλλία ἔπεσε καὶ ἡ Ἀγγλία πῆρε τὴν ἀπόφαση νὰ μείνει μόνη στὸν ἀγῶνα.

Σὲ τέτοιες μέρες καταστροφῆς καὶ πόνου, τοῦτος ὁ φιλόσοφος, στρατιώτης καὶ πολιτικός, στάθηκε γιὰ τὸν κόσμον ὅλο ἡ ἐνσάρκωση τῆς μεταμορφωμένης καὶ πολεμικῆς ψυχῆς, τῆς θέλησης καὶ τῆς φωνῆς τοῦ τόπου του. Ἡ «ἐρημιὰ» εἶχε χρησιμεύσει σὲ κάτι. Ἡ ξάγρυπνη Θεία Πρόνοια ἔγραφε μιὰ καινούργια δοξασμένη μέρα καὶ ἕνα καινούργιο ἄθλο στὶς δέλτους τοῦ πεπρωμένου μας. Ἡ ὕψιστη ὥρα τῆς ζωῆς τοῦ Τσώρτσιλ καὶ ἡ ὥρα ἡ πιὸ ὁμορφὴ τῆς ἱστορίας τοῦ τόπου του εἴτανε μιὰ καὶ ἀδιαίρετη.

76

Οἱ ἐγκληματίες πολέμου καὶ οἱ "Θάγκς,"

Τοῦ D. R. GILLIE

(Ἀπὸ τὸ περιοδικὸ Spectator τοῦ Λονδίνου)

Ἡ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ποὺ ἄρχισε σχετικὰ μὲ τὴν τιμωρία, ποὺ πρέπει νὰ ἐπιβληθεῖ στοὺς ἐγκληματίες πολέμου, φαίνεται νὰ ἔχει κύριο σκοπὸ νὰ τιμωρηθεῖ τὸ «ἀτομικὸ» ἐγκλημα. Αὐτὸ μᾶς καταπλήσσει πόλῳ, ἕνα περισσότερο, γιὰτὶ μᾶς κατέχει ὅλους ἡ ἰδέα, πὼς τὸ ἐθνικοσοσιαλιστικὸ κόμμα εἶναι μιὰ μεγάλῃ ὁργάνωση ἐγκληματικῇ, ποὺ στρέφεται ἐνάντια στὴν εἰρήνη τοῦ κόσμου, τὶς ἀρχὲς τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ νόμου καὶ τὴν εὐτυχία καθενὸς ἀπὸ μᾶς. Ἀποῦ οἱ νομικοὶ φροντίζουν τόσο πολὺ νὰ δικαιολογοῦν μὲ τὴ νομολογία τὶς ποινὲς ποὺ βάζουν, δὲν μπορούμε ἄραγε νὰ βροῦμε στὴν ἱστορία παραδείγματα, ὅπου ἡ συμμετοχὴ σὲ μιὰ συμμαχία κακοποιῶν νὰ θεωρεῖται αὐτὴ καὶ μόνη σὰν ἀδίκημα; Αὐτὸ συνέβη πραγματικὰ στὸν καιρὸ ποὺ οἱ Βρεταννοὶ διοικοῦσαν τὶς Ἰνδίες. Πρόκειται γιὰ τὰ μέτρα ποὺ πῆραν στὴν ἐποχὴ, ποὺ ὁ λόρδος Οὐίλλιαμ Μπέντινκ εἶταν Γενικός Διοικητής, καὶ ὁ Μακώλεϋ μέλος τοῦ Συμβουλίου, γιὰ νὰ καταπολεμήσουν τὴν κίνηση τῶν Θάγκς. Εἶναι περίεργο, πὼς δὲν τὸ σκέφθηκε κανεὶς ὡς τώρα, ἐνῶ ὁ ὅρος «Νάτσι-Θάγκς» χρησιμοποιεῖται ἀπὸ ὅλες τὶς ἐφημερίδες. Σχεδὸν ξεχάσαμε, τί εἶταν ἕνας Θάγκς, καὶ τί μέτρα χρειάστηκαν, γιὰ νὰ γίνῃ ἡ κίνηση τῶν Θάγκς μιὰ κακὴ μόνον ἀνάμνηση.

Οἱ Θάγκς εἶταν μιὰ μεγάλη καὶ δυνατὴ συμμαχία δολοφόνων, ποὺ ἐργάζονταν ἀπὸ τὴ μία ὡς τὴν ἄλλη ἄκρη τῶν Ἰνδιῶν κατὰ τοὺς αἰῶνες πρὶν τὴν ἐνωση τῆς χώρας. Εἶχαν τὴ συνείδησή τους ἥσιχη, γιὰτὶ εἶχαν τὴν πίστη, πὼς ἂν οἱ οἰωνοὶ τοὺς εἶταν εὐνοϊκοὶ ἢ θεοὶ τοὺς Κάλι εἶχε καταδικάσει ἀπὸ πρὶν τὰ θύματά τους. Δὲν ἔκλεβαν ποτέ, χωρὶς νὰ ἔχουν πρῶτα σκοτώσει. Καὶ δὲν ἐσκότωναν ποτέ, ἂν δὲν εἶχαν πρῶτα σκάψει τὸν τάφο τῶν θυμάτων τους. Διάλεγαν τὰ θύματά τους μὲ μεγάλῃ προσοχῇ, κέρδιζαν τὴν ἐμπιστοσύνη τους καὶ τοὺς συνόδευσαν σὰν φίλοι στοὺς μεγάλους μοναχικοὺς δρόμους τῶν Ἰνδιῶν ἡμέρες ἢ ἀκόμη καὶ ἐβδομάδες προτοῦ τοὺς σφάξουν. Ἡ ὑπόληψη ποὺ εἶχαν οἱ Θάγκς στὴν κοινωνία εἶταν ἕνα ἀπὸ τὰ σοβαρότερα ἐμπόδια ποὺ εἶχαν νὰ ἀντιμετωπίσουν οἱ ἀστυνομικοὶ στὸ θανάσιμο ἀγῶνα ἐναντίον τους. Κατὰ ἕνα ἀνάλογο τρόπο ὑπῆρχαν πολλοὶ ποὺ παρουσίαζαν πάντα ἀντιρροήσεις σ' ὅσους συνιστοῦσαν στὴν Εὐρώπῃ προσοχὴ ἀπὸ τοὺς νεαροὺς καλοκαμωμένους καὶ δυνατοὺς Γερμανοὺς, ποὺ παρουσίαζε ὁ ναζισμός. Μποροῦσε νὰ

πέσει κανείς έναν Θάγκ, ότι για τον ένα ή τον άλλο λόγο ή Κάλε δεν είχαν πιά με το μέρος του, μα δεν τον έπειθε κανείς ποτέ, ότι οι πράξεις του είχαν κάτι το εγκληματικό.

Μόλις λίγα χρόνια πριν το 1830, δηλαδή την εποχή, που η ένωση των Ινδιών ήταν ακόμη ένα καινούριο πολιτικό φαινόμενο, και δεν είχε φθάσει ακόμη στην οριστική της μορφή, οι Άγγλοι υπάλληλοι άρχισαν να έχουν ελαφρές υπόνοιες για την τρομερή αύξηση των εγκλημάτων των Θάγκς σε όλη τη χώρα. Το 1836, ύστερα από μερικά χρόνια γεμάτα αγώνα με τους Θάγκς, η Βρετανική Κυβέρνηση των Ινδιών δημοσίευσε ένα διάταγμα που έλεγε: (Διάταγμα υπ' αρ. 30 στην Έφημερίδα των Συντακτικών Πράξεων) «Διατάσσεται δια του παρόντος, ότι όστις έπείσθη να συμμετάσχη προ της έναρξης ή και μετά την έναρξιν της ισχύος του παρόντος εις οϊανδήποτε συμμορίαν των Θάγκς, είτε εις το έξωτερικόν είτε εις το έσωτερικόν των περιοχών της Έταιρείας των Ανατολικών Ινδιών τιμωρείται δια της ποινής των ίσοβίων δεσμών». Το δεύτερο άρθρο του διατάγματος ήθελε να αποκλείσει κάθε προσπάθεια να άργοπορήσει ή δίκη με την δικαιολογία, πως τοπικά άρμόδιο ήταν δικαστήριο άλλης περιοχής, και το τρίτο άρθρο ήθελε να αποκλείσει κάθε στροφοδικία που μπορούσαν να προκαλέσουν οι λεπτομέρειες του Έργου Νόμου του Κορανίου. Το διάταγμα αυτό κατώρθωσε να βάλει τέλος στη κίνηση των Θάγκς μέσα σε δέκα χρόνια. Φαίνεται σχεδόν βέβαιο, πως συντάκτης του ήταν ο Μακώλεϋ ο ίδιος, που, όπως φαίνεται καθαρά, βοήκε, πως αυτό ταιριάζει καλά με τις βασικές άρχες του Άγγλικού ποινικού νόμου, τον όποιο προσπαθούσε τότε να εφαρμόσει στις Ινδικές περιοχές με το πρώτο εκείνο σχέδιο, και επρόκειτο άργότερα να γίνει ο Ινδικός Ποινικός Κώδικας. Πρέπει να σημειώσουμε, ότι το να καταδικαστεί, γιατί είσουν στη κίνηση των Θάγκς, δεν εμπόδιζε φυσικά να καταδικαστεί και για έναν ιδιαίτερο φόνο. Αυτό διευκόλυνε πολύ τη δουλειά της δικαιοσύνης, γιατί εμπόδιζε τους Θάγκς να χάνονται μέσα στη μάζα, όταν βεβαιωνόταν ή άστυνομία, ότι ήταν άνακατεμένοι στην κίνηση.

Το πρόβλημα, πως θα μεταχειριστούμε τους Ναζίδες, άναμφισβήτητα διαφέρει σε πολλά σημεία από το σύστημα που χρησιμοποιήθηκε για τους Θάγκς και κυρίως σ' αυτό: Δεν υπάρχει πριν απ' όλα μια ένωμένη ευρωπαϊκή άρχή, που θα είναι ικανή να κατευθύνει μια μεγάλη άστυνομική ενέργεια με σκοπό την «έξόντωση» εκείνων, που άνήκουν σε μια ομάδα έξ' ίσου εγκληματική με τους Θάγκς, ενώ στις Ινδίες είχε κινηθή μια κεντρική άρχή, με μια μορφή, που δεν θα άναζητήσουμε άσφαλως στην Ευρώπη. Άλλωστε, ενώ οι Θάγκς ήταν άπλως μια συμμορία για να κάνει άτομικά εγκλήματα, το έθνικοσοσιαλιστικό κόμμα προσπάθησε με το

κάλυμμα του Γερμανικού κράτους να καταστρέψει παντού στον κόσμο την ήθική και το δίκαιο, όπως τουλάχιστον τα έννοούσαμε ως τώρα στα πολιτισμένα Δυτικά κράτη, που μεταξύ τους ήταν ως τώρα και η Γερμανία. Άλλά όπως ακριβώς παρουσιάσθηκε άνάγκη να έξοντωθεί ή κίνηση των Θάγκς, για να δοθεί τέλος στα εγκλήματά τους, έτσι θα πρέπει να έκμηδενισθεί ή έθνικοσοσιαλιστική συνομοσία, για να έξοντωθεί το έθνικοσοσιαλιστικό εγκλημα. Όταν θα έχουμε νικήσει, ή κίνηση αυτή θα γίνει μυστική—κι' αυτό είναι μια λύση εύκολη για τον έθνικοσοσιαλισμό, μια και τόσοι από τους θεσμούς του περιβάλλονται από μυστήριο.

Χωρίς μια συγκεντρωμένη δικαστική προσπάθεια, θα έλεγα διεθνή, ενάντια σ' όλους αυτούς τους συνομώτες, τα μέτρα που θα πάρει κάθε μία από τις κυβερνήσεις των Ένωμένων Έθνών, για να καταδιώξουν άτομικά τους Γερμανούς άνάλογα με τα εγκλήματα που έκαναν μέσα στα συνταγματικά σύνορα των κρατών αυτών, θα παραμείνουν πιθανότατα χωρίς άποτέλεσμα, γιατί και αν υποθέσουμε ότι θα βρεθούν κάποτε οι περισσότεροι εγκληματίες, αυτό δεν θα γίνει παρά μόνον άφου αυτοί θα βρούν τον καιρό να επιστρέψουν στη Γερμανία και να εξαφανίσουν τα ίχνη τους. Μόνον αν συλληφθούν και φυλακισθούν για μια περίοδο μερικών έτών τουλάχιστον εκείνοι οι Γερμανοί που συμμετέχοντας στη μία ή στην άλλη οργάνωση είναι αυτόματα και a priori ένοχοι της εγκληματικής συνομοσίας, τότε θα είναι ίσως κάπως δυνατόν να άνακαλύψουμε τους άληθινους δραστές που έκαναν τα άμέτοχα και κυριολεκτικά άνατριχιαστικά εγκλήματα. Στις δίκες για ειδικά εγκλήματα ή άνάκριση και ή τακτική διαδικασία θα χρειασθούν καιρό. Ένώ θα είναι συχνά πολύ εύκολο να καταδιωχθούν άποτελεσματικά όσοι ήταν άνακατεμένοι στις ειδικά Ναζιστικές οργάνώσεις. Οι Γερμανοί έκαναν μόνι τους τα στρατόπεδα, που θα χρησιμοποιηθούν για να εγκατασταθούν οι ένοχοι. Ο χαρακτήρας των εγκλημάτων που έγιναν είναι τέτοιος, ώστε αν ή έρμηνεία του νόμου δεν επιτρέπει να συλλαμβάνονται οι εγκληματίες άμέσως και χωρίς προθεσμία, αυτό θα μπορούσε να έχει τρομερές συνέπειες. Με άλλα λόγια, για να μπορέσουν σ' ένα οποιοδήποτε από τα Ένωμένα Έθνη να δουλέψουν άποτελεσματικά τα δικαστήρια, θα πρέπει πρώτα να μπορέσει ένα Διεθνές Δικαστήριο να έξασκήσει την έξουσία του. Είναι λοιπόν επείγουσα άνάγκη να δημιουργηθεί αυτό το δικαστήριο.

Υπάρχει μια άποψη σ' αυτό το πρόβλημα που ή Άγγλική κοινή γνώμη συνηθίζει να παραμελεί. Αν οι σύμμαχοί μας είναι συχνά τόσο ικανοποιημένοι, ότι άποφασίσθηκε να κριθούν οι Γερμανοί εγκληματίες πολέμου στις χώρες όπου έκαναν τα εγκλήματά τους, αυτό γίνεται χωρίς άμφιβολία, επειδή έχουν πολλές άμφιβολίες για την

ἀποτελεσματικότητα τῶν προτάσεων πού ἔγιναν στήν Ἀγγλία σ' αὐτό τὸ θέμα. Δειχθήκαμε κατὰ τὸ διάστημα τοῦ πολέμου αὐτοῦ ἔξαιρετικά ἱκανοὶ νὰ διορθώνομε σὲ πολλὰ σημεῖα τὶς συμμαχικὲς ἐνέργειες, ἀκόμη καὶ νὰ ἐγκαινιάζομε σὲ μερικὲς περιπτώσεις νέες ἐνέργειες πού ποτὲ δὲν εἶχαν ὡς τώρα παρουσιασθῇ. Οἱ σχέσεις τῆς RAF μὲ τοὺς ἀεροπορικοὺς σχηματισμοὺς τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν, καὶ τοῦ ναυτικοῦ μας μὲ τὰ συμμαχικὰ ναυτικὰ εἶταν ἔξαιρετικά εὐχάριστες. Ἀντίθετα σὲ ἄλλες περιπτώσεις ὁ ρόλος μας εἶταν ὀλιγότερο ἀποτελεσματικὸς ἀπὸ τὸ ρόλο τῶν ἀξιωματικῶν μας.

Αὐτὸ εἶναι πολὺ καταπληκτικὸ, ἓνα παραπάνω μάλιστα ἀφοῦ ἡ Μεγάλῃ Βρεταννία στὸ πεδίο τοῦ διεθνoῦς δικαίου μπόρεσε ὡς τώρα περὶφημα νὰ ἐναρμονίσει τὴν ἀτελειώτῃ ποικιλία τῶν κωδίκων καὶ νὰ βγάλῃ ἀπὸ ἐκεῖ τοὺς κανόνες ἑνὸς ἀποτελεσματικοῦ δικαίου. Θὰ εἶταν ἐπίσης δύσκολο νὰ βρεῖ κανεὶς ἄλλη χώρα πού νὰ ἐνδιαφέρεται περισσότερο καὶ κατὰ πῶς ἐπίμονο τρόπο ἀπὸ τὴ δική μας γιὰ τὴν ἀσκήση τῆς δικαιοσύνης. Φαντάζεται κανεὶς, πὼς μερικὲς κορυφὲς τῆς νομικῆς μας ζωῆς ἔχασαν αὐτὴ τὴν σωστὴ ἀντίληψη τοῦ Βρεταννικοῦ λαοῦ, πὼς ἔχει τὴν ἴδια σημασία νὰ καταδιώκονται σκληρὰ οἱ ἐγκληματίες, ὅσο καὶ τὸ νὰ προστατεύεται κανεὶς ἀποτελεσματικὰ ἀπὸ κάθε δικαστικὴ πλάνη. Ἡ φράση «*Judex damnatur ubi nocens absolvitur*» (Πρέπει νὰ καταδικάζεται ὁ δικαστής, ὅπου ἀδυνάμειται ὁ ἐνοχος) μπορεῖ νὰ ἐκφρασθῇ κατὰ τὸν ἴδιο καυστικὸ τρόπο τόσο στὰ Λατινικά, ὅσο καὶ στὰ Ἀγγλικά.

Ἄλλωστε ὁ Ἀγγλὸς ντετέκτιβ ἔχει στὴ λογοτεχνία μας μιὰ τόσο σημαντικὴ θέση, ὅσο καὶ ὁ Ἀγγλὸς δικαστής. Ὁ Μπάνναν δὲν περιγράφει μόνον ἓνα φασιστικὸ δικαστήριον στὴ δίκη τοῦ Χριστιανοῦ στὸ «Πύλγκριμς Πρόγκρες» ἀλλὰ περιγράφει ἐπίσης καὶ πολὺ ἐπιτυχημένους ἀνακρίσεις στὸν «Ἰερὸ Πόλεμο». Ὁ Χένρι Φήλντινγκ δὲν κατηγορεῖ μόνον τὸν κακὸ δικαστὴ στὰ μινθιστορήματά του, ἔδειξε ἐπίσης ὡς εἰρηνοδίκης ἓναν εὐγενικὸ ἐνθουσιασμό, γιὰ νὰ συλλαμβάνονται οἱ κλέπτες καὶ οἱ δολοφόνοι. Στὸ βιβλίο «*The Ring and the Book*» ὁ Ρόμπερτ Μπράουνινγκ ζυγίζει σὲ 20.000 στίχους τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ ἑνὸς φόνου, ἔτσι ὥστε ὁ Ἰταλὸς πάπας πού παρουσιάζει ὁ συγγραφέας ἐκφράζει τελικὰ τὴν ἀπόφασή του μὲ τὰ λόγια. «Καὶ πῶς θὰ μπορούσα νὰ πεθάνω ἀφίνοντας αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον νὰ ζῇ;»

Δὲν εἶναι δυστυχῶς αὐτὴ ἡ ἐντύπωση πού προεξήσαμε στοὺς συμμαχοὺς μας, ὅταν συζητούσαμε μαζί τους τὸ πρόβλημα τῶν ἐγκληματιῶν τοῦ πολέμου. Ἐκτὸς αὐτοῦ οἱ ἀντιπρόσωποί μας χρησιμοποιοῦσαν τὸν ὅρο «Βρεταννικὴ δικαιοσύνη» σὰν νὰ εἶταν αὐτὸ ἀναγκαστικὰ μιὰ ἀνώτερη παραλλαγή μιᾶς ἀνέκφραστης δικαιοσύνης. Ὁ Μπράουνινγκ δὲν ἐδίστασε νὰ βάλῃ στὸ στόμα ἑνὸς ξένου τὴ γνώμη του γιὰ τὴ δικαιοσύνη.

Πρὸς τὸ καθῆκον

* Ἀρθρο τοῦ κ. Π. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ *

(Δημοσιεύθηκε στὸ «Ἐλεύθερον Βῆμα» τῆς 29 Ὀκτωβρίου 1940)

ΣΕΙΡΗΝΕΣ καὶ κωδωνοκρουσίες. Δευτεριὰτικο πρωῒνό. Ἀνήσυχες μορφὲς στὰ παράθυρα. Κοιτάζονται οἱ γείτονες, συνεννοοῦνται μὲ τὸ βλέμμα καὶ μένουν σύμφωνοι. Τὰ πάντα γιὰ τὴν τιμὴ. Δὲν εἶναι ἡ μανία τοῦ πολέμου πού τοὺς ἐμπνέει; δὲν εἶναι τὸ πάθος τῆς περιπετειᾶς. Εἶναι ἡ συναίσθησις τῆς ἀξιοπρεπείας. Ὅταν αὐτὴ εἶναι ἐκτεθειμένη σὲ κινδύνους, τότε τὸ τροπάριο τῆς εἰρηνοφιλίας διακόπτεται. Ὅχι ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν πόλεμον. Ἀπὸ ἀγάπη πρὸς αὐτὴ τὴν εἰρήνην. Γιατὶ τίποτε δὲν ἐξυπηρετεῖ τὴν εἰρήνην χειρότερα ἀπὸ τὴν καλοπροαίρετη διάθεση τῶν λαῶν νὰ δέχονται ραπίσματα. Κακὸς εἶναι ὁ πόλεμος. Ἀλλὰ ὑπάρχει κάτι ἀπαισιότερον κι ἀπ' αὐτὸν ἀκόμη. Ἡ λάσπη πού πέφτει καὶ κηλιδώνει τὶς ὑπολήψεις τῶν λαῶν ὅταν θελήσουν νὰ τὸν ἀποφύγουν μὲ θυσία τῆς τιμῆς τους. Τέτοιες κηλίδες τίποτε δὲν εἶναι ἱκανὸ νὰ τὶς καθαρῶσι. Οὔτε τὸ σβῆσιμο τῆς γενεᾶς πού τὶς ἔχει προκαλέσει. Οἱ γενεὲς φεύγουν, ἀλλὰ μένουν οἱ σελίδες τῆς Ἱστορίας γιὰ νὰ θυμίζουν τὴ ντροπὴ. Μένουν οἱ μεταγενέστεροι γιὰ νὰ ζητοῦν εὐθύνες ἀπὸ τὴ στάχτη μας.

«... Εἰρήνη γὰρ μετὰ μὲν τοῦ δικαίου καὶ προέποντος κάλλιστον ἐστὶ κτῆμα καὶ λυσιτελέστατον, μετὰ δὲ κακίας καὶ δουλείας ἐπίνει δίστον πάντων αἰσχιστον καὶ βλαβερώτατον...»

Νὰ μιὰ φράσις τοῦ Πολυβίου πού θάπρεπε ν' ἀποστηθίσουμε. Στρατιῶται τῆς εἰρήνης ὅσο δὲν προσβάλλεται ἡ ἐλευθερία καὶ τὸ δίκαιο. Ὅταν ὅμως κινδυνεύουν τὰ δύο αὐτὰ ἀγαθὰ, τότε ἡ ἐμμονὴ στὴν εἰρήνην ἀποτελεῖ ἀνανδρία, ἀναξιοπρέπεια καὶ ἀφιλοτιμία.

Γιὰ ὅλα ὅμως μποροῦν νὰ μᾶς κατηγορήσουν. Πολλὰ ἐλαττώματα ἔχουμε, σὲ πλείστους τομεῖς ὑστεροῦμε. Ἐνα μόνον δὲ θὰ πεί κανεὶς: ὅτι δὲν διατηρήσαμε ἀσπίλη σὲ ὅλους τοὺς αἰῶνες τὴν ἐθνικὴ φιλοτιμία μας. Ἐτοί θὰ τὴ διατηρήσουμε καὶ τώρα. Κοινὴ εἶναι ἡ θέλησις: Νὰ τὸ ξαναφορέσουμε. Γνώριμη στολὴ τοῦ λαοῦ μας. Τὴ φόρεσε ὁ παππούς, τὴ φόρεσε ὁ πατέρας, θὰ τὴ φορέσει τώρα ὁ γυιὸς. Καὶ πάντα γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ. Γιὰ τὴν τιμὴ καὶ γιὰ τὴν ἐλευθερία. Γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους καλούμεθα καὶ σήμερον. Καθῆκον λέγεται ἐκεῖνος πού ὑπογράφει τὶς προσκλήσεις. Ἡ φωνὴ του εἶναι ἡ ἐπιβλητικότερη ἀπ' ὅλες τὶς φωνές. Τὴ δέχεσθε χωρὶς ὑπολογισμούς. Ἡ ὑπερηφάνεια ἀγνοεῖ τὴν ἀρίθμηση. Δὲ μετρά τὶς δυνάμεις ἐκείνου πού θέλει νὰ τὴν τσαλακώσει. Βαδίζει μὲ τὸ μέτωπο ψηλὰ στὸ

δρόμο της τιμής. Οί Θερμοπύλες δὲν εἶν' ἓνα γεωγραφικὸ σημεῖο, δὲν εἶν' ἓνα ἀπλὸ ἱστορικὸ γεγονός. Εἶναι ἓνα σύμβολο. Τὸ σύμβολο αὐτὸ τὸ διατήρησαν ὑψηλὰ οἱ γενεές τῶν Ἑλλήνων. Ἀπὸ τῆς Θερμοπύλες ὡς τὸ 21 καὶ πέραν ἀπὸ αὐτὸ μὲ κλειστὸ τὸ βιβλίον τῆς ἀριθμητικῆς ἐβάδισε τὸ ἔθνος στοὺς δρόμους τῶν πεπωμένων του. Μὲ τὴν ἀριθμητικὴν στὸ χέρι δοῦλοι θὰ ἦμαστε σήμερα. Στὴν περιφρόνηση τῆς ἀριθμητικῆς ὀφείλομε τὴν ἐθνικὴν μας ὑπόστασιν. Τὸ 1940 δὲν θὰ κάμει ἐξαίρεση. Παλαιὰ καὶ πρόσφατη ἱστορία δείχνει τὸ κατάντημα ποὺ περιμένει τοὺς λαοὺς οἱ ὁποῖοι, μὲ ὀδηγὸ τὸν ὑπολογισμόν, ἔστερξαν σὲ ταπεινώσεις καὶ σὲ διασυρμὸν τῆς τιμῆς των. Ἡ τιμὴ ποὺ ἐσπύλωσαν δὲν εἶναι ἡ μόνη τους θυσία. Μαζὶ μ' αὐτὴν ἔχασαν καὶ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ ποὺ ἐπίστευσαν ὅτι θὰ ἐξασφάλιζαν δεχόμενοι τὸν ἐξευτελισμὸν.

Καθῆκον καὶ συμφέρον εἶναι ἡ προάσπισις τῆς ἐθνικῆς τιμῆς. Στὴν ἐκτέλεση τοῦ καθήκοντος καλοῦνται οἱ πολῖται. Τὸ καθῆκον πρὸς τὰ μάρμαρα ποὺ ἀποτελοῦν τὴν δόξαν τῶν περασμένων, πρὸς τὸ βράχο αὐτὸν ποὺ ἐκοίλαναν ὁ ἰδρὼς καὶ τὸ αἷμα τῶν γενεῶν ποὺ προσηγήθηκαν, καθῆκον πρὸς ἐμᾶς τοὺς ἴδιους, πρὸς τοὺς τάφους τῶν πατέρων μας, πρὸς τὰ λίκνα τῶν παιδιῶν μας ποὺ θὰ ντρέπονται γιὰ μᾶς ἂν μᾶς ἐβλεπαν ἀπρόθυμους νὰ συνεχίσουμε τὴν ἐθνικὴν παράδοσιν.

Ἀλλὰ τέτοια περιπτώσεις δὲν ὑπῆρξε, δὲν ὑπάρχει, δὲν θὰ ὑπάρξει. Μᾶς τὸ εἶπε ἡ χθελινὴ μέρα. Θὰ μᾶς τὸ ποῦν οἱ ἐπόμενες, θὰ μᾶς τὸ λένε ὅλες οἱ μέρες ὅσο ὑπάρχει ὁ γαλάσιος οὐρανός μας, ὅσο ὑπάρχουν οἱ ἀφροὶ τοῦ Αἰγαίου μας γιὰ νὰ σχηματίζουν τὴν ἀπερραντὴ κυανόλευκὴ ποὺ ἀγκαλιάζει πέρα ὡς πέρα τοὺς ἑλληνικοὺς ὀρίζοντες.

Λ

ΣΤΗ ΝΕΟΛΑΙΑ ΜΑΣ

Αὐτὸ κρατάει ἀνάλαφρο μὲς' στὴν ἀνεμοζάλη
τὸ ἀπὸ τοῦ κόσμου τῇ βοῇ προεστυτικὸ κεφάλι.
Αὐτὸ τὸ λόγο θὰ σᾶς πῶ, δὲν ἔχω ἄλλο κανένα:
Μεθύστε μὲ τ' ἀθάνατο κρασί τοῦ Εἰκοσιένα.

1 Νοεμβρίου 1940

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ἡ Δουνκέρκη καὶ ὁ ἐπανεξοπλισμὸς τῆς Ἀγγλίας

Τοῦ EDWARD R. STETTINIUS, Jr.

(Ἀπόσπασμα τοῦ Lend-Lease: Weapon for Victory)

Οἱ ΠΡΩΤΕΣ ὁμάδες ἀνδρῶν ποὺ ἔφυγαν ἀπὸ τὴ Δουνκέρκη ἀποβιβάσθηκαν στὸ Ντόβερ στὶς 29 Μαΐου 1940.

Φίλοι ποὺ τοὺς εἶδαν ν' ἀποβιβάζονται μοῦ εἶπαν ἀργότερα, πὼς ἀποκαμωμένοι καὶ τσακισμένοι, ὕστερα ἀπὸ δεκαήμερο ἀκατάπαυστο βομβαρδισμό καὶ ἀπελπιστικὲς ὑποχωρήσεις, ἔμοιαζαν μὲ ὑπνοβάτες. Μὰ πρὶν μπορέσουν πάλι νὰ πολεμήσουν τοὺς χρειάζοταν ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ὕπνον τροφὴ καὶ περιποίησις τῶν τραυμάτων τους. Πάνω στοὺς δρόμους, ποὺ ὀδηγοῦσαν στὴ Δουνκέρκη καὶ στὰ παράλια τῆς Γαλλίας, εἶχαν ἐγκαταλείψει τὰ ἄρματα τους, τὰ καμιόνια τους, τὸ πυροβολικὸ τους ἀκόμα καὶ μέρος τοῦ ἐλαφρότερου ὀπλισμοῦ τους. Αὐτὰ τὰ στρατεύματα εἶταν τὰ καλύτερα καὶ τὰ πιὸ πεπειραμένα τῆς Μεγάλης Βρεταννίας. Δὲν ὑπῆρχαν στὸ Ἐνωμένο Βασίλειο ἀρκετὰ ὅπλα γιὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τους, κ' εἶταν ἀκόμα πιὸ δύσκολο νὰ προμηθευτοῦν ὅπλα γιὰ τὴν Ἐθνοφυλακὴ (Home Guard) ποὺ κινητοποιοῦσαν τότε βιαστικά. Ὁ Πρόεδρος Ρούζβελτ ἔλαβε ἓνα μήνυμα τοῦ Πρωθυπουργοῦ Οὐίνστον Τσώρτσιλ. Εἶταν δυνατὸν νὰ σταλοῦν ἀμέσως ὅπλα γιὰ τὴν ἄμυνα τῆς Ἀγγλίας καὶ ὅσης Γαλλίας ἀπόμεινε, ἂν ἡ Γαλλία ἀντιστεκόταν ἀκόμα; Γινόταν λόγος γιὰ ἄμεσες καὶ ἐπιταχτικὲς ἀνάγκες, ποὺ δὲν μπορούσαν νὰ ἱκανοποιηθοῦν μὲ ὅπλα, ποὺ δὲν εἶχαν ἀκόμα κατασκευαστῇ.

Ὁ Λευκὸς Οἶκος ἔδωσε ἀμέσως διαταγές. Οἱ μόνες πηγὲς ἀπὸ ὅπου μπορούσαν νὰ παραληφθοῦν κανόνια καὶ ἀεροπλάνα στὸ ταχύτερο χρονικὸ διάστημα εἶταν τὰ ἀποθέματα τοῦ στρατοῦ μας καὶ τοῦ στόλου μας. Τὸ θησαυροφυλάκιον εἶχε κιόλας ἀρχίσει νὰ μελετᾷ τὰ προβλήματα ποὺ εἶχαν ἔτσι τεθῇ. Προκλήθηκαν ἀμέσως συμβούλια, ὅπου ἀντιπροσωπεύθηκαν οἱ Ἀγγλοὶ, οἱ Γάλλοι, ὁ Στρατός μας καὶ ὁ Στόλος μας, ἡ Κυβέρνησις καὶ τὸ Θησαυροφυλάκιον. Ἐπρεπε νὰ μελετηθεῖ, ἂν εἶταν δυνατὴ ἡ μεταφορὰ στὶς Εὐρωπαϊκὰς χώρας μέρους ἀπὸ τὰ ὅπλα, ποὺ μᾶς εἶχαν ἀπομείνει ἀπὸ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον...

Ὡστόσο ὁ στρατηγὸς Marshall εἶχε ζητήσει ἀπὸ τὸν στρατηγὸν Charles M. Wesson, ἀρχηγὸ τῆς Ἐπιμελητείας, κ' ἀπὸ τὸν στρατηγὸν Richard Moore, ὑπαρχηγὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, νὰ μελετήσουν τὴ σύνθεσιν τῶν ἀποθεμάτων μας σὲ ὕλιν καὶ σὲ πολεμο-

φόδια. Χρειάστηκαν λιγότερο από 48 ώρες, για να εξακριβωθεί τι μπορούσε να προσφέρει ο στρατός στους Άγγλους, με τους κινδύνους που δικαιολογούσε η ζωτική σημασία που είχε για την άμυνα της Αμερικής η Βρεταννική αντίσταση.

Ο πρώτος κατάλογος περιλάμβανε 100.000 τουφέκια Enfield, από τα οποία αρκετά είχαν κατασκευαστεί για τον περασμένο πόλεμο. Άλλα δεν είχαν ποτέ χρησιμοποιηθεί. Όλα είχαν κατασκευαστεί το 1917, το 1918, και είχαν διατηρηθεί στο λίκος είκοσι και περισσότερα χρόνια. Υπήρχαν ακόμα 900 κανόνια των 75, 10.000 πολυβόλα, 130.000.000 σφαίρες για τουφέκια, 1.000.000 δβίδες για τα κανόνια των 75, βόμβες, και μια μικρή ποσότητα έκρηκτικών και άκαπνος πυρίτις. Λίγο αργότερα, το ίδιο καλοκαίρι, προστέθηκαν 250.000 τουφέκια και διάφορα υλικά εξοπλισμού. Η επιχείρηση αυτή άφινε στις Ηνωμένες Πολιτείες αρκετά αποθέματα για τον όπλισμό 1.800.000 ανδρών, καθώς είχε προβλεφτεί από τα παλιά μας σχέδια κινητοποίησης σε περίπτωση πολέμου.

Την Δευτέρα 3 Ιουνίου του 1940 ο στρατηγός Marshall επικύρωσε αυτόν τον κατάλογο. Καθώς αργότερα το είπε, το άμεσο στρατιωτικό πρόβλημα ήταν για τις Ηνωμένες Πολιτείες η ασφάλεια του Βρεταννικού στόλου στον Ατλαντικό. Είταν απαραίτητο για μας να κυριαρχείται ο Ατλαντικός από τον στόλον αυτόν, γιατί το μεγαλύτερο μέρος του Αμερικανικού στόλου βρισκόταν στον Ειρηνικό. Επειδή κάθε ώρα είχε μεγάλη σημασία, αποφασίστηκε να πουλήσει ο στρατός ό,τι βρισκόταν στον κατάλογο σε μια ιδιωτική εταιρεία, που θα τα πουλούσε πάλι άμέσως στους Βρεταννούς και στους Γάλλους. Είταν απαραίτητο, η εταιρεία που θα διαλέγαμε να είχε αρκετή πείρα εξαγωγής και θαλασσιών μεταφορών, και να είναι αρκετά σημαντική, ώστε να μπορεί να εκτελεί τις εντολές για υλικό και πολεμοφόδια, που θάθελε να αγοράσει ο στρατός, σ' ανταλλαγή του υλικού που είχε πουλήσει. Ειδικά ο στρατός ήθελε να αυξήσει την δυνατότητα παραγωγής αντιαεροπορικών πασσάλων, βλημάτων για αντιαεροπορικά κανόνια των 90 και για κανόνια και δόμους των 105 και 155.

Ο στρατηγός Wesson αποφάσισε πώς η United States Steel Export Company ήταν εκείνη που μπορούσε καλύτερα να ανταποκριθεί σε αυτές τις ανάγκες. Ήξερε πώς μόλις είχα γυρίσει από την Ουάσιγκτον. Την Τρίτη 4 Ιουνίου, όποτε περαιώθηκε η εκκένωση της Δουνκέρκης, διάσχισε τη Λεωφόρο του Συντάγματος και ήρθε να με δει. Μου εξήγησε σε γενικές γραμμές την πρόταση, και ζήτησε την συνδρομή μου. Του απάντησα, πώς επιθυμούσα να τον βοηθήσω όσο μπορούσα καλύτερα, μα πώς το ίδιο απόγευμα στις τρεις θα έδινα την παραίτησή μου από την θέση του προέδρου της United

States Steel. Είμουν ωστόσο βέβαιος, πώς μπορούσε να βασίζεται στην απόλυτη υποστήριξη των παλιών συνεργατών μου και κανόνισα άμέσως μια συνάντηση για το άλλο πρωί μεταξύ του στρατηγού Wesson, του διαδόχου μου στη θέση του προέδρου του διοικητικού συμβουλίου, Irving S. Olds και του Benjamin F. Fairless, εντεταλμένου συμβούλου. Δεν πήρα μέρος στις διαπραγματεύσεις που επακολούθησαν, μα τις παρακολούθησα από πολύ κοντά.

Στη συνάντηση της Τετάρτης ο στρατηγός εξήγησε όλο το σχέδιο και ώρισε την τιμή που είχε ζητήσει το Υπουργείο των Στρατιωτικών: 37.619.556 δολάρια και 60 σέντς. Ο Olds και ο Fairless δήλωσαν ότι είχαν συμφωνήσει, υπό τον όρον ότι θα συμφωνούσαν και οι διοικητές της Steel. Ξαναγύρισαν με το πρώτο τραίνο στη Νέα Υόρκη και το άλλο βράδυ τηλεφώνησαν στον στρατηγό Wesson, ότι η United States Steel θα ανέλαμβανε αυτή την επιχείρηση. Άρχισαν άμέσως να ετοιμάζουν τα συμβόλαια.

Το Υπουργείο των Στρατιωτικών δεν περίμενε το τέλος αυτών των διαπραγματεύσεων. Μόλις εγκρίθηκε ο κατάλογος στις 3 Ιουνίου, στάλθηκαν τηλεγραφήματα στις αποθήκες και στα όπλοστάσια του στρατού, στο Rock Island (Illinois), στο Schenectady, στο San Antonio, στον Άγιο Φραγκίσκο στη Βαλτιμόρη και σ' άλλες πόλεις, σε όλη τη χώρα, για να δώσουν τη διαταγή ν' αρχίσουν να συσκευάζουν τα όπλα, που σε λίγο θα φορτωνονταν στα πλοία.

Την άλλη μέρα ο Ουίνστον Τσώρτσιλ στη Βουλή των Κοινοτήτων απέκλυσε ότι 335.000 άντρες είχαν σωθεί απ' τη Δουνκέρκη, μα δεν απέκρυψε τις «τεράστιες απώλειες υλικού». «Αυτοί οι άνδρες» είπε, «είχαν λάβει τους πρώτους καρπούς της πολεμικής μας παραγωγής. Όλα αυτά χάθηκαν...» Βέβαια, τα πολεμικά εργοστάσια της Αγγλίας «θα επανόρθωναν σε λίγους μήνες τις σοβαρές απώλειες που πάθαμε, εν τω μεταξύ όμως η εισβολή μπορούσε να πραγματοποιηθεί από στιγμή σε στιγμή». Ύστερα ο κ. Τσώρτσιλ διατύπωσε την υπέροχη πρόκλησή του: «Θα υπερασπίσουμε το νησί μας με κάθε θυσιά· θα πολεμήσουμε στις ακτές· θα πολεμήσουμε στα αεροδρόμια· θα πολεμήσουμε στα χωράφια και στους δρόμους· θα πολεμήσουμε στα βουνά. Δεν θα παραδοθούμε ποτέ, κι' αν ακόμα, πράγμα που δεν πιστεύω ούτε μια στιγμή, αυτό το νησί ή ένα μεγάλο μέρος του νησιού αυτού κατακτηθεί και καταδικαστεί σε πείνα, τότε πέρα από τις θάλασσες η Αυτοκρατορία μας, όπλισμένη και προστατευμένη από τον Βρεταννικό στόλο, θα συνεχίσει τον αγώνα ως την ώρα τη διαλεγμένη απ' το Θεό, όποτε ο Νέος Κόσμος μ' όλη του την ακμή και μ' όλη του τη δύναμη θα μπορέσει να βοηθήσει τον Παλαιό Κόσμο και να τον ελευθερώσει».

Την ώρα που μιλούσε έτσι ο πρωθυπουργός, πυροβόλα προο-

ρισμένα για τους υπερασπιστές της 'Αγγλίας μεταφέροντο από τα 'Αμερικανικά οπλοστάσια στους σιδηροδρομικούς σταθμούς. Στο τέλος της εβδομάδας περισσότερα από εξακόσια βαριά φορτωμένα βαγόνια κυλούσαν προς τις αποθήκες του στρατού στο Raritan (New-Jersey), κοντά στο Gravesend Bay. Σ' όλες τις γραμμές είχε δοθεί η διαταγή της προτεραιότητας γι' αυτά τα βαγόνια. Στο Raritan ειδικές ομάδες από χίλιους περίπου άνδρες εργαζόντουσαν νύχτα και μέρα, ακόμα και το Σάββατο και τη Κυριακή, για να ξεφορτώσουν τα τραίνα και να τοποθετούν τα κανόνια και τις όβριδες στις μαοῦνες.

Εν τῷ μεταξύ το αγγλικό Υπουργείο των Πολεμικῶν Μεταφορῶν ἔδινε τὴ διαταγὴν σὲ δώδεκα φορτηγὰ πλοῖα, πού μερικὰ ἀπ' αὐτὰ εἶχαν ἤδη φορτώσει στὴ Νέα Ὑόρκη, νὰ κατευθυνθοῦν στοῦ Gravesend Bay. Ἐνα ἕνα τὰ πλοῖα μῆχαν στοῦ λιμάνι καὶ ρίξαν ἄγκυρα. Τὴν Τρίτη, 11 Ἰουνίου, ὅλα τὰ πλοῖα εἶταν ἐκεῖ τὰ βαγόνια στὶς γέφυρες τὰ 75, τὰ πολυβόλα, τὰ τουφέκια, τὰ βλήματα καὶ τὰ μαπαούτια στὰ κρηπιδώματα ἢ στὶς μαοῦνες: ὅλα εἶταν ἔτοιμα.

Τὸ φόρτωμα δὲν μποροῦσε ν' ἀρχίσει πρὶν ὑπογραφοῦν τὰ συμβόλαια. Στὴν Οὐάσιγκτον ἐκεῖνο τὸ ἀπόγευμα συντάχθηκαν οἱ τελευταῖοι παράγραφοι τοῦ συμβολαίου μεταξύ τοῦ Υπουργείου Στρατιωτικῶν καὶ τῆς United States Steel Export Company στοῦ Munitions Building, καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ὑπέγραψε τὸ ἔγγραφο. Ὑστερα ἀπ' αὐτὸ ὁ Olds καὶ ὁ Fairless διέσχισαν τὴν Οὐάσιγκτον μὲ ταξὶ γιὰ νὰ πᾶνε στὴν ἔδρα τῆς Βρετανικῆς Ἐπιτροπῆς Προμηθειῶν, ὅπου ὁ Purvis καὶ ὁ Bloch-Lainé ὑπόγραψαν ἕνα κοινὸ συμβόλαιο γιὰ τὴν Γαλλία καὶ τὴν Ἀγγλία. Τὸ συμβόλαιο αὐτὸ εἶχε μόνον ἐνάμισυ φύλλο. Ἡ τιμὴ εἶταν ἀκριβῶς ἐκείνη πού ἡ United States Steel Export Company εἶχε δεχτῇ νὰ πληρώσει στοῦ Υπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν. Πέντε λεπτὰ ὕστερα ἀπ' τὴν ὑπογραφήν ὁ στρατηγὸς Wesson συγκάλεσε τὸ Γενικὸ Στρατηγεῖο στοῦ Raritan, γιὰ νὰ δηλώσει πῶς τὰ ὅπλα ἀπ' αὐτὴ τὴ στιγμή ἀνῆκαν στὴ Γαλλία καὶ στὴν Ἀγγλία. «Μπορεῖτε νὰ προχωρήσετε. Φορτώστε» εἶπε.

Τὸ πρῶτο πλοῖο ἔφυγε ἀπ' τὸ λιμάνι τοῦ Gravesend δυὸ μέρες ἀργότερα. Εἶταν τὸ Eastern Prince: μετέφερε 48 κιβώτια τῶν 75· 28.000 000 βλήματα τῶν 30· 15.000 πολυβόλα καὶ μιὰ πρώτη δόση ἀπὸ 12.000 τουφέκια. Τὸ πλοῖο αὐτὸ ταξίδευε ἀκόμα, ὅταν ὁ στρατάρχης Πεταῖν ζήτησε ἀνακομή. Ἡ Μεγάλῃ Βρεταννία ἀπόμεινε μόνη, ὅπως ὁ Τσώρτσιλ τὸ εἶχε προβλέψει πῶς θὰ γινόταν στοῦ λόγο του γιὰ τὴ Δουνκέρκη. Μὰ ὅχι καὶ ἐντελῶς μόνη. Δώδεκα πλοῖα φορτωμένα μὲ κανόνια ξεκίνησαν γιὰ τὴν Ἀγγλία, ἄλλα ἀπὸ τὸ Grave-

send Bay, ἄλλα ἀπὸ τὴ Βαλτιμόρη, πρὶν τελειώσει ὁ Ἰούνιος. Δεκαπέντε ἀκόμα πλοῖα φόρτωσαν ὅτι ἀπόμεινε μεταξύ 1ης Ἰουλίου καὶ 1ης Αὐγούστου. Τὸ πρῶτο πλοῖο πού ἔφτασε στὴν Ἀγγλία, τὸ Eastern Prince, ἔφτασε στὶς 23 Ἰουνίου ἔξῃ μέρους μετὰ τὴν πτώση τῆς Γαλλίας. Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἄλλα ἔφθασαν τὸν Ἰούλιο. Ἐνα ἑκατομμύριο ἀδειανὰ χέρια ἄρπαξαν μὲ ἀπληστία τὰ τουφέκια, ἐνῶ ὁ Χίτλερ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τῆς Μάγχης δίσταζε. Γιὰ πολλὲς ἐβδομάδες, ἐνῶ τὰ ἀγγλικά πολεμικά ἐργοστάσια ἐργάζονταν νύχτα καὶ μέρα, γιὰ νὰ ἐπανορθώσουν τὶς ἀπώλειες τῆς Φλάνδρας, τὰ ἑνιακόσια κανόνια τῶν 75 πού εἶχαν ἔρθει ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ εἶταν τὰ μόνα σὲ ὅλη τὴν Ἀγγλία, πού μποροῦσαν νὰ σταματήσουν ἕνα ἄρμα μάχης. Τὰ 80.000 πολυβόλα Lewis, Martin, Browning καὶ Vickers ἐνίσχυσαν τὴν ἀμυνα ὁλῶν τῶν ἀπειλουμένων παραλίων, καὶ ὁλῶν τῶν δρόμων, πού ξεκινούσαν ἀπὸ τὴν ἀκτὴ. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ τουφέκια, πού τὰ χρησιμοποιοῦν ἀκόμα οἱ ἄντρες τῆς Ἐθνοφυλακῆς, τὰ ὅπλα πού στείλαμε τὸν Ἰούνιο τοῦ 1940 κάλυψαν κάπως τὰ μεγάλα κενὰ πού ὑπῆρχαν. Μὰ τὴ στιγμή ἐκείνη στάλθηκαν σὲ ἄντρες, πού δὲν εἶχαν κανένα ὅπλο, καὶ αὐτὸ ἔγινε στὴν πιὸ κρίσιμη στιγμή τῆς ἱστορίας τῆς Ἀγγλίας ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πού ἡ Ἰσπανικὴ ἀρμάδα εἶχε μπεῖ στὴ Μάγχη. Πιὸ σημαντικὲς εἶταν οἱ ὑποσχέσεις, πού συνόδευσαν αὐτὴν τὴν ἀποστολή—καὶ τὸ γεγονός, πῶς ἡ Ἀμερικὴ καταλάβαινε, ὅτι ἕνας κίνδυνος πού ἀπειλοῦσε τὴν Ἀγγλία ἀπειλοῦσε συγχρόνως καὶ ἐκείνην. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κανόνια προσπαθήσαμε νὰ στείλωμε καὶ μερικὰ ἀεροπλάνα. Δὲν εἶταν τὰ «σύννεφα τῶν ἀεροπλάνων» πού ὁ Paul Reynaud εἶχε φανταστῇ στὴν ἀπελπισία του, ὅταν εἶχε στείλει στὶς 13 Ἰουνίου τὴν τελευταία ἐκκλησίαν του στοῦν πρωθυπουργό μας. Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1940 ἡ Ἀμερικὴ δὲν εἶχε νὰ στείλει «σύννεφα ἀεροπλάνων». Καὶ ὅμως ὁ Στόλος μας δέχτηκε νὰ δώσει 50 βομβαρδιστικά Curtis-Wright SBC-4 καὶ ὁ Στρατός μας 93 ἑλαφρὰ βομβαρδιστικά Northrop A-17-A.

Τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἀεροπλάνα πῆγαν στοῦ Χάλιφαξ, ὅπου τὰ περίμενε τὸ Γαλλικὸ ἀεροπλανοφόρο Béarn. Τὸ Béarn ἔφυγε στὶς 17 Ἰουνίου, τὴ στιγμή πού ὁ Πεταῖν ζητοῦσε ἀνακομή. Τὸ πλοῖο πῆρε ἐν πλῶ τὴ διαταγὴ ἀπὸ τὸν ναύαρχο Darlan νὰ ἀλλάξει κατεύθυνση καὶ νὰ τραβήξει γιὰ τὴ Μαρτινίκα, στὶς Γαλλικὲς Ἀντίλλες. Ἐκεῖ τὸ πλοῖο καὶ τὰ ἀεροπλάνα ἔμειναν τρεῖς χρόνια, καὶ σκούριασαν σὲ μιὰ κατάσταση μάταιας οὐδετερότητας, ὥς τὴ στιγμή πού ἡ Ἐθνικὴ Γαλλικὴ Ἐπιτροπὴ ἀφαίρεσε ἀπὸ τὸ Vichy τὸν ἔλεγχο τοῦ νησιοῦ.

Οἱ Γαλλικὲς καταστροφὲς δημιούργησαν γιὰ τὴ Μεγάλῃ Βρεταννία ἕναν κίνδυνο ἄσχετο ἀπὸ τὸν κίνδυνο τῆς εἰσβολῆς: στὶς 15

Ίουνιου, την επαύριο δηλαδή της μέρας, όπου τα Γερμανικά στρατεύματα είχαν παραλάβει στα Ήλυσια Πεδία, ο Arthur Purvis έλαβε στη Νέα Υόρκη ένα απόρρητο τηλεγράφημα από το Λονδίνο. Η Γαλλία, έλεγε το τηλεγράφημα, μπορούσε από τη μία στιγμή στην άλλη, να σταματήσει τον αγώνα. Η Βρετανική Έπιτροπή προμηθειών έπρεπε να προβλέψει τους κινδύνους, που θα προέκυπταν από αυτό για την εφαρμογή του προγράμματος του έφοδιασμού.

Ο Purvis κάλεσε άμέσως τον Sir Henry Self και τον Thomas Childs. Οι τρεις αυτοί άνθρωποι ήξεραν ποιός κίνδυνος τους απειλούσε. Στους τελευταίους πέντε μήνες το πρόγραμμα αγοράς της Αγγλίας και της Γαλλίας στην Αμερική είχε ολοένα και περισσότερο συνδεθεί. Αν η Γαλλία συνθηκολογούσε και παρέσυρε μαζί της σε αδράνεια όλες τις συμβάσεις που είχε στις Ηνωμένες Πολιτείες, η Μεγάλη Βρετανία θα βρισκόταν μόνη της αντιμετώπιη με την Γερμανία, με ένα αεροπορικό πρόγραμμα αποσυντεθειμένο, και όλα τα συμβόλαια που είχε υπογράψει από κοινού με τη Γαλλία προφάσεις για άτελειωτες δικαστικές διενέξεις.

Όπλα που είχαν παραγγείλει οι Γάλλοι και που τώρα τα είχαν απόλυτη ανάγκη οι Άγγλοι, που είχαν μείνει μόνοι, μπορούσαν να τους γίνουν πρόσυτα. Ο Purvis ήξερε ακόμα, πώς αν τα Γαλλικά συμβόλαια έμεναν ανεκτέλεστα, η Αμερικανική βιομηχανία θα δίσταζε ύστερα να δεσμευθεί με την Αγγλία για νέες παραγγελίες. Από αρκετές εβδομάδες εξ αιτίας της οικτρής στρατιωτικής κατάστασης η Γαλλική έπιτροπή είχε πολύ κοπιάσει για να πείσει τους βιομηχάνους των Ηνωμένων Πολιτειών να δεχτούν τα συμβόλαια. Είχαν αρχίσει να θεωρούν σαν επικίνδυνες τέτοιες έντολες. Αν η αντίληψη αυτή περιλάμβανε και τα Άγγλικά συμβόλαια, μπορούσαν να προκύψουν καταστρέπτικά αποτελέσματα.

Για τον Purvis και τον Self μόνο μια απάντηση ήταν δυνατή. Αν η Γαλλία καταστρεφόταν, δεν έπρεπε να καταστραφούν τα Γαλλικά συμβόλαια. Τηλεγράφησαν στο Λονδίνο και ζήτησαν απόλυτη εξουσιοδότηση για την λήψη των μέτρων, που θα προστάτευαν την Άγγλική θέση. Οι υποχρεώσεις που είχε αναλάβει ως τότε η Γαλλία στις Ηνωμένες Πολιτείες ξεπερνούσαν τα πεντακόσια εκατομμύρια δολάρια. Πολλά από τα συμβόλαια αυτά αφορούσαν όπλα και προμήθειες, που οι Άγγλοι είχαν ανάγκη για τη συνέχιση του πολέμου. Άλλα συμβόλαια αφορούσαν εξοπλισμό ειδικά Γαλλικό, και θα ήταν άχρηστα για την Αγγλία.

Υπήρχαν χιλιάδες συμβόλαια για αεροπλάνα, μηχανές, υλικά, πρώτες ύλες, καμiónια, μπαρούτια, εκρηκτικές ύλες και κανόνια.

Θα χρειάζονταν ολόκληρες εβδομάδες για να εξετασθούν όλα

αυτά, για να διαπιστωθεί τί θα χρoσίμευε στην Αγγλία και ύστερα να γίνουν διαπραγματεύσεις με τους βιομήχανους για κάθε συμβόλαιο. Ο καιρός δεν θα έπαρκοι. Ο Purvis σκέφτηκε, πώς η Αγγλία έπρεπε να είναι έτοιμη για να αντιμετωπίσει συγχρόνως όλα μαζί τα συμβόλαια.

Στις 15 Ίουνιου 1940, τα μεσάνυχτα, ο Purvis έλαβε την απάντηση του Λονδίνου. Σ' αυτόν και τον Self δινόταν η έντολη να κάνουν ό,τι έπρεπε. Δεν υπήρχαν άλλες οδηγίες. Όλες οι ευθύνες βάραιναν πάνω τους. Το άλλο πρωί, 16 Ίουνιου, στις έννέα, το ράδιο μίλησε για μια κρίση, που ξεσπούσε στο Μπορντώ ανάμεσα στους δπαδούς του Ρενώ που ήθελαν να συνεχίσουν τον αγώνα, και την ομάδα Πεταίν-Λαβάλ, που είχαν αποφασίσει, ότι ο πόλεμος είχε τελειώσει. Ο Purvis έλειπε από τη Νέα Υόρκη και δεν θα γύριζε ως το βράδυ. Ο Self όμως και ο Childs συμφώνησαν, πώς έπρεπε να αρχίσουν άμέσως διαπραγματεύσεις με την Γαλλική Έπιτροπή της Αεροπορίας. Έφτασαν στην κεντρική έδρα αυτής της έπιτροπής το Rockefeller Center την Κυριακή λίγο πριν απ' το μεσημέρι. Όλοι οι αξιωματικοί εργαζόνταν σαν να ήταν μια κοινή εργάσιμη ημέρα. Μέσα στο γραφείο του ο συνταγματάρχης Jacquín, αρχηγός της Έπιτροπής, ήταν μόνος ακούγοντας με πόνο το δελτίο του ραδιοφώνου. Ο Childs μπήκε άμέσως στην ουσία. Οι Βρετανοί ήθελαν να αναλάβουν όλα τα Γαλλικά συμβόλαια.

Ο Jacquín δεν δίστασε. Όλα τα συμβόλαια που αφορούσαν την Αεροπορία θα μεταβιβαζόνταν στην Αγγλία. Δεν ήταν υπεύθυνος για τα συμβόλαια, είπε όμως άμέσως στους υπαλλήλους της Γαλλικής Έπιτροπής Προμηθειών να έτοιμαστούν, γιατί θα συναντούσαν πολύ σύντομα τους Άγγλους.

Το απόγεμα στις δύο το ράδιο ανάγγειλε, ότι ο Reynaud είχε παραιτηθεί. Ως εκείνη τη στιγμή ο Jacquín είχε έλπίσει ότι η Γαλλία θα μπορούσε να κρατήσει. Τώρα ήξερε, πώς όλα είχαν τελειώσει. Ζήτησε από τον Childs και από τον δικηγόρο της Γαλλικής έπιτροπής να έτοιμάσουν τα συμβόλαια της εκχωρήσεως. Έδωσε μόνο έναν όρο: «Πρέπει να αναλάβετε όλα τα συμβόλαια, ή να μην αναλάβετε κανένα» είπε. «Δεν μπορείτε να διαλέγετε μέσα από τα κόκκαλά μας ύστερα από την πτώση μας».

Την ώρα που εργαζόνταν, το ράδιο ανήγγειλε ότι ο Πεταίν είχε αποφασίσει να συνθηκολογήσει. Αυτό είχε γίνει πιά γρήγορα από ό,τι το είχαν φανταστεί. Από στιγμή σε στιγμή μπορούσε να ρθει από τη Γαλλία μια διαταγή, που θα άκυρωνε τα πληρεξούσια των Γάλλων αντιπροσώπων. Κι' η Ουάσιγκτον μπορούσε από στιγμή σε στιγμή να δεσμεύει τις Γαλλικές πιστώσεις στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπως το είχε κάνει για άλλα κράτη κατεχόμενα από τον Άξονα.

Χρειαζόταν άμεση ενέργεια. Μόλις άρχισε να νυχτώνει, ξαναγύρισε ο Purvis. Είχαν κατορθώσει να συγκεντρώσουν όλους τους υπαλλήλους της Γαλλικής Έπιτροπής Προμηθειών. Μέσα στο διαμέρισμα του Purvis, από όπου φαίνονταν να ανάβουν τα φώτα της Νέας Υόρκης, όλοι βάλθηκαν στη δουλειά διατυπώνοντας και διορθώνοντας τα διάφορα έγγραφα. Στις τρεις το πρωί όλα ήταν έτοιμα για ύπογραφή. Ο Purvis δίστασε δέκα λεπτά πριν υπογράψει, αναπολώντας τα διάφορα σημεία της εκχώρησης. Με δυό υπογραφές, μία για τα συμβόλαια της αεροπορίας και μία για τα υπόλοιπα, δημιουργούσε για την Κυβέρνησή του μία υποχρέωση εξακοσίων εκατομμυρίων δολλαρίων. Δεν είχε καιρό να συμβουλευθεί πάλι το Λονδίνο, γιατί από στιγμή σε στιγμή μπορούσε να ναυαγήσει ή υπόθεση. Αυτό ήταν μία ολοκληρωτική αναθεώρηση της μετεγμένης οικονομικής πολιτικής που οι Βρεταννοί είχαν ακολουθήσει ως τότε, για να μπορέσουν να διατηρήσουν τα δολλάρια τους όλο το διάστημα του πολύχρονου όπως πίστευαν πολέμου. Τώρα όμως, αν ή Αγγλία ήθελε να συνεχίσει τον άγώνα, έπρεπε ή όλα να τα παίξει ή τίποτα. Ο Purvis είπε ύστερα στους φίλους του, πώς όταν έπιασε την πέννα και υπέγραψε είχε πάρει την μεγαλύτερη απόφαση της ζωής του. Και οι Γάλλοι ανέλαμβαναν μία μεγάλη ευθύνη. Η κυβέρνηση που τους είχε διορίσει είχε εξαφανιστή. Ευτυχώς απομονωμένοι θα διέθεταν όλους τους πόρους της Γαλλίας στις Ένωμένες Πολιτείες. Υπέγραψαν.

Δεν είχαν θέσει παρά έναν όρο: τα έγγραφα έπρεπε να μείνουν μυστικά ως τη στιγμή που θα επικυρωνόταν ή πώση της Γαλλίας. Ο Purvis δέχτηκε. Στις 17 Ιουνίου, στις τρισήμισι το πρωί, ή εκχώρηση είχε γίνει οριστική. Μόλις πέντε ώρες μετά την ύπογραφή αυτή όλες οι Γαλλικές πιστώσεις στην Άμερική δεσμεύτηκαν από το θησαυροφυλάκιο. Το ίδιο απόγεμα ο Υπουργός Μοργκεντάου ύστερα από μια συζήτηση που είχε με τον Purvis έβγαλε μία ανακοίνωση. Δεν μπορούσε ακόμα να αποκαλύψει την εκχώρηση, μά έπρεπε να καθησυχάσει τους Άμερικανούς επιχειρηματίες, που είχαν πάρει Γαλλικές παραγγελίες. Δήλωσε, πώς είχε πληροφορηθή από Άγγλους, πώς θα ήταν έτοιμοι να αναλάβουν όλα τα συμβόλαια, που είχαν ύπογράψει οι Γάλλοι στις Ένωμένες Πολιτείες για τον πόλεμο.

Ός τόσο ο Purvis δεν ήταν βέβαιος, πώς οι Άμερικανοί βιομήχανοι θα αποδέχονταν συμβόλαια ύπογραμμένα από τους Γάλλους. Η κυβέρνηση του Μπορντώ μπορούσε κάτω από την Γερμανική πίεση να άρνηθει τη συμφωνία και να προσπαθήσει να άκινήτοποιήσει αυτό το Γαλλικό ύλικό στις Ένωμένες Πολιτείες. Πριν αναγγείλει την εκχώρηση ο Purvis σφυγμομέτρησε ορισμένες Άμε-

ρικανικές εταιρείες, για να διαπιστώσει την αντίδρασή τους. Στην άρχή εκδηλώθηκε κάποιος δισταγμός. Ύστερα ο Donald Douglas, πρόεδρος της Douglas Aircraft Company, έδειξε το δρόμο σε όλη την Άμερικανική βιομηχανία. Δέχτηκε, κι' ο κόσμος των επιχειρηματιών τον άκολούθησε. Όλα τα όπλα, που προορίζονταν για τους Γάλλους θα τα έπαιρναν τώρα οι Άγγλοι.

26

ΚΑΙ ΕΝΑ ανέκδοτο περί Μουσολίνι: Ο Ντούτσε επεσκέφθη κάποτε αϊφνιδιαστικώς ένα φρενοκομείο. Εισηλθεν εις το γραφείον της διευθύνσεως την στιγμήν ακριβώς που ο διευθυντής εδίδε το «έξιτήριο» εις ένα ιαθέντα τρόφιμον. «Πήγαινε, παιδί μου, στο καλό, του έλεγεν ο διευθυντής. Τώρα είσαι απόλυτως υγιής. Με την εργασίαν σου θα κατορθώσης να επανεύρης την σειράν σου εις την κοινωνίαν.» Ο άνθρωπος έκίνησε περίλυπος την κεφαλήν. «Εγώ πλέον, κύριε διευθυντά, είμαι χαμένος άνθρωπος. Ποιός θα δώση εργασίαν σ' έναν άπόφοιτον του φρενοκομείου;» Ο Ντούτσε επενέβη τότε: «Άκου εδώ. Αύριο να έλθης να με συναντήσης. Θα φροντίσω εγώ για σένα.» «Και ποιός είσαι σύ;» ήρώτησεν ο πτωχός άνθρωπος με δυσπιστίαν. Ο Ντούτσε έμειδιάσεν έπεικώς: «Δεν με ξέρεις έμένα; Είμαι ο Ντούτσε, ο δικτάτωρ της Ιταλίας, ό...» «Φθάνει, φθάνει, τον διέκοψεν ο άνθρωπος. Κατάλαβα. Άκριβώς τα ίδια έλεγα κι' εγώ και με έκλεισαν εδώ μέσα.»

ΤΥΠΟΣ, 7 Νοεμβρίου 1940

ΕΝΑΕΡΙΑ ΤΣΑΡΟΥΧΙΑ

ΑΠΟ τετραμήρου ήδη τα τσαρουχάδικα εις το Μοναστηράκι και την όδον Πανδρόσου ύφίστανται μυστηριώδεις... επιδρομάς από Άγγλους στρατιωτικούς, οι όποιοι αγοράζουν τοις μετρητοίς όσα τσαρούχια εύρουν διαθέσιμα και τα παραλαμβάνουν μαζί των.

Προχθές εις ένα μαγαζάκι της περιοχής έκείνης τα έναπομείναντα τσαρούχια ήταν τόσον όλίγα, ώστε ο τελευταίος Άγγλος που προσήλθε να τ' αγοράσή έκήτησε — τη μεσολαβήσει ενός παραπελάου άγγλομαθούς — να του τα κόψουν πρώτα εγκαρσίως, εις δύο κομμάτια το καθένα.

«Μά τί τα θέλετε;...» ήρώτησε στο τέλος ο άγγλομαθής. «Για σουβενίρ τα παίρνετε;»

«Νόου, σέρ. Είμαστε αεροπόροι και, όταν μάς τελειώνουν οι βόμβες, ρίχνουμε αυτά στους Ιταλούς. Τα βλέπουν και φεύγουν!» Και έτσι διελευκάνθη το... μυστήριο του Μοναστηρακιού.

ΕΣΤΙΑ, 25 Νοεμβρίου 1940

Ζωτικός χώρος: Μαντζουρία 1932

Τοῦ STANISLAW BALINSKI

(Αναδημοσιεύεται ἀπὸ τὸ Nineteenth Century τοῦ Λονδίνου)

«ΖΩΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ!...» Αὐτὲς τὶς δύο λέξεις μὲ τὴ θλιβερὴ ἀπήχηση τὶς ἀνεκάλυψαν πρῶτοι οἱ Ἰάπωνες, ὅταν ἔκαναν τὴν εἰσβολή τους στὴ Μαντζουρία. Τὸν εἶδα τὸ ζωτικό τους χώρο: Εἶταν μιὰ γῆ ἄγονη καὶ παντοῦ πλημμυρισμένη. Σκεπασμένη τὸ χειμῶνα μὲ στρώματα παγωμένης ἄμμου ἢ πασπαλισμένη μὲ ἓνα ἀστραφτερὸ κρυσταλλωμένο χιόνι. Καὶ πάνω ἀπ' ὅλα ἀπλώνεται ἓνας κρύος διάφανος οὐρανός, ὅπου ὁ ἥλιος ἔκανε τὸ ταξίδι του ἀλλάζοντας τρία κατὰ σειρά χρώματα, ἀνάλογα μὲ τὶς ὥρες τῆς ἡμέρας. Ἐκτυφλωτικὸ ἀσημένιο χρῶμα τὸ πρωί, λαμπερὸ χρυσαφένιο τὸ μεσημέρι καὶ πορφυρὸ τὸ βράδυ, γιὰ νὰ βυθιστεῖ τέλος σὰν ἑξωτικός καρπὸς μέσα στὴν ἔρημο Γκόμπι.

Ἀπὸ μακριὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ ἀκούσει τὸ ποδοβολητὸ τοῦ Ἰαπωνικοῦ στρατοῦ, πού ὅλο καὶ πλησίαζε, γιὰ νὰ καταλάβει τὸ «ζωτικὸ» αὐτὸ χωρὶς τὸν τυλιγμένο στὸν πάγο καὶ στὴ σιωπὴ Εἶταν τὸ Γενάρη τοῦ 1932. Οἱ Ἰάπωνες πλησίαζαν στὸ Χαρμπίν, ὅπου εἴμουν τότε Ὑποπρόξενος. Οἱ Κινέζοι τυλιγμένοι μέσα σὲ γούνινα παλτὰ καλὰ φοδραρισμένα μὲ βάρια περπατοῦσαν στὴν πόλη μὲ τὴν ἀγωνία ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπό τους. «Ὁ κόσμος μποροῦσε νὰ εἶναι τόσο ὁμορφος, σκεφτόντουσαν, καὶ μεῖς ζητᾶμε τόσο λίγα... νὰ μᾶς ἀρῇσουν μόνο νὰ ζήσουμε εἰρηνικῶς». Δυστυχῶς ζοῦσαν στὸ ζωτικό χωρὶς πού ἐπιβουλεύονταν ἄλλοι, πὶδ δυνατοὶ ἀπὸ αὐτούς. Ἔτσι σκύβαν τὸ κεφάλι καρτερικά.

Οἱ στρατιῶτες τους βέβαια φαίνονταν γεμάτοι γενναϊότητα. Δὲ χρειαζόταν ὅμως πολλὴ ὥρα, γιὰ νὰ καταλάβει κανεὶς, πόσο φτωχὰ εἶταν ἐξοπλισμένοι. Διασχίζοντας τὴν πόλη τραγουδοῦσαν.

— Τί τραγουδοῦν; ρώτησα τὸν Τσάνγκ, τὸν ὑπρέτη τοῦ Προξενείου.

— Τραγούδια τοῦ Τσάν-Τούγκ. Ὅλοι σχεδὸν ἔρχονται ἀπὸ καὶ ἢ ἀπὸ τὸ Τσάν. Σί. Εἶναι οἱ μελωδίες πού τραγουδοῦν στὰ χωριὰ πού γεννηθήκαμε.

Μιὰ μέρα (βοισκάμαστε στὸ τέλος τοῦ Γενάρη) ξυπνήσαμε ἀπὸ πυροβολισμούς. Ἀρχίσε ἡ «μάχη» τοῦ Χαρμπίν, πού δὲν κράτησε παρὰ μονάχα δυὸ μέρες. Ἐκεῖνο τὸ βράδυ καθόμουν στὸ γραφεῖο μου, καὶ ἔγραφα μιὰ ἐκθεση γιὰ τὴ γενικὴ κατάσταση, ὅταν μπῆκε ὁ Τσάνγκ καὶ μοῦ ζήτησε τὴν ἄδεια νὰ καλέσει μερικοὺς φίλους του νὰ πιοῦν τσαΐ. Συλλογίστηκα μέσα μου, πὼς δὲν εἶχε διαλέξει κατάλ-

ληλὴ στιγμή νὰ ὁργανώσει δεξίωση, ἀλλὰ κράτησα τὴ σκέψη αὐτὴ γιὰ τὸν ἑαυτό μου. Κατὰ τὶς 10 πηγαίνοντας πρὸς τὴν κουζίνα γιὰ νὰ ἐτοιμάσω ἓνα φλυτζάνι τσαΐ βρήκα καμμιὰ δεκαπενταριά στρατιῶτες τριγυρισμένους ἀπὸ γυναῖκες καὶ τρομαγμένα παιδιά νὰ καθοῦνται ἀνάμεσα σὲ μπόγους καὶ πακέτα κάθε λογῆς. Μόλις μπῆκα, σηκώθηκαν ὅλοι πολὺ στενοχωρημένοι, καὶ ὁμολογῶ, πὼς καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος δὲν αἰσθανόμουν λιγότερη ἀμηχανία ἀπ' αὐτούς.

— Εἶναι οἱ φίλοι μου, εἶπε ὁ Τσάνγκ. Ἔρχονται ἀπὸ τὸ Τσάν-Τούγκ.

Ὑποκλιθήκαμε μὲ μεγάλη εὐγένεια προσέχοντας ὑπερβολικὰ μὴν παραβοῦμε τὸ καθορισμένο πρωτόκολλο. Τὸ βράδυ ἀργὰ, ἐνῶ δούλευα στὸ γραφεῖο μου, φτάναν στὰ αὐτιά μου ἀπὸ τὴν κουζίνα οἱ πνιγμένες φωνὲς τῶν στρατιωτῶν καὶ πού καὶ πού ὁ διαπεραστικὸς λυγμὸς μιᾶς γυναίκας. Τὴν ὥρα πού ἀνέβαινα στὴν κάμαρά μου ἄκουσα τὸν ἥχο ἑνὸς βιολιοῦ. Κάποιος θὰ ἔπαιζε τὴ νοσταλγικὴ μελωδία πού εἶχα ἀκούσει τὸ πρωί, τὴ μελωδία πού τραγουδοῦν στὰ χωριὰ τους οἱ στρατιῶτες. Ἡ ὥρα εἶταν δύο μετὰ τὰ μεσάνυχτα.

Τὸ πρωί, ὅταν κατέβηκα στὴν κουζίνα, τὴ βρήκα ἄδεια, καθαρὴ, ἀερισιμένη καὶ τὴ φωτιὰ ἀναμένη.

— Ἐφυγαν κιόλας, μοῦ εἶπε περίλυπος ὁ Τσάνγκ. Γυρίζουν στὸ Τσάν-Τούγκ γιὰ πάντα... Μὲ παρακάλεσαν νὰ εὐχαριστήσω τὸν κ. Πρόξενο.

Εἰκοσιτέσσερις ὥρες ἀργότερα τὸ Χαρμπίν εἶχε καταληφθῇ. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἔγινε μὲ ἓναν τρόπο σχεδὸν ἀόρατο. Δὲν τὸ ἀντιληφθήκαμε, παρὰ μόνο σὰν εἶδαμε τὴν ἄλλη μέρα τὶς Ἰαπωνικὲς σημαίες νὰ κυματίζουν πάνω σὲ ὅλα τὰ κτίρια. Ἡ Κινεζικὴ συνοικία εἶχε περικυκλωθῇ, καὶ οἱ πυροβολισμοὶ μᾶς πληροφοροῦσαν, ὅτι οἱ Ἰάπωνες ἄρχιζαν τὴν ὁργάνωση τοῦ «ζωτικοῦ χώρου». Ὁ πρόξενος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἄνθρωπος δραστήριος καὶ μὲ ἐνδιαφέρον γιὰ ὅλα τὰ πράγματα, μὲ πῆρε κατὰ τὸ μεσημέρι στὸ τηλέφωνο. Σχεδίαζε νὰ πάει μὲ τὸ αὐτοκίνητό του νὰ δεῖ «τί γίνεται» ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη, καὶ μὲ ρώτησε, ἂν εἶχα ὁρεξὴ νὰ κάνω μαζί του τὸ «γύρο τοῦ μετώπου». Χωρὶς νὰ διστάσω ἀφῆσα γιὰ ἀργότερα τὴ σύνταξη τῆς ἐκθέσεως πού ἔπρεπε νὰ τὴ συμπληρώσω κάθε μέρα ἀνάλογα μὲ τὴν ἐξέλιξη τῶν γεγονότων, καὶ δέκα λεπτὰ ἀργότερα περίμενα μπροστὰ στὴν πόρτα μου νὰ φτάσει τὸ αὐτοκίνητό του.

Εἶχε πάρει μαζί του μιὰ Γαλλίδα δημοσιογράφου, τὴν κυρία Ἰρέν Λεβί, μιὰ γυναῖκα μὲ χλωμὸ πρόσωπο καὶ χαρακτηριστικὰ ἀποροφημένα ἀπὸ τὴν σκέψη. Δὲν ἔβγαλε σχεδὸν οὔτε μιὰ λέξη σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς διαδρομῆς, καὶ χρησιμοποιοῦσε μόνο τὰ μάτια της, γιὰ νὰ ἐκφράσει τὴ μικρὴ ἢ μεγάλη κατάπληξη πού τῆς προκαλοῦσε τὸ γύρω μας θέαμα.

Ὁ ἥλιος στὴν πρωινὴ του φάση ἔλαμπε μὲ χειμωνιάτικη ἀσημένια λάμψη. Ἡ παγωνιά, ποὺ εἶταν διάχυτὴ στὴν ἀτμόσφαιρα, ἔκανε ἀπὸ τὴν ἀναπνοή μας λεπτὰ νήματα πάχνης. Λίγο πιὸ ἔξω ἀπὸ τὶς τελευταῖες συνοικίες τοῦ Χαρμπὶν ποὺ φλέγονταν ἄρχισε ἡ στέππα. Ὅπου καὶ ἂν γυρίζαμε τὸ μάτι, δὲν βλέπαμε πούθενά οὔτε χωριό, οὔτε κτῆμα οὔτε δέντρο. Κάναμε πολλὰ χιλιόμετρα, χωρὶς νὰ δοῦμε ἄλλο ἀπὸ ἓνα εἶδος ὑπόστεγα ἢ σιταποθήκες, ἀδέξια φτιαγμένες ἀπὸ παλιὲς σανίδες. Στὸ βάθος τοῦ τοπίου τῆς παγωμένης στέππας, οἱ σιτοβολῶνες αὐτοὶ δίδαν τὴν ἐντύπωση μιᾶς ἀπαίσιας φωλιᾶς κορακιῶν. Ὅλα ἔδειχναν ἐγκατάλειψη καὶ ἀπελπισία. Ὁ δρόμος ἔστριβε λίγο πρὸς τὰ ἀνατολικά στὴν κατεύθυνση τοῦ ποταμοῦ Σουνγκάρ, ποὺ εἶταν παγωμένος. Ἐπειτα προχωρήσαμε ἀκολουθώντας τὸ ποτάμι ὅλο καὶ πιὸ πολὺ ζαλισμένοι ἀπὸ τὸν κρύο ἀέρα καὶ τὸ ζωηρὸ φῶς. Ὅλα εἶταν ἐρημικά καὶ σιωπηλά. Τίποτα δὲν φανέρωνε τὸν πόλεμο.

Δὲν εἶχαμε κάνει ἀκόμη οὔτε δέκα χιλιόμετρα, ὅταν ὁ σωφὲρ σταμάτησε τὸ αὐτοκίνητο καὶ κατέβασε τὸ τζάμι τεντώνοντας τὸ αὐτί του.

— Ρίχνουν, μουρμούρισε.

— Ἄς προχωρήσουμε, φώναξε ὁ Χέρσον.

Ὁ δρόμος ἀνηφόριζε λιγάκι, καὶ ἀρχίσαμε νὰ ἀνεβαίνουμε ἓνα λόφο, ποὺ ἀπὸ τὴν κορυφὴ του εἶδαμε νὰ ἀπλώνεται μπροστά μας ἓνα νοσταλγικὸ τοπίο, μιὰ ἀπέραντη πεδιάδα ποὺ τὴ μονοτονία της μόλις τὴν ἔκοβε ἔδῳ κι' ἐκεῖ ἡ παγωμένη κοίτη τοῦ ποταμοῦ. Ὁ ἥλιος πῆρε τὸ δεύτερο χρωματισμὸ τῆς ἡμέρας μέσα στὸ χειμωνιάτικο ἀπόγεμα. Ὁ Σουνγκάρ βάφτηκε κίτρινος, καὶ ἡ γῆ ἄρχισε νὰ γίνεται πορτοκαλλιά, ἐνῶ τὸ βαθυγάλαζο τοῦ οὐρανοῦ ζωήρενε ὅλο καὶ πιὸ πολὺ. Ἀπὸ μακριὰ οἱ ξεροὶ κρότοι τῶν πυροβολισμῶν φτάναν ὡς ἐμᾶς σὰν τοὺς ἤχους ἐνὸς παιδικοῦ πιστολιοῦ. Ὁ σωφὲρ ἔδειξε μὲ τὸ δάχτυλό τὸν ὀρίζοντα.

— Ἐρχονται ἀπὸ κεῖ, εἶπε.

Ὁ Χέρσον πῆρε τὰ κνάλια, καὶ σκιαζοντας μὲ τὴν παλάμη του τὰ μάτια ἄρχισε νὰ παρατηρεῖ τὸν ὀρίζοντα, ποὺ σὰ βάρη του μποροῦσε κανεὶς νὰ διακρίνει νὰ σαλεύουν κάτι μικρὰ μαῦρα σημάδια σὰ μικροσκοπικὲς μύγες.

Πῆρα τὰ κνάλια μὲ τὴ σειρά μου, καὶ μισοκλείνοντας τὰ μάτια, γιὰ νὰ μὴ θαμπωθῶ ἀπὸ τὸν ἥλιο, ξεχώρισα στὸ ξεθωριασμένο βάθος τῆς πεδιάδας δυὸ ομάδες ἀπὸ μαῦρα σημάδια. Ἡ μιὰ ἐφευγε ἄτακτα πρὸς τὰ Ἀνατολικά, ἐνῶ ἡ ἄλλη ἀπλωνόταν σὲ μακρὺς γραμμὲς κυνηγώντας τοὺς φυγάδες καὶ ρίχνοντας κατὰ πάνω τους. Σὲ κάθε πυροβολισμὸ ἓνα ἀπὸ τὰ μαῦρα σημάδια ἀκίνητοῦσε, ἐνῶ ἓνα μικρὸ συννεφάκι καπνοῦ ὑψωνόταν καὶ πάγωνε ἀμέσως στὴν

κρυσταλλιασμένη ἀτμόσφαιρα. Ἀπὸ δευτερόλεπτο σὲ δευτερόλεπτο τὸ διάστημα ποὺ χώριζε τοὺς φυγάδες ἀπὸ τοὺς κυνηγοὺς λιγόστευε.

Ἐδῶσα τὰ κνάλια στὴν κυρία Λεβί. Τὰ χέρια της τρέμαν λίγο, κοιτοῦσε ὅμως τὴν πεδιάδα, χωρὶς νὰ προφέρει λέξη.

Ὁ Πρόξενος κουβέντιαζε μὲ τὸν σωφὲρ, ἓναν ἔξυπνο Ρῶσο, ποὺ δήλωνε μὲ σοβαρότητα, πὼς θὰ γίνονταν ἀφάνταστα πράγματα μὲ τὴ «νέα τάξη» τῶν Ἰαπώνων, καὶ σύγχρονα μοιρολογοῦσε τὴν τύχη τῶν Κινέζων.

— Εἶναι καλοὶ ἄνθρωποι, κύριε Χέρσον. Πολὺ καλοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ τί θέλετε νὰ κάνουν χωρὶς ὅπλα—χωρὶς ὅπλα καὶ χωρὶς δογάνωση; Εἰδατε τὰ τουφέκια τους; Ἡ κατάστασή τους εἶναι ἀξιοθρήνητη.

Γυρίσαμε στὸ Χαρμπὶν ἀπὸ τὸν ἴδιο δρόμο. Τὸ τοπίο ὅμως, ποὺ δυὸ ὥρες πρωτύτερα μᾶς εἶχε φανῆ ἐντελῶς νεκρὸ, ἔπαλλε τώρα δλόκληρο ἀπὸ ζωή. Ὁ πυρετὸς τοῦ πολέμου εἶχε φτάσει ὡς αὐτὴ τὴν ἐρημιά. Περνούσαμε τὸ σημεῖο ἐκεῖνο, ποὺ ὁ δρόμος χωρίζεται ἀπὸ τὸ ποτάμι ἀκολουθώντας ἀνατολικὴ κατεύθυνση, ὅταν ἀκούσαμε πυροβολισμούς, ποὺ γίνονταν διαρκῶς πιὸ πυκνοί.

— Εἶναι πάντα οἱ ἴδιοι φυγάδες καὶ οἱ ἴδιοι ποὺ τοὺς κυνηγοῦν, εἶπε ὁ σωφὲρ.

Στὸ βάθος κατ' εὐθείαν μπροστά μας ὑψωνόταν ἡ μαύρη καὶ ἔρημη σιταποθήκη, ποὺ τόσο λίγη ὥρα νωρίτερα ἔμοιαζε δλότελα ἐγκαταλειμένη.

— Ἀπὸ κεῖ ἔρχονται, εἶπε ὁ σωφὲρ, δείχνοντας πρὸς τὴ σιταποθήκη.

Ὁ ἥλιος ἔμπαινε σιγὰ-σιγὰ στὴν τρίτη φάση τῆς Μαντζουριανῆς χειμωνιάτικης μέρας, ἀλλάζοντας τὸ χρυσάφενιο χρῶμα του στὸ χρῶμα τοῦ χαλκοῦ. Γῆ καὶ οὐρανὸς εἶχαν ἀνάψει σὲ μιὰ πορφυρὴ πυρκαγιά, ποὺ στὸ βάθος της ἄψυχα καὶ ἔμψυχα φαίνονταν σὰ μαῦρες σκιές.

Σὲ ἓνα διάπλοτο χωρὸ γύρω ἀπὸ τὴ σιταποθήκη διακρίναμε τοὺς Ἰάπωνες στρατιῶτες νὰ στέκουν μὲ τὸ ὅπλο στὸ χέρι. Τὸ κασκέτο ποὺ φοροῦσαν μᾶς δυσκόλευε νὰ δοῦμε τὰ φαινομενικὰ ἀτάραχα πρόσωπά τους. Πλάι στὸ μεγάλο δρόμο φάνηκαν δυὸ τρία πράσινα φορτηγά. Στὴ σκέπη ἐνὸς ἀπ' αὐτὰ στεκόταν ἓνας ἄνθρωπος, ποὺ ἀπὸ τὶς κινήσεις τῶν χειρῶν του μποροῦσε κανεὶς νὰ μαντέψει, πὼς εἶταν ἀξιωματικός, ποὺ ἔδινε διαταγές. Ἐνῶ πλησιάζανε, ἓνας στρατιώτης ἔτρεξε ὡς τὴ μέση τοῦ δρόμου, καὶ τεντώνοντας τὸ χέρι του μᾶς πρόσταξε νὰ σταματήσουμε. Δυὸ ἀξιωματικοὶ πλησίασαν τὸ αὐτοκίνητο. Ὁ ἓνας ἀπ' αὐτοὺς ποὺ μίλουσε καλὰ Ἀγγλικά ζήτησε τὰ χαρτιά μας, ἐνῶ ὁ σύντροφός του μᾶς κοίταξε χωρὶς νὰ προφέρει λέξη.

Είταν αδύνατο να διακρίνεις μια οποιαδήποτε έχθρότητα στη στάση τους. Σάν όμως μάθαν, πώς είχαν μπροστά τους τόν Πρόξενο τών Ήνωμένων Πολιτειών, πολλαπλασίασαν τις υποκλίσεις και τις συγγνώμες, πράγμα που μās έκανε να καταλάβουμε, πώς εκείνο, που στην αρχή μās είχε φανή σαν αδιαφορία, στην πραγματικότητα δεν είταν παρὰ δυσπιστία και διάθεση έχθρικῆς.

— Σας συμβουλεύω να φύγετε όσο το δυνατό γρηγορότερα, είπε ο πρώτος αξιωματικός με καθαρή φωνή. Η περιοχή είναι γεμάτη ληστές, και ώσπου να την ξεκαθαρίσουμε, κανείς δεν θα μπορεί να νοιώθει γύρω του ασφάλεια.

Ο Χέρσον όμως δεν είχε καμμιὰ πρόθεση να φύγει, και άρχισε με ύφος άμεριμνο να κουβεντιάζει με τόν Ίάπωνα. Ο αξιωματικός άπαντούς συγκαταμένα στις άσήμαντες έρωτήσεις που του έκανε ο Πρόξενος. Είταν φανερό, πώς με δυσκολία έκρυβε τη δυσφορία του.

Έφφνικά μερικοί πυροβολισμοί από το έσωτερικό της αποθήκης διακόψαν την τραπεζιμένη αυτή συζήτηση. Ένας στρατιώτης κυλίστηκε κάτω.

— Τι τρέχει; φώναξε ο αξιωματικός με σφυριχτή φωνή, και γύρισε, για να δώσει μερικές διαταγές.

Έπειτα πρόσθεσε προς το μέρος μας ζωνορά.

— Σας συμβουλεύω να φύγετε δίχως αναβολή.

Ο κλειός τών Ίαπωνέζων άρχισε να σφίγγει γύρω από την αποθήκη. Οι στρατιώτες προχωρούσαν, σά να πλησίαζαν παγίδα με το δάχτυλο στη σκανδάλη. Οι κινήσεις τους είταν τόσο εύλύγιστες και ζυγισμένες, που σου έδιναν την έντύπωση, πώς τους κινούσε ένας άόρατος μηχανισμός.

Σε μια στιγμή, έφφ είχαν φτάσει πια πολύ κοντά στην αποθήκη, οι πόρτες άνοιξαν διάπλατα και αφήσαν να ξεχυθεί μια όμάδα από Κινέζους στρατιώτες, που σκορπίστηκαν άταχτα τυφλωμένοι από το κόκκινο φως του ήλιου που βασίλευε. Μερικοί άπ αυτούς πέταξαν τα όπλα τους και πέσαν στη γή γονατιστοί σηκώνοντας τα χέρια σε κίνηση ίκεσίας. Οι Ίάπωνες τους σκότωσαν όλους επί τόπου. Οι άλλοι έξέφυγαν τρέχοντας με όλη τους τη δύναμη.

Βοισκόμαστε και μείς σε ένα έπεισόδιο του πολέμου για το «ζωτικό χώρο». Οι αδύνατοι φεύγαν αδιάκοπα, και οι δυνατοί τους κυνηγούσαν σά θειριά. Με τις άκρες τών πανωφοριών τους να ανεμίζουν οι Κινέζοι τρέχαν παραπατώντας. Κάθε πυροβολισμός σκότωνε από έναν.

Έφφνικά δυο από αυτούς αποσπάσθηκαν από την όμάδα τών φυγάδων και τρέξαν προς το μέρος μας. Πρέπει να μās είχαν παρατηρήσει από πρίν. Οι στολές τους είταν φοδραρισμένες με βάτα, αλλά αυτό δεν τους έμπόδιζε να τρέχουν λαχανιασμένοι. Οι Ίάπωνες

νες κατάπληκτοι από την τολμηρή αυτή πράξη, διστάσαν για μια στιγμή, και οι Κινέζοι έπωφελήθηκαν, για να μās πλησιάσουν ίκετεύοντας με κινήσεις άπελπισμένες να τους προστατέψουμε. Τότε ο Ίάπωνας αξιωματικός βγάζοντας το ρεβόλβερ από τη θήκη σημάδεψε.

— Όχι, ούρλιασε ο Χέρσον.

— Όχι! Μην πυροβολήστε! φώναξαμε και μείς όλοι μαζί με το σωφείο.

— Όλοι αυτοί οι βρωμιάρηδες είναι όπλισμένοι, μουρμούρισε ο αξιωματικός μέσα στα δόντια του. Και έριξε.

Ένας Κινέζος έπεσε νεκρός, ο άλλος εξακολουθούσε να τρέχει και μπορούσε να διακρίνει κανείς τόν άχνό της λαχανιασμένης άναπνοής, που έβγαινε από το στόμα του.

— Μη ρίχνετε! φώναξαμε πάλι άγρια. Η κυρία Λεβί έτρεξε προς τόν αξιωματικό και του άρπαξε το χέρι. Άλλά ο Ίάπωνας εξακολουθούσε να ρίχνει. Μια σφαίρα σφύριξε κοντά μας, χωρίς να πέτυχει το στόχο της. Η δεύτερη πρέπει να βρήκε το δυστυχισμένο, γιατί τρέκλισε, μα δε στάθηκε. Έφτανε πιο κοντά σε μās και είταν πολύ μικρή απόσταση, όταν μια τρίτη σφαίρα τόν βρήκε κατάστηθα. Για μερικές στιγμές τα χέρια του χτυπήσαν τόν άέρα σά φτερά και σαν ένα γαλαζιο πουλί με λοξά μάτια σωριάστηκε κατά γής. Από το άνοιγμένο πανωφόρι του που το κρατούσε κλειστό όσο έτρεχε, έπεσε κάποιο δέμα, που κύλησε στο παγωμένο έδαφος.

— Όλοι τους όμοιοι είναι, είπε ήσιστα ο αξιωματικός ξαναβάζοντας το ρεβόλβερ του στη θήκη. Κρύβουν τα όπλα τους και έπειτα την τελευταία στιγμή σου την άνάβουν.

Άλλά δεν είταν όπλο εκείνο που έπεσε χάμω στη γή, είταν ένα βιολί. Ο Χέρσον το άρπαξε και το παρατήρησε για μια στιγμή γεμάτος έκπληξη.

— Ένα βιολί... μουρμούρισε σαστισμένος δίνοντάς μου το όργανο. Είταν ένα από τα παλιά εκείνα βιολιά, που μ' αυτά οι Κινέζοι παίζουν τις αισθηματικές μελωδίες τους, τις άκατανόητες για μās, μα γι' αυτούς γεμάτες γοητεία και πόθο, που το άναλλοίωτο νόημα τους δεν είναι παρὰ μονάχα σ' αυτούς γνωστό.

— Δεν κερδίζονται με τέτοια όπλα οι πόλεμοι, είπε ο αξιωματικός κοιτάζοντας με περιφρόνηση το σπασμένο όργανο.

Άκουσα τότε για πρώτη φορά τη φωνή της κυρίας Λεβί.

— Όχι, είπε με βαθειά, λίγο βραχνιασμένη φωνή ξεχωρίζοντας καθαρά τις λέξεις. Δεν κερδίζονται με τα όπλα αυτά οι πόλεμοι, αλλά με αυτά είναι κανείς βέβαιος, πώς ποτέ δεν τους χάνει. Καταλαβαίνετε;.. Ποτέ!

Πολλά χρόνια πέρασαν. Από τότε ο πόλεμος άναψε σε όλόκληρο

τὸν κόσμον, καὶ ὁ ἀνεμοστρόβιλος πῆρε στὸ πέρασμά του πολλὰ πράγματα καὶ πολλὰς ἀναμνήσεις. Ὅμως δὲ θὰ ξεχάσω ποτὲ τὴ χειμωνιάτικη ἐκείνη μέρα τῆς Μαντζουρίας. Τὸ βιολί τοῦ Κινέζου ἀντιχέει ἀκόμα στὰ αὐτιά μου. Πολλὲς φορὲς τὴ νύχτα, ὅταν εἶμαι λυπημένος, τὸ ἀκούω. Μοῦ φέρνει τοὺς ἤχους μιᾶς μακρινῆς μελωδίας δίχως ὄνομα, ποὺ μοῦ ἔρχεται στὴ μνήμη σὰν ἓνα ἐλπιδοφόρο τραγοῦδι καὶ μοῦ ξαναλέει πάντα, πῶς παρ' ὅλα αὐτὰ τίποτε ἀπὸ τὴν εὐαισθησία, τὴν καλωσύνη καὶ τὸ ἔλεος δὲν πεθαίνει.



ΜΕΡΙΚΕΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΤΟΥ ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ

1941	
7 Δεκ.	ΟΙ ΙΑΠΩΝΕΣ κάνουν ἐπίθεση στὸ Περλ-Χάρμπορ, στὴ Μαλαισία, στὴ Σιγκαπούρη, στὸ Χόνγκ-Κόνγκ καὶ στὶς Φιλιππίνες.
24 Δεκ.	Πτώση τῆς Γουέιχ.
25 Δεκ.	Πτώση τοῦ Χόνγκ-Κόνγκ.
1942	
17 Μαρτ.	Ὁ στρατηγὸς Μάκ Ἀρθουρ γίνεται ἀρχιστρατηγὸς τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων τοῦ νοτιοανατολικοῦ Εἰρηνικοῦ.
4-8 Μαΐου	Ναυμαχία τῶν Κοραλλίων.
5 Μαΐου	Παράδοση τῶν Φιλιππίνων.
4-6 Ἰουν.	Ναυμαχία τῆς Μίντγουεη.
13-15 Νοεμ.	Ναυμαχία τοῦ Γκουάνταλκανάλ.
15 Δεκ.	Οἱ Σύμμαχοι παίρνουν τὴ Μπούνα στὴ Νέα Γουινέα.
1943	
20 Νοεμ.	Οἱ Σύμμαχοι ἀποβιβάζονται στὴν Ταράουα, Μάκιν, Ἀραμένα καὶ στὶς νήσους Γκίλμπερτ.
1944	
31 Ἰαν.	Οἱ Ἀμερικανοὶ ἀποβιβάζονται στὶς νήσους Μάρσαλ.
15 Ἰουν.	Οἱ Σύμμαχοι ἀποβιβάζονται στὴ Σαϊπάν. Τὰ Β 29 βομβαρδίζουν τὸ Τόκιο.
19 Ἰουν.	Πρώτη ναυμαχία τῶν Φιλιππίνων.
20 Ὀκτ.	Οἱ Ἀμερικανοὶ μὲ τὸν Μάκ Ἀρθουρ ἀποβιβάζονται στὶς Φιλιππίνες.
1945	
9 Ἰαν.	Οἱ Ἀμερικανοὶ ἀποβιβάζονται στὴ Λουζόν.
5 Φεβρ.	Ἡ εἰσὸδος στὴ Μανίλα.

Πῶς πολεμοῦν οἱ Ἀμερικανοί*

Τοῦ D. W. BROGAN

Ὁ D. W. Brogan εἶναι Σκώτος, καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Κέιμπριτζ καὶ σύμβουλος τοῦ B. B. C. Ἐχει ἀσχοληθῇ ἰδιαίτερα μὲ τὴν ἱστορία τῆς Γαλλίας καὶ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν.

ΥΠΑΡΧΕΙ ἓνας Ἀμερικανὸς στρατιώτης, ποὺ οἱ συμπατριῶτες του δὲν τοῦ ἔχουν στήσει μνημεῖο, καὶ ποὺ τὸ ὄνομά του δὲν εἶναι πολὺ γνωστὸ στὸ λαό. Καὶ ὅμως ὁ Τζωρτζ Μπρίντον Μάκ Κλήλλαν, ἀρχιστρατηγὸς τῶν Βορείων Πολιτειῶν σὲ ἡλικία 34 ἐτῶν, σὲ διαθεσιμότητα ἓνα χρόνον ἀργότερα καὶ σὲ προσωπικὴ καὶ πολιτικὴ δυσμένεια, μένει ὁ τύπος τοῦ νικηφόρου Ἀμερικανοῦ στρατιώτη. Πολεμοῦσε μὲ τὴ μέθοδο τοῦ Νέου Κόσμου. Ἄν καὶ δὲν εἶταν ὁ ἴδιος νικητὴς τοῦ Ἐμφυλίου Πολέμου, ὅμως ἡ νίκη ὀφείλονταν στὶς μεθόδους καὶ τὶς ἀντιλήψεις του. Αὐτὴ ἡ μέθοδος τοῦ πολέμου εἶταν ἡ μέθοδος τοῦ Οὐάσιγκτον, ἡ μέθοδος ποὺ ἔκανε δυνατὴ τὴν κατάκτηση τῆς Ἀμερικανικῆς Ἡπείρου, ἡ μέθοδος ποὺ εἶχαν διδάχτῃ οἱ Ἀμερικανοὶ στὴν ἱστορία τους, ἡ μέθοδος ποὺ ἐπέβαλαν οἱ ἀνάγκες τους καὶ ποὺ ὑπαγόρευαν οἱ δυνατότητές τους. Μὲ ἄλλα λόγια ὁ πόλεμος τῶν γραμμῶν ἀνεφοδιασμοῦ, τῶν ἐφοδίων, τοῦ ὕλικου. Πολὺ προ-τοῦ γίνετ' τῆς μόδας ὁ ὅρος «πολεμικὴ λογιστικὴ» τὸν χρησιμοποιοῦσαν οἱ ὀργανωτὲς μικρῶν, εἰρηνικῶν ἐξορμήσεων κατὰ τῶν Ἑρυθροδέρμων, ποὺ περνοῦσαν τὶς ἀπέραντες πεδιάδες πηγαίνοντας πρὸς τὴν Καλλιφόρνια καὶ τὸ Σάντα-Φέ. Τὸν τρόπο, ποὺ πολεμοῦσαν οἱ Ἀμερικανοί, τὸν καθόριζε ὁ χῶρος καὶ τὰ μέσα ποὺ διαθέταν, γιὰ νὰ τὸν κατακτήσουν. Οἱ πρωτοπόροι προχωροῦσαν σὲ μιὰ ἐρημνὴ χώρα, ἀναζητώντας τὸ δρόμο τους σιγά, προσεκτικὰ, φοβισμένα, ἂν θέλετε. Ὅσοι εἶταν ὁμηγετικοί, ἄφιναν ἐκεῖ τὸ κεφάλι τους. Οἱ φρόνιμοι, οἱ προσεκτικοί, οἱ προικισμένοι μὲ τόλη ἀλλὰ καὶ μὲ φρόνηση, κατόρθωναν νὰ ἐπιζήσουν χάρις στὴν ὑπεροχὴ σὲ μέσα, σὲ ἱκανότητα καὶ σὲ ἀριθμό. Ὅσοι ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανούς δὲν μπορούσαν νὰ συνηθίσουν σ' αὐτό, δὲν εἶταν χρήσιμοι γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς Δύσης.

Γιὰ τοὺς Ἀμερικανούς τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ὅσο καὶ γιὰ τοὺς σημερινούς Ἀμερικανούς ἡ μάχη δὲν ἔχει ἄλλο νόημα ἀπὸ τὸ ἀποτελε-

* Ἀπὸ τὸ Renaissance, Ἀλγέρι. Πρωτοδημοσιεύθηκε στὸ Harper's Magazine, τὸ Μάιο τοῦ 1944.

σμά της. Σκοπός της μάχης είναι ή νίκη. 'Η λεπτότητα τών μέσων δέν είναι παρὰ μιὰ φαντασία τών Εὐρωπαίων, πού θυμίζει τὰ χρόνια, όταν ὁ πόλεμος εἶταν τὸ σπὸρ τών βασιλέων. 'Ο πόλεμος γιὰ τοὺς Ἀμερικανούς δέν εἶναι βασιλικὸ παιχνίδι, εἶναι μιὰ ἐθνικὴ ὑπόθεση πολὺ σοβαρὴ ἀλλὰ καὶ πολὺ προσωπικὴ, καὶ θέλουν νὰ τὸν διεξαγάγουν μὲ τὶς δικές τους ἀντιλήψεις, γιὰτὶ μόνον ἔτσι νικοῦν.

Τὸ 1941 ἀκόμη περισσότερο ἀπὸ τὸ 1861 ἢ τὸ 1917 οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖς μῆχαν σὲ ἓναν μεγάλο πόλεμο τόσο λίγο προετοιμασμένοι, ὅσο οἱ Ἰρλανδοί, όταν τοὺς χτύπησαν οἱ Δανοί, ἢ ὅσο οἱ Μεξικανοί, όταν παρουσιάστηκε ὁ Κορτέζ μὲ τὰ «θεϊκά» ὅπλα του, τὸ μπαροῦτι καὶ τὰ ἄλογα.

Οἱ Ἀμερικανοὶ συνειθίζουν ἀπὸ παλιὰ νὰ ἀστειεύονται μὲ αὐτὴ τὴν κατάσταση τῆς στρατιωτικῆς τους προετοιμασίας. Λένε, πὼς «ὁ Θεὸς προστατεύει τὰ παιδιά, τοὺς μεθυσμένους καὶ τὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖς». 'Η φράση αὕτη κλείνει μέσα της μιὰ μεγάλη ἀλήθεια. 'Ο ὡρὸς, ἡ ἀπόσταση τοὺς δίνουν πάντα λίγο καιρὸ, γιὰ νὰ προετοιμαστοῦν... τὸ λίγο καιρὸ πού χρειάζεται ὁ Ἀμερικανικὸς λαός.

Ὡς τώρα τοὺς δόθηκε αὐτὸς ὁ καιρὸς χάρι τὴν τύχη, τὴν ἀπόσταση καὶ τοὺς συμμάχους τους.

'Ο πόλεμος κατὰ τῆς Ἰσπανίας τὸ 1898 εἶταν τόσο σύντομος καὶ οἱ Ἰσπανοὶ εἶταν τόσο ἀδύνατοι, ὥστε ἀπὸ τὸν πόλεμο οἱ Ἀμερικανοὶ δέν ἔβγαλαν ἄλλο συμπέρασμα, παρὰ ὅτι ὁ στρατὸς τους ἔξασθένησε ἀπὸ ἀρρώστειες, ἐνῶ ὁ στόλος τους εἶταν καλὰ προετοιμασμένος γιὰ τὴ σύρραξη. 'Όταν ἦρθε ἡ ἐπόμενη δοκιμασία, πολλὰ ἀπὸ τὰ μαθήματα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου εἶχαν μείνει... στὰ χαρτιά. Καὶ ὅμως τὸ 1917 ἓνας στρατὸς, πού μόλις ἔφτανε τὶς 100 000, χωρὶς σύγχρονο ὕλικό, ἀεροπλάνα καὶ πυροβολικὸ συγχρονισμένο, μεταμορφώθηκε μέσα σ' ἓνα χρόνον σὲ μιὰ στρατιωτικὴ δύναμη πολλῶν ἑκατομμυρίων στρατιωτῶν. Ποτὲ ἄλλοτε στὴν ἱστορία δὲ διαπεραιώθηκε τέτοιο πλῆθος, καὶ αὐτὰ τὰ καινούρια καὶ πρωτόγονα στρατεύματα τσάκισαν τὸ ἠθικὸ τῶν Γερμανῶν. Ἀκόμα καὶ τὰ ἐλαττώματά τους κλόνισαν τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν πρόσκαιρων νικητῶν.

Ὅπως οἱ στρατιῆς τῶν Νοτίων ζοῦσαν ἀπὸ τὶς προμήθειες πού εἶχαν πάρει ἀπὸ τὶς ἀποθήκες τῶν Βορείων καὶ ἀπόμειναν γυμνοὶ καὶ πεινασμένοι, όταν ἔπαψαν νὰ νικοῦν καὶ δέν εἶχαν πιά αὐτοὺς τοὺς πόρους, ἔτσι καὶ οἱ Γερμανοὶ κλονίστηκαν βαθιὰ ἀπὸ τὴν πληθώρα τοῦ Ἀμερικανικοῦ ὕλικου, πού εἶταν ἀρκετὸ γιὰ νὰ ἐφοδιάσει καὶ τοὺς Συμμάχους. Μὲ δυνάμεις, πού ξεπερνοῦσαν ὅλα τὰ ὄνειρα τοῦ 1861, νίκησαν οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖς τὸ 1917 - 1918 τὰ στρατεύματα τοῦ 2^{ου} Ράιχ, καὶ ἔσπασαν τὸ ἠθικὸ τους.

Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ σήμερα. Οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ἀρχηγοὶ τοῦ Ἀμερικανικοῦ στρατοῦ εἶναι συνειθισμένοι νὰ ἐργάζονται στὴν ἀφάνεια καὶ πολλὰς φορὲς γιὰ πολιτικὰ μᾶλλον παρὰ γιὰ στρατιωτικὰ ζητήματα. Μαθαίνουν νὰ κατασκευάζουν μεγάλα φράγματα, νὰ πραγματοποιοῦν μεγάλα σχέδια πολιτικῆς μηχανικῆς, σὰν τὴ διώρυγα τοῦ Παναμᾶ, νὰ καταπολεμοῦν τὴν ἀνεργία. Μπαίνουν στὸ Οὐέστ-Πόιντ, γιὰ νὰ προετοιμαστοῦν γιὰ μιὰ ζωή, πού μπορεῖ καὶ νὰ μείνει σκοτεινὴ καὶ ἀφανής. 'Η προαγωγή τους σὲ ὅλους τοὺς ἀνώτερους βαθμοὺς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν καλὴ θέληση τῆς Γερουσίας, πού ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μὴν ἐγκρίνει τὶς προαγωγὰς πού προτείνει ὁ Πρόεδρος. Ἔτσι οἱ μόνιμοι στρατιωτικοὶ μαθαίνουν νὰ ἀποφεύγουν τὴν πολιτικὴ σὰν τὴν πανούκλα, καὶ νὰ μὴν παίζουν αὐτὸ τὸ ἐπικίνδυνον παιχνίδι. Ἐνα ἀπρόοπτο στὴν πολιτικὴ εἶναι ἀρκετό, γιὰ νὰ καταστρέψει γιὰ πάντα τὴν καρριέρα ἑνὸς ἀξιωματικοῦ, γιὰτὶ οἱ ὑποψήφιοι γιὰ τὶς εἰσαγωγικὰς ἐξετάσεις διαλέγονται ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ Κογκρέσσου. Ἔτσι τυχαίνει, ἓνας δημοκρατικὸς ὑποψήφιος, πού ζεῖ σὲ μιὰ ρεπουμπλικάνικη περιοχὴ, νὰ μὴν ἔχει καμμιά πιθανότητα νὰ γίνῃ δεκτὸς καὶ βλέπει τὰ ὄνειρά του νὰ καταστρέφονται γιὰ πάντα... ἐκτὸς ἂν, ὅπως ὁ στρατηγὸς Μάρσαλλ, ἔχει τὴν ἐπιμονὴ νὰ μπεῖ στὴν καρριέρα μέσω μιᾶς ἡμιεπίσημης σχολῆς ὅπως ἡ Στρατιωτικὴ Ἀκαδημία τῆς Βιργινίας. Μέσα σὲ αὐτὸ τὸ σῶμα τῶν ἀξιωματικῶν, πού πῆραν τοὺς βαθμοὺς τους στὸν τελευταῖο πόλεμο, στὴ Στρατιωτικὴ Ἀκαδημία τῆς Βιργινίας, στὸν Πύργο τοῦ Τσάρλστον ἢ στὸ Οὐέστ-Πόιντ ὑπάρχει μιὰ τάξη ἀπόλυτα ἀπομονωμένη ἀπὸ τὸν ἔξω κόσμον. Δέν ἔχουν οὔτε κὰν τὴν πείρα τῶν σχέσεων μὲ πολῖτες πού ἀποκτᾶ π.χ. ἓνας ἀνώτερος Βρεταννὸς ἀξιωματικὸς στὸ Βρεταννικὸ Ὑπουργεῖο τῶν Στρατιωτικῶν, γιὰτὶ ἐκτὸς ἀπὸ μερικὰς πολιτικὰς προσωπικότητες, στὸ Ἀμερικανικὸ Ὑπουργεῖο τῶν Στρατιωτικῶν δέν ὑπάρχει κανεὶς πολιτικὸς ὑπάλληλος. Ὅλοι οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ περνοῦν ἀπὸ κεῖ ἀλλὰ σὲ θέσεις καθαρὰ διοικητικὰς.

Ἔτσι τὸ σῶμα τῶν ἀξιωματικῶν εἶναι περιορισμένο καὶ σχεδὸν ἀνώνυμο, διασκορπισμένο σὲ ποικίλους ἐργασίες καὶ ἀνάγκασμένο νὰ συνεννοεῖται μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους ἑνὸς λαοῦ βαθειὰ ἀντιμιλιταριστικοῦ, πού μόνο μιὰ βάνουση πρόκληση μπορεῖ νὰ τοῦ ξυπνήσει τὸ πολεμικὸ πνεῦμα.

Ἀναγκάζονται τὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης νὰ ἐτοιμάζουν πολὺπλοκα σχέδια, γιὰ νὰ καταμερίσουν τοὺς τεράστιους πόρους τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν σὲ περίπλοκη πολέμου, χωρὶς παράλληλη πνευματικὴ προετοιμασία τῆς χώρας. Ξέρουν, πὼς δέν θὰ εἶναι ποτὲ ἐτοιμοὶ νὰ κάνουν πόλεμον. Πὼς θὰ χρειάζονται πάντα καιρὸ, γιὰ νὰ ἐκμεταλλευστοῦν τὸ ὥρον καὶ τὰ πλεονεκτήματα πού τοὺς προσφέρει. Δέν τοὺς εἶναι ἐπίσης ἄγνωστο, πὼς οἱ πατριῶτες τους ἔχουν διδαχτῇ

μιὰ συμβατική έκδοχή τῆς Ἀμερικανικῆς ἱστορίας καὶ ξεχνοῦν γι' αὐτό, πὼς ὅλοι οἱ πόλεμοι τῆς Ἀμερικῆς, ὅπως καὶ ὁ σημερινός, ἄρχισαν ὄχι μὲ νίκες ἀλλὰ μὲ ἥττες... Ξέρουν, πὼς οἱ συμπατριῶτες τους εἶναι νευρικοί, καὶ ἀλλάζουν συχνὰ γνώμη, βαριοῦνται γρήγορα τὴ θεωρία καὶ δὲν τοὺς φτάνουν οἱ λέξεις, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ δοῦν γιὰ νὰ καταλάβουν.

Ἀναγκάζεται λοιπὸν ὁ Ἀμερικανὸς ἀξιωματικὸς νὰ σκέπτεται μὲ βία τὶς ὑλικὲς πηγές, ποὺ ὑπάρχουν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὁργανωμένες σὲ καιρὸ εἰρήνης, καὶ δὲν μποροῦν νὰ χρησιμοποιηθοῦν σὲ καιρὸ πολέμου, παρὰ ἀφοῦ περάσει καὶ χαθεῖ ἀρκετὸς καιρὸς σὲ σκέψεις καὶ σὲ λάθη. Ἀνακαλύπτει ἄλλωστε, πὼς ὅλα τὰ σχέδια ποὺ μπόρεσε νὰ καταστρώσει σὲ καιρὸ εἰρήνης εἶναι μάταια, γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγο ὅτι, ἂν δοκίμαζε νὰ ἐκμεταλλευτεῖ σὲ εἰρηνικὴ περίοδο τὶς παραγωγικὲς πηγές τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, θὰ τὸν χαρακτηρίζαν τρελλό. Ἀντίθετα ὅταν κηρυχθεῖ ὁ πόλεμος, ὅλα αὐτὰ τὰ σχέδια θεωροῦνται ἀκατάλληλα, ἀπαισιόδοξα, ἀσυμβίβαστα μὲ τὶς δυνατότητες ποὺ δίνουν τὰ ἀτέλειωτα πλούτη τῆς Ἀμερικῆς... ἀτέλειωτα ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ θὰ ἀποφασίσει ὁ Ἀμερικανικὸς λαὸς νὰ τὰ ἐκμεταλλευτεῖ. Καὶ μόνον ὁ πόλεμος μπορεῖ νὰ τὸν κάνει νὰ τὰ ἀποφασίσει.

Τότε, ἀλλὰ μόνον τότε, οἱ στρατιωτικοὶ εἶναι ἐλεύθεροι ν' αὐτοσχεδιάσουν ἓνα οἰκονομικὸ πρόγραμμα καὶ μιὰ τεχνικὴ ἀναπροσαρμογή, ἄφραστα καὶ τὰ δύο. Οἱ ἀποφάσεις τους εἶναι ἔτσι ἐλεύθερες ἀπὸ κάθε ἐπαγγελματικὴ ρουτίνα. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι μὲ τὶς ἀντιλήψεις τους, ποὺ εἶναι τόσο πολὺ ἀντιλήψεις ἑνὸς πολίτη καὶ τόσο λίγο ἀντιλήψεις ἑνὸς στρατιώτη, ἀνακαλύπτουν νέους καὶ ἀποτελεσματικὸς τρόπους, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰ στρατηγικὰ προβλήματα. Φτιάχνουν ἀεροδρόμια μέσα σὲ μιὰ ἐβδομάδα καὶ περνοῦν ποτάμια κάτω ἀπὸ τὰ πυρὰ τοῦ ἐχθροῦ μὲ τρακτέρ καὶ ὁδοστρωτήρες, σὰ νὰ εἴτανε τὸ φυσικότερο πρῶμα παρ' ὅλο ποὺ δὲν ἔκαναν ποτὲ τοὺς τίποτα τέτοιο τὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης.

Οἱ στρατηγοὶ καὶ τὰ σχέδια δὲν εἶναι ἀρκετά, γιὰ νὰ κερδίσει κανεὶς τὸν πόλεμο. Χρειαζόνται καὶ οἱ στρατιῶτες. Ἡ Ἀμερικανικὴ στρατιωτικὴ παράδοση εἶναι πρακτικὴ, θὰ ἔλεγα κωμικὰ πρακτικὴ. Ἡ ὁμορφία τῶν παρελάσεων ποτὲ δὲν μπόρεσε νὰ ἐλκύσει αὐτοὺς τοὺς ἄνδρες. Ὅταν τὰ νικηφόρα στρατεύματα τῶν Βορείων ἔκαναν παρελάση στοὺς δρόμους τῆς Οὐάσιγκτον τὸ 1865, οἱ θεατὲς ἀντίκρουσαν μὲ συγκίνηση, καθὼς εἴταν καὶ φυσικὸ, τὴ στρατιὰ τοῦ Ποτομάκ, ποὺ εἶχε ὑποφέρει τόσο πολὺ, τοὺς παλαιμάχους ποὺ γυρίζαν ἀπὸ τόσες αἱματηρὲς καὶ κουραστικὲς ἐκστρατεῖες ἑκατοντάδες μίλια πέρα ἀπὸ τὴν Οὐάσιγκτον ὡς τὸ Ρίτσμοντ. Οἱ στρατιῶτες αὐτοὶ

εἴταν δικοὶ τους, κ' εἴταν καὶ νικητές. Ὅμως ἡ στρατιὰ τῆς Δύσης, ἡ στρατιὰ τοῦ Σέρμαν κινοῦσε πολὺ περισσότερο τὴν περιέργεια.

Δὲν εἶχε περάσει ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη στὴν ἄλλη τὶς ἔρημες πεδιάδες τῆς Βιργινίας, δὲν εἶχε βουτηχθεῖ στὶς λάσπες τοῦ ποταμοῦ Τζέιμς. Γιὰ τὴ στρατιὰ αὐτὴ ἡ μάχη καὶ ἡ πορεία, ἡ πορεία καὶ ἡ μάχη συνεχίστηκαν σ' ὅλο τὸ μᾶκρος τοῦ Μισισσιππὶ, μέσα ἀπὸ τὸ Τεννέσι, ἀπὸ «τὴν Ἀτλάντα ὡς τὴ θάλασσα», καὶ ἔτσι εἶχε φτάσει στὰ μετόπισθεν τοῦ στρατηγοῦ Λή. Οἱ θεατὲς ἔβλεπαν μιὰ στρατιὰ ἀπὸ νέους καὶ παιδιά στὰ εἴκοσί τους χρόνια. Ἡ στρατιὰ τοῦ Γκράντ δὲν εἴταν κομψότερη ἀπὸ τὸν ἀτημέλητο ἀρχηγό της, ἀλλὰ ἡ στρατιὰ τοῦ Σέρμαν, ποὺ περνοῦσε ἀδιάφορα, μὲ τὸ γιὰκὰ ἀνοιχτό, χωρὶς στολές, σκληραγωγημένη καὶ εὐκίνητη, μὲ πεποίθηση καὶ θάρρος, αὐτὴ εἴταν μιὰ ἀληθινὰ ἀμερικανικὴ στρατιὰ, ὁμηρικὴ, ἀνθρώπινη καὶ λαϊκὴ.

Δὲν ἔμοιαζε πάντως καθόλου μὲ τὶς εὐρωπαϊκὲς στρατιές, καὶ ὁ κόσμος δὲν ξαναεῖδε τέτοιο θέαμα, ὡς τὴν ἡμέρα ποὺ βγήκε ἀπὸ τὴν ἔρημο ἡ 8η Στρατιὰ ντυμένη κατὰ τὴ φαντασία καὶ τὰ μέσα τοῦ καθενός, μὲ τὴν ἰδιόρρυθμη πειθαρχία της ποὺ τὴν εἶχε μάθει στὶς μάχες. Ἡ στρατιὰ αὐτὴ εἴταν, καθὼς θὰ μπορούσε νὰ τὸ διαπιστώσει ὁποιοσδήποτε Ἀμερικανὸς στὴν Τύνιδα προικισμένος μὲ ἱστορικὴ φαντασία, σωστὸς πνευματικὸς ἀπόγονος τῶν Ἀμερικανικῶν στρατιῶν, ποὺ πολεμοῦσαν ἐπὶ τέσσερα χρόνια ἀπὸ τὴν κοιλὰδα τοῦ Μισισσιππὶ ὡς τὸν Ἀτλαντικόν.

Ἀλλὰ τὰ Ἀμερικανικὰ στρατεύματα, ποὺ εἴταν στὴν Τύνιδα, ἔμοιαζαν μὲ ὅλα τὰ Ἀμερικανικὰ στρατεύματα ὅλων τῶν πολέμων, καὶ εἴταν πρόθυμα νὰ διδαχτοῦν κάτι, ἀρκεῖ νὰ καταλάβαιναν, πὼς αὐτὸ εἴταν ἀναγκαῖο. Ὅπως ἔλεγε στὸν Σέρμαν τὸ 1870 ἓνας Πρωσσὸς στρατηγὸς βλέποντάς τὰ στρατεύματά του νὰ φεύγουν μπροστὰ στὰ φονικά πυρὰ τῶν Γάλλων, δὲν ὑπάρχει στρατός, «ποὺ νὰ μὴν χρειάζεται τὸ βάπτισμα τοῦ πυρός.» Αὐτὸ ποὺ ἔγινε τὸ 1776, τὸ 1812, τὸ 1861 καὶ τὸ 1918. Ἡ προσαρμογὴ στὸν πόλεμο γίνεται ὅμως μὲ τὸ Ἀμερικανικὸ σύστημα. Ὁ Ἀμερικανὸς, ποὺ γίνεται σὲ καιρὸ εἰρήνης ἐθνικὸς ἥρωας, ἂν δοκιμάσει νὰ πάει ἓνα χιλιόμετρο μὲ τὰ πόδια — καὶ τοῦτο πάλι δὲ θὰ τὸ ἔκανε γιὰ ἓνα τοιγάρο — προτιμᾷ φυσικὰ καὶ στὸν πόλεμο νὰ μεταφερθεῖ στὸ μέτωπο μὲ τὸ «τζήπ». Ἀλλὰ στὸν 18ον αἰῶνα κιόλας ἔλεγαν, πὼς τὰ παιδιά στὴ Βιργινία μπορούσαν νὰ κάνουν πέντε μίλια μὲ τὰ πόδια, γιὰ νὰ κλέψουν ἓνα ἄλογο. Εἶναι ἀδύνατο σὲ μιὰ χώρα, ὅπου οἱ φιλικὲς σχέσεις παίζουν τόσο ρόλο ὅπως στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖς, νὰ κάνει κανεὶς τὸ στρατιώτη νὰ ξεχάσει αὐτόματα, πὼς ὁ ἀξιωματικὸς του εἶναι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος. Καθὼς πάλι σὲ μιὰ χώρα ἄξεστη, ποὺ δὲ γνωρίζει τὸ σεβασμὸ, εἶναι δύσκολο στοὺς

ἀξιωματικούς νὰ βεβαιώσουν μὲ τὴν ἐντελῶς Βρεταννικὴ αὐτοπεποίθησι, πὼς εἶναι ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ τὶς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες. Χρειάζεται νὰ μεσολαβήσει πολὺ περισσότερὴ προσωπικὴ ἐπαφή, νὰ ξεχαστοῦν ὅλα τὰ ἀσήμαντα καὶ νὰ ὑπάρχει ἡ βεβαιότητα, πὼς τὴν ὥρᾳ τῆς μάχης οἱ ἀρετὲς καὶ ἡ ἀντίληψη τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου θὰ δημιουργήσουν αὐτόματα μιὰ πειθαρχία, ὅπως μᾶς φανερώθηκε στὸ 18ο αἰῶνα στὸ Μπάνκερ Χίλλ καὶ στὴ Νέα Ὁρλεάνη.

Τὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης ἡ μαχητικὴ δύναμις μιᾶς χώρας εἶναι οἱ θεσμοὶ τῆς, οἱ πόροι τῆς, τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμά τῆς. Ὁ εἰρηνικὸς στρατὸς τῆς Ἀμερικῆς εἶναι οἱ πολῖτες, ποὺ σέβονται τὸ νόμο χωρὶς τοῦτο νὰ σημαίνει καὶ ὅτι συμμορφώνονται μὲ τὸ νόμο. Εἶναι στρατὸς μιᾶς χώρας, ποὺ τῆς χάρισε ἡ φύση τεράστια πλούτη καὶ ποὺ δημιούργησε ἀκόμη περισσότερα μὲ τὴν προσιδιά τῆς, ὥστε τώρα νὰ μπορεῖ νὰ εἶναι ἄσπρη καὶ σπάταλη. Εἶναι στρατὸς μιᾶς χώρας, ποὺ ἐκφράζει μελοδραματικὰ μιὰ φαινομενικὴ ἀπαισιοδοξία, ἐνῶ στὸ βάθος κυριαρχεῖ ἡ σταθερὴ αἰσιοδοξία ἐνὸς λαοῦ, ποὺ νίκησε ἕναν ἐχθρὸ πολὺ πῖο ἐπικίνδυνον ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς Ἰάπωνες: τὴν πρωτόγονη Βόρειο Ἀμερικὴ. Εἶναι ὁ στρατὸς μιᾶς χώρας, ποὺ ἔχει γιὰ ἐθνικὸ σύνθημα: «νὰ ἐπιπλέεις, νὰ τρώς ἢ νὰ πεθαίνεις». Εἶναι ὁ στρατὸς μιᾶς χώρας χωρὶς τάξη, ποὺ δὲν ἔχει οὔτε καιρὸ, οὔτε διάθεση οὔτε ἀνάγκη νὰ κάνει οἰκονομίες. Εἶναι ὁ στρατὸς μιᾶς χώρας, ποὺ οἱ οἰκονομικὲς τῆς δυνάμεις συγκεντρώνονται συχνὰ γιὰ σκοποὺς ἀπρόοπτους. Συχνὰ λοιπὸν, ὅταν ἀποφασίζουν καὶ καταφεύγουν στὰ ὅπλα, τοῦτο δὲν εἶναι παρὰ ἕνας ἰδιαίτερος τρόπος γιὰ νὰ βγοῦν ἀπὸ τὴ δυσκολία. Εἶναι στρατὸς μιᾶς χώρας χαρτοπαικτῶν, ποὺ ὑπολογίζουν τὰ ποσὰ ποὺ χάνουν μὲ σχετικὴ ψυχραιμία, ἀλλὰ τὸ ἐνστικτὸ τους τοὺς λέει, πὼς τελικὰ θὰ κερδίσουν, ἂν συνεχίσουν τὸ παιχνίδι.

Νὰ γιατί ὁ Ἀμερικανικὸς τρόπος τοῦ πολέμου μοιάζει πολὺ μὲ τὸν Ἀμερικανικὸν τρόπο ζωῆς.

Ὁ πόλεμος θὰ εἶναι ἀναγκαστικὰ μηχανοποιημένος, ὅπως εἶναι καὶ ἡ κουζίνα ἢ τὸ ἀγρόκτημα στὴν Ἀμερικὴ (κουζίνας καὶ ἀγρόκηματα ἐνὸς λαοῦ ποὺ βαριέται καὶ προτιμᾷ νὰ χρησιμοποιεῖ μηχανήματα γιὰ τὴν πλύση καὶ τρακτέρ γιὰ τὸ χωράφι παρὰ νὰ κουράζεται). Εἶναι στρατὸς μιᾶς χώρας μὲ τεράστιες βιομηχανικὲς ἐπιχειρήσεις, ποὺ ἡ διοίκησή τους εἶναι συχνὰ σπάταλη στὰ μικροπράγματα, ἀλλὰ ποὺ κερδίζουν ἀκριβῶς μὲ τὸν ὄγκο τους καὶ μὲ τὴν ἱκανότητα νὰ περιμένουν, ὥσπου νὰ ἀποδώσει αὐτὸς ὁ ὄγκος τὰ ἀποτελέσματά του. Εἶναι στρατὸς μιᾶς χώρας, ὅπου δὲν προσέχουν τόσο πολὺ τὴν τυπικὴ ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀτόμου ἢ τῆς ἐργασίας του, ὅπου ὑπολογίζονται μόνο τὰ ἀποτελέσματα, ὅπου τὸ νὰ χάσεις μὲ ἀξιοπρέπεια τὸ παιχνίδι δὲν εἶναι τόσο σημαντικὸ, ὅσο τὸ νὰ κερδί-

σεις μὲ ὁποιοδήποτε μέσο. Στὴ χώρα αὐτὴ τὰ δοκιμάζουν ἀπὸ μία τουλάχιστον φορὰ ὅλα, ἰδιαίτερα ἂν πρόκειται γιὰ πρᾶγμα ποὺ δὲν ἔχουν δοκιμάσει ἄλλη φορὰ. Εἶναι μιὰ χώρα, ποὺ ἐξοργίζει τοὺς Γερμανοὺς μὲ τὴ σχολαστικότητα καὶ τὴν παθολογικὴ τους ἀντίληψη περὶ τιμῆς, μιὰ χώρα, ποὺ ἐκνευρίζει τοὺς Ἀγγλοὺς μὲ τὴν ἐξωτερικὴ τους προσήλωσι πρὸς τὶς παραδόσεις καὶ τοὺς καλοὺς τρόπους. Βρίσκομε ἐκεῖ περιεργούς ἀνθρώπους ἀποκλειστικὰ προσανατολισμένους πρὸς τὰ πρακτικὰ πράγματα, σὰν τὸν Τζέφφερσον ἢ τὸν Φόρντ. Ὁ στόλος τῆς σὲ τρομερὲς ναυμαχίες φανέρωσε, πὼς ἀνάζησε ὕστερα ἀπὸ τὴν πρώτη καταστροφή, καὶ ἔδειξε στοὺς διαδόχους τοῦ Τόγκο, πὼς οἱ διάδοχοι τοῦ Ντήκατερ καὶ τοῦ Φάρραγκτ εἶταν σὲ θέσι νὰ τοὺς δώσουν ἕνα αἱματηρὸ μάθημα. Ἡ θάλασσα τῶν Κοραλίων, ἡ Μίντγουεη, εἶναι ὀνόματα ποὺ ὁ κόσμος πρέπει νὰ θυμᾶται, ὅπως καὶ τὴν Οὐαίηκ, τὶς σύγχρονες Θερμοπύλες τοῦ πεζοναυτικοῦ ἢ τὴν Ταράουα, τὴ νέα Bloody Angle. Στὴ χώρα αὐτὴ — καὶ στὸ στρατὸ αὐτὸ — συνειθίζουν νὰ ἐτοιμάζονται πολὺ διάστημα, ὥσπου στὸ τέλος ἀπὸ τὴν ἐτοιμασία αὐτὴ βγαίνει μιὰ μεγάλη σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἢ μιὰ μεγάλη νίκη.

Τὸ ἔθνος αὐτὸ καὶ ὁ στρατὸς του χρειάστηκε καιρὸ, γιὰ νὰ διεισδύσει ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν στὸν Εἰρηνικόν, γιατί βοήθηε μπροστά του τοὺς Γάλλους, τοὺ Ἰσπανοὺς καὶ τοὺς Ρώσους. Καὶ ὅμως ἔφτασαν ἐκεῖ ποὺ ἤθελαν, καὶ δὲν ξανάφησαν τὰ ἐδάφη ἐκεῖνα. Ἄς μὴ ξεχνοῦμε, πὼς ἀνάμεσα στὴ Βιογίνια καὶ τὴν Καλλιφόρνια βρίσκονται 200 χρόνια καὶ τέσσερα ἀνάμεσα στὴν Οὐάσιγκτον καὶ τὸ Ρίτσμοντ. Οἱ Γερμανοὶ καλὰ θὰ ἔκαναν νὰ τὸ θυμοῦνται αὐτό. Δὲν πρέπει ἀκόμη νὰ ξεχνοῦμε, πὼς ὁ στρατηγὸς Οὐάσιγκτον, ἀφοῦ κράτησε τὸν ἀγῶνα μόνος σχεδὸν ἐπὶ ἑξὶ χρόνια, ὕστερα ἀπὸ συνεννόηση μὲ τὸ Γαλλικὸν στόλον ἐπίασε τὸν Ἀγγλικὸν στρατὸ στὴν παγίδα. Καὶ αὐτὸ δὲν εἶταν ἀποτέλεσμα μιᾶς μάχης, ἀλλὰ προσεκτικῶν ὑπολογισμῶν, δηλαδὴ «πολεμικῆς λογιστικῆς».

Ὁ πόλεμος γιὰ τοὺς Ἀμερικανοὺς δὲν εἶναι τέχνη, ἀλλὰ ἐπιχείρηση. Δὲν τοὺς ἐνδιαφέρουν οἱ ἠθικὲς νίκες, ἀλλὰ ἡ νίκη. Δὲν εἶδαμε ποτὲ καμμιά μεγάλη ἐπιχείρηση νὰ χρησιμοποιεῖ ἠθικὰ ἐπιχειρήματα, γιὰ νὰ δικαιολογήσει τὴν ἀποτυχία τῆς στοὺς μετόχους τῆς. Οἱ Ἠνωμένες Πολιτεῖες εἶναι μιὰ μεγάλη ἐπιχείρηση, καὶ ὅλοι οἱ μέτοχοί τῆς ὑπολογίζουν (καὶ ἡ ἱστορία τοὺς δικαιώνει), πὼς θὰ κερδίζουν πάντα.

Ἄλλες χώρες, ποὺ τὶς εὖνοεῖ λιγώτερο ἢ θέσι καὶ ὁ πλοῦτος τους, φορτωμένες περισσότερον μὲ φεουδαρχικὲς ἢ ἀστικὲς παραδόσεις, μὲ περισσότερὴ ἐθνικὴ εὐλάβεια καὶ πειθαρχία μποροῦν καὶ πρέπει νὰ κάνουν τὸν πόλεμον μὲ ἕνα ἐντελῶς διαφορετικὸ πνεῦμα.

Ἀλλὰ κοιτάξτε τὸ στρατιώτη στὸ χάλκινο μνημεῖο τοῦ Ἐμφυλίου Πολέμου. Δὲν εἶταν παρὰ ἄπλος πολίτης σὲ μιὰ κοινωνία πολιτῶν. Λίγα χρόνια ἀρχότερα ξαναγύρισε σ' αὐτὴ τὴν κοινωνία τῶν πολιτῶν πάλι σὰν πολίτης. Τὸ ἔθνος αὐτὸ ἀφίνει νὰ περάσει καιρὸς κάνοντας τὰ σχέδιά του, καὶ μιὰ μέρα ρίχνεται στὸν ἀγῶνα μὲ ὅλη του τὴ δύναμη. Αὐτὴ ἡ μέθοδος πέτυχε πάντα ὡς τώρα. Γι' αὐτὸ τὸ Βερολίνο καὶ τὸ Τόκιο καταλαβαίνουν τώρα (λίγο ἀργά), πῶς καὶ τούτῃ τῇ φορᾷ ἡ μέθοδος αὐτὴ θὰ πετύχει τὸ σκοπὸ της.



ΕΓΧΡΩΜΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΣΤΗ ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗ

ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ φορὰ στὴν ἱατρικὴ ἱστορία χρησιμοποιήθηκε στὴν Ἀγγλία μιὰ μέθοδος μὲ ἐγχρωμες φωτογραφίες, πού βοήθησε σημαντικὰ τὴν πλαστικὴ χειρουργικὴ καὶ ἐπηρεάσε ὁλόκληρη τὴν ἐξέλιξη τῆς παθολογίας τοῦ δέρματος.

Αὐτὴ ἡ μέθοδος τελειοποιήθηκε ἀπὸ τὸν γνωστὸ Βρεταννὸ εἰδικὸ γιὰ ἐγχρωμες φωτογραφίες P. G. Hennell πού ἀποσπάστηκε ἀπ' τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου στὸ Βρεταννικὸ Ἰατρικὸ Συμβούλιο Ἐρευνῶν.

Δουλεύοντας μὲ τὸν Sir Harold Gillies, περίφημο Ἀγγλο χειρουργό, ὁ Hennell μάζεψε σὲ μιὰ σειρά φωτογραφίες τὶς σπουδαιότερες χειρουργικὲς περιπτώσεις πού παρουσιάστηκαν, γιατί ὁ Sir Harold Gillies γιάτρεισε πολλοὺς Βρεταννοὺς ἀεροπόρους καὶ στρατιώτες μὲ καμένες καὶ κομματιασμένες σάρκες.

Οἱ ἐγχρωμες αὐτὲς φωτογραφίες δείχνουν ὅλα τὰ στάδια τῆς θεραπείας καὶ ἔχουν ἀνυπολόγιστη ἀξία γιὰ νὰ κατατοπίζουν τοὺς γιατροὺς τῶν συμμάχων ὅπου κι' ἂν βρίσκονται. Ἀπεικονίζουν μιὰ ποικιλία νέων μεθόδων τῆς χειρουργικῆς πού κι' ὁ πιδὲνήμερος γιατρός δὲν μπορεῖ νὰ τίς ξέρει.

Βοηθοῦν ἀκόμα τοὺς γιατροὺς, γιὰ νὰ διαγνώσουν ὀρισμένες ἀρρώστιες. Μερικὰ συμπτώματα φανερώνονται σὲ σπάνια χρώματα καὶ κανένα βιβλίο δὲν μπορεῖ νὰ τὰ περιγράψει ἱκανοποιητικὰ.

Αὐτὴ ἡ καινούρια μέθοδος ἐφαρμόζεται στὴ θεραπεία μὲ πενικιλίνη πού ἀπαιτεῖ μιὰ εἰδικὴ τεχνικὴ.

Μιὰ σειρά ἐγχρωμες φωτογραφίες ἀπὸ ἓνα βαρεῖα πληγωμένο μέλος δίνει μιὰ καθαρὴ εἰκόνα γιὰ τὴν πορεία τῆς θεραπείας πού καὶ ἓνας ὄχι εἰδικὸς παρατηρητὴς μπορεῖ εὐκόλα νὰ τὴν διακρίνει.

Τὸ προφητικὸ ἄρθρο τῆς «Ἑστίας» τῆς 6 Ἀπριλίου 1941 πού δείχνει τὸ φρόνημα τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν πίστη γιὰ τὴν τελικὴ νίκη

Ἐμπρὸς μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Παναγίας!

ΔΙΑ ΜΙΑΝ ἀκόμη φορὰν ἓνας πρεσβευτὴς μεγάλῃς Δυνάμεως ἐπεσκέφθη, τὴν νύκτα, τὸν Ἑλληνα Πρωθυπουργὸν εἰς τὸ σπίτι του, τὸν ἐξύπνησε καὶ προέβη εἰς μίαν ἀνακοίνωσιν ὡμῆς, ἀπροκαλύπτου, ἀδικαιολογήτου βιαιοπραγίας ἐναντίον ἐνὸς φιλειρηνικοῦ καὶ ἀθώου Κράτους. Ἄν ὁ πρῶτος πρεσβευτὴς, ὁ πρεσβευτὴς τῆς 28ης Ὀκτωβρίου, ἦτο εὐσαρκος καὶ καλοζωισμένος, ὁ δευτέρος πρεσβευτὴς, ὁ πρεσβευτὴς τῆς 6ης Ἀπριλίου, εἶναι ὑψηλός, ἰσχνός, ἀσκητικός, ὁ τύπος τοῦ παλαιοῦ ἀριστοκράτου, ὁ ὁποῖος μισεῖ, εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του, τοὺς σημερινοὺς δεσπότης τῆς Γερμανίας, ἀλλ' ὁ ὁποῖος πανικόβλητος, κατασκοπευόμενος ἀπὸ τὸ προσωπικὸν τῆς πρεσβείας του, ὑποκύπτει εἰς ὅλας τὰς ἐπιταγὰς των. Πέραν τῶν καθαρῶς ἐσωτερικῶν αὐτῶν χαρακτηριστικῶν, καμμία ἀπολύτως διαφορὰ δὲν ὑφίσταται μεταξὺ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης νυκτερινῆς ἐπισκέψεως. Ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ νυκτερινοῦ ἐγκλήματος εἶναι ἡ ἰδίᾳ. Ἡ ἔλλειψις οἰασδῆποτε, ἔστω καὶ συζητησίμου κἂν, δικαιολογίας εἶναι ἡ ἰδίᾳ. Ἡ ὁμῇ ἐκδήλωσις τῆς τυφλῆς βίας εἶναι ἡ ἰδίᾳ.

Αὐτὴν τὴν φορὰν, μάλιστα, δὲν ἐτηρήθησαν κἂν τὰ συνήθη διπλωματικὰ προσήματα τοῦ τηλεγράφου, τῆς προθεσμίας, τῆς δικαιολογίας τῆς ἐπιδρομῆς. Ἀπλῶς καὶ μόνον ὁ Γερμανὸς πρεσβευτὴς ἀνεκοίνωσεν ὅτι τὰ στρατεύματα τοῦ Χίτλερ θὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος λόγῳ τῆς εἰς τὴν Χώραν μας ἀφίξεως Βρεταννικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων. Κωμικὸς καὶ ἀξιοθρήνητος ἰσχυρισμὸς τοῦ ἐγκληματίου, ὁ ὁποῖος ἀναγγέλλει ὅτι δολοφονεῖ τὸ ἀθῶον θῦμά του διότι ἔχει πληροφορίας ὅτι ἀστυφύλακες προσήλθον διὰ νὰ τὸ προστατεύσουν.

Βρεταννικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις προσήλθον, πράγματι, εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ παρελθόντος Νοεμβρίου, ἀλλὰ περιορίσθησαν εἰς τὴν ἐγκατάστασιν ναυτικῆς καὶ ἀεροπορικῆς βάσεως ἐν Κορίθῃ καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν μιᾶς ἀεροπορικῆς δυνάμεως πού ἐθαυματούργησεν ἔκτοτε, ἐπὶ πέντε μῆνας, εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Ἦλθον οἱ Ἀγγλοὶ αὐτοὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα μόνον ἀφοῦ οἱ ἀξιοθρήνητοι σύμμαχοι τῆς Γερμανίας Ἰταλοὶ διέπραξαν τὸ ἐγκλημα τῆς ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐπιθέσεως, χωρὶς νὰ σχεφθῇ κἂν ἡ Γερμανία νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ. Ἐκτοτε καὶ ἐνῶ ἐπικυνοῦντο ἀπὸ τὴν Γερμανικὴν πλευρὰν αἱ ἐκδηλώσεις τῆς ἐγκληματικῆς μὲ τὴν Ἰταλίαν ἀλληλεγ-

γύης και τῆς παροχῆς πάσης πρὸς αὐτὴν βοηθείας, εἰς τὸν ἄνισον κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνα, τόσον ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὅσον καὶ ἡ Κοινὴ Γνώμη, ὅσον καὶ οἱ ἐν Ἑλλάδι Βρεταννοὶ, ἀπέφυγον, μὲ θρησκευτικὴν προσοχὴν, κάθε ἐνέργειαν, κάθε λέξιν, κάθε σκέψιν ἀκόμῃ ἢ ὅποια θὰ ἠδύνατο νὰ παρεξηγηθῇ ὡς στρεφόμενη κατὰ τῆς Γερμανίας.

Ἀργότερα, τὴν 1 Μαρτίου 1941, ὁ Γερμανικὸς στρατὸς ἤρchiζε τὴν πρὸς τὰ Βαλκάνια κίνησίν του, καταλαμβάνων δλόκληρον τὴν Βουλγαρίαν. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δὲν ἀφέθη καμμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ κίνησις αὐτὴ ἐστρέφετο κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Τὸν χαρακτήρα της καὶ τὸν ἀντικειμενικὸν της σκοπὸν καθώρισαν ἀκόμῃ πληρέστερον ἡ στρατιωτικὴ παράταξις τῶν Γερμανῶν ἐναντι τῶν Ἑλληνικῶν συνόρων, αἱ ἡμιεπίσημαι γερμανικαὶ ἀνακοινώσεις, τὰ ἄρθρα τῶν γερμανικῶν ἐφημερίδων. Ἐνῶ παρείχοντο συνεχῶς παντὸς εἶδους καθησυχαστικαὶ διαβεβαιώσεις — αἱ γνωσταὶ πλέον εἰς ὅλον τὸν κόσμον γερμανικαὶ βεβαιώσεις — πρὸς ἄλλους γειτονικοὺς λαούς, δὲν ἐδόθη οὔτε ἡ ἐλαχίστη βεβαίωσις πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Ἦλθαν τότε καὶ ἄλλα Βρεταννικὰ στρατεύματα εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐνδείξεις ἀνομφισβήτητος τῆς ἀποφάσεως τοῦ μεγάλου μας Συμμάχου, ὅπως βοηθήσῃ ὅσον ἡμπορεῖ περισσότερον τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ καὶ πάλιν κατεβλήθη κάθε προσπάθεια, ὅπως μείνουν τὰ στρατεύματα αὐτὰ μακρὰν τῶν συνόρων μας, ὅπου συνεκεντρῶντο αἱ μεραρχίαι τοῦ Γερμανοῦ στρατάρχου φὸν Λίστ, ὅπως ἀποφευχθῇ καὶ ἡ ἐλαχίστη πρόκλησις. Καὶ περιήρχετο ὁ Γερμανὸς στρατιωτικὸς ἀκόλουθος Κλέμμ, κατασκοπεύων τὰ πάντα μεταξὺ τῶν Ἀγγλῶν στρατιωτῶν, χωρὶς αἱ Ἑλληνικαὶ ἀρχαὶ νὰ τὸν ἐνοχλήσουν, οὐδὲ κἂν ἀπὸ στοιχειώδη σκέψιν ἀμύνῃς.

Αὐτὴ εἶναι ἡ δικαιολογία τοῦ ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐγκλήματος. Ἐσταματήσαμεν μόνον πρὸς στιγμὴν εἰς αὐτήν, χάριν τῆς Ἱστορίας. Ἄλλως τε πολὺ γρήγορα, θὰ τεθοῦν ὑπ' ὅψιν καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινῆς γνώμης καὶ τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου, τὰ πλήρη στοιχεῖα τοῦ ἐγκλήματος. Ἡ Ἱστορία δὲν θὰ ἔχῃ νὰ ἀναφέρῃ ἀπαισιώτερον ἐγκλημα: Καθ' ἣν στιγμὴν μία μικρὰ χώρα διεξήγε σκληρόν, ἀλλὰ νικηφόρον ἀγῶνα ἐναντίον μιᾶς μεγάλης Δυνάμεως, μία ἄλλη, μεγαλύτερα ἀκόμῃ Δύναμις, ἐπιτίθεται ἐκ τῶν νώτων, δολοφονικῶς, κατὰ τῆς μικρᾶς αὐτῆς χώρας. Τὰ 60 ἑκατομμύρια Ἰταλῶν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ καταβάλουν τὰ 8 ἑκατομμύρια τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ἐκλήθησαν εἰς βοήθειαν τὰ 80 ἑκατομμύρια τῶν Γερμανῶν. Ἐκατὸν τεσσαράκοντα ἑκατομμύρια ἐναντίον 8 ἑκατομμυρίων. Αὐτὸ μόνον τὸ γεγονός ἀρκεῖ διὰ νὰ χαρακτηρίσῃ μίαν ἄτιμον καὶ δολοφονικὴν πράξιν, τὴν ὁποίαν θὰ στιγματίσῃ ἡ Ἱστορία καὶ πρὸ τῆς ὁποίας

ἡ Ἰταλικὴ κατὰ τῆς Γαλλίας ἐπίθεσις καταντᾷ εὐγενὲς πράξις.

Ἄλλ' ὅσον μεγαλειότερον εἶναι τὸ ἐγκλημα, τόσον ὑπεροχωτέρας εἶναι τῆς Ἑλλάδος ἡ στάσις. Τὸ «ὄχι», ποὺ ἐδόθη εἰς τὴν Ἰταλίαν, συνεπληρώθη ἀπὸ τὸ «ὄχι» ποὺ ἐδόθη εἰς τὴν Γερμανίαν. Καὶ δὲν ἐδόθη σήμερον μόνον τὸ «ὄχι». Ἵσως ἐνθυμοῦνται οἱ ἀναγνώσταί μας τὸ ἄρθρον τῆς 8ης Μαρτίου τρέχοντος ἔτους, μιᾶς ἡμερομηνίας τὴν ὁποίαν ἔκτοτε ἐχαρακτηρίζαμεν ὡς σημαντικὴν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος. Αἱ συνθήκαι ὅλαι ἐφαίνοντο ἀληθῶς τραγικαὶ τότε. Ἐνα πνεῦμα ἡττοπαθείας καὶ δισταγμοῦ ἐφαίνετο ἐπικρατοῦν γύρω μας. Ἡ δύναμις τῆς συγγνῆς βίας ἐφαίνετο ἀνυπέρβλητος καὶ ἀήττητος. Καὶ ὅμως, κατὰ τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς ἐκείνην, πρὶν ἢ ἐκδηλωθῇ ἀκόμῃ ἡ ἐπίθεσις, ἡ διατυπωθῶν ἀξιώσεις, εἰς ἀπάντησιν ἀπλῶν βολιδοδοσκοπήσεων, ἡ Ἑλλὰς ἐβροντοφώνησε πρὸς τὸν κόσμον δλόκληρον τὸ δεύτερον ὑπέροχον «OXI» της. Ἀντὶ νὰ διανοηθῇ κἂν οἰανδήποτε δυνατότητα συμβιβασμοῦ ἢ συνεννοήσεως, ἤρchiσε νὰ λαμβάνῃ τὰ προφυλακτικὰ μέτρα της. Εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος, ὁ Β', ἀντάξιος ἡγέτης ἑνὸς μεγάλου Λαοῦ, καὶ ὁ Πρωθυπουργὸς κ. Ἀλέξ. Κοριζῆς, ἀντάξιος διάδοχος τοῦ Ἰωάννου Μεταξᾶ, καθώριζαν, κατὰ τρόπον μὴ ἐπιδεχόμενον παρεξήγησιν, τὴν Ἑλληνικὴν στάσιν. Εἰς τὸ Ἀλβανικὸν μέτωπον οἱ ὑπέροχοι ἀγωνισταί μας, ἀφοῦ ἐβελτίωσαν, μὲ μίαν λαμπρὰν τοπικὴν ἐπίθεσιν, τὰς γραμμὰς τῶν καὶ συνέλαβον 3.500 Ἰταλοὺς αἰχμαλώτους, ἐπέτυχον, κατὰ τὰς ἐπομένας δέκα ἡμέρας, τὴν μεγαλειέταν Ἵσως Ἑλληνικὴν νίκην, συντρίψαντες τὴν περὶφημον ἀνοιξιάντην ἐπίθεσιν τοῦ Μουσσολίνι. Καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέτωπον, τὸ ὁποῖον ἤρchiεν ἤδη νὰ προετοιμάζεται, ἐφθάναν τὰ γράμματα τῶν ἄλλων παιδιῶν μας, προάγγελοι νέας ὑπεροχωτέρας Ἵσως ἀκόμῃ ἐποποιίας.

Μὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἡ Ἑλλὰς εἰσέρχεται σήμερον εἰς τὸν νέον ἄνισον ἀγῶνα. Ἡ ἰδικὴ της στάσις συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ μεταβληθῇ ἐντὸς ἑνὸς μηνός, ἄρδην ἡ ὅλη κατάστασις εἰς τὰ Βαλκάνια. Μαζί μας εἶναι σήμερον ὁ γενναῖος τῆς Νοτιοσλαβίας στρατός, οἱ μεγάλοι Ἀγγλοὶ σύμμαχοί μας, ἡ ἀνεπιφύλακτος πλέον τῆς Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας βοήθεια, ἡ ἐνεργὸς συμπαῖθεια ὅλου τοῦ ἐλεύθερου κόσμου καί, πρὸ παντός, ἡ θαυματουργὸς τῆς Μεγαλόχαρης βοήθεια.

Μὲ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα ἀρχίζομεν τὸν ἀγῶνα, ὁ ὁποῖος θὰ τελειώσῃ, δὲν ἡμπορεῖ παρὰ νὰ τελειώσῃ, μόνον ὅταν τὰ εὐζωνικά ἀποσπάσματα θὰ παρελάσουν θριαμβευτικῶς κάτω ἀπὸ τὸ Brandenburger Tor τοῦ Βερολίνου, ὅπου ὁ Χίτλερ συνήθιζε μέχρι τοῦδε νὰ τελεῖ τοὺς παγανιστικοὺς θριάμβους του.

Ἡ Νεολαία τοῦ Ναζισμού

Τοῦ HEINRICH FRAENKEL

(Ἀναδημοσίευση ἀπὸ τὸ New Statesman and Nation)

«ΜΙΑ ΝΕΟΛΑΙΑ δραστήρια, αὐταρχική, βίαιη, ἀτρόμητη καὶ σκληρή, νὰ τί γυρεύω... Θέλω νὰ βλέπω στὰ μάτια της νὰ λάμπει ἡ ἀγέρωχη καὶ ἀγρία φλόγα τοῦ ἀρπακτικοῦ ζώου. Μὴ μοῦ μιλάτε γιὰ πνευματικὴ μόρφωση. Ἡ γνώση θὰ εἶναι ὁ χαμὸς τῶν νέων μου». Τέτοια εἶταν τὰ λόγια τοῦ Χίτλερ, καὶ ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Bernhard Rust συνόψισε τὴν ἴδια σκέψη μὲ μιὰ ἀξιέπαινη ἀκριβεία. «Μοναδικὸ ἔργο τῆς παιδείας εἶναι νὰ κατασκευάζει ναζίδες».

Καὶ ἔτσι ἀκριβῶς ἔκανε ἡ κυβερνήση. Ὡστόσο θὰ εἶταν ἀνοησία ἢ, ἀκόμα χειρότερο, θὰ εἶταν «Γκαϊμπελισμός» ἀπὸ τὴν ἀνάποδη, ἂν υποθέταμε, πὼς μιὰ ἔμφυτη ιδιότητα τοῦ χαρακτῆρα ἢ τῆς φυλῆς τῶν Γερμανῶν στάθηκε αἰτία γιὰ ἓνα τέτοιο ἀποτέλεσμα. Στὴν πραγματικότητα, ὅλα τὰ ὁλοκληρωτικὰ καθεστῶτα πέτυχαν τὴν κατάκτηση τῆς νεολαίας (γιὰ νὰ μεταχειριστοῦμε τὴ ναζικὴ ὀρολογία) καταφεύγοντας σὲ ἰδεολογίες καθαρὰ παιδαριώδεις καὶ στὴ συστηματικὴ καταστροφή τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς. Στὴ Γερμανία τοῦ 1932 ἡ Χιτλερική Νεολαία εἶχε μόνο 50.000 μέλη σὲ ἓνα σύνολο πέντε ἑκατομμυρίων νέων, πού εἶταν μοιρασμένοι στὰ διάφορα τμήματα τῆς Jugendbewegung. Ὅλα αὐτὰ βέβαια, ὅταν πῆραν οἱ νάζι τὴν ἐξουσία ἔγιναν gleichgeschaltet (χιτλεροποιήθηκαν, νὰ ποῦμε). Ὡστόσο οἱ Νάζι ἀναγκάστηκαν νὰ κάνουν ὑποχρεωτικὴ τὴν ἐγγραφή στὴ «Χιτλερική Νεολαία», ἀφοῦ γιὰ τρεῖς μῆνες δοκίμασαν νὰ τὴν ἀφήσουν ἐθελοντική. Αὐτὸ δείχνει, ὅπως καὶ ἄλλα σημεῖα, ὅτι τουλάχιστο στὴν ἀρχὴ ἐκδηλώθηκε κάποια ἀντίδραση. Ἡ ἀντίδραση τούτη καὶ σήμερα ὑπάρχει καὶ ὁλοένα μεγαλώνει. Δὲν μποροῦμε ὅμως, χωρὶς κίνδυνον, νὰ ἀγνοήσουμε τὸ γεγονὸς, ὅτι ἡ πλειοψηφία τῆς σημερινῆς γερμανικῆς νεολαίας εἶναι χιτλερική.

Ἐδῶ καὶ ἑντεκα χρόνια γίνονται αἰσθητὰ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἐκναζισμού. Πρῶτα - πρῶτα στὰ γερμανικὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως, ὅπου οἱ φύλακες εἶναι νέοι μεθοδικὰ ἐξασκημένοι στὴ βανασότητα, διαλεγμένοι ἕνας - ἕνας. Ὑστερα σὸ μέτωπο καὶ στὶς κατεχόμενες χῶρες εἶναι οἱ νέοι τῶν S. S. πὺν ξεσποῦσαν σ' ἓνα ὕστερο γέλοιο μπροστὰ στὴν ἐκτέλεση ὁμήρων, νέοι ἀξιωματικοὶ πὺν διασκέδαζαν νὰ κρεμοῦν γατάκια σὲ μικροσκοπικὰ παλούκια, ὅταν δὲν εἶχαν πιά Ρώσους στὰ χέρια τους. Ἡ ἴδια ἀγοριότητα ἐκδηλώθηκε ἐλεύθερα στὴ Γαλλία καὶ τὴν Ἰταλία. Ἐνας Βρεταννὸς στρατιώτης

ποῦ νόμιζε ἀδύνατα τέτοια πράματα ἔγραψε στὴν οἰκογένειά του: «Αὐτὸ δὲν εἶναι ὁργανωμένη τρομοκρατία, ἀλλὰ σκληρότητα καὶ κτηνωδία παράλογη. Οἱ χειρότεροι ἐγκληματίες εἶναι παιδιὰ 16 καὶ 18 χρόνων.»

Κοντὰ σ' αὐτὴ τὴν φοβερὴ ἠθικὴ διαφθορὰ παρατηροῦμε καὶ μεγάλη κατὰπτωση στὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο. Αὐτὸ φαίνεται ἀπίστευτο, γιὰτὶ μόλις ἀκόμα πρὶν ἀπὸ δέκα χρόνια οἱ Γερμανοὶ εἶταν γνωστοὶ γιὰ τὴν ἀξιόλογη μόρφωσή τους. Ὁ Γκαϊμπελς ἀφίνει καμμιὰ φροὰ τὸ Γερμανικὸ τύπο νὰ ἐκφράσει τὴ δυσἀρέσκειά του γι' αὐτὸ τὸ λυπηρὸ ζήτημα. (Τοῦτο συνήθως συμβαίνει τὴν ἴδια μέρα σ' ὅλες τὶς ἐφημερίδες). Στὶς 11 Φεβρουαρίου 1941 τὸ Hamburger Tageblatt ἔγραφε:

«...Οἱ νεαροὶ μαθητευόμενοι ὄχι μόνο δὲν ἔξορουν ὀρθογραφία ἀλλὰ εἶναι καὶ πολὺ πὺν ἀδύνατοι ἀπὸ πρῶτα στὴν ἀριθμητική. Σ' ἓνα τελευταῖο διαγωνισμὸ οἱ 94 ἀπὸ τοὺς 167 ἔγραφαν τὰ οὐσιαστικὰ χωρὶς κεφαλαῖο ἀρχικὸ καὶ οἱ 81 δὲν ἔξεραν νὰ γράψουν τὸ ὄνομα τοῦ Γκαίτε (σημειώσαμε 17 διαφορετικὰς ὀρθογραφίας)».

Τὴν ἴδια ἡμέρα ἡ Deutsche Allgemeine Zeitung πρόσθετε:

«Ἄν πιστέψουμε τὸ Ἐμπορικὸ Ἐπιμελητήριον τῆς Στουτγάρδης, οἱ ὑποψήφιοι γιὰ τὰ προπαρασκευαστικὰ ἐπαγγελματικὰ μαθήματα εἶταν πολὺ ἀδύνατοι στὴν ἀνάγνωση, γραφὴ καὶ ἀριθμητική».

Ὁ Χίτλερ εἶχε κάποτε δηλώσει: «Δουλεύω γιὰ νὰ ἐλευθερώσω τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐξευτελιστικὴ χίμαιρα πὺν ὀνομάζουμε «συνείδηση». Ὁ ἴδιος συχνὰ μίλησε γιὰ τὶς εκπαιδευτικὰς ἀρχές του. Πὺν καθαρὰ ὅμως αὐτὲς φάνηκαν στὸ λόγο τῆς 1ης Μαΐου 1937:

«Ὑπάρχουν ἀκόμα ἀνάμεσά μας ἀνθρωποὶ τῆς παλιᾶς σχολῆς, πὺν δὲν ἀξίζουν γιὰ τίποτα. Μπερδεύονται στὰ πόδια μας ὅπως τὰ σκυλιὰ καὶ οἱ γάτες. Ἀδιαφοροῦμε ὅμως γι' αὐτὸ, γιὰτὶ θὰ πάρουμε τὰ παιδιὰ τους. Δὲ θὰ ἀφήσουμε τὴ σκέψη τῶν παιδιῶν νὰ ριζώσει στὰ παλιὰ. Θὰ τὰ πάρουμε μόλις γίνουν 10 χρόνων καὶ θὰ τὰ ἀναθρέψουμε ὡς τὰ 18 τοὺς χρόνια μὲ τὸ ἐθνικοσοσιαλιστικὸ σύστημα. Δὲ θὰ μᾶς ξεφύγουν. Θὰ χρησιμεύουν γιὰ νὰ μεγαλώσει τὸ Κόμμα, τὰ S.A., τὰ S.S. Ἀργότερα θὰ κάνουν δύο χρόνια στρατιωτικὴ θητεία. Ποιὸς θὰ τολμήσει νὰ σκεφτεῖ πὺς μιὰ τέτοια ἀνατροφή δὲ θὰ δημιουργήσει ἓνα ἔθνος;»

Ἀληθινὰ, αὐτὴ ἡ ἐκπαίδευση ἔδωσε μιὰ γενιὰ ἀπὸ αὐτόματα, ἀλλῆτες καὶ γκάγκστερ, ἀπὸ ἀνθρώπους μὲ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνεπάρκεια. Ἐδωσε νεαροὺς ναζίδες τόσο βουτηγμένους στὴ φυλετικὴ μεγαλομανία, πὺν στὴν αἰχμαλωσία τους, προτιμοῦσαν νὰ πεθάνουν παρὰ νὰ δεχτοῦν μετὰγγιση αἵματος, ἂν δὲν εἶταν βέβαιοι γιὰ

την καθαρά «τευτονική» καταγωγή του αίμοδότη. "Εδωσε ακόμα εκείνους τούς νέους, που όμολογούν χωρίς δυσκολία: «Είδα να σκοτώνουν μπροστά μου γυναίκες και παιδιά μα δεν έδωσα σημασία. Δέν έχω γνώμη δική μου, μόνο ύπακούω.» Η ναζική παιδεία δημιούργησε και πριν από τον πόλεμο μιιά τρομερή ήθική εξαθλίωση στα άγόρια και τὰ κορίτσια τής Χιτλερικής Νεολαίας. Παρουσιάστηκαν άμέτρητες περιπτώσεις μητρότητας και έκτρούσεων σε κορίτσια 14 - 15 χρονών. Καί τὰ άγόρια έδειχναν μιιά τέλεια άκολασία και κάθε είδους σεξουαλική διαστροφή. Τά τέλεια διεφθαρμένα παιδιά δέ λείπουν ποτέ. "Αν όμως θέλομε να έχουμε μιιά ιδέα για την κατάσταση τής Γερμανικής νεολαίας, ως δούμε τί λέει ένας Έλβετός παρατηρητής πολύ καλά πληροφορημένος, που έμεινε όλο σχεδόν τό 1943 στή Γερμανία:

«Έκείνο που κάνει έντύπωση στήν εμφάνιση τών παιδιών 10 - 18 χρονών είναι μιιά επίκτητη στρατιωτική άκαμψία που τή συνοδεύει ένα νευρικό τρεμούλιασμα. Βλέπουμε τό ίδιο παιδί να ξεσπά σε δυνατά γέλοια, ένω κρατά μιιά άπελπισμένη σοβαρότητα. Τό βλέπουμε να έχει άυτοπεποίθηση και τρόπους μεγάλου ανθρώπου και ξαφνικά να πέφτει σε αντιδράσεις παιδιάστικες και άκατανόητες. Δέν τούς λείπει ό ήρωϊσμός, έχουν όμως μιιά άνυπόφορη μεγαλομανία. Έκτελούν πιστά τό καθήκον τους, μα ή διαγωγή τους μοιάζει σαν τών παιδιών εκείνων που τὰ εγκατέλειψαν μόνα τους, χωρίς φροντίδα».

Ο ίδιος παρατηρητής αναφέρει και τό ακόλουθο χαρακτηριστικό:

«Ένας Γερμανός καθηγητής με ρώτησε μιιά μέρα: «Για ποιό λόγο να καταπιαστούμε να κατακτήσουμε τόσες μακρινές χώρες, αν πρέπει γι' αυτό ν' αφήσουμε άκαλλιέργητες τις ψυχές τών παιδιών μας; Για πιό λόγο να έχουμε την αξίωση να εκπαιδεύσουμε άλλους λαούς και άλλες φυλές, ένω άφίνουμε τὰ παιδιά, που βγήκαν από τή σάρκα και τό αίμα μας, να ξαναγυρίζουν στήν άγρια κατάσταση, μη δίνοντάς τους τήν άνατροφή που πρέπει;»

Άληθινά, για ποιό λόγο; Φαίνεται, πώς αὐτός ό καθηγητής ξέρει πολύ καλά τήν άπάντηση. Καμμιά άληθινή παιδεία για τή Γερμανική νεολαία δέν μπορεί να άρχίσει πριν από τήν τέλεια συντριβή και τήν ολοκληρωτική έξόντωση του ναζισμού, μαζί με όλα όσα άντιπροσωπεύει και με όλα όσα τόν δημιούργησαν. Μπορούμε να υποθέσουμε, ότι αὐτός ό καθηγητής — αν δέν έχει ως τότε δολοφονηθῇ από τή Γκεστάπο — θα είναι ένας από τούς σπάνιους εκείνους ανθρώπους, που θα ζητηθεῖ δίχως άλλο ή συνεργασία τους για τό βαρύ και έπιτακτικό έργο που θα αντιμετώπισει ή μεταπομική Γερμανία: τήν άναδημιουργία τής νεολαίας.

Πολλοί νομίζουν, πώς πρέπει να παραιτηθούμε από κάθε προσπάθεια, για να εξανθρωπίσουμε αὐτή τή διεφθαρμένη ως τὰ κόκ-

καλα γενιά τών νεαρών Γερμανών. Τό έργο δέν θα είναι άδύνατο μα πολύ δύσκολο. Η εκπλήρωσή του θα απαιτήσει πολλά χρόνια, πολλούς κόπους, ύπομονή και προσοχή. Ένα τέτοιο έργο πρέπει οι ίδιοι οι Γερμανοί να τό αναλάβουν. Η Γερμανία όμως για τέσσερα - πέντε χρόνια θα είναι φοβερά φτωχή σε δασκάλους και καθηγητές άξιους έμπιστοσύνης. Κι' αὐτό θα σταθεῖ μιιά από τις πολλές δυσκολίες.

Η σημερινή νεολαία θα παρουσιάσει πολλές περιπτώσεις άθεράπευτες. Όσοι γλυτώσουν άπ' τήν έκατόμβη του πολέμου κι' από τις έσωτερικές ταραχές που θα έκδηλωθούν στή Γερμανία θα πρέπει να εξαφανιστούν με τή βία. Τό άγόρι εκείνο που χτύπησε πάνω σ' έναν τοίχο ένα μωρό γιατί έκλαιγε, κι' ένοχλούσε τόν ύπνο του, δέν έχει δικαίωμα να ζήσει. Η θέση του δέν είναι στο φρενοκομείο μα στο νεκροταφείο. Οι ένοχοι για τέτοια έγκλήματα είναι άναρίθμητοι. Παρ' όλ' αὐτά οι παρωμένοι έγκληματίες δέν άποτελούν παρὰ μιιά μειοψηφία.

Στήν άλλη άκμή βρίσκουμε άγόρια και κορίτσια σαν τό Χάνς και τή Σοφία Scholl κι' άλλους φοιτητές, που άντίκρουσαν τὰ έκτελεστικά άποσπάσματα τής Γκεστάπο με τό ίδιο θάρρος που έδειξαν και σ' όλη τή σύντομη ζωή τους. Πολλοί ακόμα σπουδαστές και έργάτες κράτησαν άκέραιο τό χαρακτήρα τους και σώα τή σκέψη τους, παρ' όλη τήν άδιάκοπη πίεση τής ναζικής προπαγάνδας. Άπ' αὐτούς θα βγούν οι μελλοντικοί άρχηγοί τής Γερμανίας. Ό,τι έκαναν κι' εξακολουθούν να κάνουν είναι ένα από τὰ πολύ σπάνια πράματα που έχει ό σημερινός Γερμανός για να περηφανευτεῖ. Κι' όμως αὐτά τὰ άτομα δέν είναι παρὰ μιιά μικρή μειονότητα.

Όστόσο άνάμεσα σ' αὐτά τὰ δύο άκρα άπλώνεται ή μεγάλη πλειοψηφία που μπορεί και πρέπει να γλυτώσει άπ' τό δηλητήριο. Αὐτό δέ θα γίνει χωρίς σκληρές δοκιμασίες και πικρές άπογοιτεύσεις. Από τόν καιρό του Στάλινγκραντ, αὐτοί οι άνθρωποι άρχισαν να συνηθίζουν στις δοκιμασίες που όλοένα πληθαίνουν και που ακόμα δέν τελειώσαν. Για μερικούς άπ' αὐτούς θα χρειαστεῖ και μετά τήν συντριβή τους, να δοῦν τό ξεφούσκωμα και τό ξόρκισμα τών ειδώλων τους.

Πολύ δύσκολο είναι να καταλάβουμε, πώς και με τί θα γεμίσει τό κενό. Τό κύριο σημείο αὐτοῦ του ζητήματος τό συνόπισε με άκριβεια ένας νέος Γερμανός δάσκαλος που βρίσκεται τώρα στήν Άγγλία. Όταν γινόταν μιιά συζήτηση για τὰ τεχνικά προβλήματα σχετικά με τήν άνακαίνιση τών σχολικῶν βιβλίων εῖπε: «Τί σημασία έχουν τὰ σχολικά βιβλία; Τό πρώτο πράμα που θα έχουμε να κάνουμε είναι να διδάξουμε στα παιδιά τήν άγάπη». Και άληθινά αὐτό πρέπει να γίνει. Θα πρέπει να καλλιεργήσουν ή καλύτερα να ξυπνήσουν στις νεανικές ψυχές τήν άγάπη τής οίκογένειας και τών

φίλων, την αγάπη για τα όρατα βιβλία και το σεβασμό για τη στοιχειώδη ευπρέπεια της καθημερινής ζωής. Αυτά όλα είναι ή μια από τις δυο δυνάμεις που κατέστρεψε ο Χίτλερ. Η δεύτερη είναι η επιθυμία και η ικανότητα να σκέπτονται μόνοι τους, να συλλογίζονται και να συζητούν πιο πολύ παρά να τα δέχονται όλα από έξω και να υπακούνε. Είναι απαραίτητο, πώς και αυτή η ιδιότητα πρέπει να ξυπνήσει.

Ο πίνακας αυτός παρουσιάζει απαντήσεις δέκα Γερμανών σίγμαλτών στο Ρωσικό μέτωπο. Ξεσημειώτο είναι, πώς ο μόνος που απάντησε κάπως ικανοποιητικότερα ήταν ένας περιβολάρης τριανταεπτά χρονών, ο μόνος δηλαδή που είχε βγάλει το σχολείο σε εποχή προ-εθνικοσοσιαλιστική.

Ηλικία	Επάγγελμα	Ποιος είναι ο Γκαίτε;	Ποιος είναι ο τελευταίος αυτοκράτορας της Γερμανίας;	Ποιος είναι ο Μπετόβεν;	Τι έγινε στα 1789;	Ποιος είναι ο μεγαλύτερος Γερμανός συγγραφέας;
18	Οπλίτης των S.S.	Δεν ξέρω	Ο Γουλιέλμος ο Μέγας	Τον έχω άκουστά	Η άλωση του Παρισιού	Ο Κολμπενχάγκερ
21	Φωτογράφος	Δεν ξέρω	Ο Φραγκίσκος Ίωσηφ	Διάσημος πιανίστας	Δεν ξέρω	Ο Χίτλερ
18	Οπλίτης των S.S.	Ένας μεγάλος Γερμανός	Ο Λουδοβίκος	Γερμανός προδρόμος	Διαμελισμός της Γερμανίας από τη Γαλλία	Ο Χίτλερ
19	Εργάτης σε σελλουλόνι	Πολιτευτής	Ο Φρειδερίκος ο Μέγας	Μαέστρος σε ραδιοφωνική ορχήστρα	Ο μεγάλος πόλεμος	Ο Χόφμαν
18	Άξιωματοῦχος του Κόμματος	Δραματογράφος	Δεν ξέρω	Συνθέτης του ραδιοφώνου	Τίποτα το σπουδαίο	Ο Ρόξενμπεργκ
37	Περιβολάρης	Ένας φίλος του Σίλλερ	Ο Γουλιέλμος ο Β'	Διάσημος συνθέτης	Ευρωπαϊκή επανάσταση	Ο Σίλλερ
26	Δημόσιος υπάλληλος	Ένας πολιτικός Νάτσι	Ο Γουλιέλμος ο Α'	Δεν ξέρω	Δεν ξέρω	Ο Χίτλερ
19	Υπάλληλος	Εκδότης	Ο Χίντεμπος	Πρώσος μουσικός	Δεν ξέρω	Ο Χίτλερ και ο Γκαίμπελς
24	Μηχανικός	Κατασκευαστής τροχών αυτοκινήτων	Κάποιος Γουλιέλμος	Δεν ξέρω	Δεν ξέρω	Ο Έσσ
21	Υπάλληλος	Ένας Γκαούλαϊτερ	Δεν ξέρω	Φιλόσοφος	Το τέλος του Μεσαίωνα	Ο Χίτλερ

Θεωρίες του 19ου αιώνα πίσω από τη σύγχρονη Ναζική σκέψη

Κακοί προφήτες της Γερμανίας

Του BERTRAND RUSSELL

(Αναδημοσιεύεται απ' το Leader Magazine)

ΕΙΝΑΙ άραγε οι Γερμανοί του 19ου αιώνα υπεύθυνοι για τις άμαρτίες των Νάτσι; Ός ένα σημείο, ναι.

Τρία δόγματα, που αναπτύχθηκαν από Γερμανούς φιλοσόφους του περασμένου αιώνα και που συνδυάστηκαν κι' εκλαϊκεύτηκαν, αποτελούν το χαρακτηριστικότερο μέρος της εθνικοσοσιαλιστικής πολιτικής θεωρίας. Το πρώτο απ' τα τρία είναι ο φανατικός εθνικισμός, όπως τον διδάσκει ο Φίχτε. Το δεύτερο ή λατρεία του Κράτους, όπως τη χαράζει ο Χέγκελ. Και το τρίτο ο «υπεράνθρωπος» και η ήθικη του Νίτσε, που σύμφωνα μ' αυτή μονάχα μια μικρή ελίτε πρέπει να υπολογίζεται, αφού ο μέσος άνθρωπος, δεν έχει απόλύτως καμιά σημασία.

Ο Φίχτε σε ζητήματα καθαρώς φιλοσοφίας ήταν μαθητής του Κάντ, στα πολιτικά όμως απόκλινε σημαντικά από το σοφό της Καινίξβεργης, που ήταν ένας καλοπροαίρετος φιλελεύθερος διανοητής. Ο Φίχτε έβλεπε το σύμπαν, ολόκληρο σαν απόρροια του Εγώ. Τα άλλα πρόσωπα και πράγματα ήταν καλὰ κι' αληθινά, ανάλογα μονάχα με την απόστασή τους από το Εγώ. Και το Εγώ — δηλαδή ο Φίχτε — δικαιώνουνταν έτσι να τοποθετήσει την οικογένειά του και τη χώρα του πάνω από τις άλλες οικογένειες και χώρες, που δε λογαριάζονταν παρά μονάχα σε μεταφυσικές ψευδαισθήσεις.

Όταν ο Ναπολέων νίκησε την Πρωσσία στη μάχη της Ίένας, ο Φίχτε εμπνεύστηκε τους «Λόγους» προς το Γερμανικό Έθνος», που στάθηκαν από την έκδοσή τους στα 1808 το Εὐαγγέλιο του Γερμανικού εθνικισμού. Έχει βάλει σκοπό να δείξει, πώς οι εἰσάγει κι' άλλοι στη σκέψη Γερμανοί μπορούν ν' αντισταθούν στην ήθικη διαφθορά, που απορρέει απ' το εκλεπτυσμένο Γαλλικό πνεῦμα της παρακμής. Το πρώτο αναγκαίο πράγμα είναι μια καινούργια εκπαίδευση, που να καταστρέψει ολότελα κάθε ελευθερία της βούλησης. Τα παιδιά στο σχολείο δε θα έχουν καμιά επαφή με τον έξω κόσμο. Δε θα τρώνε ποτέ γιατί πεινᾶν, ἀλλὰ γιατί έχουν καθήκον να διατηρήσουν τη δύναμή τους, για να υπηρετήσουν τη Γερμανία.

Το Γερμανικό έθνος, μᾶς λέει, είναι το μόνο ικανό να διατηρήσει δημοκρατικό σύνταγμα. Μονάχα οι Γερμανοί (με κάποια «βαθιά»

μεταφυσική έννοια) αποτελούν στ' αλήθεια έθνος, και μόνοι αυτοί έχουν την ικανότητα να τ' αγαπούν. Για όποιον δεν είναι Γερμανός, δε μπορεί να υπάρχει αυτό που λέγεται «αληθινή κι' ορθολογιστική αγάπη για το έθνος του». Το συμπέρασμα από τούτο το επιχείρημα είναι, πώς «το να έχεις χαρακτήρα και το να είσαι Γερμανός είναι δίχως αμφιβολία ένα και το αυτό». Ο Έμπερτ, ο σοσιαλιστής πρώτος Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης, συνιστούσε το πρόγραμμά του με τα παρακάτω λόγια: «Έτσι θα πραγματοποιήσουμε εκείνο που ο Φίχτε έδωσε στο Γερμανικό Έθνος για σκοπό του».

Ο Χέγκελ, που ήταν στα νειάτα του ρομαντικός, μυστικοπαθής και διόλου πατριώτης στο θαυμασμό του για τον Ναπολέοντα, αποφάσισε, σαν έγινε καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου, να κερδίζει το μισθό του δοξάζοντας το Πρωσσικό Κράτος. Κανένας άνθρωπος πριν ή μετά δεν τράβηξε ποτέ την ειδωλολατρία του Κράτους στο σημείο τέτοιας ακατανόητης υπερβολής. Μας λέει, πώς το Κράτος είναι «η μόνη πραγματικά υπάρχή πραγματοποιήση της ηθικής ζωής» και πώς μονάχα διά μέσου του Κράτους αποκτά το άτομο την πραγματικότητα. Το Κράτος είναι «η Θεϊκή Ίδέα πραγματοποιημένη πάνω στη γη». Το Κράτος δεν υπάρχει για χάρη των πολιτών, μά οί πολίτες για χάρη του Κράτους.

Το Κράτος, σύμφωνα με τον Χέγκελ, δεν έχει καμιά υποχρέωση απέναντι στα άλλα Κράτη. Στέκει πραγματικά πάνω από τον ηθικό νόμο. Κατά συνέπεια ο πόλεμος δεν είναι ολότελα κακός και δε θα έπρεπε να ζητάμε την κατάργησή του. Αντικρούει κάθε πρόταση για μια Κοινωνία των Εθνών, που θα προσπαθούσε να εμποδίσει τον πόλεμο δημιουργώντας κάποια εξουσία ανώτερη από τα διάφορα ξεχωριστά Κράτη. Το συμφέρον του κάθε Κράτους είναι κι' ο ύψιστος νόμος του. Δεν υφίσταται καμιά σύγκρουση ανάμεσα σε ηθική και πολιτική, γιατί η ηθική δεν εφαρμόζεται στην έννοια του Κράτους. Αυτή η θεωρία είναι φανερό πώς δικαιολογεί κάθε έσωτερική τυραννία και κάθε έξωτερική κατάχτηση.

Ο Χέγκελ παραδέχεται, πώς μπορεί να υπάρχουν και Κράτη κακά, αυτά όμως δεν είναι έντελως «πραγματικά», με την αλλόκοτη μεταφυσική έννοια που δίνει σ' αυτή τη λέξη. Απ' τα σύγχρονα Κράτη μονάχα η Πρωσσία είναι έντελως «πραγματική». Αυτό έχει σχέση με την ιστορική άποψη του Χέγκελ. Η ιστορία είναι γι' αυτόν ή εξέλιξη, όπως το λέει, «της Ίδέας». Σε κάθε εποχή ή «Ίδέα» ενσωματώνεται σ' ένα έθνος. Πρώτα ήταν η Κίνα, ύστερα οί Ινδίες, ύστερα η Ελλάδα, ύστερα η Ρώμη. Από την πτώση όμως της Ρώμης και πέρα ήταν η Γερμανία. Μοθαίνομε, πώς το Γερμανικό πνεύμα είναι το πνεύμα του νέου κόσμου, και πώς σκοπός του είναι «η

πραγματοποίηση της απόλυτης αλήθειας, σαν απεριόριστος αυτοκαθορισμός της ελευθερίας.»

Εκείνο που ο Χέγκελ έννοει με την «ελευθερία» δεν είναι άλλο απ' το «δικαίωμα να υπακούς στην αστυνομία». Κι' αυτό το δικαίωμα το παρέχει ελεύθερα ή Γκεστάπο.

Το Νίτσε τον σημειώνουμε ιδιαίτερα, γιατί ανακάλυψε ή ξανάφερε ένα άριστοκρατικό δόγμα στην Ήθική. Θαύμαζε μερικές ιδιότητες, που πίστευε πώς υπάρχουν μονάχα σε μια άριστοκρατική μειονότητα. Η πλειονότητα, σύμφωνα με τη γνώμη του, πρέπει να είναι υποταγμένη στην υπεροχή των λίγων, και δεν πρέπει να θεωρηθεί πώς έχει κανένα ανεξάρτητο δικαίωμα για εύτυχία ή καλοπέραση. Συνηθίζει να αποκαλεί τους κοινούς ανθρώπους «οί μπαλωμένοι και κακοραμένοι», και δεν έχει αντίρρηση να υποφέρουν, αν αυτό είναι αναγκαίο, για να δημιουργηθεί ένας μεγάλος άνδρας. Η Γαλλική Επανάσταση — λέει — δικαιώθηκε δημιουργώντας το Ναπολέοντα, κι' ο εθνικισμός δικιολογείται, γιατί δημιουργήθηκε από το Ναπολέοντα. Η αληθινή αρετή — λέει — δεν είναι για όλους. Πρέπει να αποτελεί το χαρακτηριστικό μιας άριστοκρατικής μειονότητας. Οί άνθρωποι, που στέκουν ψηλότερα, πρέπει να πολεμούν τις μάζες και να αντιστέκονται στις δημοκρατικές τάσεις της εποχής. Η καθολική ψηφοφορία σημαίνει την κυριαρχία του κατώτερου ανθρώπου, και πρέπει γι' αυτό να χτυπηθεί.

Θαυμάζει πάνω απ' όλα τη θέληση για τη δύναμη, που χάρη σ' αυτή ο άνθρωπος μπορεί να υποτάξει κάθε αρρωστημένη τάση για συμπάθεια. Η αθλιότητα μιας δλόκληρης χώρας — λέει — έχει λιγότερη σημασία από τη δυστυχία ενός μεγάλου ατόμου. Δεν είναι εθνικιστής, μά αποζητάει μια διεθνή κυριαρχία της φυλής των «φιλοσοφημένων διχτατόρων και των καλλιτεχνών τυράννων», που ή θέλησή τους θα αποτυπωθεί πάνω στις ερχόμενες χιλιετίδες.

Όπως κανείς θα το φαντάζεται, ο Νίτσε τρέφει μεγάλη περιφρόνηση για τις γυναίκες. Από αιδημοσύνη του έλειπε ή σχετική πρακτική πείρα της γυναίκας. Ο σοφός του, ο Ζαρατούστρα, λέει πώς οί γυναίκες είναι πέρα για πέρα άνικανες για φίλια. Είναι γάτες ή πουλιά ή το πολύ αγελάδες. Υπάρχουν μονάχα για την αναψυχή του πολεμιστή, μά δεν πρέπει αυτός μολαταΰτα να πλανηθεί και να τους δώσει εμπιστοσύνη. Ο Ζαρατούστρα καταλήγει: «Πάς σε γυναίκα; Μην ξεχάσεις το καμουντάκι σου.»

Ο Νίτσε αφιερώνει πολλές σελίδες σε μια πολεμική ενάντια στο Χριστιανισμό, που τον θεωρεί πώς χαράζει ένα «δουλικό ήθος» και πώς είναι αποτέλεσμα μιας επανάστασης, που τα «κατακάθια» του αρχαίου κόσμου κέρδισαν ενάντια στους ευγενείς Ρωμαίους. Ο Χριστιανισμός αντιπροσωπεύει — λέει — την ανταρσία των «μπαλωμέ-

νων και κακοραμένων», πού την άρχισαν οί Έβραίοι και τη συνεχίσαν οί «θεϊοί έπιληπτικοί» όπως ό Άπόστολος Παύλος. «Η Καινή Διαθήκη είναι τό ευαγγέλιο ένός πέρα για πέρα άθλιου είδους ανθρώπων». Ο Χριστιανισμός πρέπει νά καταδικαστεί, γιατί άρνιέται την αξία του λαμπρού «άνιμαλισμού», τό πολεμικό και τό κυριαρχικό ένστικτο, τό πάθος, την έκδίκηση και τό θυμό. Σφαλερά γυρεύει νά ήμερώσει την καρδιά. Ένα άγριο ζώο έχει κάποιο μεγαλείο πού τό χάνει σάν εξημερωθεί. Στη θέση του χριστιανού άγίου, ό Νίτσε θά υποκαθιστούσε αυτόν πού όνομάζει «εύγενή», όχι σάν έναν τύπο διεθνή, μά σάν ένα άριστοκράτη πού κυβερνά. Ο «εύγενής» άνθρωπος θά είναι ικανός και για σκληρότητα και για κείνο πού οί άγροίκοι όνομάζουν έγκλημα. Θά αναγνωρίζει τις υποχρεώσεις του μονάχα απέναντι σέ Ίσους. Δέ θά φοβάται τό θάνατο, ούτε τό δικό του ούτε των άλλων. Θά είναι ή ένσαρκωμένη θέληση για τη δύναμη.

Η θεωρία του Νίτσε μόνες τους, θά μπορούσαν νά είχαν μείνει πολιτικά στείρες. Μονάχα σά συνδυαστούν με την πεποίθηση του Φίχτε, πώς οί Γερμανοί άποτελούν κυρίαρχη φυλή, και με τό δόγμα του Χέγκελ, πώς τό Κράτος άποτελεί αυτοσκοπό, πού στέκει πάνω από τόν ήθικό νόμο, τότε μπορεί ή θεωρία του Νίτσε, για τόν έξαιρετικό υπεράνθρωπο σά μόνο προορισμό της ανθρώπινης ύπαρξης, νά γεννήσει τόν κακό αυτό καρπό πού δημιούργησε στη Γερμανία.

Πρέπει νά όμολογήσουμε, για νά είμαστε δίκαιοι, πώς όλες οί φιλοσοφίες πού άναφέραμε παραπάνω, δέν αντίπροσωπεύουν παρ'όλα αυτά μιά μονάχα πλευρά του Γερμανικού πνεύματος — άν και ή πλευρά αυτή είχε, δυστυχώς, την πιο μεγάλη πρακτική έπιρροή. Υπήρχαν πάντα πολλοί Γερμανοί φιλόσοφοι όλοτελα ελεύθεροι απ' τη στρεβλή σκέψη του Φίχτε, του Χέγκελ και του Νίτσε. Μόλις πριν από την άνοδο του Χίτλερ στην έξουσία, υπήρχε μιά σχολή με κύρος, πού τά περισσότερα μέλη της βρίσκονται σήμερα στην έξορία. Είταν ήθικά και διανοητικά τόσο αξιοθαύμαστη, όσο κι' οποιαδήποτε σχολή σέ άλλη χώρα. Δέ βλέπω καμιά δικαιολογία στην άποψη, πώς οί Γερμανοί είναι άπό φυσικού τους χειρότεροι από τους άλλους λαούς. Οί συνθήκες και μερικές κακές μεγαλοφυίες κάνανε καμπόσους απ' αυτούς νά παραστρατήσουν. Δέν υπάρχει όμως λόγος νά πιστεύουμε, πώς άλλοιότιες συνθήκες κι' άλλοιότιχο καθοδηγητές δέ θά μπορέσουν από δώ και μπρός νά τους οδηγήσουν σέ μιά καλύτερη κατεύθυνση. Και με τόν καιρό, ή Γερμανία θά είναι σέ θέση ή ίδια νά δημιουργήσει τους ανθρώπους, πού θά εργαστούν γι' αυτό.

≡

Μιά συναρπαστική αφήγηση πού δείχνει πόσο ακριβά πληρώνεται με άνδρες και άεροπλάνα ή προσπάθεια νά καταστραφεί τό ένα τρίτο της Γερμανικής βιομηχανίας καταδιωκτικών

Έπιδρομή στό Ρέγκενσμπουργκ

Του άνθυποσηναγού BEIRNE LAY, Jr.

(Από τό Saturday Evening Post, Φιλαδέλφεια)

Ο ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ των πληροφοριών της μοίρας ξεσκέπασε ένα τεράστιο χάρτη πού είταν στόν τοίχο. Όλοι μαζί οί 240 μάχιμοι άνδρες πού είταν μαζεμένοι στην αίθουσα, με τά μάτια προσιμένα ακόμα από τόν ύπνο, έσκυψαν πάνω στό χάρτη. Άκούστηκαν λαφριά σφυρίγματα. Είμωνα κιόλας γιομάτος άνυπομονησία, βλέποντας πάνω στό χάρτη την κόκκινη ταινία πού οδηγούσε από την Άγγλική μας βάση ως ένα σημείο στη Νότια Γερμανία, και ύστερα, περνώντας πάνω από τις Άλπεις και τό στενό του Μπρέννερ, ως την Ιταλική ακτή, την Κορσική, τη Σαρδηνία και τό νότιο τμήμα της Μεσογείου, όπου και σταματούσε σ' ένα άεροδρόμιο της έρήμου στη Βόρεια Άφρική.

«Ο κύριος στόχος σας, είπε ό αξιωματικός των πληροφοριών, είναι τό Ρέγκενσμπουργκ. Σκοπός σας είναι νά χτυπήσετε την καρδιά των έργοστασίων, όπου μοντάρονται τά άεροπλάνα και οί κινητήρες Μέσσερσμιτ 109. Είναι ό σημαντικότερος στόχος απ' όλους πού έχουμε προσπαθήσει νά επιτύχουμε ως τώρα. Άν τόν καταστρέψετε, θά έχετε καταστρέψει τό ένα τρίτο της Γερμανικής παραγωγής μονοκινητηριών καταδιωκτικών της Λουφτβάφφε. Φίλοι μου, δέ χρειάζεται νά σ'ας πω τί σημαίνει αυτό για σ'ας.»

Άκούστηκαν μερικά βιασμένα γέλια.

Μετά τις οδηγίες, ανέβηκα στό αυτοκινητάκι μου, για νά πάω στό Γραφείο Έπιχειρήσεων νά πληροφορηθώ ποιό Ίπτάμενο Φρούριο είχε όρισθί για μένα. Τ' άστέρια μόλις έφεγγαν μέσα από την παγωμένη όμίχλη πού σκέπαζε τό σταθμό των βομβαρδιστικών μας με τό σκεπασμένα φώτα του. Στο γραφείο είδα τόν πίνακα των πληροφοριών, δηλαδή τόν πίνακα των άπογειώσεων για κάθε άποστολή. Τό σμήνος έπ' κεφαλής, τό σμήνος πού θά πετούσε ψηλότερα και τό σμήνος πού θά πετούσε χαμηλότερα. Εγώ είμουν γοαμένος για μιά θέση βοηθού πιλότου. Την ώρα πού είμουν εκεί, ένας διοικητής σμήνους πού διάβαζε τόν πίνακα πρότεινε στόν αξιωματικό των επιχειρήσεων νά διαγράψει τό όνομά μου, και νά με βάλει σ' ένα άλλο σμήνος, βοηθό πιλότο κάποιου συμπαθητικού

Ίολανδοῦ, τοῦ ἀνθυποσηναγοῦ Μώρφου, πού εἶχαμε πετάξει καί ἄλλες φορὲς μαζί. Δὲν ξέραμε φυσικὰ οὔτε ὁ ἓνας οὔτε ὁ ἄλλος, πὼς αὐτὸς ὁ ἀξιωματικὸς τῶν ἐπιχειρήσεων σβύνοντας τὸ ὄνομά μου μὲ τὴ γομολάστιχα στὴν ἄκρη τοῦ μολυβιοῦ του μοῦ ἔσωσε τὴ ζωή.

Στὶς 7.30 βγήκαμε ἀπὸ τὰ σύννεφα στὸ λαμπερὸ φῶς τοῦ ἡλίου πού μόλις ἀνέβαινε. Κάτω ἀπὸ τὸ ἀεροπλάνο μας τύπου B 17 ἀπλῶν-νονταν οἱ κάμποι τῆς Ἀγγλίας σκεπασμένοι ἀκόμη ἀπὸ τὴν πυκνὴ δμίχλη, πού ἐμεῖς τὴν εἶχαμε ξεπεράσει. Συνεχίσαμε ν' ἀνεβαίνομε σιγὰ - σιγὰ. Τὰ μεγάλα φτερά μας σήκωναν βαρὺ φορτίο ἀπὸ ἐμπορη-στικὲς βόμβες καὶ τόση βενζίνη στὴν κεντρικὴ ἀποθήκη καὶ στὶς ἀποθήκες τῶν φτερῶν, ὅση ἔφτανε γιὰ νὰ κρατήσῃ τὸ Ἰπτά-μενο Φρούριό μας ἔντεκα ὥρες στὸν ἀραιὸν ἀέρα πού εἶναι ἐκεῖ ψηλά.

Ἀπὸ τὴ θέση τοῦ βοηθοῦ πιλότου δεξιὰ παρατηροῦσα τὸ στρῶ-μα ἀπὸ ἄσπρα σύννεφα πού τὰ B 17, σὲ σμήνη ἕξι ἀεροπλάνων τὸ τρυποῦσαν ὁλόγυρά μας καὶ βγαῖναν ἀπὸ τὴν δμίχλη μὲ τὸ γυά-λινο ρύγχος τους πρὸς τὰ ἐπάνω, ἀνεβαίνοντας συνεχῶς ἴσαμε νὰ φθάσουν τὸ κανονικὸ ὕψος. Προσκολληθήκαμε σὲ ἓνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ σμήνη. Ὁ οὐρανὸς τῆς Ἀγγλίας εἶταν ἐκεῖνὴ τὴ στιγμή γεμάτος ἀπὸ χιλιάδες τόνους βόμβες καὶ ἀπὸ ἀνθρώπους ἀνυψωμένους σὲ ἕξι χιλιάδες μέτρα. Εἴμαστε, λές, κρεμασμένοι σὲ ἓνα τεράστιο ἐναέριο σύρμα ἀπλωμένο, σὲ ἕξι χιλιόμετρα ὕψος, ὡς τὴν ἀνατολικὴ ἄκρη τοῦ μεγάλου δρόμου, πού θὰ μᾶς ἔφερνε στὸ Ρέγκενσμπουργκ. Πότε πότε ἔβλεπα τὸ τόξο μιᾶς κόκκινης, πράσινης ἢ κίτρινης φωτοβολί-δας πού ἔφρευγε ἀπὸ τὸ θαλαμίσκο ἐνὸς διοικητῆ γιὰ νὰ δείχνει τὴ θέση του ἐπὶ κεφαλῆς σμήνους σὲ κείνα πού βρίσκονταν ψηλότερα ἢ χαμηλότερα. Χρειάζεται περισσότερη ὥρα γιὰ νὰ τακτοποιηθεῖ ὁ σχηματισμός, ὅταν περνᾷ μέσα ἀπὸ τὰ σύννεφα.

Ὅπως ἀφίναμε κάτω μας τὴν προεξοχή τῆς ἀνατολικῆς Ἀγγλίας ἡ ὁρατότητα ἔγινε περίφημη καὶ ἀντικρύσαμε τὴ Μάγχη καὶ τὴ Βό-ρεια Θάλασσα πού λαμποκοποῦσαν ἀπὸ κάτω μας. Ξέραμε, πὼς τὴ στιγμή ἐκεῖνὴ γραφόμεστε στοὺς πίνακες τῆς Γερμανικῆς «Ἐπιτή-ρησης τοῦ Ἀέρα» καὶ πὼς οἱ διοικητὲς τῶν καταδιωκτικῶν τῆς Δούφτβαφφε στὸν τομέα ἐκεῖνο τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης δύναν συνα-γερμὸν στὰ σμήνη τῶν Φόκκε - Βούλφ καὶ τῶν Μέσσερσιμτ.

Οἱ πυροβολητὲς ἔκαναν κιόλας τὶς προετοιμασίες. Πότε πότε τραντάζονταν τὸ μηχανήμα ἀπὸ τὰ σύντομα πυρὰ πού ῥίχναν γιὰ νὰ δοκιμάσουν τὰ πυροβόλα. Ἐβλεπα μικρὲς τοῦφες γαλάζιου καπνοῦ νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὸ σμήνος πού εἶταν μπροστὰ μας, κι' ἀπὸ ἓνα ἄλλο, 300 μέτρα χαμηλότερα. Φάνηκε ἡ Ὁλλανδικὴ ἀκτὴ σάν μιὰ μαύρη ἀνάγλυφη γραμμὴ. Πῆρα μιὰ βαθιὰ εἰσπνοὴ ὀξυγόνου.

Κοντὰ στὸ Βούνσντρεχτ τὸ ἀντιαεροπορικὸ ἔριξε ἀπάνω μας

τὶς πρῶτες του βολές, ἀραιὲς καὶ κακοσημαδεμένες. Λίγα λεπτὰ ἀρ-γότερα οἱ πολυβολητὲς εἰδοποίησαν, πὼς καταδιωκτικὰ ἀνέβαιναν ἐναντίον μας ἀπ' ὅλες τὶς μεριές. Εἶταν Φόκκε - Βούλφ 190 καὶ Μέσ-σερσιμτ ἄλλα μόνον καὶ ἄλλα δυὸ μαζί. Ἐκεῖνα πού εἶδα νὰ ἔρχον-ται ἀπὸ τὴ δική μου μεριὰ εἶταν πάρα πολλὰ καὶ δίχως ἄλλο ἐπι-κίνδυνα. Κανένα φιλικὸ Θάντερμπολτ δὲν φαινόταν. Ἀπὸ τὴν ὥρα αὐτὴ βρισκόμαστε σὲ κίνδυνο θανάτου. Τὸ στόμα μου εἶταν ξερὸ καὶ τὰ πόδια μου μουδιασμένα. Ἀρχισε μιὰ συγχρονισμένη ἐπίθεση. Τὰ καταδιωκτικὰ μπροστὰ μας πλησίαζαν ἀπὸ λίγο μεγαλύτερο ὕψος, τὰ ἀριστερὰ καὶ τὰ δεξιὰ στὸ ἴδιο ὕψος καὶ τὰ ἀπὸ πίσω σὲ χαμηλό-τερο. Τὰ πυροβόλα ὅλων τῶν B 17 τοῦ σχηματισμοῦ μας, καθὼς καὶ τοῦ μπροστινοῦ σχηματισμοῦ, ἄρχισαν σύγχρονα νὰ ῥίχνουν σκίζον-τας τὸν οὐρανὸ μὲ πορτοκαλλεῖς ἀκτίνες, ἀπαντώντας ἔτσι στὶς ἄσπρες τοῦφες πού ἔβγαιναν ἀπὸ τὶς κάννες τῶν πυροβόλων τῶν 20 χλστμ., πού εἶταν στὰ φτερὰ τῶν γερμανικῶν μονοπλάνων.

Παρατήρησα μὲ ἀνησυχία, πὼς τὰ πυρὰ μας ἔπεφταν κατὰ μεγάλο μέρος πίσω ἀπὸ τὸ στόχο. Παρ' ὅλα αὐτὰ καὶ οἱ δυὸ πλευρὲς εἶχαν ἀπώλειες σ' αὐτὸν τὸν ἀγῶνα. Τὰ τρία B 17 τῆς δεύτερης ὁμάδας τοῦ ἐσωτερικοῦ σμήνους καὶ ἓνα B 17 τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς πῆραν φωτιά καὶ βγήκαν ἀπ' τὸ σχηματισμό, ἐνῶ τὰ πληρώματα πηδοῦσαν μὲ ἀλεξιπτωτο. Μερικὰ Γερμανικὰ καταδιωκτικὰ πῆραν φωτιά καὶ γκρε-μίστηκαν, ἐνῶ οἱ πιλότοι κατεβαῖναν μὲ τὰ κιτρινωπὰ ἀλεξιπτῶτα πού τοὺς ξεχώριζαν ἀπὸ τοὺς δικούς μας. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ὁμάδας μας, πού εἶταν μόλις 24 ἐτῶν καὶ πού αὐτὴ δὲν εἶταν παρὰ ἡ τρίτὴ ἀπο-στολή του σὲ ἀγῶνα, μᾶς ὁδήγησε ἀκόμα πλησιέστερα στὸ μπροστινὸ σχηματισμό, γιὰ νὰ ὑποστηρίξομε καλύτερα ὁ ἓνας τὸν ἄλλον.

Καθὼς κάναμε μιὰ κίνηση σχηματισμοῦ γιὰ νὰ ξεφύγομε ἔριξα μιὰ ματιὰ στὸ ῥήγμα πού εἶχε γίνει στὸ χαμηλότερο σμήνος, ἀπ' ὅπου λείπανε κιόλας τρία B 17. Ξαφνικὰ δάγκωσα τὰ χεῖλιά μου. Τὸ ἐπὶ κεφαλῆς ἀεροπλάνο μέσα σὲ φλόγες εἶχε ἐγκαταλείψει τὸ σχημα-τισμὸ καί, προτοῦ προφθάσῃ κανένας νὰ πηδήσῃ ἔξω, κομματιάστηκε μὲ μιὰ ἔκρηξη. Εἶταν τὸ ἀεροπλάνο, ὅπου εἶχα τοποθετηθῇ στὴν ἀρχή.

Ἐρίξα μιὰ ματιὰ στὸ Μώρφου. Ἐκανε κρούο καὶ κάτω ἀπὸ τὴ μάσκα, ἀλλὰ ὁ ἰδρωτὰς ἔτρεχε ἀπὸ τὸ μέτωπό του καὶ κάτω ἀπὸ τὴ μάσκα τοῦ ὀξυγόνου, ἀπ' τὴν προσπάθεια νὰ διατηρήσῃ τὸ σκάφος σὲ κλειστὸ σχηματισμό, ἀπ' τὴν ἐνταση πού τοῦ προκαλοῦσαν οἱ πλη-ροφορίες πού βουίζαν στὸ τηλέφωνο κι' ἀκόμα ἀπ' ὅσα ἔβλεπε μὲ τὴν ἄκρη τοῦ ματιοῦ του.

Εἶδε τὸ βλέμμα μου καὶ μοῦ ἔδωσε γιὰ μιὰ στιγμή τὸ τιμόνι. Εἶταν μεγάλο ξαλάφρωμα γιὰ μένα νὰ μπορῶ νὰ διευθύνω ἀντὶ νὰ κάθομαι καὶ νὰ βλέπω τὰ καταδιωκτικὰ νὰ μᾶς σημαδεύουν κατὰ μέτωπο.

“Ήξερα πώς είχαμε μπή σ’ έναν σκληρό αγώνα. Όλες οι σειρήνες της καρδιάς και του μυαλού μου χτυπούσαν άμεσο συναγερμό. Μά τα νεύρα μου έμεναν ήσυχα και το μυαλό μου δούλευε κανονικά. “Ο φόβος είταν δυσάρεστος μιά υποφερτός. “Ήξερα πώς θά πέθαινα, όπως και πολλοί άλλοι μαζί μ’ έμένα. Έκεινω πού δεν ήξερα είταν, πώς ή άληθινή μάχη, ή έπαφή με τις όβίδες των 20 της Λουφτβάφφε δεν είχε ακόμα αρχίσει. “Η δυνατότερη αντίσταση δοκίμαζε με κάθε θυσία νά μās σταματήσει, κι’ απ’ όλες τις ομάδες ή δική μας είταν το πιο τρωτό σημείο.

“Ένα άσημένιο και γυαλιστερό όρθογώνιο έπεσε μπροστά στο δεξιό μας φτερό. Ξεχώρισα πώς είταν πόρτα έξόδου. Μερικά δευτερόλεπτα άργότερα μιά μαύρη μάζα πέρασε με θόρυβο ανάμεσα στο σχηματισμό και παρά λίγο νά κτυπήσει σε μερικούς έλικες. Είταν ένας άνθρωπος με τά γόνατα μαζεμένα στο κεφάλι, κάνοντας ένα-έριες τουμπες, σά νά έπαινε βουτιά με τριπλό επικίνδυνο πήδημα. Πέρασε τόσο κοντά, πού είδα νά φεύγει ένα γράμμα από το πέτσινο σακάκι του. Έκανε φαίνεται άργοπορημένο πήδημα, γιατί το άλεξιπτώτό του δεν το είδα ν’ άνοίγει.

“Ένα B17 έφυγε σιγά-σιγά από το δεξιό πλευρό του σχηματισμού διατηρώντας το ύψος του. Σ’ ένα τέταρτο του δευτερολέπτου εξαφανίστηκε έντελώς με μιά έκτυφλωτική έκρηξη, και δεν έμειναν παρά μόνο τέσσερις φλόγες — οι άποθήκες της βενζίνης, πού γρήγορα κάηκαν πέφτοντας προς τη γή.

Είδα δυό καταδιωκτικά λίγο παρακάτω, πού με μιά έκρηξη χάθηκαν μέσα σε μιά πορτοκαλλιά φλόγα. Μερικά B 17 κατρακύλησαν λίγο-πολύ χτυπημένα, άλλα με φωτιά στη μηχανή, άλλα με χαλασμένα τά πηδάλια. Φιλικά και έχθρικά άλεξιπτώτα κατέβαιναν άργά, και πάνω στο πράσινο χαλί μακρονά κάτω από μās ανέβαινε καπνός από πένθιμους σωρούς. Είταν τά καταδιωκτικά πού είχαμε ρίξει και πού τώρα σημείωναν το δρόμο μας.

“Ακολουθήσαμε το δρόμο αυτό, άφίνοντας στο πέρασμά μας σημάδια σκληρής μάχης. Είταν συνειδημένο θέαμα νά βλέπεις άεροπλάνα πού διαλύονται καθώς και λευκές κηλίδες από έξήντα περίπου άλεξιπτώτα νά κυματίζουν όλα μαζί στον άέρα. Το θέαμα πού ξετυλιγόταν μπροστά στα μάτια μου είταν τόσο φαντασμαγορικό, πού το μυαλό μου έγινε άναίσθητο στην πραγματικότητα του θανάτου και της καταστροφής πού μās περιτριγύριζε. “Αν δέ είταν ή άνακάτωση πού ένιωθα στο στομάχι, θά μπορούσα το ίδιο νά βρισκόμουν στον κινηματογράφο παρακολουθώντας μιά ταινία.

Τά λεπτά έγιναν ώρες. Τά καταδιωκτικά φθάναν το ένα πίσω από το άλλο. Οι πολυβολητές μας καλούσαν ήσυχα με λίγα λόγια ό

έναν τον άλλο, μοίραζαν τους στόχους, πολεμώντας με κάθε σφαίρα για τη ζωή τους, για τη δική μας και για όλόκληρο το σχηματισμό. “Ο πίσω πολυβολητής φώναξε, πώς δεν είχε πιά πολεμοφόδια. Του στείλαμε μιά καινούργια ταινία. Ένας νέος κίνδυνος φανερώθηκε. Μπορούσε νά μās τελείωναν οι σφαίρες των 0.50 προτού φθάσουμε στο στόχο μας.

“Εδώ και μιά ώρα δεχόμαστε άδιάκοπες επιθέσεις, και φαινόταν βέβαιο, πώς ή ομάδα μας κινδύνει νά έξοντωθή. Παντού στον ουρανό έβλεπε κανένας σάν μαύρες τελείες τά καταδιωκτικά πού σηκώνονταν. Σύμφωνα με το σχέδιο είχαμε ακόμη 35 λεπτά για νά φθάσουμε στο στόχο μας. Δεν νομίζω μήτε ένας άνδρας της ομάδας μας νά πίστευε, πώς είταν δυνατό νά προχωρήσουμε άλλο, χωρίς όλοι νά χαθούν. Οι πολυβολητές είχαν έξαντληθή, τά νεύρα είχαν κουραστή από την κοπιαστική ένταση, αυτή την ένταση πού στέλνει πολυβολητές και πιλότους στο άναρωτήριο. Είχαμε συναντήσει, όπως φαίνεται, το σύνολο σχεδόν της Λουφτβάφφε. “Υπήρχε κάθε λόγος νά πιστεύουμε, πώς οι υπόλοιποι μās περίμεναν στο στόχο.

Σ’ αυτή την άπελπιστική στιγμή ένας νεαρός άρχηγός στο χαμηλότερο σμήνος περνούσε την πιο συγκινητική ώρα της ζωής του. “Ο σχηματισμός του είχε χάσει μιά ομάδα όλόκληρη από τρία άεροπλάνα, όταν ή μάχη άρχισε στα νότια της Άμβέρσας. Αύτός όμως είχε επίμονα διατηρήσει την επικίνδυνη θέση του σε κλειστό σχηματισμό, για νά χρησιμοποιήσει έλεύθερα τά πυροβόλα των τριών άεροπλάνων πού του μέναν και νά προστατεύσει έτσι το κάτω μέρος της μοίρας. “Όσο πλησιάζαμε στο στόχο αύξαιναν κ’ οι ζημιές. Μιά όβίδα των 20 πέρασε τη δεξιά πλευρά του άεροπλάνου του και έσκασε από κάτω του προξενώντας βλάβη στην ήλεκτρική εγκατάσταση και πληγώνοντας στο πόδι τον πολυβολητή του επάνω πυργίσκου. Μιά δεύτερη όβίδα των 20 πέρασε το θάλαμο του ραδιοτηλεγραφετή και χτύπησε τον χειριστή, πού πέθανε από αίμορραγία, άφου του κόπηκαν και τά δυό πόδια πάνω απ’ το γόνατο. Μιά τρίτη όβίδα μπήκε από άριστερά, κάνοντας ρήγμα μισού περίπου τετραγωνικού μέτρου, χάλασε τις εγκαταστάσεις δεξιά εμπρός και τραυμάτισε το βομβαρδιστή στο κεφάλι και στον ώμο. Μιά τέταρτη μπαίνοντας από το δεξιό φτερό έφθασε στο σκάφος και κομματίασε την υδραυλική εγκατάσταση, πού άμέσως πλημμύρισε το θαλαμίσκο. Μιά πέμπτη πέρασε τη στέγη του θαλαμίσκου και έκοψε τά σύρματα των πηδάλιων της μιάς πλευράς. Μιά έκτη έσκασε στον τρίτο κινητήρα και του χάλασε τά μηχανήματα κατευθύνσεως. “Η μηχανή πήρε φωτιά και έπαψε νά λειτουργεί, τελικά όμως ή φωτιά σταμάτησε.

“Ο άξιωματικός θά είταν δικαιολογημένος, αν άφινε το άερο-

πλάνο του. Τὸ πλήρωμα, μερικοὶ νέοι ἀεροπόροι μὲ λίγη πείρα, ἐτοιμάστηκαν νὰ πηδήσουν. Ὁ βοηθὸς πιλότος ἐπέμενε νὰ πηδήσουν.

Ἡ ἀπάντηση ὅμως τοῦ ἀξιωματικοῦ σ' αὐτὴ τὴ κρίσιμη στιγμή δὲν σήκωνε συζήτηση. Τὰ λόγια του ἀπὸ τὸ τηλέφωνο εἶχαν στὸ πλήρωμα μιὰ μαγικὴ ἐπίδραση. Ὅλοι ἔμειναν στὶς θέσεις τους. Τὸ B17 συνέχισε τὸ δρόμο του.

Στὶς 11.50, κοντὰ στὸν πρῶτο μας στόχο, μιάμιση ὥρα μετὰ τὴν πρώτη ἐπίθεση τῶν καταδιωκτικῶν — ἄλλες 200 εἶχαν ἀκολουθήσει — ἡ ἔνταση χαλαρώθηκε, ἂν καὶ ἐχθρικά ἀεροπλάνα πετοῦσαν ἀκόμα γύρω μας. Ἐνοιῶσα ἓνα παράξενο συναίσθημα. Εἶμουν ἀκόμα στὴ ζωὴ. Μποροῦσα ν' ἀρχίσω νὰ σκέπτομαι τὸ στόχο, τὴ Βόρεια Ἀφρική καὶ τὴν ἐπιστροφή στὴν Ἀγγλία.

Ἡ μοῖρα μας, χαλαρή, σακατεμένη, μὲ 24 βομβαρδιστικά χαμένα, διατηροῦσε πάντα τὸν αὐστηρὸ της σχηματισμό. Χάρη σ' αὐτόν, μπόρεσαν ὅσοι μείναν ζωντανοὶ νὰ περάσουν ὅλα τὰ ἐμπόδια, μὲ μόνη βοήθεια τὴν ἀεροπορικὴν πειθαρχία, καὶ τὰ πυροβόλα τους στράφηκαν τώρα πάνω στὸ στόχο. Ἦξερα πὼς οἱ πολυβολητές μας εἶταν ἀδυσώπητοι σὰν τὸν θάνατο τὴν ὥρα ποὺ μὲ τὰ σκοπευτικά τους μηχανήματα σηματοδεύαν τὰ τεράστια ἐργοστάσια τῶν Μέσσερμιτ 109 ποὺ ἀπλώνονταν κάτω μας μέσα στοὺς μαϊάνδρους τοῦ Δούναβη κοντὰ στὰ προάστεια τοῦ Ρέγκενσμπουργκ. Τὸ B17 ὑψώθηκε λίγο. Ἐνα κόκκινο φῶς ἔσβυσε στὸν πίνακα τῶν ὁργάνων. Οἱ βόμβες μας εἶχαν πέσει. Ἐγκαταλείψαμε τὸ στόχο γιὰ νὰ τραβήξουμε στὶς χιονισμένες Ἀλπεῖς. Γυρίζοντας εἶδα μιὰ κατακόρυφη στήλη καπνοῦ νὰ σηκώνεται ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια Μέσσερμιτ 109. Ἀκόμη καὶ σὲ αὐτὸ τὸ ὕψος εἶδα πὼς εἴχαμε βρεῖ τὸ στόχο. Μὲ τί θυσία; Ὅχι καὶ τόσο μεγάλη: 200 ἀεροπόρους.

Μερικὰ καταδιωκτικά ἦρθαν ἀκόμα νὰ μᾶς ἐνοχλήσουν στὸ δρόμο μας γιὰ τὶς Ἀλπεῖς καὶ δυὸ B17 κατέβηκαν βγάζοντας καπνὸ πρὸς τὸ ἄστυλ τῆς Ἑλβετίας, ποὺ εἶταν πιά μόνο 60 χιλιόμετρα μακριὰ μας. Στὸ στενὸ τοῦ Μπρέννερ μιὰ πόλη ἔριξε ἐπάνω μας μιὰ ὁμοβροντία ἀντιαεροπορικοῦ. Στὶς δυὸ τελευταῖες ὥρες εἶχε πολλὰ ἀντιαεροπορικό, ἀλλὰ τώρα μόλις τὸ θυμάμαι. Ἐντελῶς ἀσήμαντη ὑπόθεση μπροστὰ στὰ καταδιωκτικά. Κατεβαίνοντας σιγά-σιγά πλησιάζαμε στὴ Μεσόγειο κάνοντας οἰκονομία στὴ βενζίνη μας. Πάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα πετοῦσαμε σὲ χαμηλὸ ὕψος, χωρὶς νὰ ἔχομε τὴν παραμικρὴ ἐπίθεση καταδιωκτικῶν ἀπὸ τὴν Κορσική ἢ τὴν Σαρδηνία. Περιμέναμε στὶς πυρωμένες ἀπογευματινὲς ὥρες νὰ δοῦμε τελικὰ τὴ γραμμὴ τῆς βορειοαφρικανικῆς ἀκτῆς. Εἴχαμε περάσει τὴ βαθειὰ σκοτεινὴ κοιλάδα τοῦ θανάτου μὴν ἐλπίζοντας νὰ ξαναδοῦμε ἄλλο ἡλιοβασίλεμα. Τώρα δὲν φοβόμουν πιά κανέναν κίνδυνο.

Μὲ τὰ κόκκινα φῶτα ἀναμένα σ' ὅλες μας τὶς βενζιναποθήκες προσγειωθήκαμε στὴ βάση μας πάνω στὴν ἔρημο, ὕστερα ἀπὸ πτήση ἔντεκα ὥρων. Κοιμήθηκα κατὰ γῆς κοντὰ στὸ φτερό, καὶ ὅταν πότε πότε ξυπνοῦσα, κοιτοῦσα τ' ἀστέρια. Τὰ ἀκουστικά μας εἶταν μέσα στὸ ἀεροπλάνο, καὶ ὅμως ἀκουγα τὶς βαθιεῖς συγχορδίες μιᾶς μεγάλης μουσικῆς.

✍

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΣΑΣ ΔΙΝΟΥΝ ΟΙ ΑΛΛΟΙ

— Τὸ Πρακτορεῖον Στέφανι δημοσιεύει προκήρυξιν διαγωνισμοῦ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς θέσεως τοῦ ἀρχιστρατήγου ἐν Ἀλβανίᾳ. Μέχρι τῆς σήμερον οὐδεὶς ὑποψήφιος παρουσιάσθη.

— Διὰ Β. Διατάγματος ἐν Ἰταλίᾳ ἰδρύεται μεγάλη Κολυμβητικὴ Σχολὴ εἰς Δυρράχιον. Αὕτη θὰ χρησιμεύσῃ ἵνα οἱ Ἰταλοὶ στρατιῶται τοῦ μετώπου τῆς Ἀλβανίας ἐκμάθουν κολύμβησιν προκειμένου νὰ διαβῶσι τὴν Ἀδριατικὴν λίαν προσεχῶς.

ΝΕΟΣ ΚΟΣΜΟΣ, 6 Φεβρουαρίου 1941

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Μπενίτο Μουσσολίνι

Καταφύγιον Παλάτσο Βενέτσια

ΡΩΜΗΝ

Σωθεῖς ὡς ἐκ θαύματος ὑποχωρῶ Βεγγάζην στὸν Ἀναμένον ὁδηγίας

Στρατάρχης Γκρατσιάνι

Στρατάρχην Γκρατσιάνι

ΒΕΓΓΑΖΗΝ

Τυχερὲ στὸν Πάλι καλὰ ποὺ ἔχετε ποὺ νὰ ὑποχωρήσετε στὸν Ἐγὼ δὲν ἔχω καὶ οὔτε θαῦμα δὲν με σώζει

Ντούτσε

ΝΕΟΣ ΚΟΣΜΟΣ, 6 Φεβρουαρίου 1941

Ὁ λόγος τοῦ Χίτλερ τῆς 5 Μαΐου 1941

Παραθέτομε ἐπίσης τὸ λόγο τοῦ Χίτλερ γιὰ τὸ τέλος τῆς Βαλκανικῆς του ἐκστρατείας ποὺ δημοσιεύθηκε στὰ ἑλληνικὰ φύλλα τῆς 5 Μαΐου 1941.

ΕΙΣ ΕΠΟΧΗΝ, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ πράξεις εἶναι τὸ πᾶν, οἱ δὲ λόγοι ἔχουν μικρὰν ἀξίαν, δὲν σκοπεύω νὰ παρουσιάζωμαι συχνότερον παρ' ὅσον εἶναι ἀπαραίτητον ἐνώπιον ὑμῶν, τῶν ἐκλεκτῶν ἀντιπροσώπων τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ. Σὰς ὁμίλησα διὰ πρώτην φοράν κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέμου, καθ' ἣν στιγμὴν ἔνεκα τῆς ἀγγλογαλλικῆς συνωμοσίας ἐναντίον τῆς εἰρήνης εἶχεν ἀποτύχει πᾶσα ἀπόπειρα πραγματοποίησεως μιᾶς συμφωνίας, ἡ ὁποία ἄλλωστε ἦτο ἀσφαλῶς δυνατὴ μετὰ τῆς Πολωνίας. Ὅλοι αἱ προσπάθειάι μου πρὸς πραγματοποίησιν συνεννοήσεως καὶ μάλιστα μιᾶς μονίμου καὶ φιλικῆς συνεργασίας ἀκριβῶς μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἀπέτυχον ἔνεκα τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς θελήσεως μιᾶς μικρᾶς κλίμας, ἡ ὁποία ἀπέκρουσε πᾶσαν γερμανικὴν πρότασιν περὶ συνεννοήσεως, εἴτε λόγῳ μίσους, εἴτε ἔνεκα ὑλικῶν συμφερόντων, χωρὶς νὰ ἀποκρύπτῃ τὴν ἀπόφασίν της νὰ φθάσῃ εἰς πόλεμον μὲ κάθε τρόπον. Τὸ ἐλατήριο τοῦ φανατικοῦ τούτου καὶ καταχθονίου σχεδίου πρὸς πρόκλησιν πολέμου παντὶ τρόπῳ ἦτο ἤδη τότε ὁ μίστος Τσῶρτσιλ καὶ οἱ συνένοχοί του, ἦσαν οἱ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν σήμερον τὴν βρεταννικὴν κυβέρνησιν. Αἱ βλέψεις αὗται ἐνεθαρρύνθησαν δημοσίᾳ ὑπὸ τῶν αὐτοκαλουμένων μεγάλων δημοκρατιῶν ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ ὠκεανοῦ. Εἰς μίαν ἐποχὴν αὐξήσεως δυσαρρεσκείας τῶν λαῶν ἐναντίον τῶν ἀνεπιτυχῶν κυβερνητικῶν τεχνασμάτων, οἱ ὑπεύθυνοι ἄνδρες ἔκριναν ὅτι τὰ προβλήματα, ἐὰν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ υπερνικηθῶν, θὰ ἐλύοντο τάχιστα δι' ἑνὸς πολέμου. Ὅπισθεν αὐτῶν εὐρίσκειτο τὸ διεθνὲς ἐβραϊκὸν κεφάλαιον τῶν τραπεζῶν, τῶν χρηματιστηρίων καὶ τῶν ἐξοπλισμῶν, τὸ ὁποῖον ἠλπίζει νὰ ἐπιτύχῃ, ὅπως καὶ προηγουμένως, τὰς δυνατότητας μιᾶς μεγάλης ἐπιχειρήσεως μολονότι αὕτη δὲν ἦτο καθαρὰ. Ὅπως καὶ προηγουμένως, ἦσαν διατεθειμένοι ἀσυνειδήτως νὰ θυσιάσουν τὸ αἷμα τῶν λαῶν χάριν τοῦ χρυσοῦ. Οὕτω ἤρχισεν ὁ πόλεμος.

Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΚΚΛΗΣΙΣ

Ἐβδομάδας τινὰς κατόπιν, τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον μὲ ἐλαφρότητα πρῶτον ἀφείθη νὰ παρασυρθῇ χάριν τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων

καπιταλιστικῆς μορφῆς τῶν ἐμπροσθῶν αὐτῶν, ἠττήθη καὶ ἀποσυνετέθη. Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς ἡσθάνθη ἐμαυτὸν ὑποχρεωμένον ἀπέναντι τοῦ γερμανικοῦ ἡμῶν λαοῦ καὶ ἀπέναντι μεγάλου ἀριθμοῦ τιμίων καὶ ἀθῶων ἀνθρώπων ν' ἀπευθύνω ἐκ νέου ἑκκλησίαν πρὸς τὴν ἀντίληψιν καὶ τὴν συνείδησιν τῶν ἄλλων πολιτικῶν ἀνδρῶν. Τὴν 8ην Ὀκτωβρίου 1939 ἐδήλωσα καὶ πάλιν ὅτι ἡ Γερμανία δὲν ζητεῖ τίποτε ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, ὅτι ἦτο παραφροσύνη νὰ συνεχισθῇ ὁ πόλεμος καί, πρὸ πάντων, ὅτι ἡ φρίκη ἑνὸς πολέμου διεξαγομένου τῇ βοήθειᾳ τῶν νεωτέρων ὅπλων θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν καταστροφὴν μεγάλων περιφερειῶν. Ἀνεγνώρισα καὶ προειδοποίησα ὅτι αἱ ἐπιθέσεις τῶν μεγάλου βεληνεχοῦς βαρβάρων πυροβόλων ἐναντίον κατοκνημένων περιφερειῶν θὰ ἐπρόξενουν ἀμοιβαίως καταστροφὰς μεγάλων περιοχῶν. Πρὸ παντὸς ἐτόνισα ὅτι ἡ δρᾶσις τῆς ἀεροπορίας θὰ προεκάλει, διὰ τῆς εἰς μεγάλην ἀκτῖνα ἐνεργείας της, τὴν καταστροφὴν παντὸς ὅ,τι εἶχε δημιουργηθῇ ἐπὶ αἰῶνας δι' ἐπιπόνου ἐργασίας, τὴν καταστροφὴν τῶν ἔργων τοῦ πολιτισμοῦ ἐν Εὐρώπῃ. Ἡ δευτέρα ἑκκλησίᾱ μου, ὅπως καὶ ἡ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1939, ἀπέβη ἐπὶ ματαίῳ, καὶ ἀπερρίφθη μετ' ἀπολύτου ἀγανακτήσεως. Οἱ Βρεταννοὶ ὑποκινηταὶ τοῦ πολέμου καὶ οἱ ἐκ τῶν παρασκηνίων ἄνθρωποι τῶν, οἱ Ἑβραῖοι καπιταλισταί, δὲν ἀπέδωκαν τὴν πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ἑκκλησίαν μου παρὰ εἰς γερμανικὴν ἀδυναμίαν.

ΑΙ ΣΚΕΥΩΡΙΑΙ ΕΝ ΝΟΡΒΗΓΙΑ

Ἦδη τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ νορβηγικὴ κυβέρνησις, τυφλωθεῖσα ὑπὸ τῶν προφητειῶν τοῦ μίστερ Τσῶρτσιλ, αἵτινες ἐξεφράσθησαν μετὰ μεγάλης βεβαιότητος, ἤρχισε νὰ καθίσταται οἰκεία πρὸς τὴν ἰδέαν βρεταννικῆς εἰσβολῆς εἰς τὸ ἔδαφός της, εἰσβολῆς, ἥτις θὰ τῆς ἐπέτρεπε νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐκμηδένισιν τῆς Γερμανίας διὰ τῆς ἀνοχῆς τῆς κατοχῆς νορβηγικῶν λιμένων καὶ τῆς σουνδικῆς περιοχῆς τῶν μεταλλείων σιδήρου. Οἱ κ. κ. Τσῶρτσιλ καὶ Ρενώ κατέληξαν νὰ εἶναι βέβαιοι περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ νέου τῶν ἀνοσιουργήματος, οὕτως ὥστε, εἴτε συνεπείᾳ ἐλαφρότητος, εἴτε ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν οἰονομικῶν ποτῶν, ἐνόμισαν ὅτι δὲν πρέπει πλέον νὰ κρατοῦν μυστικὰς τὰς προθέσεις των. Ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀκριτομνησίαν τῶν δύο αὐτῶν κυρίων ἡ γερμανικὴ κυβέρνησις ὤφειλε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ ὅτι ἐγγώριζε τὰ σχέδια τὰ καταστρωθέντα ἐναντίον τοῦ Ράιχ καὶ τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, πράγμα τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε τὸ ἀποφασιστικώτερον ὅπλον της κατὰ τὸν πόλεμον αὐτόν, διότι ἡ βρεταννικὴ ἀπόπειρα ἐναντίον τῆς Νορβηγίας ὑπῆρξεν ἀναμφισβητήτως ἡ μάλλον ἐπικίνδυνος ἐνέργεια ἐναντίον τοῦ Ράιχ. Μετὰ τινὰς ἐβδομάδας

ὁ κίνδυνος οὗτος παρεμερίσθη. Ἡ ὑπερόχως ἀποτελεσματικὴ γερμανικὴ ἄμυνα ἤγαγεν εἰς τοιαύτην ἐνίσχυσιν τῆς ἐν Εὐρώπῃ θέσεώς μας, ὅποιαν ἴσως δὲν θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐκτιμήσῃ ἐπαρκῶς.

Η ΝΙΚΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΣΙΝ

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν σχεδίων τούτων παρουσιάσθη νέα, ἰσχυροτέρα, πίεσις ἐκ μέρους τῶν Βρεταννῶν ὑποκινητῶν τοῦ πολέμου ἐναντίον τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Ὀλλανδίας. Αὐτὴν τὴν φορὰν σκοπὸς τῆς ἥτο, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεως ἐναντίον τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ μας εἰς μετάλλευμα, νὰ προωθηθῇ τὸ μέτωπον μέχρι τοῦ Ρήνου, παρασυρομένων τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Ὀλλανδίας, καὶ νὰ ἐξουδετερωθοῦν διὰ τοῦ γεγονότος τούτου αἱ περιοχαὶ κατεργασίας τῶν μεταλλευμάτων. Τὴν 10ην Μαΐου τοῦ παρελθόντος ἔτους ἤρχισεν ὁ ἀγὼν, ὁ ὁποῖος ἴσως εἶναι ὁ μᾶλλον ἀξιωματικὸς ἐν τῇ γερμανικῇ ἱστορίᾳ. Ἐντὸς ἡμερῶν τινῶν τὰ ἐχθρικά μέτωπα διεσπάρσθησαν καὶ ἐδημιουργήθησαν αἱ προκαταρκτικαὶ συνθήκαι διὰ τὴν ἐπιχείρησιν ἡ ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεγαλυτέρας τῶν καταστροφικῶν μαχῶν τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. Τοιοῦτοτρόπως κατέρρευσεν ἡ Γαλλία. Τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Ὀλλανδία κατελήφθησαν, τὰ δὲ βρεταννικὰ στρατεύματα ἀπῆλθον ἡττημένα καὶ ἄνευ ὅπλων. Ἡ εὐρωπαϊκὴ ἡπείρος εἶχε κατερειπωθῇ.

Τὴν 19ην Ἰουλίου 1940 συνεκάλεσα διὰ πρώτην φορὰν τὸ γερμανικὸν Ράϊχσταγ, ἐπωφελήθην δὲ ἐπίσης τῆς συνεδριάσεως ἐκείνης διὰ νὰ καλέσω τὸν κόσμον νὰ εἰρηνέυσῃ. Δὲν ἀμφέβαλλα ὅτι αἱ ἐλπίδες μου πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν ἦσαν ἐλάχισται, ὥς ἐκ τῆς πείρας μου, διότι οἱ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ἤθελαν τὸν πόλεμον δὲν ἔδρων χάριν ἑνὸς ἰδανικοῦ. Ὅπισθεν αὐτῶν ὑπῆρχεν ὡς κινητήριος δύναμις ὁ ἐβραιοδημοκρατικὸς καπιταλισμὸς ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξηρτῶντο ἀποκλειστικῶς. Ἡ περὶ εἰρήνης προσφορά μου ἡρμηνεύθη ὡς σημεῖον φόβου καὶ ἀνανδρίας. Οἱ ὑποκινηταὶ τοῦ πολέμου, Εὐρωπαῖοι καὶ Ἀμερικανοί, ἐπέτυχον νὰ περιπλέξουν τὴν ἑνγὰ λογικὴν τῶν μαζῶν, αἰτίνες οὐδὲν εἶχον νὰ κερδίσουν ἀπὸ ἑνα πόλεμον, δίδοντες εἰς αὐτὰς νέας ἐλπίδας διὰ μιᾶς ψευδοῦς εἰκόνης τῆς καταστάσεως καὶ ὑποχρεοῦντες ἐκ νέου τοὺς λαοὺς νὰ συνεχίσουν τὸν ἀγῶνα, χρησιμοποιοῦντες πρὸς τοῦτο τὴν ὑπὸ τοῦ Τύπου κατευθυνομένην δημοσίαν γνώμην. Ἐπίσης, αἱ προειδοποιήσεις μου ἐναντίον τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νυκτερινοῦ πολέμου βομβῶν ἡρμηνεύθησαν ὡς γερμανικὴ ἀδυναμία.

ΑΙ ΕΥΘΥΝΑΙ ΤΟΥ ΤΣΩΡΤΣΙΑ

Ὁ Τσῶρτσιλ, ὁ μᾶλλον αἰμοδιψὴς ἐρασιτέχνης ὅλων τῶν αἰώνων τῆς ἱστορίας, ἐνόμισε πράγματι ὅτι ἡ ἐπὶ μῆνας ὀλοκλήρους ἐπιφυλακτικὴ στάσις τοῦ γερμανικοῦ ἐναερίου ὅπλου δὲν ἦτο παρὰ

μία ἀπόδειξις τῆς ἀνικανότητός του νὰ ἐνεργῇ νυκτερινὰς ἐπιδρομὰς. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ὑπεχρέωσεν ἐπὶ μῆνας πληρωμένους δημοσιογράφους νὰ ψεύδωνται διὰ νὰ διηγῶνται εἰς τὸν Ἀγγλικὸν λαὸν ὅτι ἡ Βρεταννικὴ ἀεροπορία ἦτο μόνη τῆς εἰς θέσιν νὰ διεξαγάγῃ τὸν πόλεμον καὶ ὅτι διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ θὰ εὐρίσκετο τὸ μέσον νὰ νικηθῇ ἡ Γερμανία δι' ἑνὸς ἄνευ οἴκτου ἀγῶνος τῆς ἀγγλικῆς ἀεροπορίας ἐναντίον τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γερμανίας, ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἀπὸ θαλάσσης ἀποκλεισμοῦ. Καὶ πάλιν ἐπέστησα τὴν προσοχὴν τῶν ἐπὶ τρεῖς καὶ ἡμισὺν ὀλοκλήρους μῆνας, ἀλλὰ δὲν ἐκπλήττομαι ἂν αἱ προειδοποιήσεις μου αὐταὶ οὐδεμίαν ἐπροξένησαν ἐντύπωσιν εἰς τὸν κ. Τσῶρτσιλ. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων. Δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τὸν πολιτισμὸν καὶ διὰ τὰ ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα. Ἡδὴ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ πολέμου εἶχε τονίσει ὅτι ἐννοεῖ νὰ κάμῃ τὸν πόλεμόν του καὶ ἐὰν ἀκόμη αἱ πόλεις τῆς Ἀγγλίας μετετρέποντο εἰς ἐρεῖπια. Τὸν πόλεμον αὐτὸν τὸν ἔχει τώρα. Ἡ βεβαίωσίς μου ὅτι ἐναντι μιᾶς βόμβας ριπτομένης θὰ ἀπῆντων διὰ πολλῶν, ἐν ἀνάγκῃ, δὲν κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν ὅπως σκεφθῇ ἔστω καὶ μίαν μόνον φορὰν διὰ τὰς ἐγκληματικὰς αὐτὰς ἐνεργείας του. Ἐδήλωσεν ὅτι αὐτὸ δὲν τὸν συγκινεῖ, ἐβεβαίωσε δὲ ἀκόμη ὅτι καὶ ὁ βρεταννικὸς λαὸς ἐπίσης τὸν ἠτένισε μὲ ἀκτινοβολοῦντα πρόσωπα, μετὰ τοὺς τοιοῦτους εἰδους βομβαρδισμούς, οὕτως ὥστε ἐπέστρεψε πάντοτε εἰς τὸ Λονδίνον μὲ τὴν ψυχὴν ἐνισχυμένην. Εἶναι πιθανόν, ἐπομένως, ὅτι ὁ κ. Τσῶρτσιλ εἶναι διατεθειμένος περισσότερον ἢ ἄλλοτε νὰ συνεχίσῃ τὸν πόλεμον μὲ τὸν τρόπον αὐτόν. Δὲν εἰμεθα ὅμως καὶ ἡμεῖς ὀλιγώτερον διατεθειμένοι νὰ ρίπτωμεν εἰς τὸ μέλλον ἑκατὸν βόμβας ἐν ἀνάγκῃ διὰ πᾶσαν ἰδικὴν του βόμβαν καὶ ἰδίως ἐπὶ τόσον χρονικὸν διάστημα, ἕως ὅτου ὁ Βρεταννικὸς λαὸς ἀπαλλαγῇ τοῦ ἐγκληματίου τούτου καὶ τῶν μεθόδων του. Ἐὰν δὲ ὁ κ. Τσῶρτσιλ πιστεύῃ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὅτι δύναται νὰ αὐξήσῃ διὰ τῆς παραγάνδας τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀποτελεσματικότητα τοῦ πολέμου του, τότε καὶ ἡμεῖς εἰμεθα ἔτοιμοι νὰ ἀρχίσωμεν τὸν πόλεμον ἀκολουθοῦντες ἐπίσης τὴν ὁδὸν αὐτήν. Ἡ ἐκκλήσις τοῦ παρὰφρονος τούτου καὶ τῶν ὁπαδῶν του πρὸς τὸν γερμανικὸν λαὸν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς 1ης Μαΐου, ζητοῦντος ὅπως ὁ λαὸς μ' ἐγκαταλείψῃ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξηγηθῇ παρὰ μόνον ὡς προερχομένη ἀπὸ μίαν νόσον παραλυτικὴν, ἡ ἀπὸ τὴν παραφροσύνην ἑνὸς μεθύσου.

ΠΩΣ ΕΝΕΠΡΗΣΕ ΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Ἡ παθολογικὴ αὐτὴ διαγοητικὴ του κατάστασις εἶναι ὑπεύθυνος ἐπίσης καὶ διὰ τὴν ἀπόφασίν του ὅπως μετατρέψῃ τὰ Βαλκάνια εἰς θέατρον πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς διατρέχει ὡς

παράφρων την Ευρώπην από ὃ ἤδη ἔτων, ἀναζητῶν καὶ τὴν ἐλαχίστην εὐφλεκτον ὕλην. Δυστυχῶς εὐρίσκονται πάντοτε στοιχεῖα πληρωμένα, τὰ ὁποῖα ἀνοίγουν τὰς θύρας τῶν πατριδῶν τῶν εἰς τὸν διεθνή αὐτὸν ἐμπορησθῆναι. Ἀφοῦ ἐπέτυχε κατὰ τὸν τελευταῖον χειμῶνα νὰ πείσῃ τὸν βρεταννικὸν λαὸν διὰ τῆς διαδόσεως νεφελωδῶν βεβαιώσεων καὶ ψευδῶν ὅτι ὁ γερμανικὸς λαὸς, ἐξηντημένος ἀπὸ τὴν ἐκστρατεῖαν τοῦ παρελθόντος ἔτους, εἶχε τελείως ἀπολέσει τὰς δυνάμεις του, εὐρέθη τώρα ὑποχρεωμένος διὰ νὰ προλάβῃ μίαν ἀφύπνισιν τοῦ βρεταννικοῦ λαοῦ νὰ δημιουργήσῃ μίαν νέαν ἐστίαν πυρκαϊᾶς ἐν Εὐρώπῃ. Πράττων τοῦτο, ἔθεσεν εἰς ἐφαρμογὴν τὸ σχέδιον τὸ ὁποῖον ἐσχέπετο ἤδη ἀπὸ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1939 καὶ τὴν ἀνοίξιν τοῦ 1940. Ἐνθυμείσθι, κύριοι, τὰ ἐγγράφα, τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν εἰς τὴν «Σαριτέ» καὶ τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν καὶ εἰς τὰ ὁποῖα ἀπεκαλύπτετο ἡ ἀπόπειρα ὅπως ἀπὸ τοῦ χειμῶνος ἤδη τοῦ 1939—40 τὰ Βαλκάνια καταστοῦν εὐρωπαϊκὸν θέατρον πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων. Οἱ κυριώτεροι ὁργανῶται τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτῆς ὑπῆρξαν τότε οἱ κ.κ. Τσῶρτσιλ, Χάλιφαξ, Νταλαντιέ, Πὼλ Ρενώ καὶ οἱ στρατηγοὶ Βεϋγκάν καὶ Γκαμελέν. Ἐκ τῶν ἐγγράφων ἐκείνων ξέγεται ὅτι ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῆς δυνατότητος τῆς κινητοποιήσεως 100 περίπου μεραρχιῶν, ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς Ἀγγλίας, ἐὰν ἡ ἀπόπειρα αὕτη τῆς εἰρήνης τῆς νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης ἐπετίγχανε. Μετὰ τὴν αἰφνιδίαν κατάρρευσιν τοῦ Μαΐου καὶ τοῦ Ἰουνίου τοῦ παρελθόντος ἔτους, τὰ σχέδια αὐτὰ εἶχαν καὶ πάλιν τεθῆ κατὰ μέρος. Κατὰ τὸ φθινόπωρον ὅμως τοῦ παρελθόντος ἔτους ὁ κ. Τσῶρτσιλ ἤρχισεν καὶ πάλιν νὰ τὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν του. Ἐὰν ἡ ἀπόπειρα αὕτη παρουσίασε μεγαλυτέρας δυσκολίας, τοῦτο προήλθεν ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι μία μεταβολὴ εἶχεν ἐπέλθει εἰς τὰ Βαλκάνια, καὶ ἡ Ρουμανία δὲν ἦτο δυνατόν πλέον νὰ ὑπολογισθῇ εἰς τὰ σχέδια τῆς Ἀγγλίας λόγῳ τῶν μεταβολῶν αἱ ὁποῖαι εἶχον ἐπέλθει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας ταύτης. Ἡ νέα Ρουμανία, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ στρατηγοῦ Ἀντωνέσκου, ἤρχισε νὰ ἀκολουθῇ μίαν πολιτικὴν καθαρῶς ρουμανικὴν, χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τῆς ἐλπίδας τῶν ἐνδιαφερομένων διὰ τὸν πόλεμον Ἀγγλων. Δέον εἰς τοῦτο νὰ προστεθῇ καὶ ἡ στάσις τῆς Γερμανίας.

ΡΑΪΧ ΚΑΙ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Θὰ δώσω ἐν ὁρχῇ μίαν σύντομον περίληψιν τῶν σκοπῶν καὶ τῆς πολιτικῆς τῆς Γερμανίας εἰς τὰ Βαλκάνια. Τὸ Ράιχ οὐδέποτε ἔσχεν εἰς τὰ Βαλκάνια οὔτε ἑδαφικὰ συμφέροντα ἀλλ' οὔτε καὶ ἐγωῖστικά τοιαῦτα. Δηλαδή τὸ Ράιχ οὐδόλως ἐνδιεφέρθη ἐγωῖστικῶς διὰ τὰ ἑδαφικὰ προβλήματα ἢ καὶ διὰ τὰ ζητήματα ἐσωτερικῆς τάξεως τῶν

βαλκανικῶν κρατῶν. Τὸ Ράιχ ὅμως προσεπάθησε νὰ συνάψῃ βαθυτάτας καὶ στενὰς οἰκονομικὰς σχέσεις μετὰ τὰ κράτη ταῦτα, ὅχι μόνον πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Ράιχ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῶν τούτων τῶν ἐν λόγῳ κρατῶν. Μεταξὺ δηλαδή τῆς Γερμανίας καὶ τῶν βαλκανικῶν κρατῶν συνεπληρώθησαν κατὰ τρόπον λογικὸν αἱ ἐθνικαὶ οἰκονομίαι τῶν δύο συνεταίρων εἰς τὸ ἐμπόριον. Ἡ Γερμανία εἶναι κράτος βιομηχανικόν, τὸ ὁποῖον ἔχει ἀνάγκην τροφίμων καὶ πρώτων ὑλῶν. Τὰ βαλκανικὰ κράτη εἶναι περιοχαὶ γεωργικαί, παρὰ γουσαι καὶ πρώτας ὕλας, ἔχουσι δὲ ἀνάγκην βιομηχανικῶν προϊόντων. Καθίστατο ἐπομένως φυσικὴ ἡ δυνατότης μιᾶς ἐξαιρετικῶς ἐννοικῆς ἀναπτύξεως ἀμοιβαίων οἰκονομικῶν σχέσεων. Ἐὰν οἱ ἀγγλικοὶ ἢ καὶ ἀμερικανικοὶ κύκλοι ἠθέλησαν νὰ διῶδουν εἰς τοῦτο μίαν παράνομον διείσδυσιν τῆς Γερμανίας εἰς τὰ Βαλκάνια, ἡ σκέψις τῶν αὐτῶν ὑπῆρξεν ἡλιθία, ὅσον καὶ αὐθάδης, διότι ἕκαστον κράτος ἀναπτύσσει τὴν οἰκονομικὴν του πολιτικὴν ἀναλόγως τῶν ἐθνικῶν του συμφερόντων καὶ οὐχὶ κατὰ τὰ συμφέροντα μερικῶν ἐκτριζθέντων ξένων καπιταλιστῶν καὶ Ἑβραιοδημοκρατῶν. Ἐξ ἄλλου, τόσον ἡ Ἀγγλία ὅσον καὶ ἡ Ἀμερικὴ δύνανται νὰ ἐμφανίζωνται εἰς τὰς περιοχὰς ταύτας ὡς πωληταί, οὐδέποτε ὅμως ὡς ἀγορασταί. Ἀλλ' ἡ Γερμανία δὲν ἐπώλησε μόνον εἰς τὰ Βαλκάνια, ἀλλὰ ὑπῆρξε καὶ ὁ κυριώτερος ἀγοραστής. Καὶ ὑπῆρξεν ἀγοραστής μόνιμος καὶ σοβαρὸς, ὁ ὁποῖος ἐπλήρωνε τὰ προϊόντα τῶν χωρικῶν τῶν Βαλκανίων μετὰ τὴν ἐργασίαν τοῦ ἐργάτου τῆς γερμανικῆς βιομηχανίας καὶ οὐχὶ μετὰ χρήματα καὶ νομίσματα φανταστικῆς ἀξίας, τὰ ὁποῖα ἀπὸ ἔτων ἤδη ὑφίσταντο μίαν χρονίαν ὑποτίμησιν. Δὲν εἶναι ἐπομένως ἐκπληκτικόν τὸ ὅτι ἡ Γερμανία κατέστη ὁ μεγαλύτερος τῶν ἐμπορικῶν συνεταίρων τῶν βαλκανικῶν κρατῶν. Τοῦτο δὲ ἦτο μόνον πρὸς τὸ συμφέρον τῶν λαῶν τῶν Βαλκανίων. Καὶ μόνον οἱ ἐγκέφαλοι οἱ ποτισμένοι ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὴν καπιταλιστικὴν ἰδέαν τῶν ἐβραϊκῶν δημοκρατιῶν μας δύνανται νὰ βεβαιώσουν ὅτι, ὅταν ἕνα κράτος προμηθεύῃ μηχανήματα εἰς ἕν ἄλλο, κυριαρχεῖ ἐπ' αὐτοῦ. Εἰς τὴν πραγματικότητα μία τοιαύτη κυριαρχία δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ νὰ εἶναι ἀμοιβαία, δεδομένου ὅτι ὑπάρχει πάντοτε τὸ μέσον νὰ δύνανται τις νὰ μὴ χρειάζεται μηχανήματα, ἐνῷ θὰ χρειάζεται τροφίμα καὶ πρώτας ὕλας. Οὕτως ὥστε ὁ συνεταῖρος, ὁ ὁποῖος εἰς ἀντάλλαγμα τῶν μηχανῶν του λαμβάνει τροφίμα καὶ πρώτας ὕλας, εὐρίσκειται ἐξορηγούμενος περισσότερον ἀπὸ ἐκείνον ὁ ὁποῖος προμηθεύεται προϊόντα βιομηχανικά. Ὅχι, εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν δὲν ὑπῆρξαν οὔτε νικηταί, οὔτε ἡττημένοι, ἀλλ' ὑπῆρξαν μόνον σύντροφοι, τὸ δὲ Γερμανικὸν Ράιχ τῆς ἐθνικοσοσιαλιστικῆς ἐπαναστάσεως εἰργάσθη φιλοτίμως διὰ νὰ ἀποβῇ καλὸς συνεταῖρος, δηλαδή νὰ πληρώνῃ μετὰ προϊόντα πρώτης ποιότητος καὶ οὐχὶ μετὰ τὰ ἀνευ ἀξίας νομίσματα τῶν δημοκρατιῶν.

Η ΕΓΓΥΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΡΟΥΜΑΝΙΑΝ

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω τὸ Ράιχ—ἐὰν ἐπιμένῃ τις νὰ ὁμιλῇ περὶ πολιτικῶν συμφερόντων—ἐν μόνον ἔσχε συμφέρον. Νὰ ἴδῃ τὸν εἰς τὰς ἔμπορικὰς συναλλαγὰς συνεταῖρον τοῦ ἰσχυρὸν ὡς πρὸς τὰς ἔσω-τερικὰς του συνθήκας. Τὸ Ράιχ, ἐπομένως, ἔπραξε τὸ πᾶν διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τῶν κρατῶν αὐτῶν, χρησιμοποιοῦν τὴν ἐπιρροήν του, διὰ νὰ τοῖς παράσχῃ τὴν ὑποστήριξίν του εἰς λόγους καὶ ἔργα καὶ νὰ βοηθήσῃ νὰ στραθεροποιήσουν τὴν ἰδίαν των ὑπαρξίν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν των τάξιν, χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὰ ἰδιαιτέρὰ των καθεστώτα. Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν αὐτῶν ἔσχε πρᾶγματι ὡς ἀποτέλεσμα ὅχι μόνον νὰ αὐξήσῃ τὴν εὐημερίαν εἰς τὰς χώρας ταύτας, ἀλλὰ καὶ νὰ δημιουργήσῃ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς Γερμανίας ἀμοιβαίαν ἐμπιστοσύνην, ἥτις βαθμυδὸν ἐνισχύετο περισσότερον. Ὅσον περισσότερον διεγράφοντο αἱ τάσεις αὗται, τόσον περισσότερον ὁ δημιουργὸς τοῦ Παγκοσμίου Πολέμου Τσῶρτσιλ προσεπάθησε νὰ σταματήσῃ τὴν εἰρηνικὴν αὐτὴν ἐξέλιξιν καὶ νὰ μεταφέρῃ εἰς τὴν εἰρηνικὴν αὐτὴν εὐρωπαϊκὴν περιοχὴν τὰ στοιχεῖα τῆς ἀνησυχίας, τῆς ἀβεβαιότητος, τῆς δυσπιστίας καὶ τέλος καὶ τῆς ἐριδος, παρέχων ἀναιδῶς ὑποσχέσεις βρεταννικῆς βοηθείας, βρεταννικὰς ἐγγυήσεις ἑστερημένας οἰσodήποτε ἁξίας. Ἀρχικῶς τὸ ρουμανικὸν κράτος ἐξηπατήθη ἀπὸ τὰς ἐγγυήσεις αὐτάς, καὶ ἀκολουθῶς τὸ ἑλληνικὸν ἰδίως κράτος. Ἐκτοτε φαίνεται ἀποδειχθὲν μὲ ἐπαρκῆ σαφήνειαν ὅτι αἱ ἐγγυήσεις αὗται δὲν ὑπεστηρίζοντο ἀπὸ καμμίαν δύναμιν ἱκανὴν νὰ καταστήσῃ ἀποτελεσματικὴν τὴν ὑπεσχεμένην βοήθειαν. Ἡ Ρουμανία ἠναγκάσθη νὰ πληρώσῃ ἀκριβὰ τὴν ἐγγύησιν τὴν προωρισμένην ἐσκεμμένως νὰ καταστήσῃ ἐχθρὰς τῆς τὰς δυνάμεις τοῦ ἄξονος.

ΠΩΣ ΠΑΡΕΣΥΡΘΗ Η ΕΛΛΑΣ

Ἡ Ἑλλάς, ἡ ὁποία περισσότερον πάσης ἄλλης χώρας δὲν εἶχεν ἀνάγκην τῆς τοιαύτης ἐγγυήσεως, ἦτο ἐτοιμὴ καὶ αὐτὴ ἐπίσης, ὑποχωροῦσα εἰς τὸ ἄσμα τῶν βρεταννικῶν σφαιρῶν, νὰ συνδέσῃ τὴν τύχην της μὲ τὴν τύχην τοῦ χρηματοδότου καὶ ἐντολοδότου τοῦ βασιλικοῦ της αὐθέντου. Διότι καὶ σήμερον εἶμαι ἀκόμη ὑποχρεωμένος—καὶ νομίζω ὅτι ὀφείλω νὰ εἴπω τοῦτο πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας—νὰ κάμω διάκρισιν μεταξὺ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τοῦ λεπτοῦ ἐκείνου στρώματος, τὸ ὁποῖον ἐσχημάτιζε μία διεφθαρμένη διοικουσα κλίκα, ἡ ὁποία, ἐμπνεομένη ἀπὸ ἓνα βασιλεῖα εἰς τὴν συμμαχίαν τῆς Ἀγγλίας, ἐφρόντιζε ὀλιγώτερον διὰ τὸ ἀληθὲς καθήκον τὸ ὁποῖον ἐπέβαλλεν ἡ διεύθυνσις τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους καὶ περισσότερον διὰ τοὺς σκοποὺς τῆς πολεμικῆς πολιτικῆς τῆς

Ἀγγλίας, τὴν ὁποίαν ψυχῇ τε καὶ σώματι ἠσπάζετο. Ἐλυπήθην διὰ τοῦτο εἰλικρινῶς. Ἦτο θλιβερὸν δι' ἐμέ, πολὺ θλιβερὸν καὶ πικρὸν, διότι ὡς Γερμανὸς διὰ τῆς μορφώσεώς μου κατὰ τὴν νεότητα καὶ ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός μου, ἀργότερον, κατειχόμενην ἀπὸ βαθύτατον σεβασμὸν διὰ τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰς τέχνας μιᾶς χώρας, ἡ ὁποία ἦτο κοιτίς τοῦ κάλλους καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου μεγαλείου, ὑπῆρξε, λέγω, θλιβερὸν δι' ἐμέ νὰ βλέπω τὴν ἐξέλιξιν αὐτὴν καὶ νὰ μὴ δύναμαι νὰ τὴν μεταβάλω. Εἴχομεν πληροφορηθῇ ἀπὸ τὰ ἔγγραφα «Σαριτέ», περὶ τῶν μηχανορραφιῶν τῶν στοιχείων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα θάβτον ἢ βράδιον θὰ ὠδήγουν τὸ ἑλληνικὸν κράτος εἰς μίαν ἀνευ ὁρίων δυστυχίαν. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ θέρους τοῦ παρελθόντος ἔτους ὁ Τσῶρτσιλ εἶχε κατορθώσει νὰ πιστεύσουν μερικὰ πνεύματα καὶ κύκλοι ἑλληνικοὶ τὰς ὑποσχέσεις τῆς πλατωνικῆς ἐγγυήσεως, οὕτως ὥστε ἡδύνατό τις νὰ ἀντιληφθῇ μίαν μεγάλην σειρὰν διαρκῶν παραβιάσεων τῆς οὐδετερότητος.

ΑΙ ΙΤΑΛΙΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Πρώτῃ ἐθίγῃ ἡ Ἰταλία καὶ διὰ τοῦτο ὑπεχρεώθη νὰ προβῇ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1940 πρὸς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν εἰς προτάσεις καὶ νὰ ἀξιῶσθαι ἐγγυήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐφαίνοντο ἱκαναὶ νὰ θέσουν τέρμα εἰς τὰ ἀνυπόφορα αὐτὰ διὰ τὴν Ἰταλίαν γεγονότα. Ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν ὅμως τῶν Βρεταννῶν ταραχοποιῶν πρὸς πόλεμον ἡ αἴτησις ἐκείνη ἀπερρίφθη ἀποτόμως, καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ ἔληξεν ἡ εἰρήνη εἰς τὰ Βαλκάνια. Αἱ κακοκαιρίαι, ἡ χιών, αἱ θύελλαι καὶ ἡ βροχὴ ὁμοῦ μὲ μίαν ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν—ὀφείλω νὰ διαπιστώσω τοῦτο διὰ νὰ ἀποδώσω δικαιοσύνην εἰς τὴν Ἱστορίαν—ἔδωσαν εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν Ἀθηνῶν ἄρκετον χρόνον διὰ νὰ σκεφθῇ ἐπὶ τῶν συνεπειῶν τῆς ἀτυχοῦς ἀποφάσεώς της καὶ νὰ ἐξετάσῃ τὰς δυνατότητας μιᾶς λογικῆς λύσεως τῆς καταστάσεως. Διατηροῦσα ἀκόμη μίαν ἐλπίδα ἔλπίδα ὅτι θὰ ἡδύνατο νὰ συμβάλῃ ἴσως κατὰ ἓνα οἰονδήποτε τρόπον εἰς τὴν διασάφησιν τῆς καταστάσεως, ἡ Γερμανία δὲν εἶχεν ἀκόμη διακόψει τὰς διπλωματικὰς σχέσεις της μὲ τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ ἔκτοτε ὑπεχρεώθη, ὅπως ἦτο τὸ καθήκον μου, νὰ τονίσω ἐνώπιον τοῦ κόσμου ὁλοκλήρουν ὅτι δὲν θὰ παρεμένομεν ἀδρανεῖς εἰς ἐπανάληψιν τῆς ἰδέας μιᾶς ἀποβάσεως ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁμοίας τῆς γενομένης κατὰ τὸν Μεγάλον πόλεμον.

ΑΙ ΑΓΓΛΙΚΑΙ ΕΤΟΙΜΑΣΙΑΙ

Δυστυχῶς, ἡ προειδοποίησίς μου ὅτι ἀφ' ἧς στιγμῆς οἱ Ἀγγλοὶ θὰ ἐγκαθιδρύνοντο εἰς τὴν Εὐρώπην εἰς οἰονδήποτε μέρος θὰ ἤμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ τοὺς ἀποκρούσωμεν ἀμέσως πρὸς τὴν θάλασσαν

δὲν ἐλήφθη ὑπὸ σοβαρὰν ἐποψιν. Ὑπὸ τοὺς ὄρους αὐτοὺς, ἡδυνήθημεν νὰ ἴδωμεν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παρελθόντος χειμῶνος ὅτι ἡ Ἀγγλία ἤρχιζεν εἰς αὖξοντα διαρκῶς ρυθμὸν νὰ ἐγκαθιστᾷ καὶ ἐνισχύη βάσεις, ἱκανὰς νὰ τῆς χρησιμεύσουν ὥς ἀφετηρίαὶ πρὸς σχηματισμὸν μιᾶς νέας στρατιάς τῆς Θεσσαλονίκης. ἤρχισαν νὰ ἱδρύνουν ἀεροδρόμια, νὰ δημιουργοῦν τὸν ἐσωτερικὸν ἀναγκαῖον σκελετόν, πεπεισμένοι ὄντες ὅτι ἡ κατάληψις τῶν θέσεων θὰ ἐγένετο ταχέως. Τέλος, ἐφθάναν διαρκῶς μεταφοραὶ ὑλικοῦ καὶ ἐφοδίων, δι' ἓνα στρατὸν ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην καὶ τὰς προβλέψεις τοῦ κ. Τσῶρτσιλ, ἐπρόκειτο νὰ ἀποβιβασθῇ ἐντὸς ὀλίγων ἐβδομάδων εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τοῦτο δὲν ἀπεκρύβη ἀπὸ ἡμᾶς. Ὑπῆρξαμεν ἐπὶ μῆνας ὁλοκλήρους οἱ προσεκτικοὶ παρατηρηταὶ τοῦ τρόπου αὐτοῦ τῆς ἐργασίας, καίτοι ἐπεδεικνύομεν ποιὰν τινα ἐπιφύλαξιν. Ὁ δυσάρεστος ἀντίκτυπὸς ἐπὶ τοῦ ἐν βορείῳ Ἀφρικῇ ἰταλικοῦ στρατοῦ, συνεπεῖα μιᾶς κατωτερότητος τεχνικῆς μορφῆς τῆς ἀντιαρματικῆς ἀμύνης καὶ τοῦ τεθωρακισμένου ὅπλου, ἔπεισε, τέλος, τὸν κ. Τσῶρτσιλ ὅτι εἶχεν ἐπέλθῃ ἡ στιγμή διὰ νὰ μεταφέρῃ τὸ θέατρον τοῦ πολέμου ἀπὸ τὴν Λιβύην εἰς τὴν Ἑλλάδα. Διέταξε τὴν μεταφορὰν τῶν τεθωρακισμένων ἀρμάτων, τὰ ὅποια τοῦ ἀπέμενον ἀκόμη, ὥς καὶ μεραρχιῶν πεζικοῦ, ἀποτελουμένων κυρίως ἀπὸ Αὐστραλοὺς καὶ Νεοζηλανδούς, ἦτο δὲ πεπεισμένος ὅτι θὰ ἡδύνατο τέλος νὰ ἐξαπολύσῃ τὸ νέον πλῆγμα του, τὸ ὁποῖον θὰ ἦναπτε τὴν πυρκαϊὰν εἰς τὰ Βαλκάνια. Ὁ κ. Τσῶρτσιλ διέπραξεν οὕτω ἐν τῶν μεγαλυτέρων στρατηγικῶν σφαλμάτων τοῦ πολέμου τούτου.

ΤΟΥΡΚΙΑ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΣΛΑΒΙΑ

Εὐθὺς μόλις ἐπαυσα πλέον νὰ ἀμφιβάλλω περὶ τῶν προθέσεων τῆς Ἀγγλίας ὅπως ἐγκατασταθῇ εἰς τὰ Βαλκάνια, προέβην εἰς τὰ ἀναγκαῖα διαβήματα ὅπως θέσω εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Γερμανίας εἰς τὰ ζωτικὰ αὐτὰ καὶ σημαντικὰ ἐδάφη τὰς ἀναγκαῖας δυνάμεις πρὸς ἄμεινον ἀπόκρουσιν ἐνδεχομένης ἀνοησίας τοῦ κυρίου τούτου. Ὁφείλω νὰ δηλώσω ἐπεξηγηματικῶς ὅτι τὰ μέτρα ταῦτα δὲν ἐστρέφοντο κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ντοῦτσε οὐδέποτε μοῦ ἐξήτησε νὰ θέσω εἰς τὴν διάθεσιν του οὔτε μίαν γερμανικὴν μεραρχίαν. Ἦτο πεπεισμένος ὅτι, μόλις ἤρχετο ἡ καλὴ ἐποχὴ, ὁ ἀγὼν κατὰ τῆς Ἑλλάδος θὰ ἐπερατοῦτο πάσῃ θυσίᾳ διὰ μιᾶς πλήρους ἐπιτυχίας, καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος τὴν αὐτὴν εἶχον γνώμην. Ἡ συγκέντρωσις, ἐπομένως, τῶν γερμανικῶν δυνάμεων, δὲν ἐγένετο πρὸς παροχὴν βοήθειας εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Ἡ συγκέντρωσις αὕτη ἦτο, τοῦναντίον, μέτρον μέλλον νὰ προλάβῃ τὴν βρεταννικὴν ἀπόπειραν μυστικῆς ἐγκαθιδρύσεως, ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ θορύβου τοῦ Ἰταλοελληνικοῦ πολέμου, εἰς τὰ Βαλκάνια, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ προκαλέσουν ἐκεῖ, κατὰ

τὸ παράδειγμα τοῦ στρατοῦ τῆς Θεσσαλονίκης τοῦ Μεγάλου πολέμου, μίαν ἀπόφασιν ὀριστικὴν καί, περισσότερον ἀκόμη, νὰ παρασύρουν οὕτω καὶ νέας δυνάμεις εἰς τὴν δίνην τοῦ πολέμου. Ἡ ἐλπίς αὕτη ἐστηρίχθη κυρίως ἐπὶ δύο κρατῶν, τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Νοτιοσλαβίας, τῶν δύο ἀκριβῶς κρατῶν μὲ τὰ ὅποια προσεπάθησα ἀπὸ τῆς ἀνάδου μου εἰς τὴν ἀρχὴν νὰ ἐπιτύχω στενὴν συνεργασίαν, στηριζομένην ἐπὶ βλέψεων οἰκονομικῆς ὠφελείας.

ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ἡ Νοτιοσλαβία, προκειμένου περὶ τοῦ σερβικοῦ πυρήνος της, ἦτο ἀντίπαλός μας κατὰ τὸν Μεγάλον πόλεμον, ὁ ὁποῖος ἄλλως τε καὶ ἀπὸ τὸ Βελιγράδιον ἐξαπελύθη. Παρ' ὅλα ταῦτα, ὁ γερμανικὸς λαός, ὁ ὁποῖος δὲν γνωρίζει τὴν ἐκδίκησιν, οὐδὲν ἔτρεφε μῖσος. Ἡ Τουρκία ἦτο σύμμαχός μας κατὰ τὸν Μεγάλον πόλεμον, τοῦ ὁποῖου ἡ τραγικὴ λύσις εἶχε βαρύνει ἐπὶ τῆς χώρας αὐτῆς ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς ἰδικῆς μας. Ὁ μέγας καὶ μεγαλοφυὴς δημιουργὸς τῆς νέας Τουρκίας ἔδωσε πρῶτος τὸ λαμπρὸν παράδειγμα διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῶν συμμάχων, τοὺς ὁποῖους εἶχεν ἐγκαταλείψει ἕως τότε ἡ τύχη καὶ εἶχε τρομερῶς νικήσει ἡ μοῖρα. Ἐνῶ δὲ ἡ Τουρκία σήμερον, χάρις εἰς τὴν ρεαλιστικὴν στάσιν τῶν ἡγετῶν της, διετήρει τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἰδίων της ἀποφάσεων, ἡ Νοτιοσλαβία κατέστη τὸ θῦμα τῶν βρεταννικῶν μηχανορραφῶν. Προσεπάθησα νὰ ἀποκαταστήσω μεταξὺ Γερμανίας καὶ Νοτιοσλαβίας εἰλικρινεῖς σχέσεις ἀμοιβαίας κατανοήσεως, ἀκόμη δὲ καὶ φιλίας. Εἰργάσθην ἐπὶ ἔτη διὰ νὰ ἐπιτύχω τοῦ σκοποῦ τούτου. Ἐπίστευον ὅτι βοηθοῦμαι ἀπὸ μερικοὺς ἀντιπροσώπους τῆς χώρας ταύτης, οἱ ὁποῖοι, ὅπως ἐγώ, ἐπίστευον ὅτι διέβλεπον τὸ συμφέρον τῶν μόνον εἰς μίαν στενὴν συνεργασίαν μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν μας. Ὅταν ἐπομένως, συνεπεῖα τῶν βρεταννικῶν μηχανορραφῶν, ὁ κίνδυνος ἐπλησίαζε νὰ παρασύρῃ τὰ Βαλκάνια εἰς τὸν πόλεμον, ἐγὼ ἀνενέωσα τὰς προσπάθειάς μου, πράττων τὸ πᾶν διὰ νὰ διαφυλάξω τὴν Νοτιοσλαβίαν ἀπὸ τὴν ἐπικίνδυνον αὐτὴν περιπλοκὴν. Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργός μας καὶ μέλος τοῦ κόμματος Ρίμπεντροπ δὲν ἐπαυσεν ἐπιμένων ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ, μὲ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν μεγαλοφυᾶ ἐπιμονὴν αἱ ὁποῖαι διακρίνουν αὐτόν, εἰς πολυαριθμοὺς συσκέψεις καὶ συνομιλίας, ἐπιμένων νὰ καταδεικνύῃ τὴν ἀνάγκην ὅπως τὸ μέρος τοῦτο τῆς Εὐρώπης διατηρηθῇ μακρὰν τοῦ καταστρεπτικοῦ τούτου πολέμου. Ὑπὸ τὴν ἐννοίαν αὐτὴν ὑπέβαλεν εἰς τὴν νοτιοσλαβικὴν κυβέρνησιν προτάσεις τόσοσιν θαυμασίας καὶ τόσοσιν εἰλικρινεῖς, ὥστε ἔσχον ὥς ἀποτέλεσμα νὰ καταστῶν πολυαριθμότεραι εἰς αὐτὸ τὸ νοτιοσλαβικὸν κράτος αἱ ψῆφοι ὑπὲρ μιᾶς τοιαύτης στενῆς συνεργασίας.

ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΡΑΪΧ

Εἶναι ἐπομένως πολὺ ἀκριβὲς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ κ. Χάλιφαξ, δηλώσας ὅτι ἡ Γερμανία δὲν εἶχε διόλου τὴν πρόθεσιν νὰ φέρῃ τὸν πόλεμον εἰς τὰ Βαλκάνια. Εἶναι μάλιστα ἀκριβὲς ὅτι τοῦτο συνέβη παρὰ τὴν εὐλικρινῆ μας ἐπιθυμίαν ὅπως ἀκολουθίσωμεν τὴν ὁδὸν τῆς στενωτέρας συνεργασίας μετὰ τῆς Νοτιοσλαβίας, διὰ νὰ κατορθώσωμεν ἴσως νὰ ἀνακόψωμεν τὴν σύρραξιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀφοῦ θὰ ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψιν κατὰ τὸν κατάλληλον τρόπον αἱ δικαιολογημέναι ἐπιθυμίαι τῆς Ἰταλίας. Ὁ Ντοῦτσε, ὅχι μόνον ἐπεδοκίμασε τὴν ἀπόπειράν μας ὅπως προσελκύσωμεν τὴν Νοτιοσλαβίαν εἰς τὴν σφαῖραν τῶν συμφερόντων μας διὰ μιᾶς στενῆς συνεργασίας, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπεστήριξε δι' ὅλων τῶν μέσων. Κατέστη τέλος δυνατόν νὰ φέρωμεν τὴν νοτιοσλαβικὴν κυβέρνησιν εἰς τὸ νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὸ τριμερὲς σύμφωνον, τὸ ὁποῖον δὲν ἀπῆτει ἀπολύτους ἀξιώσεις ἀπὸ τὴν Νοτιοσλαβίαν, ἀλλὰ προσέφερεν εἰς τὴν χώραν αὐτὴν πλεονεκτήματα. Δύναμαι πράγματι νὰ διαπιστώσω σήμερον, διὰ τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, ὅτι μὲ τὸ σύμφωνον ἐκεῖνο καὶ τὰ προσηγορημένα πρωτόκολλα ἡ Νοτιοσλαβία δὲν ἀνέλάμβανε καμμίαν ὑποχρέωσιν νὰ βοηθήσῃ. Τοῦναντίον ἐλάμβανεν ἀπὸ τὰς Δυνάμεις τοῦ τριμεροῦς συμφώνου τὴν ἐπίσημον διαβεβαίωσιν ὅτι δὲν θὰ ἤξιοῦτο παρ' αὐτῆς ὡς καθήκον τὸ νὰ ὑποχρεωθῇ ὅπως δώσῃ βοήθειαν. Ἡμεθεὶς διατεθειμένοι νὰ παραιτηθῶμεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοῦ δικαιώματος πάσης μεταφορᾶς, διὰ μέσου τῆς χώρας, πολεμικοῦ ὕλικου. Ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἡ Νοτιοσλαβία εἶχε λάβει τὴν διαβεβαίωσιν, ἐπὶ τῇ σαφεῇ διεκδικήσει τῆς κυβερνήσεώς της, ὅτι ἐὰν θὰ ἐγίνοντο ἔδαφικαὶ μεταβολαὶ εἰς τὰ Βαλκάνια θὰ ἐλάμβανε αὕτη διέξοδον εἰς τὸ Αἰγαῖον ὑπὸ τὴν νοτιοσλαβικὴν κυριαρχίαν, συμπεριλαμβανομένης μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τῆς πόλεως τῆς Θεσσαλονίκης. Τὴν 25 Μαρτίου ὑπεγράφη ἐν Βιέννῃ ἐν σύμφωνον, τὸ ὁποῖον διησφάλιζεν εἰς τὸ νοτιοσλαβικὸν κράτος εὐρύτατον μέλλον, καὶ τὸ ὁποῖον διησφάλιζεν εἰς τὰ Βαλκάνια τὴν εἰρήνην. Ἀπῆλθον τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀπὸ τὴν μητρόπολιν τοῦ Δουνάβεως εὐτυχῆς πράγματι, ὅχι μόνον διότι αἱ προσπλάναι τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς χρονολογούμεναι ἀπὸ 8 σχεδὸν ἐτῶν ἀπέδιδον τοὺς καρπούς των, ἀλλὰ καὶ διότι ἐπίστευα ὅτι τὸ γεγονός ἐκεῖνο καθίστα ἴσως περιττὴν τὴν τελευταίαν στιγμὴν πᾶσαν ἐπέμβασιν γερμανικὴν εἰς τὰ Βαλκάνια.

ΤΟ ΣΕΡΒΙΚΟΝ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ

Δύο ἡμέρας ἀργότερον ἐταράχθημεν ὅλοι μὲ τὴν εἴδησιν τοῦ πραξικοπήματος τὸ ὁποῖον ἐπεχείρησε μία δρᾶς πληρωμένων ἐπαναστατῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπετέλεσαν μίαν πράξιν ἣ ὁποία ἐμελλε νὰ ἀπο-

σπάσῃ ἀπὸ τὸν πρωθυπουργὸν τῆς Ἀγγλίας τὴν κραυγὴν τοῦ θριάμβου, τὴν ὁποίαν εἶχε τέλος νὰ ἀναγγεῖλῃ ὡς καλὴν εἴδησιν. Ἐδῶκα λοιπὸν ἀμέσως τὴν διαταγὴν τῆς ἐπιθέσεως, διότι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ συμπεριφέρεται τις κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπέναντι τοῦ Ράιχ. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ζητῇ ἓνας ἐπὶ ἔτη φιλίαν καὶ δὲν δύναται νὰ ὑπογράψῃ μίαν συνθήκην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὁ ἓνας ἐκ τῶν συμβαλλομένων ἔχει ὅλα τὰ πλεονεκτήματα, καὶ κατόπιν ὅχι μόνον νὰ καταγγέλλῃ τὴν συνθήκην αὐτὴν ἐντὸς μιᾶς νυκτός, ἀλλὰ νὰ προσβάλλῃ καὶ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Ράιχ, νὰ ἀπειλῇ τὸν στρατιωτικὸν ἀκόλουθον, νὰ τραυματίσῃ τὸν βοηθὸν του, νὰ κακομεταχειρίζεται πολλοὺς Γερμανοὺς τῆς ἐθνικῆς ομάδος, νὰ κατεδαφίσῃ γραφεῖα, σχολεῖα, αἰθούσας ἐκθέσεων καὶ νὰ καταστρέφῃ οἰκίας Γερμανῶν ἐθνικῆς ομάδος, καταδιώκων τέλος καὶ φονεύων, ἔξω παντὸς νόμου, τοὺς Γερμανοὺς ἐν γένει τῆς ἐθνικῆς ομάδος. Μάρτυς μού ὁ Θεὸς ὅτι ἠθέλησα τὴν εἰρήνην, ἀλλ' ὁ Χάλιφαξ δηλοῖ εἰρωνικῶς ὅτι τὰ ἤξευραν ὅλα αὐτὰ πολὺ καλά, καὶ ὅτι ἀκριβῶς διὰ τοῦτο μᾶς ἐξηνάγαζον νὰ πολεμήσωμεν, ὡς ἐὰν τοῦτο νὰ ἦτο ἓνας εἰδικὸς θρίαμβος τῆς τέχνης τοῦ κυβερνᾶν ἀπὸ μέρους τῆς Μ. Βρετανίας. Τότε, ἀπέναντι μιᾶς τοιαύτης μοχθηρίας, δὲν δύναμαι νὰ πράξω ἄλλο παρὰ νὰ ἀναλάβω νὰ προστατεύσω τὰ συμφέροντα τοῦ Ράιχ μὲ τὰ μέσα τὰ ὁποῖα, δόξα τῷ Θεῷ, εὐρίσκονται εἰς τὴν διάθεσίν μας. Ἡδυνάμην νὰ λάβω τὴν ἀπόφασιν ταύτην κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τόσῳ μᾶλλον ἡσυχώτερος καθ' ὅσον ἐγνώριζα ὅτι ἐνηργουν ἐκ συμφώνου: α) Μὲ τὴν Βουλγαρίαν, τῆς ὁποίας τὸ πνεῦμα καὶ ἡ στάσις εἶχον παραμείνει ἀδιαπίστως πιστὰ εἰς τὸ Γερμανικὸν Ράιχ καὶ β) Μὲ τὴν Οὐγγαρίαν, ἡ ὁποία εἶχεν ἐπίσης ἀγανακτήσει, καὶ δικαίως. Οἱ δύο παλαιοὶ μας σύμμαχοι τοῦ Μεγάλου πολέμου ἀντελήφθησαν τὴν πρᾶξιν αὐτὴν ὡς πρόκλησιν ἀπὸ ἓνα κράτος τὸ ὁποῖον εἶχεν ἤδη φέρει τὴν Εὐρώπην εἰς θέσιν νὰ διέλθῃ μίαν φορὰν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου καὶ τὸ ὁποῖον συνεπῶς ἔφερεν εἰς τὴν συνείδησίν του τὸ βάρος τῆς ἀπιστεύτως μεγάλης δυστυχίας διὰ τὴν Γερμανίαν, τὴν Οὐγγαρίαν καὶ τὴν Βουλγαρίαν.

ΔΙΑΤΑΓΗ ΠΕΡΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Αἱ γενικαὶ διαταγαί, αἱ δοθεῖσαι παρ' ἐμοῦ διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τὴν 27 Μαρτίου διὰ τῆς Ἀνωτάτης Διοικήσεως τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, ἔθεσαν τὸν στρατὸν καὶ τὴν ἀεροπορίαν ἐνώπιον ἑνὸς ἐκ τῶν βαρύτερων ἔργων. Ἐδέησε πράγματι νὰ γίνῃ ἐκ τοῦ προχείρου μία νέα μεγάλη συγκέντρωσις δυνάμεων, ἡ ὁποία θὰ προσετίθετο εἰς ἄλλας, ἐδέησε νὰ ὁργανωθοῦν ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ἡμέραν μετακινήσεις σχηματισμῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἤδη φθάσει ἐπὶ τόπου, νὰ ἐξασφαλισθῇ ὁ ἀνεφοδιασμὸς εἰς ὕλικόν, νὰ ἐγκατασταθῇ

ἡ ἀεροπορία εἰς πολλὰ ἐκ τοῦ προχείρου ἐν μέρει διαρρυθμισθέντα ἀεροδρόμια, πᾶν τὸ ὅποιον δὲν θὰ ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ ἐξετελεῖτο δυσκόλως, χωρὶς τὴν συνδρομὴν τῆς πλήρους κατανοήσεως ἀπὸ μέρους τῆς Οὐγγαρίας καὶ χωρὶς τὴν ἰδιαιτέρως νομιμόφρονα στάσιν τῆς Ρουμανίας. Οὕτω αἱ διαταγαὶ ἐξετελέσθησαν ἐντὸς τῆς συντομωτέρας προθεσμίας, ἡ ὁποία προβλεπέτο. Ἡ ἐπίθεσις εἶχεν ὁρισθῇ παρ' ἐμοῦ καὶ ἀπεφασίσθῃ νὰ ἀρχίσῃ τὴν 6 Ἀπριλίου. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ ὁμὰς τῶν στρατευμάτων τοῦ νότου, ἡ εὐρισκομένη ἐν Βουλγαρίᾳ, ἦτο ἐτοιμὴ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐπίθεσιν. Αἱ ἄλλαι στρατιαὶ θὰ παρετάσσοντο εὐθὺς ὡς θὰ ἐτερομάτιζον τὰς ἀπαραιτήτους προπαρασκευάς. Αἱ ἡμερομηνίαι καθ' ὅσας αἱ στρατιαὶ αὗται θὰ ἤρχιζον τὰς ἐπιχειρήσεις εἶχον προβλεφθῇ διὰ τὴν 8, 10 καὶ 11 Ἀπριλίου.

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΟΝ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΝ
ΚΑΙ Η ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ ΤΟΥ

Τὸ γενικὸν σχέδιον τῶν ἐπιχειρήσεων ἦτο τὸ ἑξῆς: α) Μία στρατιὰ προερχομένη ἐκ Βουλγαρίας θὰ προήλυνεν ἐναντίον τῆς ἑλληνικῆς Θράκης, μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Τὸ βάρος τῆς ἐνεργείας ταύτης θὰ τὸ ὑπεστήριζε κυρίως ἡ δεξιὰ πτέρυξ, ἡ ὁποία, παρατάσσουσα τὰς μεραρχίας τῶν κυνηγῶν Ἀλπίνων καὶ μίαν τεθωρακισμένην μεραρχίαν, θὰ ἐπέφερε ρῆγμα πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην. β) Δευτέρα στρατιὰ θὰ προήλυνε μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὰ Σκόπια, ἔχουσα ὡς ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ ἀποκαταστήσῃ ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον σύνδεσμον μετὰ τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ εὐρισκομένων ἰταλικῶν δυνάμεων. Αἱ δύο αὗται ἐπιχειρήσεις ἔδει νὰ ἀρχίσουν τὴν 6ην Ἀπριλίου. γ) Ἡ νέα ἐπιχειρήσις, ἡ ὁποία θὰ ἤρχιζε τὴν 8ην τοῦ μηνός, θὰ ἐπραγματοποιεῖ τὴν προέλασιν τῆς στρατιάς ἡ ὁποία προήρχετο ἐκ Βουλγαρίας, μὲ γενικὴν κατεύθυνσιν πρὸς τὴν Νίσαν, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ φθάσῃ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Βελιγραδίου. Ταυτοχρόνως καὶ ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν ἐν σῶμα στρατοῦ γερμανικὸν θὰ κατελάμβανε τὸ διαμέρισμα τὴν 10ην τοῦ μηνός καὶ θὰ ἐφθάνεν οὕτω ἀπὸ βορρᾶ εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ Βελιγραδίου. δ) Τὴν 11ην τοῦ μηνός μία στρατιὰ, συγκεντρωμένη εἰς Καρινθίαν καὶ εἰς Στυρίαν καθὼς καὶ εἰς τὴν δυτικὴν Οὐγγαρίαν, ἔδει νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐπίθεσιν μὲ γενικὴν κατεύθυνσιν πρὸς τὸ Ζάγκρεμπ - Σεράγεβο καὶ Βελιγράδιον. Ἐν σχέσει μὲ τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας εἶχον γίνεαι ἐλεύθεραι συμφωνίαι μὲ τοὺς συμμάχους μας Ἱταλοὺς καὶ Οὐγγροὺς. Αἱ ἔνοπλοι ἰταλικάι δυνάμεις ἐπρωτίθεντο νὰ προελάσουν μὲ γενικὴν κατεύθυνσιν ἀπὸ τὴν Ἀλβανίαν κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς, ἐκκινουσαι ἀπὸ τὸ μέτωπον, τὸ ὅποιον ἐκράτουν εἰς τὰς Ἰουλιανὰς Ἀλπεῖς, διὰ νὰ δώσουν χεῖρα, ὁδεύουσαι ἐξ Ἀλβανίας

διὰ τῆς Σκόδρας, εἰς τοὺς ὡς ἄνω σχηματισμοὺς καὶ διὰ νὰ εἰσχωρήσουν εἰς τὰς νοτιοσλαβικὰς θέσεις τῆς νοτιοσλαβοαλβανικῆς μεθορίου εἰς τὸ ὕψος τῶν Σκοπίων, ὅπως ἀποκαταστήσουν οὕτω ἐπαφὴν μὲ τὸν γερμανικὸν στρατὸν τὸν προελαύνοντα εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην, νὰ διασπᾶσιν αὐτὸ τοῦτο τὸ ἑλληνικὸν μέτωπον εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ νὰ ἀπωθήσουν, ἂν ἦτο δυνατόν, τοὺς Ἕλληνας πρὸς τὴν θάλασσαν διὰ κυκλωτικῷ ἐλιγμοῦ. Ἐν σχέσει μὲ τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας εἶχε προβλεφθῇ ὅτι αἱ Δαλματικαὶ νῆσοι καὶ αἱ Ἰόνιοι θὰ κατελαμβάνοντο, καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἑρείσματα. Αἱ δύο ἀεροπορίαι θὰ συνεφώνουν ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας τῆς συνεργασίας τῶν.

Αἱ γερμανικαὶ στρατιαί, αἱ παραταχθεῖσαι πρὸς δρᾶσιν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἑλλάδα, ἐτέλουν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ στρατάρχου φὸν Λίστ καὶ εἶχον ἤδη παράσχει ἀποδείξεις τοῦ ἀξιοσημειώτου τρόπου μὲ τὸν ὅποιον διεξήγαγον τὰς προηγηθείσας ἐκστρατείας. Αἱ δυνάμεις αἱ προελαύνουσιν κατὰ τῆς Νοτιοσλαβίας μὲ ἀφετηρίαν ἀπὸ τὰ νοτιοδυτικὰ τοῦ Ράιχ καὶ τῆς Οὐγγαρίας ἐτέλουν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ στρατηγοῦ φὸν Κλάϊσε. Αἱ λοιπαὶ στρατιαὶ καὶ τὰ τάγματα εὐφόδου, τὰ δρῶντα ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀρχιστρατήγου φὸν Μπράουνχιτς καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου στρατηγοῦ Χάλδεο, ἐξηνάγκασαν τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν τῆς Θράκης νὰ παραδοθῇ. Μετὰ 5 μόλις ἡμέρας ἐγένετο ἐπαφὴ μὲ τὰς ἰταλικὰς δυνάμεις τὰς προελαυνούσας ἐξ Ἀλβανίας, κατελαμβάνετο στερεῶς ἡ Θεσσαλονίκη, ἐξηναγκάζετο μετὰ 12 ἡμέρας νὰ παραδοθῇ ἡ Σερβία. Οὕτω ἐδημιουργήθησαν αἱ γενικαὶ συνθήκαι αἱ ὁποῖαι ἐπέτρεψαν τὴν τόσον σκληρὰν ὅσον καὶ ἐνδοξὴν ἐξόρμησιν πρὸς τὰς Ἀθήνας διὰ Λαρίσης. Ἡ ἐπιχείρησις αὕτη ἐπεστέφθη μὲ τὴν κατάληψιν τῆς Πελοποννήσου καὶ πολλῶν ἑλληνικῶν νήσων. Ἡ Ἀνωτάτη Διοίκησις τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, τῆς ὁποίας οἱ ἀρχηγοί, στρατάρχης Κάιτελ καὶ στρατηγὸς Λάουτερ, διευθύνουν ὡς πάντοτε τὰς ἐπιχειρήσεις κατὰ ἀξιοσημειώτον τρόπον, θὰ ἐκθέσῃ ἐν λεπτομερείᾳ τὰ πραγματικῶς ἱστορικὰ κατορθώματα τὰ ἐπιτελεσθέντα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκστρατείας ταύτης. Ἡ ἀεροπορία, ὑπὸ τὴν προσωπικὴν διοίκησιν τοῦ στρατάρχου τῆς ἀεροπορίας καὶ τοῦ στρατηγοῦ Γέχονεκ, ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τῆς Ἀεροπορίας, κατενεμήθη εἰς δύο μεγάλας ομάδας, διοικουμένας ἀπὸ τὸν στρατηγὸν Λόεο καὶ τὸν στρατηγὸν φὸν Ριχτόφεν. Ἀντικειμενικὸς σκοπὸς ἦτο: α') Νὰ ἐκμηδενισθῇ ἡ ἐχθρικὴ ἀεροπορία καὶ νὰ καταστραφῇ ἡ ἐσωτερικὴ αὐτῆς συνοχή. β') Νὰ γίνῃ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Βελιγραδίου, κέντρου τῶν συνωμοτῶν, νὰ πληγοῦν ὅλοι οἱ ἄξιοι λόγον στρατιωτικοὶ στόχοι καὶ νὰ ἀρθῇ οὕτω ἐκ τοῦ μέσου εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πᾶς στρατιωτικὸς παράγων. γ') Ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῶν ἐπιχει-

ρήσεων της αεροπορίας ήτο να βοηθήση πανταχοῦ τὰ μαχόμενα γερμανικά στρατεύματα, επιτιθεμένη ενεργῶς, ἀμυνομένη κατὰ τῶν αεροπλάνων, συντρίβουσα τὴν ἀντίστασιν τοῦ ἐχθροῦ, καθιστῶσα δυσχερεστέραν τὴν φυγὴν του καὶ ἐμποδίζουσα αὐτόν, εἰ δυνατόν, νὰ ἐπανεπιβιβασθῇ τῶν ἀτμοπλοίων. Ἔργον της ἐπίσης ήτο νὰ ὑποστηρίξη κατὰ τρόπον ἀποτελεσματικὸν τὴν δρᾶσιν τῶν στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων τῶν μεταφερομένων δι' αεροπλάνων καὶ τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν, καθὼς καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀποστολὴν τοῦ στρατοῦ.

ΟΙ ΓΕΡΜΑΝΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν ὁ γερμανικὸς στρατὸς ὑπερέβη προάγματι πᾶν προηγούμενον. Ἡ ἐξόρμησις αὐτὴ πρὸς τὴν νίκην κατέπνιξε τὴν πολεμικὴν ἐστίαν ἐντὸς δύο κρατῶν εἰς χρονικὸν διάστημα μόλις τριῶν ἑβδομαδῶν. Ἀντιλαμβανόμεθα πλήρως ὅτι μέγα μέρος τῶν ἐπιτυχιῶν αὐτῶν δέον νὰ ἀποδοθῇ εἰς τοὺς συμμάχους μας καὶ ὅτι ὅχι μόνον ὁ ἀγὼν, τὸν ὁποῖον ἡ Ἰταλία ἐξηκολούθησεν ἐπὶ 6 μῆνας κατὰ τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὰς δυσχερεστέρας συνθήκας, συνεκράτησε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν σχηματισμῶν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸν εἶχεν ἐξασθενήσει μέχρι τοιοῦτου σημείου, ὥστε ἡ ἥττα του εἶχεν ἀποβῇ ἀναπόφευκτος. Ὁ οὐγγρικός στρατός, ἐπίσης, ἔδωκε νέα δείγματα τῆς δόξης τῶν παλαιῶν του ὅπλων. Κατέλαβε τὴν Πάτσκα καὶ διέβη τὸν Σαῦον μὲ μηχανοκινήτους σχηματισμούς. Ἡ ἱστορικὴ δικαιοσύνη μοὶ ἐπιβάλλει νὰ διαπιστώσω ὅτι μετὰ τῶν ἐχθρῶν οἱ ὁποῖοι εὗρισκοντο πρὸ ἡμῶν ὁ Ἕλληνας στρατιώτης πρὸ πάντων ἐπολέμησε μὲ τὸ μεγαλύτερον θάρρος. Παρεδόθη μόνον ὅταν ἡ ἐξακολούθησις τῆς ἀντιστάσεως δὲν ἦτο πλέον δυνατὴ καὶ δὲν εἶχε πλέον κανένα λόγον.

ΟΙ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΤΣΩΡΤΣΙΑ

Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ὁμιλήσω διὰ τὸν ἐχθρὸν ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ αἰτία ἡ ὁποία ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν τοῦ ἀγῶνος τούτου. Κρίνω ἀνάξιον δι' ἓνα Γερμανὸν καὶ δι' ἓνα στρατιώτην νὰ περιφρονῇ ποτὲ ἓνα ἐχθρὸν γενναῖον καὶ θαρραλέον.

Ἀλλὰ μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀπαραίτητον νὰ εἶπω τὴν ἀλήθειαν ἐν σχέσει μὲ τοὺς φαισφαρονισμοὺς ἐνὸς ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος εἶναι ὡς στρατιώτης ἓνας ἄθλιος πολιτικός καὶ ὡς πολιτικός ἓξ ἴσου ἄθλιος στρατιώτης. Ὁ κ. Τσῶρτσιλ, ὁ ὁποῖος ἤρchiσε τὸν ἀγῶνα αὐτόν, προσπαθεῖ, ἀπαράλλακτα ὅπως εἰς τὴν Νορβηγίαν ἢ εἰς τὴν Δουνκέρκην, νὰ φλυαρῇ καὶ νὰ λέγῃ ὅτι θὰ εἶναι ἴσως δυνατόν, ἀργὰ ἢ γρήγορα, νὰ μεταβληθῇ μία πραγματικότης εἰς ψευδῆ ἐπιτυχίαν. Δὲν εὗρίσκω ὅτι τοῦτο συμβιβάζεται μὲ τὴν τιμὴν, ἀλλὰ τὸ ἐννοῶ τέλος δι' ἓνα τοιοῦτον ἄνθρωπον. Ἄν ποτὲ ἓνας ἄλλος

πολιτικὸς εἶχεν ὑποστῇ τόσας ἥττας καὶ ὡς στρατιώτης τόσας καταστροφάς, δὲν θὰ ἔμενεν οὔτε 6 μῆνας ὑπουργός, ἐκτὸς μόνον διὰ τὰς ιδιότητας αἱ ὁποῖαι διακρίνουν τὸν κ. Τσῶρτσιλ, τὰς ιδιότητας πρὸ πάντων τοῦ νὰ ψεύδεται, ἀποφεύγων νὰ στρέψῃ τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐπιζητῶν νὰ διαστρέψῃ τὴν ἀλήθειαν κατὰ τρόπον ὥστε νὰ θέλῃ νὰ παραστήσῃ τὰς τρομερωτέρας ἥττας ὡς ἐνδόξους μάλιστα νίκας. Ὁ Τσῶρτσιλ δηλοῖ μετὰ θρασυτήτος καὶ ἀδιακρισίας ὅτι ὁ πόλεμος αὐτὸς μᾶς ἐστοίχισε 75.000 νεκρούς, διπλασίους δηλαδὴ τῆς ἐκστρατείας εἰς τὴν Δύσιν. Θὰ σᾶς ἀπαριθμῶσω τώρα τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐκστρατείας αὐτῆς μὲ συνοπτικούς ἀριθμούς.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΙ

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐπιχειρήσεων ἐν Νοτιοσλαβίᾳ, μὴ λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν στρατιωτῶν τῆς γερμανικῆς ἐθνικῆς ομάδος καθὼς καὶ τῶν Κροατῶν καὶ Μακεδόνων, οἱ ὁποῖοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀφένθησαν ἀμέσως ἐλεύθεροι, συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι καὶ αὐτῶς Σέρβοι 6.298 ἀξιωματικοὶ καὶ 337.864 ἄνδρες. Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι εἶναι πρόχειροι. Ὁ ἀριθμὸς τῶν αἰχμαλώτων Ἑλλήνων 8.000 ἀξιωματικῶν καὶ 210.000 στρατιωτῶν δὲν δύναται νὰ κριθῇ καὶ ἐκτιμηθῇ μὲ τὸ ἴδιον μέτρον, δεδομένου ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ μακεδονικοῦ καὶ ἡπειρωτικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος περιεκυκλώθη καὶ ὑπεχρεώθη νὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα συνεπείᾳ τῶν γερμανοϊταλικῶν ἐπιχειρήσεων. Οὕτω οἱ αἰχμάλωτοι Ἕλληες ἀπελύθησαν καὶ θὰ ἀπολυθῶν ἀμέσως, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἡρωικῆς στάσεως τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἀγγλῶν αἰχμαλώτων, Νεοζηλανθῶν καὶ Αὐστραλιανῶν ἀνέρχεται εἰς 9.000 ἀξιωματικούς καὶ στρατιώτας.

ΤΑ ΛΑΦΥΡΑ ΠΟΛΕΜΟΥ

Τὰ λάφυρα πολέμου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκτιμηθῶν. Οὐδὲ κατὰ προσέγγισιν πρὸς τὸ παρόν. Τὰ περιελθόντα εἰς Γερμανίαν λάφυρα, ὡς κυριευθέντα συνεπείᾳ τῶν ἐπιτυχιῶν τὰς ὁποίας κατήγαγον τὰ γερμανικά ὅπλα, φθάνουν ἐκ πρώτης ὄψεως, κατὰ τοὺς ἀριθμοὺς οἱ ὁποῖοι εἶναι πρόχειροι τώρα, εἰς τὰς ἐξῆς ἀναλογίας: Ἐκυριεύθησαν δηλαδὴ ἄνω τοῦ ἡμίσεος ἑκατομμυρίου τυφεκίων, ἄνω τῶν 1000 πυροβόλων, πολλὰ χιλιάδες πολυβόλων, ἀντιαεροπορικῶν πυροβόλων καὶ ὀβιδοβόλων, πολλὰ ὀχήματα καὶ μεγάλα ποσότητες πυρομαχικῶν καὶ στρατιωτικῶν εἰδῶν. Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα ἐπέτευχθησαν ὑπὸ τῶν ἐξῆς γερμανικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι εἶχον ὀρισθῇ ἐν συνόλῳ διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις πρὸς τὰς νοτιοανατολικὰς: 31 πλήρων μεραρχιῶν καὶ 2 ἡμιμεραρχιῶν. Ἡ συγκέντρωσις αὐτῶν

προητοιμάσθη εντός 7 ημερών. Ἐκ τῶν ἐν λόγῳ δυνάμεων ἐπενέβησαν ἐνεργῶς εἰς τὰς μάχας 11 μεραρχίαι πεζικοῦ καὶ Ἀλπινῶν κυνηγῶν, 6 μεραρχίαι θωρακισμέναι, 3 πλήρεις μηχανοκίνητοι μεραρχίαι τακτικοῦ στρατοῦ καὶ ταγμάτων ἐφόδου καθὼς καὶ 2 μηχανοκίνητοι ἡμιμεραρχίαι. Εἰς τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν Ἀγγλων, Νεοζηλανδῶν καὶ Αὐστραλῶν δὲν μετέσχον, οὐσιαστικῶς, παρὰ 2 θωρακισμένα μεραρχίαι, 1 μεραρχία ὀρεινῆς δράσεως καὶ ἡ σωματοφυλακή.

ΕΛΑΧΙΣΤΑΙ ΑΠΩΛΕΙΑΙ

Αἱ ἀπώλειαι τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ καὶ τῆς γερμανικῆς ἀεροπορίας, καθὼς καὶ τῶν ὁρμάτων ἐφόδου, εἰς τὴν ἐκστρατείαν αὐτὴν εἶναι αἱ ἐλαχιστότεραι τῶν ὧσιν ὑπέστημεν μέχρι τοῦδε. Αἱ ἐνοπλοὶ γερμανικαὶ δυνάμεις ἀπώλεσαν εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν ἐναντίον τῆς Νοτιοσλαβίας, τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀντιστοίχως ἐναντίον τῆς Μεγάλης Βρεταννίας ἐν Ἑλλάδι ἐκ τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ταγμάτων ἐφόδου 57 ἀξιωματικούς καὶ 142 ὑπαξιωματικούς καὶ ἄνδρας νεκρούς, 181 ἀξιωματικούς καὶ 3.571 ὑπαξιωματικούς καὶ ἄνδρας τραυματίας, 15 ἀξιωματικούς καὶ 372 ὑπαξιωματικούς καὶ ἄνδρας ἐξαφανισθέντας. Ἐκ τοῦ ἀεροπορικοῦ ὅπλου ἐφρονεύθησαν 1 ἀξιωματικὸς καὶ 42 ὑπαξιωματικοὶ καὶ ἄνδρες καὶ ἀγνοεῖται ἡ τύχη 35 ἀξιωματικῶν καὶ 104 ὑπαξιωματικῶν καὶ ἀνδρῶν. Τὸ ἱστορικὸν αὐτὸ καὶ πράγματι ἀποφασιστικὸν ἀποτέλεσμα ἐπετεύχθη μὲ τόσον ὀλίγας θυσίας, ὅταν λάβῃ τις ὑπ' ὅψιν ὅτι ταντοχρόνως αἱ δύο σύμμαχοι Δυνάμεις τοῦ ἄξονος ἐδέχθησαν νὰ ἐκμηδενίσουν ἐπίσης εἰς τὴν Ἀφρικὴν τοῦ βορρᾶ ἐντὸς ὀλίγων ἐβδομάδων τὴν δῆθεν ἐπιτυχίαν τῶν ἐκεῖ βρεταννικῶν δυνάμεων. Διότι δὲν δυνάμεθα νὰ χωρίσωμεν τὰς ἐνεργείας αὐτὰς εἰς τὰ Βαλκάνια ἀπὸ τὰς ἐνεργείας τοῦ ἀφρικανικοῦ σώματος ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ στρατηγοῦ Ρόμελ καὶ τῶν ἰταλικῶν δυνάμεων εἰς τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν Κυρηναϊκὴν. Εἰς ἐκ τῶν μᾶλλον ἐρασιτεχνῶν (ντιλεϊάντε) στρατηγῶν ἔχασε διὰ μιᾶς δύο θέατρα πολέμου. Τὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος εἰς πᾶσαν ἄλλην χώραν θὰ ἐκαλεῖτο νὰ λογοδοτήσῃ ἐνώπιον τοῦ στρατοδικείου, ἐξικολουθεῖ νὰ θανατῶνται ὡς πρωθυπουργὸς εἰς τὴν χώραν αὐτήν, εἶναι ἀπόδειξις τῆς αἰωνίας τυφλώσεως μὲ τὴν ὁποίαν οἱ θεοὶ τιμωροῦν ἐκείνους τοὺς ὁποίους θέλουν νὰ ξεουθενώσουν.

Αἱ συνέπειαι τῆς ἐκστρατείας αὐτῆς εἶναι ἐξαιρετικά, δεδομένου ὅτι ἡ δυνατότης, ὡς ἀπέδειξαν τὰ γεγονότα, διὰ μίαν μικρὰν σπεῖραν συνωμοτῶν ἱκανὴν νὰ δημιουργήσῃ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὸ Βελιγράδιον μίαν ἐστίαν πυρκαϊᾶς, διὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃ ἀλλότρια συμφέροντα, ἀπειλεῖ κίνδυνον. Ὁ κίνδυνος οὗτος παρεμερίσθη ὁριστικῶς τοῦ λοιποῦ καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ μίαν ὕφεσιν, δι' ὅλην τὴν Εὐρώπην.

Ἡ σημαντικὴ ὁδὸς ἐπικοινωνίας, ὅπως εἶναι ὁ Δούναβις, εὐρίσκειται οὕτω προστατευομένη διὰ παντὸς ἀπὸ νέας πράξεις σαμποτάζ. Ἡ ναυσιπλοία ἀποκατεστάθη πλήρως ἀπὸ τοῦδε. Τὸ Γερμανικὸν Ράιχ, ἐξαιρέσει μετρίας διορθώσεως τῶν συνόρων τῆς Θράκης, τῶν παραβασθέντων διὰ τῆς ἐκβάσεως τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, δὲν ἔχει ἰδιαίτερα ἐδαφικὰ συμφέροντα εἰς τὰς περιοχὰς ταύτας. Ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως δὲν ἐνδιαφερόμεθα παρὰ νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν εἰρήνην εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην. Οἰκονομικῶς προτιθέμεθα νὰ ἀποκαταστήσωμεν μίαν τάξιν πραγμάτων ἐγγυωμένην τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς πρὸς ὄφελος ὅλων καὶ τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν.

ΕΔΑΦΙΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΑΙ

Ἄλλ' ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς δικαιοσύνης πρόκειται νὰ συντελεσθοῦν ταῦτα, λαμβανομένων ὑπ' ὅψιν ἐπίσης καὶ τῶν συμφερόντων τῶν βασιζομένων ἐπὶ δεδομένων ἐθνογραφικῆς τάξεως, ἱστορικῆς, ἀκόμη δὲ καὶ οἰκονομικῆς. Ἡ Γερμανία θὰ εἶναι ἐνδιαφερόμενος μόνον παρατηρητῆς εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν ἐξέλιξιν αὐτήν. Εἴμεθα εὐχαριστῆμένοι, διότι διαπιστώνομεν ὅτι οἱ σύμμαχοί μας θὰ δυνηθοῦν νὰ ἱκανοποιήσουν τὰς δικαίας ἐθνικὰς καὶ πολιτικὰς φιλοδοξίας. Εἴμεθα ἱκανοποιημένοι, διότι ἰδρύεται ἐν ἀνεξάρτητον κροατικὸν κράτος, μὲ τὸ ὁποῖον ἐλπίζομεν νὰ συνεργασθῶμεν ἐν πνεύματι φιλίας καὶ ἐμπιστοσύνης εἰς τὸ μέλλον. Εἰς τὴν σφαῖραν ἰδίως τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων μία τοιαύτη συνεργασία θὰ παρῇ πλεονεκτήματα δι' ἁμφοτέρας τὰς χώρας. Εἴμεθα εὐτυχεῖς, διότι ὁ οὐγγρικός λαὸς ἔκαμεν ἐν ἀκόμῃ βῆμα πρὸς τὴν ἀναθεώρησιν τῶν ἀδικῶν συνθηκῶν εἰρήνης, αἱ ὁποῖαι τῷ ἐπεβλήθησαν. Εἴμεθα πρὸ πάντων συγκινημένοι, διότι ἡ ἀδικία ἡ προσγενομένη εἰς τὴν Βουλγαρίαν κατέστη δυνατόν νὰ ἐπανορθωθῇ, διότι ἐὰν ὁ γερμανικὸς λαὸς κατέστησεν δυνατόν τὴν ἀναθεώρησιν αὐτὴν διὰ τῶν ὅπλων του, πιστεύομεν ὅτι ἐξωφλήσαμεν οὕτω ἐν ἱστορικῶν καὶ ἠθικῶν χορᾶς πρὸς τοὺς πιστοὺς μας ἐν ὅλοις ἀδελφοῦς τοῦ Μεγάλου πολέμου. Ἄλλ' ἡ σύμμαχος μας Ἰταλία ἂς λάβῃ ἀπὸ ἐδαφικῆς καὶ πολιτικῆς ἀπόψεως τὴν ἐπίδρασιν εἰς τὸν ζωτικὸν χώρον ὁ ὁποῖος ἐμπίπτει εἰς τὴν δικαιοδοσίαν της μόνον. Δύναμαι νὰ εἰπῶ ὅτι τὸ ἀξίζει, λαμβανομένης ὑπ' ὅψιν τῆς βαρείας συμβολῆς εἰς αἷμα, τὸ ὁποῖον ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους διὰ τὸ μέλλον τοῦ ἄξονος.

ΣΥΜΠΑΘΕΙΑ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ

Τρέφομεν εὐλικρινῇ συμπάθειαν διὰ τὸν πτωχὸν ἑλληνικὸν λαόν, ὁ ὁποῖος ἡττήθη. Εἶναι τὸ θῦμα τοῦ Βασιλέως του καὶ μιᾶς εὐαρίδμου κλίμας ἰδυόντων. Ἐπολέμησεν ἐν τούτοις τόσον γενναίως, ὥστε

και οι πολέμιοι του αυτοι δεν δύνανται να τῷ ἀρνηθοῦν την ἐκτίμησιν των. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν σερβικὸν λαόν, θὰ τὸν ἐξαγάγῃ ἴσως μίαν ἡμέραν ἀπὸ τὴν καταστροφὴν, τὴν ὁποίαν ὑφίσταται, τὸ μάθημα τὸ ὁποῖον τῷ ἐπεβλήθη, διὰ τὰ μάθη διὰ οἱ κινηματῖαι ἀξιωματικοὶ εἶναι δυστύχημα καὶ διὰ τὴν χώραν ἐκείνην. Ἀπὸ μέρους των ὅλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι εἶχον τὸ δυστύχημα νὰ δοκιμασθοῦν ὑπὸ των γεγονότων, δὲν θὰ λη-μοιήσουν ἴσως τόσον ταχέως πλὴν τὸν τρόπον, τὸν τόσον εὐγενῆ, μετὰ τὸν ὁποῖον εἶχον τὴν τιμὴν νὰ θυσιασθοῦν, ἀκολουθοῦντες τὴν αὐτὴν ὠραίαν ἀρχὴν ὅτι ὁ κόσμος πληρῶνει τὴν ἀγνωμοσύνην».

Ο ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ

Ὁ Φύρερ ἐπέστησε κατόπιν τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ ἐπαίνου, τὸν ὁποῖον ἀξίζει ἡ πατρίς, ἡ ὁποία διὰ τῆς ἀφωσιωμένης ἐργασίας τοῦ λαοῦ της ἐνίσχυσε τοὺς στρατιώτας της φεισθεῖσα τοῦ αἵματος αὐτῶν. «Ὁ γερμανικὸς λαός — ἐξηκολούθησεν ὁ Φύρερ — δὲν θὰ ζήσῃ πλέον ἄλλο ἔτος 1918, ἀλλὰ τὸυναντίον θὰ ἀνυψωθῇ εἰς ἓνα μεγαλύτερον βαθμὸν πραγματοποιήσεως των ἰδεωδῶν του εἰς ὅλας τὰς σφαῖρας τῆς ἐθνικῆς ἀντιστάσεως. Θὰ ταχθῇ μετὰ τοῦ μεγαλύτερου πάντοτε φανατισμοῦ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, τὴν ὁποίαν οὔτε ὁ χρόνος οὔτε ἡ ἰσχὺς των ὅπλων θὰ δυνηθοῦν ποτε νὰ κόμψουν καὶ ἀκόμη ὀλιγώτερον νὰ τὴν συντρίβουν. Θὰ διατηρήσῃ διὰ τοῦτο τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἐνόπλου δυνάμεώς του καὶ δὲν θὰ ἐπιτρεψῇ ἐπὶ οὐδενὶ λόγῳ, ὥστε τὰ ὠφελήματα νὰ κτηθέντα εἰς τὴν σφαῖραν αὐτὴν νὰ ἐλαττωθοῦν. Ἐὰν ὁ Γερμανὸς στρατιώτης κατέχει ἤδη τὸ καλύτερον ὅπλον τοῦ κόσμου, κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο καὶ κατὰ τὸ προσεχές θὰ ἔχῃ ἀκόμη καλύτερον ὅπλον. Εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ προσαρμόσωμεν τὰς δυνάμεις ὅλου τοῦ ἔθνους εἰς τὰς μεθόδους των τρομερωτέρων ἐξοπλισμῶν τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου. Σᾶς διαβεβαίω ὅτι προβλέπω πρὸς τὸ μέλλον μετὰ πλήρους ἀταραξίας καὶ μετὰ τῆς μεγαλυτέρας ἐμπιστοσύνης.

Τὸ Γερμανικὸν Ράιχ καὶ οἱ σύμμαχοί του ἀντιπροσωπεύουν ἀπὸ στρατιωτικῆς, οἰκονομικῆς καὶ πρὸ πάντων ἠθικῆς ἀπόψεως δυνάμιν ὑπεριέραν ἀπὸ τὴν δυνάμιν παντὸς συνασπισμοῦ τὸν ὁποῖον δύνανται νὰ συλλάβῃ ὁ νοῦς τοῦ κόσμου. Ὁ γερμανικὸς στρατὸς θὰ εἶναι πάντοτε ἔτοιμος νὰ εἰσέλθῃ εἰς δράσιν πανταχοῦ ὅπου θὰ ὑπάρξῃ ἀνάγκη. Ὁ γερμανικὸς λαὸς γνωρίζει ὅτι ὁ πόλεμος τοῦ κόσμου αὐτοῦ δὲν εἶναι παρὰ συνέπεια τῆς ἀρπακτικότητος μερικῶν ὑποκινήτων τοῦ πολέμου, διεθνoῦς χαρακτῆρος, καὶ τοῦ μίσους των ἐβραϊκῶν δημοκρατιῶν. Δὲν μαχόμεθα σήμερον διὰ τὴν ἰδίαν ἡμῶν ὑπαρξιν μόνον, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἑνὸς κόσμου τελούντος ὑπὸ συνωμοσίαν, ἡ ὁποία ὑπέταξε διὰ τοῦ μᾶλλον ἀσυνειδήτου τρόπου

τὴν εὐτυχίαν των λαῶν καὶ των ἀνθρώπων εἰς τὸν σατανικὸν της ἐγωϊσμόν. Τὸ ἔτος 1941 θὰ ἀναγραφῇ εἰς τὴν ἱστορίαν ὡς τὸ μεγαλύτερον ἔτος τῆς ἀναγεννήσεώς μου. Ὅταν προσατενίζομεν τὸν παντοδύναμον Κύριον των τυχῶν θέλομεν νὰ εἴμεθα πρὸ παντὸς εὐγνώμονες, διότι κατέστησε δυνατόν νὰ πραγματοποιηθοῦν αἱ μεγάλαι αὐταὶ ἐπιτυχίαι μετὰ τόσον ὀλίγον αἷμα. Δὲν θὰ ἐγκαταλείψωμεν τὸν λαόν μας εἰς τὸ μέλλον. Θὰ πράξωμεν τὸ πᾶν κατὰ τὴν δυνάμιν μας διὰ νὰ μᾶς σέβωνται οἱ ἐχθροὶ μας. Εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς μανίας τοῦ χρυσοῦ, τῆς σπατάλης καὶ των ἰουδαιοκεφαλαιοκρατικῶν τάξεων τὸ λαϊκὸν ἐθνικοσοσιαλιστικὸν κράτος παρουσιάζεται ὡς χάλκινον μνημεῖον δικαιοσύνης κοινωνικῆς καὶ διαυγείας σκέψεως. Θὰ ἐπιζήσῃ ὄχι μόνον τοῦ σημερινοῦ πολέμου, ἀλλὰ καὶ χιλιετηρίδων ἀκόμη εἰς τὸ μέλλον.»

Ὁ λόγος τοῦ Φύρερ διεκόπητο συχνότατα ἀπὸ ἐπευφημίας καὶ ἐνθουσιώδεις ἐκδηλώσεις.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ κ. ΓΚΑΪΡΙΝΓΚ

Ὁ στρατάρχης Γκαΐρινγκ ἔλαβε κατόπιν τὸν λόγον καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς μεταξύ ἄλλων: «Φύρερ, μᾶς ἐκαλύψατε μετὰ ἐγκώμια καὶ εὐγνωμοσύνας ἡμᾶς τοὺς στρατιωτικούς ἀρχηγούς. Ἀναγνωρίζομεν ὅτι ὁ μεγαλύτερος ἔπαινος εἶναι καὶ παραμένει πάντοτε ὁ ἔπαινος εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ Φύρερ, τοῦ μεγάλου ἀρχηγέτου, κυρίου καὶ ὁδηγοῦ των στρατευμάτων του, ὁ ὁποῖος δεικνύει πρὸς αὐτὰ τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν νίκην. Γνωρίζομεν ὅτι μόνον ἡ νίκη θὰ μᾶς ἐπιστήσῃ εἰς τὸ μέλλον, διότι ἡ Ὑμετέρα διεύθυνσις των ἐπιχειρήσεων, ὁ ἠρωϊσμός των στρατευμάτων καὶ αἱ προσπάθειαι, ἡ διάθεσις καὶ ἡ πίστις τοῦ λαοῦ μας εἶναι ἡ χάλκινος καὶ γρανιτώδης βάσις ἐπὶ τῆς ὁποίας ἡ νίκη αὐτὴ θὰ μετατραπῇ εἰς τελικὴν νίκην.»

Η ΝΙΚΗ ΕΙΝΑΙ ΔΙΚΗ ΜΑΣ

Χτυπᾷ ἡ καμπάνα... Πόλεμος! Βοῦζει τὸ χωριό.
Περὶ φανες ὑψώνονται σημαῖες στὸν ἀέρα,
Σκύβουν λεβέντες καὶ φιλοῦν τὸ χέρι τὸ δεξιὸ
τῆς μάνας, τοῦ πατέρα.
Τὸ τρέμουλο ἀπ' τῆς φωνῆς νὰ κρῦψουν οἱ γονεῖς
μάταια πασχίζουν ὅταν λέν: «Παιδιά, μετὰ τὴν εὐχή μας!»
Κι αὐτοί, ἀποχαιρετώντας τους, ξεσποῦν σὲ μιὰ ἰαχή:
«Ἡ Νίκη εἶναι δική μας!»

ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ

Για τὴν ἐξασφάλιση τῆς εἰρήνης

Τοῦ Sir WILLIAM BEVERIDGE

(Ἀπ' τὸ Atlantic Monthly τοῦ Μπόστον)

ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ἀνοιξη πέρασα δυὸ μῆνες μὲ τὴ γυναῖκα μου στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες καὶ στὸν Καναδᾶ. Διατρέξαμε τὴν ἀχανῆ αὐτὴ ἡπειρο ἀπ' τὴν μιὰν ἄκρη στὴν ἄλλη, καὶ κάναμε διαλέξεις σὲ πολλῶν εἰδῶν συγκεντρώσεις. Πιστοποίησα, πὼς οἱ Ἀμερικανοὶ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ πολιτικὰ προβλήματα τοῦ πολέμου μὲ τὴν ἴδια ἔνταση κ' ἀδημονία ὅπως καὶ οἱ Ἀγγλοι. Παρατήρησα στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες φαινόμενα ἀνάλογα μὲ κείνα ποὺ συνέβησαν ἐδῶ, ὅταν ἡ ἐπιστράτευση βρισκόταν στὸ ἴδιο σημεῖο. Ὅσοι δὲν ἀνήκουν στοὺς κυβερνητικοὺς ὀργανισμοὺς παραπονιοῦνται, πὼς ἡ διοίκηση ὑστερεῖ σὲ ταχύτητα, ἀποφασιστικότητα κ' ἐνότητα σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ὀργάνωση τοῦ ἔθνους γιὰ τὸν πόλεμο. Παρατήρησα, πὼς οἱ συζητήσεις ἀνάβουν πολὺ γρήγορα, ὅταν θέμα τους εἶναι τὰ οἰκονομικά, ὁ ἐπισιτισμός, τὰ ἐργατικά κ' ἄλλα παρόμοια ζητήματα, ἀκριβῶς ὅπως τοῦτο συμβαίνει συχνὰ καὶ σὲ μᾶς. Κι' ὅμως μέσα στὶς συζητήσεις καὶ τὴν πολιτικὴ διαμάχη, τὰ ἐργοστάσια ἐξακολουθοῦν νὰ παράγουν τρομακτικὲς ποσότητες ὀπλων, ἀεροπλάνων, πλοίων καὶ τάνκς, καὶ τὸ γιγάντιο ἔθνος συνεχίζει τὴν ἀκατάσχετη πορεία του στὴ στρατιωτικὴ κινητοποίηση.

Φυσικά, ἡ συζήτηση πάνω στὰ πολιτικὰ προβλήματα, ποὺ δημιουργήθηκαν ἀπ' τὸν πόλεμο, προκαλεσε κάποια καθυστέρηση στὰ πρακτικὰ ἔργα τοῦ Κογκρέσου, τουλάχιστον σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὰ μεταπολεμικὰ προβλήματα. Τὸν καιρὸ ποὺ βρισκόμουνα στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες, ὁ γερουσιαστὴς Wagner υπέβαλε στὸ Κογκρέσο νομοσχέδιο σχετικὸ μὲ τὴν ἐπέκταση καὶ τὸ συντονισμὸ τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων. Τὸ σχέδιό του εἶτανε τόσο πλατὺ ὅσο καὶ κείνο ποὺ παρουσίασα ἐγὼ στὴν ἐκθεσή μου γιὰ τὶς κοινωνικὲς ἀσφαλίσεις στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ, ἀλλὰ στὶς πρακτικὲς ἐφαρμογὲς παρουσίαζε διαφορὰς σημαντικὰς. Δὲ βλέπω πιθανό, πὼς τὸ νομοσχέδιο αὐτὸ θὰ ἐξεταστῇ ἀπὸ πρακτικὴ ἀποψη στὸ ἄμεσο μέλλον, γιὰτὶ γιὰ κάμποσους μῆνες ὅλα τὰ κόμματα θὰ εἶναι ἀπασχολημένα μ' ἄλλα ζητήματα. Δὲν παρατήρησα ὅμως στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες πραγματικὴ ἔχθρα γιὰ τὴν ἐπέκταση τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων καὶ εἶμαι βέβαιος, πὼς οὔτε στὴν Ἀγγλίᾳ ὑπάρχει.

Κάθε ἔθνος ἔχει δικὸ του τρόπο γιὰ νὰ ρυθμίζει τὰ κοινά, εἴτε σὲ εἰρήνῃ, εἴτε σὲ πόλεμο. Ἡ βαθύτερη ἐντύπωση ποὺ ἀποκόμισα ὅμως ἀπὸ τὸ ταξίδι μου εἶναι, πὼς οἱ κάτοικοι τῆς Βρεταννικῆς

Συμπολιτείας καὶ τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν ἐπιδιώκουν τοὺς ἴδιους σκοποὺς. Ρίχνουμε στὸν πόλεμο ὅλοι τὸ ἅπαντο τῶν δυνάμεών μας, ὄχι ἀπὸ ἀγάπη γιὰ τὸν πόλεμο, μὰ γιὰ νὰ δημιουργήσουμε ὑστερα ἀπὸ αὐτὸν ἕναν καλύτερο κόσμον. Βέβαια ὑπάρχουν διαφορὰς. Στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ φοβόμαστε λιγότερο τὴν Κυβέρνηση καὶ τὴν ἀντικρύζουμε μὲ βλέμμα ὄχι τόσο φιλόπονο, ὅσο στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες. Μερικοὶ Ἀμερικανοὶ φρονοῦν—ἄδικα κατὰ τὴ γνώμη μου—πὼς εἴμαστε μιὰ κοινωνία χωρισμένη σὲ τάξεις. Ὑπάρχουν πολλὲς περισσότεροι ἀτομικὰ ἐργαζόμενοι, κτηματίες ἢ μικροβιομήχανοι στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες παρὰ στὸν τόπο μας. Οἱ Ἀμερικανοὶ εἶναι λιγότερο ἀπὸ μᾶς ἔθνος μισθωτῶν τῆς βιομηχανίας· εἶναι λιγότερο ὁμοιογενεῖς, ὅσον ἀφορᾷ τὴ φυλὴ καὶ τὸ ἐπίπεδο τῆς ζωῆς. Οἱ διαφορὰς αὐτὲς καὶ ἄλλες ἀκόμα, ἐπιδροῦνε πάνω στὴν κατάσταση τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων στὶς δυὸ χώρες, καὶ δημιουργοῦνε στὴν πράξῃ διαφορὰς σχετικὰ μὲ τὸν τρόπο ποὺ τὰ προβλήματα τῆς κοινωνικῆς ἀσφάλειας θ' ἀντιμετωπιστοῦν. Ἀλλὰ οἱ διαφορὰς εἶναι δευτερεύουσες, ἐνῶ ἡ ταυτότητα τῶν σκοπῶν εἶναι βασικὴ.

Τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ δείχνουν καὶ στὴ μιὰ χώρα καὶ στὴν ἄλλη γιὰ τὴν ἐκθεσή μου—καὶ παρατήρησα πὼς τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ εἶναι τόσο πλατὺ καὶ ἰσχυρὸ στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες ὅσο καὶ στὸν τόπο μου—πρόερχεται λιγότερο ἀπὸ τὴν ἐκθεση τὴν ἴδια καὶ περιεσσότερο ἀπὸ τὸ γεγονὸς, πὼς τὴ θεωροῦν ἕνα σύμβολο, σὰν ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὸ πολὺ πλατύτερο πρόγραμμα, ποὺ ἀποβλέπει νὰ καταστήσει τὸν κόσμον καλύτερον καὶ δικαιότερον μετὰ τὸν πόλεμον ἀπὸ ὅτι εἶτανε πρὶν. Καὶ στὸ ἄρθρον τοῦτο θὰ ἤθελα νὰ θυμηθῶ τὴν ἐκθεση στὶς γενικὲς τῆς γραμμῆς, καὶ νὰ δεῖξω πὼς δὲν εἶναι παρὰ ἕνα τμήμα μονάχα—σημαντικὸ ἀλλὰ εὐκόλο νὰ πραγματοποιηθῇ—ὅλων ἐκείνων ποὺ εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ νὰ ἐξασφαλιστῇ μετὰ τὸν πόλεμον ἡ ἀσφάλεια τοῦ ἀτόμου.

Γιὰ νὰ ὑπάρχει μιὰ τέτοια ἀσφάλεια μετὰ τὸν πόλεμον καὶ τὴν νίκη τῶν Ἑνωμένων Ἑθνῶν, χρειάζονται τρεῖς προϋποθέσεις: Πρῶτον, ν' ἀντικατασταθῇ ἡ δύναμις ἀπ' τὴ δικαιοσύνη, σὰ διαιτητὴς ἀνάμεσα στὰ ἔθνη· δεύτερον, νὰ ἐξασφαλιστοῦν σὲ κάθε ἄτομον οἱ δυνατότητες γιὰ παραγωγικὴ ἐργασία· τρίτον, νὰ δοθῇ στὸν καθένα ἡ βεβαιότητα ἐνὸς εἰσοδήματος ποὺ θὰ τὸν ἐμποδίσει νὰ πέσει στὴ μιζέρια, ἀν γιὰ κάποιο λόγο πρέπει νὰ πάψει νὰ ἐργάζεται. Καθένας ἀπ' τοὺς ὁρους αὐτοὺς εἶναι οὐσιώδης. Μὲ ποιὸν τρόπο θὰ τοὺς πραγματοποιήσουμε;

* * *

Τὸν πρῶτον, ἀπ' τοὺς ὁρους αὐτοὺς—ν' ἀντικατασταθῇ ἡ δύναμις ἀπ' τὴ δικαιοσύνη, σὰ διαιτητὴς ἀνάμεσα στὰ ἔθνη—κανένα ἔθνος

μοναχό του δὲ μπορεῖ νὰ τὸν πραγματοποιήσῃ. Ἡ βία στὶς διεθνεῖς σχέσεις σημαίνει πόλεμο. Κανένα ἔθνος δὲ μπορεῖ μὲ τὰ δικά του τὰ ὄπλα ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸν πόλεμο, ποὺ ἀπὸ μερικὲς ἀπόψεις εἶναι ἐπίσης μοιραῖος γιὰ τὴν ἀσφάλεια. Κανένα ἔθνος μοναχό του δὲν εἶναι ἀρκετὰ δυνατὸ γιὰ νὰ χρησιμεύσῃ γιὰ χωροφύλακας τοῦ κόσμου, πρᾶγμα ποὺ καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη δὲν θὰ τὸ δέχονταν. Μακροχρόνια εἰρήνη πρῶτος ὅρος τῆς ἀσφάλειας, μπορεῖ νὰ βγεῖ μόνο ἀπὸ τὴ θετική καὶ συνεχῇ συνεργασία ἀνάμεσα στὰ διάφορα ἰσχυρὰ ἔθνη, ποὺ ἀπ' τὴ μιὰ μεριά θὰ εἶναι ἔτοιμα κι' αὐτὰ τὰ ἴδια νὰ υποβληθοῦν στὴ δικαιοσύνη ἀντὶ νὰ καταφεύγουν στὴ δύναμη γιὰ νὰ ἐπιβίλουν τὰ δικαιώματά τους, κι' ἀπ' τὴν ἄλλη θὰ εἶναι ἔτοιμα τὰ θέσουν στὴν ὑπηρεσία τῆς δικαιοσύνης τῇ δύναμει ποὺ αὐτὴ ἔχει ἀνάγκη. Ὅπως εἶπε κάποτε ὁ κ. Τσῳρτσιλ: «Ἡ ζυγαριὰ τῆς Δικαιοσύνης δὲν ἀξίζει τίποτα χωρὶς τὸ σπαθὶ τῆς».

Ὁ δεῦτερος ὅρος τῆς ἀσφάλειας συνίσταται στὴ διοργάνωση τῆς βιομηχανίας κάθε χώρας μὲ τέτοιον τρόπο, ποὺ νὰ δίνει σὲ κάθε πολίτῃ λογικὲς πιθανότητες νὰ κάνει — γιὰ ὅσον καιρὸ εἶναι ἱκανὸς — παραγωγικὴ ἐργασία. Προέχει νὰ γνωρίζουμε κατὰ πόσον τὸ βάρος τῆς χρησιμοποίησης τῶν πόρων, τόσο ὀλοκληρωτικὰ στὴν εἰρήνη ὅσο καὶ στὸν πόλεμο, θὰ τὸ ἀναλάβουν ἰδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις, καὶ ἐπίσης ποῖο ρόλο θὰ κληθεῖ τὸ Κράτος νὰ παίξῃ στὸ πεδίο αὐτό.

Βέβαιο εἶναι, πὼς κάθε χώρα θὰ λύσει τὸ ζήτημα τοῦτο μὲ διαφορετικὸ τρόπο καὶ θὰ ἐφαρμόσῃ ἀλλιώτικες μεθόδους βιομηχανικῆς οργάνωσης. Μερικὲς χώρες, ὅπως ἡ Ρωσία, θὰ βασιστοῦν ἀποκλειστικὰ ἢ κύρια στὸ Κράτος γιὰ τὴν καθοδήγηση τῆς βιομηχανικῆς ἀνάπτυξης ἢ τουλάχιστον γιὰ τὴ σύνταξη λεπτομερειακοῦ σχεδίου γι' αὐτή. Ἄλλες χώρες, ὅπως οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες, θὰ βασιστοῦν ἀποκλειστικὰ ἢ κύρια στὶς ἰδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις. Ἄλλες πάλι θὰ συνδυάσουν καὶ τὶς δυὸ μεθόδους, καὶ ὁ κ. Τσῳρτσιλ εἶπε, πὼς «οἱ ἰδιωτικὲς καὶ οἱ κρατικὲς ἐπιχειρήσεις τῆς Μεγάλης Βρεταννίας πρέπει ἀπὸ κοινοῦ νὰ ἐπωμισθοῦν τὸ ἔργο τῆς χορήγησης παραγωγικῆς ἐργασίας σ' ὅλους καὶ τῆς ἀνύψωσης τοῦ ἐπιπέδου τῆς ζωῆς.» Ὑπάρχουν διάφορα πράγματα ποὺ πρέπει νὰ γίνουν στὸ πεδίο αὐτό, καὶ δὲν εἶναι ἀναγκαῖο νὰ παραδεχτοῦν ὅλες οἱ χώρες τὴν ἴδια λύση. Ἀλλὰ καὶ στὶς χώρες ἀκόμα ἐκεῖνες ποὺ θὰ ἀφήσουν στὴν ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία τὸ σημαντικὸ ἔργο τῆς χορήγησης ἐργασίας στοὺς πολίτες—ὅπως αὐτὸ θὰ συμβεῖ ἀσφαλῶς στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες—ὑπάρχουν πεδία, ὅπου ἡ κυβέρνηση ὀφείλει νὰ δράσῃ. Θὰ χρειαστεῖ, λόγου χάρι, νὰ σταθεροποιήσῃ τοὺς ὅρους ἐργασίας, γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ καὶ ν' ἀντισταθμίσει τὶς κυκλικὲς διακυμάνσεις καὶ τὶς ἐναλλαγὰς εὐημερίας καὶ κρίσεων νὰ σταθεροποιήσῃ τὶς τιμὲς καὶ τὴν παραγωγὴ γεωργικῶν προϊόντων τέλος νὰ σταθεροποιήσῃ τὴν

ἐμπορικὴ πολιτικὴ, σὲ τρόπο ποὺ νὰ μπορέσῃ νὰ ὑπάρξῃ ἓνα ὁμαλὸ διεθνὲς ἐμπόριο.

Σ' ὅλα αὐτὰ τὰ πεδία πρέπει οἱ κυβερνήσεις τῶν διαφόρων χωρῶν νὰ μὴν ἐνεργοῦνε χωριστὰ ἢ καθεμία, μὰ ὅλες μαζί σὲ συνεργασία.

* * *

Ἀφοῦ ἡ διατήρηση καὶ ἡ βελτίωση τοῦ ἐπιπέδου τῆς ζωῆς προϋποθέτει διεθνεῖς ἐμπορικὲς σχέσεις, τὸ βιομηχανικὸ καθεστὼς κάθε χώρας—ὅποια μορφή κι' ἂν ἔχει, κομμουνιστική, σοσιαλιστική, καπιταλιστική ἢ ἀνάμικτη—πρέπει νὰ ἑναρμονίζεται μέσα στὰ πλαίσια τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου καὶ νὰ τὸ βοηθᾷ ν' ἀναπτυχθεῖ. Καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρχουν ἀκατάλυτες συμβάσεις ἀνάμεσα στὶς χώρες. Κάθε μιὰ μπορεῖ νὰ διατηρῇ τὴ δική της οἰκονομία, μὰ σιγὰ—σιγὰ θὰ χρειαστεῖ νὰ γίνῃ κάποιος κώδικας καλῆς συμπεριφορᾶς ἀνάμεσα στὶς γειτονικὲς γιὰ ὅτι ἀφορᾷ τὸ διεθνὲς ἐμπόριο, κάποια συμφωνία γιὰ τὸ πῶς θὰ κατανεμηθεῖ τὸ ἐμπόριο ἀνάμεσα στὰ ἔθνη. Μιὰ ἀπ' τὶς πιὸ ἐπιτακτικὲς τωρινὲς ἀνάγκες εἶναι νὰ γίνῃ μιὰ συμφωνία ἀνάμεσα στὶς χώρες γιὰ τὴν ἀναδιοργάνωση τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου μετὰ τὸν πόλεμο. Ἀλλιῶτικα κινδυνεύουν ὅλες νὰ πέσουν στὸν ὀλέθριο οἰκονομικὸ ἐθνικισμό, ποὺ καὶ μετὰ τὸν Πρῶτο Παγκόσμιον πόλεμο ἔφερε τόσες ζημιὰς ὅσες σχεδὸν κι' ὁ ἴδιος ὁ πόλεμος.

Ὁ τρίτος ὅρος τῆς ἀσφάλειας σκοπὸ ἔχει νὰ δώσῃ στὸ κάθε ἄτομο τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, ἂν γιὰ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο λόγῳ γίνῃ ἀνίκανο γιὰ δουλειά. Αὐτὸ εἶναι τὸ θέμα τῆς ἐκθεσῆς μου, γιὰ ὅ,τι ἐνδιαφέρει τὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ. Ἡ κύρια λύση ποὺ προτείνω στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ εἶναι σύστημα Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων μὲ ἐπιδόματα γιὰ οἰκογενειακὰ βάρη, ποὺ νὰ ἐξασφαλίζει σὲ κάθε πολίτῃ καὶ σὲ κάθε στιγμή μιὰ σύνταξη, ὑπὸ τὸν ὅρο πὼς αὐτὸς θὰ εἶναι πρόθυμος νὰ ξαναπαίσει ἐργασία μόλις μπορέσῃ καὶ νὰ καταβάλῃ τὰ ἀσφάλιστρα τὸν καιρὸ ποὺ θὰ κερδίζει χρήματα. Ἡ σύνταξη τοῦτη πρέπει νὰ ἐξασφαλίζει τόσο τὴ δική του τὴν ὑπαρξή, εἴτε ἐργάζεται αὐτὸς εἴτε ὄχι, ὅσο καὶ τὴν ὑπαρξὴ ἐκείνων ποὺ συντηρεῖ. Θὰ μπορεῖ νὰ τὴν παίρνῃ ὅταν παρουσιάζεται ὁ κίνδυνος ποὺ ἡ ἀσφάλεια προϋποθέτει: ἀνεργία, ἀτύχημα, ἀρρώστια, γεράματα ἢ πρόωρος θάνατος, καὶ χωρὶς νὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξακριβωθεῖ ἂν ὑπάρχουν ἄλλοι πόροι ἢ ὄχι. Αὐτὸ λοιπὸν δὲ θὰ τοῦ ἀφαιρῶσε τὴν ἐπιθυμία νὰ προβεῖ καὶ σὲ συμπληρωματικὲς προφυλάξεις, ἀσφαλίσεις καὶ οἰκονομίες, ἔτσι ποὺ νὰ αὐξήσῃ τὴ σύνταξή του.

Δὲ θὰ εἴταν αὐτὸ μιὰ φιλανθρωπία, ἀλλὰ ἀπλῶς μιὰ ἀσφάλεια ποὺ θὰ δινόταν ὑπὸ τὸν ὅρο πὼς καὶ ὁ ἀσφαλισμένος θὰ συνέβαλλε. Θὰ μπορούσε νὰ τεθεῖ καὶ ἓνας ἔλεγχος καὶ ἔτσι ποὺ νὰ μὴν καταν-

τήσει πιά ή σύνταξη επίδομα για τους τεμπέληδες και τους άπατεώνες. Μαζί με τη σύνταξη, οι πολίτες θα είχαν δικαίωμα και για ιατρική περίθαλψη—πάντα σε μορφή ασφάλισης—τόσο στο σπίτι τους όσο και στα νοσοκομεία, έτσι πού να διατηρείται ή υγεία τους σε όσο καλή κατάσταση επιτρέπει ή επιστήμη. Ή πείρα έδειξε πώς για την κατάργηση της φτώχιας δεν αρκεί να βασιστεί κανείς μονάχα στην αύξηση του πλούτου της παραγωγής και των ήμερομισθίων, γιατί αυτά διόλου δεν εξασφαλίζουν τὰ μέσα της συντήρησης όταν τὸ μεροκάματο κόβεται. Ή παρατήρηση αυτή δεν ισχύει μονάχα για την Μεγάλη Βρεταννία μὰ και για όλες τις άλλες χώρες.

Οι ειδικές μέθοδοι πού προτείνω για τη Μεγάλη Βρεταννία στην έκθεσή μου θα είναι άραγε κατάλληλες, και για τις άλλες χώρες; Και ίσαμε ποιό βαθμό;

Αυτό θα εξαρτηθεί από τις περιπτώσεις και από τις πολιτικές γνώμες των κατοίκων των διαφόρων χωρών. Άλλά παντού υπάρχουν οι ίδιοι κίνδυνοι για άτυχήματα, αρρώστιες, γεράματα και ανεργία, και θα έπρεπε παντού να οργανωθούν συστήματα προστασίας ενάντια στους κινδύνους αυτούς.

* * *

Να ποιές είναι λοιπόν οι τρεις κύριες προϋποθέσεις της ασφάλειας, πού ισχύουν για όλες τις χώρες: ή ανενόχλητη εργασία για όσον καιρό μπορεί κανείς να εργαστεί, και τ' αναγκαία μέσα για τη συντήρησή του όταν δε θα μπορεί πιά να εργαστεί. Πιθανό να ρωτήσει κανείς ποιός από τους τρεις αυτούς όρους είναι ο σπουδαιότερος και ποιός πρέπει πρώτος να πληρωθεί. "Ασκοπη έρώτηση. "Αν και οι τρεις δεν εκπληρωθούν, ασφάλεια δεν θα υπάρξει.

"Υστερ' άπ' τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, τὰ έθνη αναλάβανε για πρώτη φορά στην ιστορία, να κατασκευάζουν μαζί όλα ένα φράγμα ενάντια σ' όλους τους μελλοντικούς πολέμους. Τὸ όνομασαν Κοινωνία των Έθνών. Τὸ φράγμα όμως δεν ήταν αρκετά δυνατό κι' ούτε ή επιτήρησή του αρκετά φροντισμένη. Σήμερα όλα τὰ Ένωμένα Έθνη προσπαθούν με συγκεντρωμένες τις δυνάμεις τους να σταματήσουν τὸν δομητικό χείμαρρο πού ξεχύνεται άπ' τὰ ρήγματα του φράγματος. Ή άποτυχία όμως του πρώτου δεν είναι λόγος για να σκεφτεί κανείς πώς ή κατασκευή τέτοιου φράγματος είναι πράγμα αδύνατο. Ούτε τὰ έθνη ούτε τὰ άτομα μπορούν ποτέ να πετύχουν με την πρώτη φορά στις μεγάλες τους προσπάθειες. Ακόμα λιγότερο όμως υπάρχει λόγος να σκεφτούμε πώς τέτοιο φράγμα δε χρειάζεται. Ή άποτυχία αυτή πρέπει μάλλον να μᾶς παρακινήσει να μελετήσουμε με προσοχή γιατί τὸ πρώτο φράγμα παρασύρθηκε άπ' τὸ ρέμα,

και να πάρουμε με κάθε θυσία τις αναγκαίες προφυλάξεις, χωρίς βέβαια να παραιτηθούμε άπ' τις ανθρώπινες και πνευματικές μας ελευθερίες, για να εξασφαλίσουμε τὸ νέο φράγμα να είναι τόσο γερό, ώστε ποτέ πιά να μη γκρεμιστεί.

"Αν παραδεχτούμε σάν αιτήματα τους όρους αυτούς της ασφάλειας, τι μπορούμε να κάνουμε έμεις οι κοινοί άνθρωποι για να βοηθήσουμε την πραγματοποίησή τους; Στο έρώτημα αυτό μπορούν να δοθούν διάφορες άπαντήσεις, ανάλογα με τις περιπτώσεις.

Επιτρέψτε μου να παρουσιάσω αντίστροφα τις άπαντήσεις, αρχίζοντας άπ' τὸ κύριο θέμα της έκθεσής μου: Την εξασφάλιση των μέσων για τη συντήρηση εκείνων πού δε μπορούν πιά να εργαστούν. Ο όρος αυτός είναι τὸ ίδιο σπουδαίος όσο κ' οι δυὸ άλλοι, αλλά πὸ εύκολος στη πραγματοποίησή του, γιατί κάθε χώρα μπορεί να τὸν αντιμετωπίσει με τὸν τρόπο πού κρίνει καταλληλότερο. "Αν ίσως οι άποφάσεις πού θα πάρει χρησιμεύσουν για παράδειγμα στις άλλες χώρες, ή επιρροή αυτή θα είναι μάλλον έμμεση. Εκείνο επίσης πού κάνει τὸν όρο αυτό σχετικά εύκολο στην πραγματοποίησή του είναι πώς δε γεννᾶ, τουλάχιστο στην Αγγλία, μεγάλα πολιτικά προβλήματα. Όλα τὰ κόμματα παραδέχονται την αρχή των Κοινωνικών Ασφαλίσεων, και οι άπόψεις τους δε διαφέρουν παρὰ μόνο σε λεπτομέρειες εφαρμογής και σ' ότι άφορᾶ τὴ σύγχρονη αντιμετώπιση όλων αυτών των έξόδων.

Επειδή μίλησα έκτεταμένα για τὸν τρίτο αυτόν όρο της ασφάλειας στην έκθεσή μου, δεν έχω ανάγκη να επεκταθῶ και τώρα. Κατὰ τὴ γνώμη μου, είναι βέβαιο πὸς στη Μεγάλη Βρεταννία έχουμε τὰ μέσα να καταργήσουμε τὴ φτώχια πού οφείλεται στη διακοπή της εργασίας, και να ματαιώσουμε ένα κακό πού μπορεί να ματαιωθεί. Δεν υπάρχει κανένας σοβαρός λόγος να μὴν παραδεχτούμε άμέσως ένα μέτρο τόσο παγκόσμια επιθυμητό, πού σε σύγκριση με τ' άλλα προβλήματα του πολέμου και της μεταπολεμικής περιόδου είναι τόσο εύκολο και τόσο λίγη άφορμή δίνει για πολεμική. Υπάρχουν όλοι οι λόγοι να πιστεύουμε πὸς ή προσπάθεια τούτη θα πραγματοποιηθεί, κι' έτσι θ' αφήσει τὸ πεδίο ανοιχτό για ν' αντικρουστούν άλλα ζητήματα δυσκολότερα. Τρία περίπου χρόνια πέρασαν από τότε πού γράφτηκαν στο Χάρτη του Ατλαντικού οι λέξεις: Κοινωνική Ασφάλεια. Και δεν πρέπει να πάνε χαμένες οι πρώτες ευκαιρίες πού θα παρουσιαστούν για ν' αρχίσει αυτή ή πραγματοποίηση.

Ο δεύτερος όρος της ασφάλειας—να δοθεί εργασία σ' όλους, έτσι πού κάθε πολίτης να μπορεί να εργαστεί, όταν είναι ικανός—άποτελεῖ θέμα τόμων. Γράφονται άλλωστε κι' άπ' τις δυὸ μεριές του Ατλαντικού πολλά βιβλία, φυλλάδια κι' εκδόσεις πάνω σ' αυτό τὸ θέμα. Και ἐγὼ ὁ ίδιος ασχολοῦμαι μ' αυτό. Έχοντας βάλει σάν τρί-

τη ἀρχὴ στήν ἐκθεσὶ μου τὴν ἀνάγκη ν' ἀποφύγομε γενικευμένες ἐνέργειες, ἀσχολοῦμαι τώρα μὲ τὴν ἐξέυρεση τῶν πραχτικῶν μέσων πού θὰ βοηθήσουν τὸ σκοπὸ αὐτὸ νὰ ἐπιτύχει.

Ἐπειδὴ οἱ ἔρεινές μου δὲν τελειώσαν ἀκόμα, δὲ μοῦ εἶναι δυνατόν νὰ ἐκθέσω ἐδῶ τὰ ἀποτελέσματα.

* * *

Ὁ δεύτερος ὅρος τῆς ἀσφαλείας — νὰ βρεθῇ ἐργασία γιὰ ὅλους — εἶναι πολὺ δυσκολότερος ἀπ' τὸν τρίτο, νὰ δίνεται κάποια σύνταξη ὅταν ἡ ἐργασία σταματᾷ. Εἶναι πρόβλημα συνυφασμένο μὲ πολλὰς δυσχέρειες, τεχνικὲς, πολιτικὲς καὶ διεθνεῖς. Τὸ ν' ἀναγνωρίζει ὅμως κανεὶς τίς δυσκολίες δὲ σημαίνει πὼς τίς θεωρεῖ κι' ἀνυπερέβλητες. Ὁ κόσμος δὲ μπορεῖ νὰ ἐπιτρέψει τὴν ἐπιστροφή στὴ γενικευμένη ἀνεργία τοῦ 1930. Στὸ σημερινὸ πόλεμο οἱ ἐμπόλεμοι ἐπέτυχαν τὴν κατάργηση τῆς γενικευμένης ἀνεργίας καὶ σχεδὸν κάθε ἀνεργίας. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ στὸν τελευταῖο πόλεμο, ὅπως καὶ πρὶν ἀπ' τὸ σημερινό, ὅταν ἀπ' τὴ μιὰ ἡ Γερμανία κατάργησε τὴν ἀνεργία ἐτοιμάζοντας τὸν πόλεμο, κι' ἀπ' τὴν ἄλλη ἡ Ρωσία, ἀκολουθώντας τὸ σχέδιο τῆς ἐπαναστατικῆς τῆς βιομηχανικῆς οἰκονομίας. Ὑπάρχει ἓνα κοινὸ στοιχεῖο σ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς πειραματισμούς. Εἶναι πὼς ἡ ὁλότητα ἀναγνωρίζει ὅτι παντοῦ ὑπάρχουν ἀνάγκες κατεπεύγουσες πού πρέπει νὰ ἱκανοποιηθοῦν, καὶ πὼς μιὰ φορὰ καὶ δοθεὶ στὶς ἀνάγκες αὐτὲς ἀρκετὴ ἀγοραστικὴ δύναμη, ἐπιτυχαίνεται ὁλοκληρωτικὴ χρησιμοποίησι τοῦ ἐργατικοῦ χειριοῦ καὶ τῶν ἄλλων πόρων τῆς χώρας.

Οἱ ἀνάγκες σὲ περίοδο εἰρήνης δὲν εἶναι λιγότερο σημαντικὲς ἀπὸ τίς πολεμικὲς. Πὼς μπορούμε νὰ χρησιμοποιήσουμε τοὺς παραγωγικούς μας πόρους σὲ τρόπο, πού νὰ ἀνταποκριθοῦν στὶς ἀνάγκες αὐτές; Αὐτὸ εἶναι ζήτημα ὁργάνωσης, καὶ θὰ εἴταν ἀνόητο νὰ τὸ διακηρύξουμε ἄλλο, ὅπως θὰ εἴταν ἀνόητο νὰ διακηρύξει κανεὶς πρὶν ἀπὸ εἴκοσι χρόνια, πὼς οἱ ἄνθρωποι δὲ θὰ πετάξουν ποτέ. Δὲ λέω, μήτε καὶ πιστεύω, πὼς ὁ μόνος τρόπος νὰ ὁργανώσουμε τὴν οἰκονομία μας στὴν ἐποχὴ τῆς εἰρήνης, θὰ εἴταν προσφεύγοντας στὶς ἴδιες μεθόδους ὅπως καὶ στὸν πόλεμο. Ἀλλά, ἡ ὑπαρξὴ τοῦ κοινοῦ αὐτοῦ στοιχείου, πού ἀνάφερα παραπάνω, δίνει νύξη σὲ ποιά κατεύθυνση ὑπάρχει πιθανότητα νὰ βρεθῇ ἡ λύσι τοῦ προβλήματος. Οἱ ἀνάγκες πού δὲν ἱκανοποιήθηκαν τὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης: ἀρκετὴ τροφή, καλὰ ζεσταμένο σπίτι, ἐκπαίδευσι, ἀνάπαυσι, δὲν εἶναι μικρότερες ἀπὸ τίς ἀνάγκες τοῦ πολέμου. Πρέπει νὰ ἀναγνωριστῇ πὼς οἱ ἀνάγκες αὐτὲς εἶναι ἐπείγουσες καὶ πρωταρχικὲς, μὰ πρέπει νὰ βρεθῇ μιὰ λύσι καλύτερη ἀπὸ τὴ σημερινή, πού νὰ θέτει στὴ διά-

θεσι τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν ἀρκετὴ ἀγοραστικὴ δύναμη καὶ νὰ τὴ χρησιμοποιεῖ σὰ δραστικὸ διεγερτικόν.

Δὲν εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴν ἐκπλήρωσι τοῦ πρώτου ὅρου τῆς ἀσφαλείας νὰ ἀρχίσει κανεὶς ἀπὸ τὴ λύσι ὅλων τῶν προβλημάτων τῆς γῆς. Ὅσοι γυρεύουν ἐπισταμένα τὰ αἷτια τοῦ πολέμου στὶς οἰκονομικὲς συνθήκες καὶ φρονοῦνε πὼς ὁ πόλεμος μπορεῖ νὰ ἐμποδιστῇ μονάχα ἂν οἱ οἰκονομικὲς συνθήκες γίνωνται ὅμοιες σ' ὅλες τίς χώρες, ἔχουν ἄδικο. Ἡ κατάχτησι τῆς εἰρήνης δὲν εἶναι τόσο δύσκολη. Οἱ γκαγκστερς δὲ μποροῦν μήτε νὰ κλέψουν μήτε νὰ σκοτώσουν ἂν δὲν ἔχουν ὅπλα, ὅταν ὁ χωροφύλακας εἶναι ὁπλισμένος. Γιὰ τὴν πραγματοποίησι τοῦ πρώτου ὅρου τῆς ἀσφαλείας, ἀρκεῖ νὰ ἐφαρμοστῇ τὸ Σύμφωνο Κέλλογκ: ἡ ἀρχὴ τῆς μὴ ἀναγνώρισις τοῦ πολέμου σὰν ὄργανο ἐθνικῆς πολιτικῆς. Αὐτὸ συνεπάγεται πὼς οἱ Μεγάλαις Δυνάμεις, πού πάνω τους θὰ πέσει μεταπολεμικὰ τὸ βάρος τῆς ἀνοικοδόμησις τοῦ κόσμου, πρέπει νὰ διακηρύξουν μιὰ γιὰ πάντα καὶ καθαρά, πὼς εἶναι πρόθυμοι νὰ παραδεχτοῦν, γιὰ ὅτι τίς ἀφορᾷ, μιὰ ἀμερόληπτη δικαιοσύνη καὶ νὰ ἀφιερώσουν τὴ δύναμή τους γιὰ τὸν σκοπὸ τῆς ἀπόδοσις δικαιοσύνης στὶς ἄλλες χώρες. Ὅταν οἱ μικρὲς χώρες θὰ βρίσκονται σὲ ἀσφάλεια, οἱ μεγάλες θὰ βρίσκονται ἐπίσης. Σ' ἓναν κόσμον πού τὰ μικρὰ ἔθνη εἶναι ἡσυχά, τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα μπορεῖ νὰ ἀνθίσει σὲ ὅλες τίς παραλλαγὰς τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ. Μοναχὰ ὅμως τὰ μεγάλα μποροῦν νὰ ἐγγυηθοῦν τὴν ἀσφάλεια τῶν μικρῶν — τὰ μεγάλα ἔθνη πού βάζουν τὸ ἄτομο πάνω ἀπὸ τὸ κράτος. Δὲν ἔχω σκοπὸ νὰ χαράξω ἐδωπέρα σχέδιο γιὰ τὴ μελλοντικὴ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ ὁργάνωσι τοῦ κόσμου. Αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ προκαλέσει φιλονικεῖες πάνω στὶς λεπτομέρειες. Τὸ οὐσιώδες εἶναι νὰ κατανοήσουν τὰ ἐλεύθερα ἔθνη πού ἀποφάσισαν νὰ διατηρήσουν τὴν εἰρήνη, πὼς κανένα ἔθνος δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἐπιτύχει αὐτὸ μοναχὸ τοῦ καὶ πὼς ἡ εἰρήνη δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκτηθῇ παρὰ μὲ συνεργασία τῶν μεγάλων δημοκρατικῶν δυνάμεων τοῦ κόσμου, πού βασιζέται στὴν ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη. Ἡ συνεργασία αὐτὴ δὲν ἀπαιτεῖ τὴν ἀντικατάστασι ἐθνικῶν κυβερνήσεων ἀπὸ μιὰ καὶ μόνη ἐθνικὴ κυβέρνησι. Δὲ συνεπάγεται τὴ δημιουργία παγκοσμίου κράτους, ἀλλὰ μονάχα τὴ διακηρύχῃ ἀπὸ τὰ ἐλεύθερα ἔθνη — ἔκείνα πού εἶναι ἀποφασισμένα νὰ διατηρήσουν τὴν εἰρήνην τόσο γιὰ αὐτὰ ὅσο καὶ γιὰ τὸν ὑπόλοιπον κόσμον — πὼς εἶναι ἀδιάρρηκτα ἐνωμένα γιὰ τὸ σκοπὸ τοῦτο.

* * *

Ὅ,τι κι' ἂν θέλουν οἱ κυβερνήσεις, οἱ λαοὶ ζητᾷ τὴν εἰρήνην κι' ὄχι τὴ βία. Ζητᾷ ἀκόμα νὰ ζοῦν κατὰ τὸν τρόπο τους διατηρώντας

τὸν ἐθνικὸν τοὺς πολιτισμό. Ἦρθαμε στὸ συμπέρασμα πὼς ὁ καλύτερος τρόπος γιὰ νὰ ζήσει κανένας μὲ τὸν τρόπο τοῦ εἶναι διατηρῶντας τὴν ἐθνική του κυβέρνησις, ἀλλὰ καταλάβαμε ἐπίσης πὼς αὐτὸς δὲν εἶναι κι' ὁ καλύτερος τρόπος γιὰ νὰ ἐξασφαλιστεῖ ἡ εἰρήνη. Γιὰ νὰ διατηρηθεῖ ἡ εἰρήνη καὶ ἡ διεθνὴς δικαιοσύνη, πρέπει νὰ βροῦμε ἓνα καινούργιο ὄργανο παγκόσμιας διακυβέρνησης. Γιὰ τὰ ὑπόλοιπα, οἱ χώρες, μεγάλες καὶ μικρές, πρέπει νὰ ἐμπιστευθῶνται σὲς ἰδιαίτερες κυβερνήσεις τους. Καμιά ὁμως κυβέρνηση δὲ μπορεῖ νὰ ἐγγυηθεῖ τὴν εἰρήνη. Ὅλα τὰ ἐπιθυμητὰ πράγματα πληρῶνονται. Ἀπὸ μιὰ ἄποψη, ἡ πραγματοποίηση τῶν τριῶν αὐτῶν ὅρων τῆς ἀσφάλειας, ἰσοδυναμεῖ μὲ σύμβαση ασφαλιστική. Χρειάζεται, μὲ ἄλλα λόγια, μιὰ πληρωμή, ὅλων ἀπὸ κοινού καὶ λίγο ἐκ τῶν προτέρων, ἔτσι πού νὰ εἴμαστε προφυλαγμένοι στὸ μέλλον ἀπὸ ἀπώλειες κατὰ πολὺ σοφορότερες. Ὅλες οἱ ἐλεύθερες χώρες προτιμοῦν τοὺς θεσμούς τοὺς ἀπ' τοὺς θεσμούς τῶν ἄλλων, καὶ τοὺς ἀρέσει νὰ κυβερνιοῦνται ἀνεξάρτητα. Κάθε φορὰ πού παρασύρονται σὲ πόλεμο εἶναι ἀναγκασμένες νὰ παραιτηθῶν, κατὰ μεγάλο βαθμό, ἀπὸ τὴν ἐλευθερία σὲς ἐνέργειές τους, ἀπ' τὴν ἀνεξαρτησία καὶ τὲς συνήθειές τους.

* * *

Ὁ μόνος τρόπος γιὰ ν' ἀποφύγουν τὰ ἔθνη τὲς μεγάλες θυσίες πού προκαλεῖ ὁ πόλεμος, εἶναι ν' ἀποφύγουν τὸν ἴδιο τὸν πόλεμο. Κι' αὐτὸ μποροῦν νὰ τὸ κατορθώσουν, ἂν θυσιάσουν προκαταβολικά ὅλα μαζί λίγο ἀπὸ τὴ θεωρία τῆς Ἀπομόνωσης (isolationisme) καὶ ἐπιζητήσουν νὰ συνεργαστοῦν μὲ τ' ἄλλα φιλειρηνικά ἔθνη, σὲ τρόπο πού νὰ ἐξασφαλιστεῖ ἡ διαρκὴς εἰρήνη πού ὅλοι ποθοῦν, καὶ νὰ διαφυλαχτεῖ γιὰ πάντα, χωρὶς πιά φόβο νὰ ἔρθει ὁ πόλεμος νὰ καταστρέψει τὲς οὐσιαστικὰς ἐλευθερίες καὶ τὰ ἐθνικά ἔθιμα. Ἡ διεθνὴς συνεργασία στὸ πολιτικὸ καὶ στρατιωτικὸ πεδίο, εἶναι μιὰ ἐγγύηση ἐνάντια στὸν πόλεμο. Σχετικὰ μὲ τὲς Ἠνωμένες Πολιτεῖες, νὰ ποιῆς εἶναι οἱ ἐντυπώσεις μου: μεγάλη πλειοψηφία τῆς κοινῆς γνώμης δὲ θέλει νὰ ριψοκινδυνεύσει τρίτο παγκόσμιο πόλεμο. Παράλληλα, ὑπάρχει μιὰ τάση, πού ὅλο αὐξάνει, γιὰ τὴ συνέχιση τῆς διεθνούς συνεργασίας πού θὰ ἐμποδίσει τὸν πόλεμο.

Ἡ συνεργασία ἀνάμεσα σὲς δημοκρατικὰς χώρες δὲν ἐξαρτιέται ἀπὸ τὲς συμβάσεις ἀνάμεσα σὲς κυβερνήσεις — γιὰ τὲς δημοκρατικὰς ἀντανάκλει πάνω σὲς τὴν κυβέρνησις καὶ ἡ γνώμη τῆς μειοψηφίας — ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη τῶν λαῶν καὶ ἀπὸ τὴν πεποίθησι πὼς τὰ κοινὰ συμφέροντα εἶναι ἰσχυρότερα ἀπ' τοὺς λόγους τῶν διαφωνιῶν. Εἶμαι βέβαιος πὼς ὑπάρχουν κοινὰ συμφέροντα ἀνάμεσα σὲς Ἠνωμένες Πολιτεῖες καὶ τὴ Βρεταννικὴ Αὐτοκρατορία.

Γιὰ τὴ συμβαίνει καὶ οἱ δύο μας χώρες νὰ θέλουν τὴν ἀσφάλεια. Τὴ θέλουν ὑπὸ τὸν ὅρο νὰ φυλάξουν συνάμα καὶ τὴν ἀτομικὴ ἐλευθερία. Ὁ ὅρος αὐτὸς κάνει κατὰ κάποιον τρόπο τὴν κατάκτηση τῆς ἀσφάλειας δυσκολότερη, ἀλλὰ, κατὰ τὴν ἀντίληψή μου μόνο μ' αὐτὸ τὸν ὅρο ἡ ἀσφάλεια ἀξίζει νὰ κατανοηθεῖ. Δὲ θέλομε τὸ εἶδος τῆς ἀσφάλειας πού πρόσφερε ὁ Χίτλερ πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο στοὺς Γερμανούς, δίνοντάς τους ἐργασία σκλάβου. Θέλομε τὴν ἀσφάλεια μέσα σὲς ἐλευθερία, τὴν ἀσφάλεια γιὰ τὴν ἀγάπη τῆς ἐλευθερίας.

Θέλομε τὴν ὕλική ἀσφάλεια μόνο γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουμε σὲ ὅλες τὲς χώρες τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, τὴν ἐλευθερία τῆς πνευματικῆς περὶπέτειας. Οἱ δύο μας χώρες διαφέρουν σὲ πολλὰ σημεῖα, παρὰ τὴν κοινότητα τῆς γλώσσας καὶ σὲ μεγάλο βαθμὸ τῆς καταγωγῆς. Συμφωνοῦμε μολταῦτα ὅταν πρόκειται νὰ καθορίσουμε ἐκεῖνο πού εἶναι οὐσιώδες γιὰ τὴν ἀνθρώπινη εὐτυχία καὶ οἱ ἀξιολογικὰς μας κλίμακες εἶναι ὅμοιες. Ἡ συνεργασία μας πρέπει νὰ εἶναι εὐκόλη. Μονάχα ἡ κακία καὶ οἱ παρεξηγήσεις μποροῦν νὰ τὴν κλονίσουν. Δὲ συνεπάγεται καμιά κακὴ θέλησι ἀπέναντι σὲ ἄλλα ἔθνη, καμιά ἄρνησι συνεργασίας μ' αὐτά. Ἐπιμένω μονάχα ἐπειδὴ εἶναι ἀπαραίτητη καὶ σχετικὰ δύσκολη.

Ἄν μὲ ρωτήσουν γιὰ πόσον καιρὸ θεωρῶ τὴν ἔνωσι αὐτὴ ἀναγκαία γιὰ τὴν εἰρήνη, θὰ ἀπαντήσω: «Πόσον καιρὸ θέλετε νὰ διατηρήσετε τὴν εἰρήνη;» Ὅταν συνάπτω μιὰ ἀσφάλεια ζωῆς, θέλω νὰ βαστάξει γιὰ ὅλη μου τὴ ζωὴ καὶ ὄχι μονάχα γιὰ πέντε δέκα ἢ εἴκοσι χρόνια. Ὅλα τὰ ἐπιθυμητὰ πράγματα πληρῶνονται. Καὶ ἡ τιμὴ τῆς εἰρήνης εἶναι μιὰ συνεργασία ἀδιάκοπη καὶ σταθερὴ ἀνάμεσα σὲς μεγάλες χώρες, πού χαρίζει τὴν ἀσφάλεια σ' ὅλους, μεγάλους καὶ μικροὺς καὶ τὴ δικαιοσύνη σ' ὅλους ἐκείνους πού δέχονται νὰ τὴν ἐφαρμόσουν.

Ἡ τιμὴ ἐτούτῃ πρέπει νὰ εἶναι ἄραγε πολὺ μεγάλη; Σ' αὐτὸ θ' ἀπαντήσω: «Προτιμᾶτε τὸν πόλεμο, γιὰτὶ ἔχετε πὼς οἱ νέοι εἶναι κείνοι πού θὰ πληρώσουν μὲ τὴν ὑπέρρογη τιμὴ τῆς ζωῆς τους καὶ τῆς σταδιοδρομίας τους, δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς;» Ὅλα τὰ Ἐνωμένα ἔθνη ἔχουν ἓναν κοινὸ σκοπὸ — τὴ νίκη. Ἐχουν ἐπίσης κι' ἓναν ἄλλο: νὰ χρησιμοποιήσουν τὴ νίκη τους μόνο γιὰ νὰ δημιουργήσουν ἓναν καινούργιο κόσμον καλύτερο ἀπ' τὸν πρῶτον. Εἶναι κείνο πού ἡ παλιὰ γενιὰ χρωστάει σὲ τὴν νέα, ἀφοῦ πάνω τῆς πέφτει τὸ μεγαλύτερον μέρος ἀπ' τὲς θυσίες καὶ τοὺς κινδύνους τοῦ πολέμου.

Μιά επισκόπηση για την ολοκληρωτική
«κινητοποίηση στο νόμισμα».

Πώς πληρώνει η Ἀγγλία για τὸν πόλεμο

(Περίληψη από τὸ Round Table)

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ κινητοποίηση τῆς Ἀγγλίας συνεχιζόταν τὸ 1918, ὅταν τὴ σταμάτησε καὶ τὴ ματαίωσε ὀριστικά ἡ Ἀνακωχή. Αὐτὴ τὴ φορὰ ἔχει προχωρήσει πολὺ περισσότερο. Εἶναι ἀρκετὸς καιρὸς τώρα, ποὺ οἱ οἰκονομικὲς πηγὲς τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους ἔχουν κινητοποιηθῇ ὀλοκληρωτικά καὶ χρησιμοποιοῦνται πέρα γιὰ πέρα. Δὲν εἶναι δυνατὴ περισσότερη ἐπέκταση — ἢ ἂν εἶναι δυνατὴ θὰ εἶναι πολὺ λίγο αἰσθητή. Ἄν κρίνουμε τὴν κατάσταση ἀπὸ τὰ ἔξοδα τοῦ Θησαυροφυλακείου, φθάσαμε τὸ κορύφωμα τὸ καλοκαίρι τοῦ 1943. Τὰ πολεμικὰ ἔξοδα στὸ τελευταῖο τέταρτο τοῦ 1943 καὶ στὸ πρῶτο τέταρτο τοῦ 1944 εἶταν μικρότερα ἀπὸ τὰ ἔξοδα στὴν ἀντίστοιχη ἐποχὴ τοῦ περασμένου χρόνου. Τὰ ἔξοδα ὅλου τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1944-45 ὑπολογίζονται πὼς εἶναι μόνο περίπου 20% περισσότερα ἀπὸ τὸ 1943-44.

Ἄν ἓνας πόλεμος διαρκέσει πολὺ, θὰ ἔρθει ἀναπόφευκτα ὁ καιρὸς, ποὺ τὸ φυσικὸ μέτρο τῆς προσπάθειας ποὺ καταβάλλεται δὲν θὰ μπορεῖ νὰ ἀνέβει περισσότερο. Νὰ φτάσει κανεὶς σὲ αὐτὸ τὸ σημεῖο δὲν εἶναι κατόρθωμα. Περισσότερη ἀξία ἔχει νὰ ἐπιτύχει σταθερότητα στὴν οἰκονομικὴ προσπάθεια τοῦ πολέμου. Γιατὶ μόνο μιὰ πολὺ ὑγιὲς οἰκονομικὴ πολιτικὴ μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ σταθερή. Μιὰ πολιτικὴ ποὺ βασίζεται πολὺ στὸ δανεισμὸ καὶ στὴ δημιουργία πιστώσεων θὰ ὀδηγήσει ἀναγκαστικά σὲ μιὰ διαρκὴ ὕψωση τῶν τιμῶν. Καὶ τότε, ὅσο κι' ἂν εἶναι σταθερὴ ἡ φυσιολογικὴ προσπάθεια, θὰ πολλαπλασιάζεται μὲ ἕναν διαρκῶς αὐξανόμενο οἰκονομικὸ συντελεστή. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ σὲ μιὰ τέτοια περίπτωση εἶναι σχεδὸν ἀναπόφευκτὰ τὰ ἔξοδα νὰ ξεπεράσουν τὰ ἔσοδα, καὶ ὁ ταλαίπωρος Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν εἶναι τότε ἀναγκασμένος νὰ πάρει σκληρὰ οἰκονομικὰ καὶ δημοσιονομικὰ μέτρα, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει τὴν κατάσταση.

Ἡ ἰσορροπία ἐσόδων καὶ ἐξόδων δὲν εἶναι βέβαια τὸ μόνο κριτήριο γιὰ μιὰ ὑγιὲς οἰκονομικὴ πολιτικὴ. Ἀλλὰ χρησιμεύει σὰν *prima facie* δοκιμὴ, καὶ ἔχει τὸ καλὸ νὰ εἶναι ἓνας τρόπος ἀπλός.

Μὲ τὸ κριτήριο αὐτὸ ἡ κατάσταση σ' αὐτὸ τὸν πόλεμο εἶναι πολὺ καλύτερη ἀπὸ ὅ,τι εἶταν στὸν προηγούμενο, ὅπως παρουσιάζουν οἱ πίνακες ποὺ ἀκολουθοῦν :

	1914-15	1915-16	1916-17	1917-18	1918-19	1919-20
*Ἐξοδα (ἐκατομμύρια £)	450	1.159	2 198	2.696	2.579	1.666
*Ἐσοδα (ἐκατομμύρια £)	227	338	573	707	889	1.340
*Ἐσοδα % τῶν ἐξόδων	50,4	21,7	26,1	26,2	34,4	80,4

	1939-40	1940-41	1941-42	1942-43	1943-44	1944-45 (ὑπολογ.)
*Ἐξοδα (ἐκατομμύρια £)	1 810	3.867	4.776	5.623	5.788	5.937
*Ἐσοδα (ἐκατομμύρια £)	1.049	1.409	2.074	2.820	3 039	3.102
*Ἐσοδα % τῶν ἐξόδων	58,0	36,4	43,4	50,1	52,5	52,3

Ἡ κατάσταση τῆς Ἀγγλίας στὸν πόλεμο αὐτὸ συγκρίνεται εὐνοϊκὰ ὄχι μόνο μὲ τὸν τελευταῖο πόλεμο (ὅπου εἶταν πάλι ἡ καλύτερη ἀνάμεσα στοὺς ἐμπολέμους) ἀλλὰ καὶ μὲ ἄλλες χῶρες στὸ σημερινὸ πόλεμο. Αὐτὸ θὰ εἶταν, ἂν τὸ ἔκανε ἓνας Ἀγγλος, μιὰ περήφανη σύγκριση. Ἀλλὰ μποροῦμε νὰ διαβάσουμε τὴ σύγκριση αὐτὴ καὶ σὲ ἕνα ἐπίσημο ἄρθρο στὸ τεῖχος τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ Ἀμερικανικοῦ «Federal Reserve Bulletin», ὅπου συγκρίνονται οἱ φορολογικὲς προσπάθειες τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν, τῆς Ἀγγλίας καὶ τοῦ Καναδά.

Στὸ 1942-1943, τὸν τελευταῖο χρόνο, γιὰ τὸν ὁποῖο ἡ σύγκριση αὐτὴ ἔχει δεδομένα, τὸ ποσοστὸ τῆς σχέσης τῶν φόρων πρὸς τὰ ἔξοδα ποὺ ἔκανε ἡ Κυβέρνηση εἶταν στὴν Ἀγγλία τὸ ἴδιο σχεδὸν μὲ τοῦ Καναδά καὶ σχεδὸν διπλάσιο ἀπὸ τῆς Ἀμερικῆς. Τὸ ποσοστὸ τοῦ προϊόντος τῆς φορολογίας σὲ σχέση μὲ τὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα εἶταν 42 % γιὰ τὴν Ἀγγλία, 36 % γιὰ τὸν Καναδὰ καὶ 24 % γιὰ τὴν Ἑνωμένην Πολιτείαν. Εἶναι βέβαιον, πὼς οὕτῃ ἡ πρώτη θέση ποὺ κατέχουμε δὲν θὰ μποροῦσε νὰ μᾶς ἀφαιρεθεῖ, ἀκόμη καὶ ἂν συγκρινόμαστε καὶ μὲ ἄλλα ἀπὸ τὰ Ἑνωμένα Ἔθνη.

Ἡ οἰκονομικὴ ὑγεία δὲν θὰ εἶταν δυνατὴ χωρὶς τὴ σιωπηλὴ ἐπανάσταση, ποὺ ἔγινε τὸ 1941, ὅταν τὸ Θησαυροφυλάκειο κατανόησε τὸ ρόλο του. Ὁ σύγχρονος ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν δὲν ἐνδιαφέρεται τόσο, ἂν τὰ ἔξοδά του μποροῦν νὰ καλυφθοῦν μὲ φόρους, δασμοὺς, τέλη καὶ τὰ παρόμοια, ἀλλὰ ἐνδιαφέρεται, ἂν ὑπάρχει ἀρκετὸ περιθώριο ἀνάμεσα στὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τῶν ἰδιωτῶν, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἐκανοποιηθοῦν χωρὶς πληθωρισμὸ οἱ ἀνάγκες

τοῦ Κράτους. Αὐτὸς ὁ πλατύτερος δρίζοντας εἶναι μιὰ τεράστια πρόοδος στὴν τεχνικὴ τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς. Ὁ σὲρ Κίγκσλεϋ Γούντ ἀξιᾷ τὴ δημόσια ἐκτίμηση γιατί ἔκανε πρῶτος τὴν ἀρχή. Ἀλλὰ ἴσως δὲν εἶναι ἄδικο, ἂν διακρίνομε στὴν πολιτικὴ αὐτὴ τὴν ἐπίδραση τοῦ λόρδου Κέϋνες.

Ἡ Λευκὴ Βίβλος, ποὺ τώρα ἐδῶ καὶ τέσσερα χρόνια ἐκδίδεται τὴν ἡμέρα ποὺ ψηφίζεται ὁ προϋπολογισμός, περιέχει ἐπίσημους ὑπολογισμοὺς γιὰ τὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα. Μὲ τὶς τιμὲς τῆς ἀγορᾶς τὸ σύνολο ἀνέβηκε ἀπὸ £ 5.525 ἑκατομμύρια τὸ 1938 σὲ £ 9.455 ἑκατομμύρια τὸ 1943. Αὐτὸ πάντως δὲν σημαίνει, πὼς ὁ φυσικὸς ὄγκος ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὶς ὑπηρεσίες ποὺ κατόρθωσε νὰ δώσει τὸ Ἀγγλικὸ ἔθνος αὐξήθηκε κατὰ 80% μέσα σὲ πέντε χρόνια. Ἀνέβηκε μόνο κάπως τὸ μέσο ἐπίπεδο τῶν τιμῶν, καὶ αὐτὸ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ ὑψωθεῖ τὸ οἰκονομικὸ μέτρο γιὰ τὶς φυσικὲς ποσότητες.

Δυστυχῶς, ἂν καὶ οἱ ἐπίσημοι στατιστικολόγοι ὑπολόγισαν τὴν αὐξηση τῶν τιμῶν γιὰ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὶς ὑπηρεσίες, ποὺ πηγαίνουν στὴν κατανάλωση τῶν ἰδιωτῶν, δὲν βοῦσαν κανένα μέσο, γιὰ νὰ μετατρέψουν τὰ χρηματικὰ κυβερνητικὰ ἔξοδα σὲ πραγματικὲς ποσότητες. Ὁ συντελεστὴς αὐτὸς ποὺ λείπει ὑπολογίστηκε ἀπὸ τὸ Economist μὲ τὴ δήλωση ὅμως, πὼς τὸ ἀποτέλεσμά του δὲν πρέπει νὰ θεωρηθεῖ παρὰ σὰν μιὰ ἀπλὴ προσέγγιση. Βοηθητικά, οἱ ἀριθμοὶ — καὶ ἡ παραπάνω δήλωση — μποροῦν νὰ ἐκτεθοῦν ἐδῶ. Στὸν ἐπόμενον πίνακα οἱ δυὸ πρῶτες στήλες τῶν ἀριθμῶν εἶναι οἱ ἐπίσημοι ὑπολογισμοί, ἡ τρίτη στήλη εἶναι κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος ὑποθετικοὶ ἀριθμοὶ ἀπὸ ἰδιωτικὲς πηγές:

ΕΘΝΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ 1938 ΚΑΙ 1943

	1938	1943	1943 σὲ £ μὲ ἀγορ. δύναμη τοῦ 1938
	(σὲ ἑκατομμ. £)		
Ἔξοδα σὲ ἰδιωτικὴ καταγáλωση	4.138	5.049	3.270
Ἔξοδα τοῦ Κράτους σὲ ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίες	837	5.187	3.840
Περίσσειμα (καθαρὴ αὐξηση τοῦ κεφαλαίου) ἢ ἔλλειμμα (καθαρὴ μείωση τοῦ κεφαλαίου)	250	- 781	- 580
Καθαρὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα	5.225	9.455	6.530

Μιὰ σύγκριση ἀνάμεσα στὴν πρώτη καὶ τὴν τελευταία στήλη σ' αὐτὸ τὸ μικρὸ πίνακα ἐξηγεῖ μὲ λίγα λόγια ὅλη τὴν οἰκονομικὴ ἱστορία τοῦ πολέμου στὴν Ἀγγλία. Γιὰ τὴ διεξαγωγὴ τοῦ πολέμου

ἡ Κυβέρνηση ἀναγκάστηκε νὰ αὐξήσει τὰ ἀγαθὰ καὶ τὶς ὑπηρεσίες ποὺ χρησιμοποίησε — δηλαδὴ τὰ ἐργατικά χέρια καὶ τὸ ὕλικό — ἀπὸ £ 837 ἑκατομμύρια, ποὺ εἶταν ἀρκετὰ γιὰ τὴν εἰρήνη, σὲ £ 3.840 ἑκατομμύρια (ἔχοντας γιὰ βάση νόμισμα μὲ τὴν ἴδια ἀγοραστικὴ δύναμη). Αὐτὴ ἡ αὐξηση, ποὺ ἀφαιρέθηκε ἀπὸ τὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ κοινοῦ (σχεδὸν ἀκριβῶς £ 3.000 ἑκατομμύρια), δείχνει, τί στοίχισε οἰκονομικὰ ὁ πόλεμος. Εἶναι οἱ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, οἱ μηχανές, οἱ πρῶτες ὕλες, τὰ καύσιμα καὶ ἡ ἐνέργεια, τὰ πλοῖα καὶ ἄλλα μεταφορικά μέσα, ποὺ χρησιμοποιοῦνται τώρα γιὰ τὸν πόλεμο καὶ θὰ μπορούσαν στὴν εἰρήνη νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ ἄλλους σκοποὺς.

Ἀπὸ ποῦ τὰ βοήθαμε ὅλα αὐτά; Ἐνα μέρος καλύφθηκε ἀπὸ τὴν αὐξηση τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς. Ἄν οἱ ὑπολογισμοὶ στὸν πίνακα εἶναι σωστοί, τὸ Ἀγγλικὸ ἔθνος τὸ 1943 κατόρθωσε νὰ παραγάγει ἀκριβῶς 1/4 περισσότερα ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίες ἀπὸ ὅ,τι τὸ 1938 μὲ ἀξία £ 1.305 ἑκατομμυρίων. Αὐτὸ εἶταν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δουλειᾶς περισσοτέρων ἀνθρώπων μὲ περισσότερη ἀπόδοση, τῆς ἐντατικότερης χρήσης μηχανημάτων κλπ. Ἄν συγκρίνομε τὴν αὐξηση αὐτὴ μὲ τὶς τεράστιες αὐξήσεις στὴν παραγωγὴ ἄλλων χωρῶν, ἰδιαίτερα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, μπορεῖ αὐτὴ ἡ αὐξηση τῶν 25% νὰ μᾶς φανεῖ μικρὴ. Ἀλλὰ μπορέσαμε νὰ τὴν ἐπιτύχομε στὸ νησί αὐτὸ μὲ βομβαρδισμοὺς καὶ συσκότιση, καὶ μὲ πολὺ λιγότερα τρόφιμα καὶ πρῶτες ὕλες στὴ διάθεσή μας. Ἄν τὰ σκεφτοῦμε ὅλα αὐτά, δὲν πρέπει νὰ μᾶς κάνει ἐκπληξη, πὼς ἡ αὐξηση τῆς συνολικῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς εἶταν τόσο μικρὴ. Ἐκπληκτικὸ εἶναι τὸ ὅτι εἴχαμε αὐξηση.

Ἡ δεύτερη πηγή, ἀπὸ τὴν ὁποία τράβηξε ἡ Κυβέρνηση διαθέσιμα ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίες γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς, εἶταν ἡ ἐλαττωμένη κατανάλωση τῶν ἰδιωτῶν. Τὸ 1938 οἱ ἰδιῶτες στὴ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ ἱκανοποιώντας τὶς ἀνάγκες καὶ τὶς ἐπιθυμίες τοὺς μπορούσαν νὰ καταναλώσουν σὲ ἐργατικὴ δύναμη καὶ ὕλικά ἀξίες £ 4.138 ἑκατομμυρίων. Τὸ 1943 αὐτὴ ἡ κατανάλωση εἶχε κατέβει στὰ £ 3.270 ἑκατομμύρια ἢ μάλλον, γιὰ νὰ ποῦμε πὺρ σωστά, θὰ εἶχε κατέβει στὰ £ 3.270 ἑκατομμύρια, ἂν τὸ ἐπίπεδο τῶν τιμῶν ἔμενε σταθερό. Ἡ ἐλάττωση μὲ ἄλλα λόγια φτάνει τὰ 21%, καὶ οἱ πηγές ποὺ κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸ μένουν ἀχρησιμοποίητες (σὲ ἀξία £ 868 ἑκατομμυρίων) ἔρχονται νὰ καλύψουν τὶς κυβερνητικὲς ἀνάγκες. Γιὰ νὰ ἐκφοῦσουμε τοὺς ἀριθμοὺς μὲ ἄλλο τρόπο, τὸ Ἀγγλικὸ κοινὸ ἔδωσε τὸ 1938 γιὰ τὴν ἀτομικὴ του κατανάλωση 79% τῆς ὅλης του παραγωγῆς. Τὸ 1943 ἔδωσε γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ ἀκριβῶς τὰ μισὰ τῆς συνολικῆς του παραγωγῆς.

Μὲ αὐτοὺς τοὺς τρόπους — μὲ λιγότερη κατανάλωση καὶ περισ-

σότερη παραγωγή — μαζεύονται £ 2.173 εκατομμύρια στο συνολικό ποσό των αγαθών και υπηρεσιών που χρειάζονται. Περισσότερο από τα 7)10 των εξόδων του πολέμου βαραίνουν τη γενιά που κάνει τον πόλεμο είτε με τη μεγαλύτερη σημερινή προσπάθεια είτε με το χαμηλότερο σημερινό επίπεδο της ζωής. Ωστόσο μένει τελικά ένα ποσό από £ 830 εκατομμύρια άκαλυπτο. Το 1938 αφού ικανοποιήθηκαν οι καταναλωτικές ανάγκες των ιδιωτών και οι κυβερνητικές ανάγκες έμενε ακόμη ένα περιθώριο, που μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε, για να αυξήσουμε το κεφάλαιο της χώρας, τα παραγωγικά της μέσα και τα αποθέματα αγαθών στο εσωτερικό όπως και τις πιστώσεις και επενδύσεις της στο εξωτερικό.

Το 1943 το εθνικό εισόδημα δεν ήταν αρκετό, για να καλύψει τόσο την κατανάλωση όσο και τις κυβερνητικές δαπάνες. Περίπου £ 600 εκατομμύρια σε αγαθά και υπηρεσίες (με τιμές του 1938) καλύφθηκαν με την ελάττωση των κεφαλαίων, με μεγαλύτερη φθορά των μηχανημάτων, ξοδεύα των αποθεμάτων στο εσωτερικό, εκποίηση των επενδύσεων και αύξηση των δανείων στο εξωτερικό. Έτσι τελικά τα £ 830 εκατομμύρια καλύφθηκαν με το να μεταβάλουμε ένα ενεργητικό £ 250 εκατομμυρίων σε παθητικό £ 580 εκατομμυρίων.

Αυτό το τμήμα των πολεμικών εξόδων μπορούμε να πούμε, πώς είναι βάρος για το μέλλον, γιατί τα διαθέσιμα κεφάλαια από εδώ και πέρα θα είναι ακριβώς κατά το ποσό αυτό μικρότερα από ό,τι θα ήταν κανονικά. (Αυτό φυσικά θα είναι το αποτέλεσμα ενός μόνο χρόνου. Τέτοια ελλείμματα παρουσιάστηκαν και στα άλλα χρόνια του πολέμου). Η μεγαλύτερη ζημιά από την ελάττωση αυτή είναι η μεγάλη εκποίηση των επενδύσεων που είχαμε έξω και η αύξηση των πιστώσεων από το εξωτερικό. Όταν ο πόλεμος θα τελειώσει, το Ένωμένο Βασίλειο, που ήταν άλλοτε ο μεγαλύτερος δανειστής του κόσμου, δεν θα έχει ίσως καθόλου ενεργητικό στο εξωτερικό.

«Τα δώσαμε όλα αυτά» είπε ο Υπουργός των Οικονομικών «όχι σε ουδέτερους, αλλά σχεδόν κατά 90% στους Συμμάχους μας και πολλοί από αυτούς θα βγούν από αυτόν τον πόλεμο με την οικονομική τους θέση τόσο ενισχυμένη, όσο θα έχει αδυνατίσει η δική μας. Δεν παραπονόμαστε γι' αυτό, γιατί στον πόλεμο αυτό δίνουμε ό,τι έχουμε. Αλλά κανένας δεν πρέπει να νομίζει, ότι μια χώρα μπορεί να κάνει για αρκετά χρόνια έναν τέτοιο πόλεμο και τελικά να βγει από αυτόν χωρίς να πληρώσει. Και εμείς δεν έχουμε ακόμα πληρώσει.»

Με όλη την αναπόφευκτη μονομέρεια που έχει η γενίκευση και με ένα σχετικό στρογγύλεμα των αριθμών (που είναι όπωσδήποτε μόνο κατά προσέγγιση σωστός) το οικονομικό βάρος, που έπεσε στο

Αγγλικό έθνος με τον πόλεμο στο διάστημα του 1943 συγκριτικά με τη ζωή της ειρήνης μπορεί να παρουσιαστεί έτσι :

(Εκατομμύρια λίρες με αγοραστική δύναμη του 1938)

Έξοδα του πολέμου 3.000 = 100 %

Αντιμετωπίστηκαν με :

Μεγαλύτερη προσπάθεια 1.300 = 43.3%

Ελαττωμένη κατανάλωση 870 = 29.0%

Ελάττωση των κεφαλαίων 830 = 27.7%

Μένει να δείξουμε, πώς χειριστήκαμε τη νομισματική πλευρά αυτών των προβλημάτων.

Στα τέσσερα ήμερολογιακά χρόνια του 1940 μέχρι 1943 το Θησαυροφυλάκειο πλήρωσε (ανεξάρτητα από την ελάττωση των κεφαλαίων και την καταβολή των χρεών) συνολικά £ 18.585 εκατομμύρια — δηλαδή περίπου £ 13.000.000 την ημέρα κατά μέσον όρο. Μπροστά στο γιγαντιαίο αυτό ποσό τα έξοδα μπόρεσαν να αποδώσουν μόνο £ 8.314 εκατομμύρια. Σε καιρό πολέμου ασφαλιστικά κεφάλαια όπως το Κεφάλαιο Άνεργίας, το Εθνικό Κεφάλαιο Άσφαλίσεως Υγείας κλπ. συγκεντρώνουν μεγάλα πλεονάσματα, που είναι διαθέσιμα για δανεισμό προς το Θησαυροφυλάκειο. Σχηματίζονται επίσης νέα κεφάλαια, όπως τα κεφάλαια που τροφοδοτούνται από την ασφάλιση κατά κινδύνων πολέμου και τα κεφάλαια για την αποζημίωση πολεμικών καταστροφών.

Η Καναδική Κυβέρνηση, προτού αρχίσει να προμηθεύει εφόδια είτε ελεύθερα είτε με βάση «εκμίσθωση και δανεισμό» έκανε μεγάλα άτοκα δάνεια στη Βρεταννική Κυβέρνηση. Έγινε επίσης ένα δάνειο το 1941 από την American Reconstruction Finance Corporation. Οι Βρεταννικές τοπικές αρχές έδωσαν τα περισσεύματά τους για επένδυση. Με όλους αυτούς τους τρόπους έρχονται χρήματα στα χέρια του Υπουργού των Οικονομικών. Το σύνολο που μαζεύτηκε έτσι σε τέσσερα χρόνια από Βρεταννικές και ξένες δημόσιες πηγές έφτασε £ 1.186 εκατομμύρια. Έμεινε έτσι να καλυφθεί ένα έλλειμμα £ 9.358 εκατομμυρίων με δάνεια από το κοινό.

Οι επίσημοι αριθμοί μας δίνουν τη δυνατότητα να δείξουμε με μεγάλες λεπτομέρειες, πώς βρέθηκε αυτό το ποσό. Π.χ. £ 2.387 εκατομμύρια βρέθηκαν με τη λεγόμενη «μικρή» αποταμίευση, £ 3.660 εκατομμύρια με τη «μεγάλη» αποταμίευση, £ 647 εκατομμύρια με γραμμάτια προεξοφλήσεων φορολογίας και το υπόλοιπο από τη χρηματαγορά. Με άλλους λόγους μπορούμε να πούμε, πώς η αποταμίευση των ατόμων έδωσε £ 4.157 εκατομμύρια, η αποταμίευση των

ἑταιριῶν £ 795 ἑκατομύρια καὶ ὅτι τὸ χοῦμα ποὺ ἀποταμιεύτηκε γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση μεταγενεστέρων φορολογικῶν ὑποχρεώσεων ἔφτασε £ 1.093 ἑκατομύρια. Τὰ ὑπόλοιπα £ 3.300 ἑκατομύρια εἴταν ὅσα δανείστηκε ἡ Κυβέρνηση, πιστώνοντας τοὺς λογαριασμοὺς γιὰ κινδύνους πολέμου ἢ πολεμικὲς ζημιές εἴτε γιὰ ἀξίες ποὺ ἀγοράστηκαν ἀπὸ τὸ Κράτος.

Κανεῖς ἀπὸ τοὺς ἀριθμοὺς αὐτοὺς δὲν μᾶς εὐκολύνει νὰ δώσουμε ἀπάντηση στὸ σημαντικὸ ἐρώτημα: Αὐτὸς ὁ δανεισμὸς εἴταν πληθωρικός; Ἀναμφισβήτητα ἡ ἀξία τοῦ χρήματος ἔπεσε ἀπὸ τότε ποὺ ἄρχισε ὁ πόλεμος. Ἡ χρηματικὴ ἀξία τῆς συνολικῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς ἀνέβηκε κατὰ 81 %, ἀλλά, ἂν οἱ ὑπολογισμοὶ ποὺ κάνουμε παραπάνω εἶναι σωστοί, ἡ πραγματικὴ αὐξηση εἶναι μόνο 25 %. Ὁ ἐπίσημος ἀριθμὸς, ποὺ δίνεται γιὰ τὴν αὐξηση τοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν εἰδῶν στὴν κατανάλωση, ἀκόμη καὶ ἀφοῦ ἀφαιρέσουμε τὴ βαρύτερη σήμερα ἄμεση φορολογία, εἶναι 41 %.

Ἄν κάθε αὐξηση τῶν τιμῶν εἶναι πληθωρισμός, τότε ἀσφαλῶς ἔχουμε πληθωρισμὸ σήμερα στὴν Ἀγγλία. Ἀλλὰ αὐτὸ θὰ εἴταν ἓνας ἀδικοιολόγητα πλατὺς ὁρισμὸς τοῦ πληθωρισμοῦ. Ἐνα τμῆμα ἀπὸ τὴν αὐξηση τῶν τιμῶν ὀφείλεται στὰ μεγαλύτερα ἔξοδα εἰσαγωγῆς, ἄλλο στὴν αὐξηση τῶν πραγματικῶν ἐξόδων παραγωγῆς, ἄλλο ἁπλῶς στὴν ἔλλειψη προμηθειῶν σὲ μιὰ ἀγορά, ὅπου μερικὲς γωνιὲς διατηροῦν τὸν ἐλεύθερο συναγωνισμὸ καὶ δὲν ἐλέγχονται. Κανεῖς ἀπὸ τοὺς παράγοντες αὐτοὺς δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ καθαρὰ πληθωρικός. Μόνον ὅταν μιὰ Κυβέρνηση δὲν μπορεῖ νὰ καλύψει τὰ ἔξοδα τῆς με φορολογία ἢ δανεισμὸ τῶν ἀληθινῶν ἀποταμιεύσεων τοῦ λαοῦ, μόνον ἂν ἀναγκάζεται νὰ δημιουργήσῃ χοῦμα, μόνον ἂν ἀναγκάζεται νὰ πᾶει στὴν ἀγορὰ μὲ τὸ χοῦμα αὐτὸ ποὺ δημιούργησε μόνη τῆς καὶ νὰ ἀγοράσει ἐκεῖ ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίες ἀνεβάζοντας τὶς τιμές, γιὰ νὰ διώξῃ τοὺς ἄλλους ἀγοραστές — μόνον τότε μπορούμε νὰ ποῦμε, πῶς ὑπάρχει μὲ τὴν αὐστηρὴ ἔννοια πληθωρισμός. Μόνον τότε τέλος ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νὰ ἀρχίσει ἡ ἀσυγκράτητη ἐξέλιξί του.

Ὁ πληθωρισμὸς σ' αὐτὴ τὴν αὐστηρὴ ἔννοια δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκαλυφθεῖ ἀλάθητα. Ἀλλὰ ἓνα σχεδὸν ἀλάθητο σημάδι εἶναι ἡ γρήγορη καὶ σωρευτικὴ αὐξηση τοῦ δανεισμοῦ τοῦ κράτους ἀπὸ τὶς τράπεζες καὶ ἀπὸ τὴ χρηματαγορά. Στὴν κατάστασι τῆς Ἀγγλίας δὲν παρουσιάζεται τέτοιο πρᾶγμα σήμερα. Ἄν καὶ τὸ σύνολο τῶν δανείων ἀπὸ τὴ χρηματαγορὰ διαφέρει ἀπὸ χρόνον σὲ χρόνον, τὸ ποσὸ στὰ δύο τελευταῖα χρόνια εἴταν σχεδὸν τὸ ἴδιο ὅπως στὰ δύο πρῶτα. Εἶναι δύσκολο γιὰ μιὰ χώρα ποὺ διεξάγει ὀλοκληρωτικὸ πόλεμον νὰ ἀποφύγει ἐντελῶς νὰ στηριχθεῖ στὴ δημιουργία χρήματος. Ἐκεῖνο ποὺ μπορούμε νὰ ποῦμε ἀπὸ τὴν πείρα τῆς Ἀγγλίας εἶναι, πῶς τὸ ποσὸ τοῦ πληθωρικοῦ χρήματος εἶναι πολὺ μικρὸ καὶ δὲν αὐξάνεται.



Διαβάσετε τὴν

ΑΓΓΛΟ - ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΤΕΧΝΗ • ΕΠΙΣΤΗΜΗ • ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
ΚΑΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ ΑΠΟ ΤΗΣ

A.G.I.S.



ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΑΓΓΛΟ - ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ